

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
UNIVERSITY OF PIRAEUS

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ:
MBA IN TOURISM MANAGEMENT

ΕΛΛΗΝΟΓΕΡΜΑΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΦΙΞΕΙΣ ΓΕΡΜΑΝΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ - ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ

ΛΥΠΑΡΑΚΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ (ΔΕΜΤ1619)

Επιβλέπων Καθηγητής: κος Μ. Σφακιανάκης

*Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία που υπεβλήθη για τη μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων για το
MBA Tourism Management*

ΠΕΙΡΑΙΑΣ 2019

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ-MANAGEMENT ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
(περιλαμβάνεται ως ξεχωριστή -δεύτερη- σελίδα στο σώμα της διπλωματικής εργασίας)

«Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, του Πανεπιστημίου Πειραιώς, στη Διοίκηση Επιχειρήσεων -Μάνατζμεντ Τουρισμού: MBA-Tourism Management» με τίτλο:

...**ΕΛΛΗΝΟ-ΓΕΡΜΑΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΦΙΞΕΙΣ ΓΕΡΜΑΝΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ**
...**ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ - ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ**.....

.....
έχει συγγραφεί από εμένα αποκλειστικά και στο σύνολό της. Δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού προγράμματος ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, ούτε είναι εργασία ή τμήμα εργασίας ακαδημαϊκού ή επαγγελματικού χαρακτήρα.

Δηλώνω επίσης υπεύθυνα ότι οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας, αναφέρονται στο σύνολό τους, κάνοντας πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου.

Υπογραφή Μεταπτυχιακού Φοιτητή/ τριας

Όνοματεπώνυμο **ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΛΥΠΑΡΑΚΗΣ**

Ημερομηνία **02/12/2019**

ΑΦΙΕΡΩΣΗ

Η εργασία αυτή είναι αφιερωμένη στον πατέρα μου που μου αφήνει πολύτιμη κληρονομιά, στην θεία μου που μου έμαθε πως “ να ταξιδεύεις σημαίνει να ζεις ” και στον φίλο και συμφοιτητή μας Παναγιώτη που μας άφησε νωρίς.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Πρωτίστως θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Μ. Σφακιανάκη για την καθοδήγηση, την βοήθεια και τις πολύτιμες συμβουλές που μου προσέφερε για την διεξαγωγή της παρούσας μελέτης καθώς και κατά την διάρκεια του μεταπτυχιακού προγράμματος.

Επιπλέον θα ήθελα να ευχαριστήσω τους συμφοιτητές μου για τις υπέροχες στιγμές που ζήσαμε μέσα από τις οποίες χτίσαμε ισχυρούς δεσμούς φιλίας.

Τέλος, οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ στα μέλη του ΣΕΤΕ και πιο συγκεκριμένα στους κ. Δρ Άρη Ίκκο και κ. Σεραφείμ Κουτσό καθώς και στη πρεσβεία της Ελλάδας στο Βερολίνο που με βοήθησαν στην συλλογή πολύτιμων στοιχείων.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	9
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	11
1 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ	13
1.1 Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	13
1.2 Η ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	13
1.3 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥ	16
1.3.1 Η πρώτη τουριστική περίοδος	16
1.3.2 Η δεύτερη τουριστική περίοδος.....	17
1.3.3 Η τρίτη τουριστική περίοδος.....	18
1.3.4 Η τέταρτη τουριστική περίοδος	19
1.3.5 Η σύγχρονη τουριστική περίοδος	20
1.4 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	22
1.4.1 Οικονομικές επιπτώσεις	22
1.4.2 Κοινωνικές επιπτώσεις	23
1.4.3 Πολιτισμικές – πολιτιστικές επιπτώσεις	24
1.4.4 Περιβαλλοντικές επιπτώσεις	25
1.5 ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ P.E.S.T.....	27
1.5.1 Πολιτική διάσταση.....	28
1.5.2 Οικονομική διάσταση	29
1.5.3 Κοινωνική διάσταση	30
1.5.4 Τεχνολογική διάσταση.....	31
1.6 S.W.O.T. ANALYSIS	31
1.6.1 Strengths – Δυνατά σημεία.....	32
1.6.2 Weaknesses – Αδύνατα σημεία	33
1.6.3 Opportunities – Ευκαιρίες.....	34
1.6.4 Threats – Απειλές.....	35
1.7 Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΩΣ ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	35
1.8 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 1 ^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	37
2 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	38
2.1 ΒΑΣΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ 2017	38
2.2 ΑΦΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΕΣΟΔΑ ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ 2017	38
2.3 ΔΑΠΑΝΗ ΚΑΙ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ	41
2.4 ΑΦΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΑ.....	44

2.5	ΕΓΧΩΡΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	45
2.6	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	46
2.7	ΤΑ ΕΜΜΕΣΑ ΟΦΕΛΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	47
2.8	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΗ ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	48
2.9	ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ	49
2.10	ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	50
2.11	ΣΥΝΟΨΗ ΣΥΜΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	56
2.12	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 2 ^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	58
3	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^Ο : ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑ.....	59
3.1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	59
3.2	ΙΣΤΟΡΙΑ.....	60
3.2.1	Γερμανικά φύλα και Βασίλειο των Φράγκων	61
3.2.2	Αγία Ρωμαϊκή αυτοκρατορία.....	61
3.2.3	Γερμανική συνομοσπονδία και Γερμανικό Ράιχ	62
3.2.4	Δημοκρατία της Βαιμάρης και Τρίτο Ράιχ.....	62
3.2.5	Ανατολική και Δυτική Γερμανία.....	63
3.2.6	Ενωμένη Γερμανία.....	64
3.3	ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ	64
3.3.1	Γεωγραφία.....	64
3.3.2	Κλίμα	65
3.3.3	Πληθυσμός- δημογραφικά στοιχεία.....	66
3.3.4	Πολιτικό Σύστημα-Πολίτευμα.....	67
3.3.5	Γλώσσα	67
3.3.6	Θρησκεία	68
3.3.7	Νομοθετική Εξουσία.....	69
3.3.8	Διοικητική διαίρεση.....	69
3.3.9	Πόλεις	70
3.3.10	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.....	71
3.3.11	Μεταφορές.....	72
3.4	ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	73
3.5	ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ	78
3.5.1	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ)	78
3.5.2	Γεωργία - Αγροτική οικονομία.....	81
3.5.3	Βιομηχανία- Βιομηχανική Παραγωγή.....	81
3.5.4	Υπηρεσίες	83
3.5.5	Πληθωρισμός.....	83

3.5.6	Ιδιωτική, δημόσια δαπάνη και επενδύσεις παγίου κεφαλαίου	85
3.5.7	Αγορά εργασίας - Αμοιβές	86
3.5.8	Εξωτερικό εμπόριο Γερμανίας 2017	89
3.5.9	Διμερές εμπόριο Γερμανίας με χώρες / γεωγραφικές περιοχές ειδικού ενδιαφέροντος	98
3.5.10	Κρατικός προϋπολογισμός - Δημόσιο χρέος	99
3.6	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ 2018 & 2019	99
3.7	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 3 ^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	103
4	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^Ο : ΕΛΛΗΝΟ-ΓΕΡΜΑΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ	104
4.1	ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ	104
4.2	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ	107
4.2.1	Θεσμικό πλαίσιο διμερούς οικονομικής συνεργασίας	107
4.2.2	Διμερείς εμπορικές συναλλαγές Ελλάδος-Γερμανίας	108
4.3	ΤΑ ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΕΞΑΓΟΜΕΝΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΣΤΗΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑ ΤΟ 2017	110
4.4	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΑΠΟ ΓΕΡΜΑΝΙΑ ΤΟ 2017	123
4.5	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	126
4.5.1	Άμεσες Γερμανικές Επενδύσεις στην Ελλάδα	126
4.5.2	Άμεσες Ελληνικές Επενδύσεις στην Γερμανία	129
4.6	ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΣΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ	132
4.7	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ	133
4.8	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 4 ^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	134
5	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^Ο : ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	135
5.1	ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ	135
5.2	ΟΙ 10 ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΙ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΙ ΓΕΡΜΑΝΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ	141
5.3	ΠΡΟΦΙΛ ΓΕΡΜΑΝΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ	141
5.4	ΜΕΡΙΔΙΟ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ	142
5.5	ΣΚΟΠΟΣ ΤΑΞΙΔΙΟΥ	144
5.6	ΤΥΠΟΣ ΔΙΑΚΟΠΩΝ	145
5.7	ΦΥΛΟ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ	145
5.8	ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ	146
5.9	ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	147
5.10	ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	147
5.11	ΤΥΠΟΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ	147
5.12	ΚΡΑΤΗΣΗ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ ΜΕΣΩ ΠΛΑΤΦΟΡΜΑΣ	148
5.13	ΜΕΣΟ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ	148
5.14	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ	149

5.15	ΠΕΝΕΤΡΑΤΙΟΝ – ΔΙΕΙΣΔΥΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ ΣΤΟΝ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ.....	149
5.16	ΜΕΡΙΔΙΟ ΑΓΟΡΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΩΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ ΣΤΟΝ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟ ΕΞΕΡΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ.....	151
5.17	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 5 ^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	153
6	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ^Ο : ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΜΕΣΩ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΧΡΟΝΟΣΕΙΡΩΝ	154
6.1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	154
6.2	ΑΝΑΛΥΣΗ ΧΡΟΝΟΣΕΙΡΩΝ	154
6.2.1	Συνιστώσες της χρονοσειράς	154
6.2.2	Χρονικό Πλαίσιο της Πρόβλεψης.....	155
6.3	ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΒΟΧ-JENKINS	156
6.3.1	Το Υπόδειγμα $Arima(p,d,q)$	156
6.3.2	Εποχικό Υπόδειγμα SARIMA.....	157
6.3.3	Τα στάδια της μεθόδου Βοχ-Jenkins	158
6.3.4	Επιλογή κατάλληλου υποδείγματος.....	159
6.3.5	Αξιολόγηση Υποδείγματος.....	160
6.3.6	Έλεγχος των καταλοίπων	160
6.3.7	Έλεγχος της τάξης του Υποδείγματος.....	161
6.3.8	Εγκυρότητα Πρόβλεψης	161
6.4	ΠΡΟΒΛΕΨΗ ΑΦΙΞΕΩΝ ΓΕΡΜΑΝΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	162
6.4.1	Διαγνωστικά διαγράμματα.....	162
6.4.2	Πρόβλεψη Μοντέλου.....	167
7	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 ^Ο : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	176
7.1	ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	176
7.2	ΓΕΡΜΑΝΟΙ ΤΟΥΡΙΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	177
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	179

ΛΙΣΤΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Βασικά μεγέθη ελληνικού τουρισμού	38
Πίνακας 2: Σύνολο αφίξεων 2005 & 2017	39
Πίνακας 3: Σύνολο Διανυκτερεύσεων 2005 & 2017	40
Πίνακας 4: Σύνολο Εισπράξεων 2005 & 2017	41
Πίνακας 5: Μέση κατά Κεφαλή Δαπάνη στην Ελλάδα το 2005 & 2017	42
Πίνακας 6: Μέση Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση στην Ελλάδα το 2015 & 2017	43
Πίνακας 7: Μέση διάρκεια παραμονής στην Ελλάδα το 2005 & 2017	43
Πίνακας 8: Αφίξεις & Έσοδα τουρισμού κρουαζιέρας 2016 & 2017	44
Πίνακας 9: Εγχώριος τουρισμός, ταξίδια με 1 διανυκτέρευση (2014,2015,2016)	45
Πίνακας 10: Εγχώριος τουρισμός, ταξίδια με 4 διανυκτερεύσεις (2008,2014,2015,2016)	45
Πίνακας 11: Πολλαπλασιαστές τουριστικής δραστηριότητας	47
Πίνακας 12: Περιφερειακή κατανομή και συμβολή ανά περιφέρεια.....	48
Πίνακας 13: Συμβολή τουρισμού στο ισοζύγιο πληρωμών.....	50
Πίνακας 14: Συμβολή τουριστικών δαπανών στο Α.Ε.Π 2016 & 2017	57
Πίνακας 15: Ομόσπονδα κρατίδια	70
Πίνακας 16: Επενδύσεις / Δημόσιες Δαπάνες	75
Πίνακας 17: Βασικά μακροοικονομικά μεγέθη.....	78
Πίνακας 18: Εξέλιξη βασικών μεγεθών και σχηματισμός Α.Ε.Π. 2015 -2017	80
Πίνακας 19: Συμβολή τομέων οικονομικής δραστηριότητας στη διαμόρφωση Α.Π.Α. 2015 - 2017	80
Πίνακας 20: Δείκτης τιμών καταναλωτού	84
Πίνακας 21: Απεικόνιση Ιδιωτικής Κατανάλωσης Γερμανικών Νοικοκυριών 2017.....	85
Πίνακας 22: Ακαθάριστες επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου.....	86
Πίνακας 23: Εξωτερικό εμπόριο Γερμανίας 2012 - 2017.....	91
Πίνακας 24: Εμπορικές συναλλαγές Ελλάδας – Γερμανίας 2013 - 2017.....	109
Πίνακας 25: Διμερές εμπόριο Ελλάδος και Ομοσπονδιακών Κρατιδίων της Γερμανίας.....	125
Πίνακας 26: Άμεσες ξένες επενδύσεις στην Ελλάδα 2011 - 2016	126
Πίνακας 27: Άμεσες γερμανικές επενδύσεις στην Ελλάδα	128
Πίνακας 28: Ελληνικές άμεσες επενδύσεις στο εξωτερικό 2011 - 2016	130
Πίνακας 29: Άμεσες ελληνικές επενδύσεις στη Γερμανία.....	132
Πίνακας 30: Ελληνικός πληθυσμός στη Γερμανία ανά ομοσπονδιακό κρατίδιο 2016 - 2017	132
Πίνακας 31: Σύνολο αφίξεων από Γερμανία 2017	136
Πίνακας 32: Σύνολο εισπράξεων από Γερμανία 2017.....	137
Πίνακας 33: Σύνολο Διανυκτερεύσεων από Γερμανία 2017	138
Πίνακας 34: Μέση κατά κεφαλή Δαπάνη από Γερμανία 2017	139
Πίνακας 35: Μέση Δαπάνη ανά διανυκτέρευση από Γερμανία 2017	140
Πίνακας 36: Μέση Διάρκεια Παραμονής Γερμανών τουριστών 2017	140
Πίνακας 37: Οι 10 σημαντικότεροι προορισμοί Γερμανών τουριστών	141
Πίνακας 38: Προφίλ Γερμανών τουριστών	142
Πίνακας 39: Σκοπός ταξιδιού Γερμανών τουριστών 2017.....	145
Πίνακας 40: Φύλο επισκεπτών από Γερμανία 2017	146
Πίνακας 41: Μέσο ενημέρωσης Γερμανών τουριστών 2017	149
Πίνακας 42: Χαρακτηριστικά κράτησης Γερμανών τουριστών 2017	149
Πίνακας 43: Διείσδυση (Penetration) του ελληνικού τουριστικού προϊόντος στον γερμανικό πληθυσμό ...	150
Πίνακας 44: Μεριδίο αγοράς της Ελλάδας ως τουριστικός προορισμός στον γερμανικό εξερχόμενο τουρισμό	151

Πίνακας 45: Σύγκριση προτεινόμενων μοντέλων	167
Πίνακας 46: Διαγνωστικοί έλεγχοι καταλοίπων	167
Πίνακας 47: Χαρακτηριστικά προτεινόμενου μοντέλου	168
Πίνακας 48: Έλεγχος παραμέτρων ARIMA(0,1,1)x(3,1,0) ₁₂	169
Πίνακας 49: Προβλέψεις μέσω του προκρινόμενου μοντέλου	173
Πίνακας 50: Σύγκριση προβλέψεων με την προηγούμενη χρονιά	173
Πίνακας 51: Προβλέψεις για το διάστημα 07/16/2017 έως 06/17/2017	174

ΛΙΣΤΑ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Γράφημα 1: Αφίξεις ανά τρίμηνο, 2005 - 2017	39
Γράφημα 2: Διανυκτερεύσεις ανά τρίμηνο, 2005 - 2017	40
Γράφημα 3: Έσοδα ανά τρίμηνο, 2005 – 2017	41
Γράφημα 4: Δαπάνη / Ταξίδι και μεταβολή ανά τρίμηνο, 2005 - 2017	42
Γράφημα 5: Δαπάνη / Διανυκτέρευση και μεταβολή ανά τρίμηνο, 2005 - 2017	42
Γράφημα 6: Μέση Διάρκεια Παραμονής και μεταβολή ανά τρίμηνο, 2005 - 2017	43
Γράφημα 7: Εξέλιξη απασχόλησης στον τουρισμό και τους λοιπούς κλάδους ανά τρίμηνο 2008 - 2017	51
Γράφημα 8: Ποσοστό απασχόλησης στον τουρισμό επί του συνόλου, ανά τρίμηνο 2008 - 2017.....	52
Γράφημα 9: Τριμηνιαία εξέλιξη της πλήρους απασχόλησης στον τουρισμό και τους λοιπούς κλάδους, 2008 - 2017	53
Γράφημα 10: Τριμηνιαία εξέλιξη της μερικής απασχόλησης στον τουρισμό και τους λοιπούς κλάδους, 2008 - 2017	54
Γράφημα 11: Εξέλιξη της πλήρους και μερικής απασχόλησης στον Τουρισμό, ανά τρίμηνο 2008 - 2017	55
Γράφημα 12: Ποσοστό πλήρους – μερικής απασχόλησης στον τουρισμό επί του συνόλου ανά τρίμηνο 2008- 2017	56
Γράφημα 13: Η απασχόληση στη γερμανική οικονομία (1991-2017)	87
Γράφημα 14: Δείκτης ανεργίας (1991-2017)	88
Γράφημα 15: Εμπορικό ισοζύγιο Γερμανίας, 2010 - 2017.....	90
Γράφημα 16: Εξωτερικό εμπόριο Γερμανίας, 2010 - 2017	92
Γράφημα 17: Εξαγωγές Γερμανίας 2017 – Ομάδες προϊόντων / μερίδια.....	93
Γράφημα 18: Εισαγωγές Γερμανίας 2017 – Ομάδες προϊόντων / μερίδια	94
Γράφημα 19: Γερμανικές εξαγωγές αγαθών 1999 - 2017	95
Γράφημα 20: Γερμανικές εισαγωγές αγαθών 1999 - 2017.....	95
Γράφημα 21: Γερμανικές εξαγωγές ανά γεωγραφικές περιοχές (1999 – 2017).....	96
Γράφημα 22: Γερμανικές εισαγωγές ανά γεωγραφικές περιοχές (1999 – 2017)	97
Γράφημα 23: Προβλέψεις Διεθνών Οργανισμών για τον ρυθμό ανάπτυξης 2018	100
Γράφημα 24: Εμπορικές συναλλαγές Ελλάδας – Γερμανίας 2013 – 2017	110
Γράφημα 25: Ελληνικές εισαγωγές προϊόντων από Γερμανία 2010 - 2017	123
Γράφημα 26: Σύνθεση ελληνικών εισαγωγών από Γερμανία 2017 (%)	124
Γράφημα 27: Άμεσες Γερμανικές Επενδύσεις στην Ελλάδα 2001-2016	127
Γράφημα 28: Άμεσες Ελληνικές Επενδύσεις στην Γερμανία 2001-2016	131
Γράφημα 29: Αφίξεις ανά τρίμηνο, 2005 - 2017	135
Γράφημα 30: Έσοδα ανά τρίμηνο (2005 – 2017)	136
Γράφημα 31: Διανυκτερεύσεις ανά τρίμηνο, 2005 - 2017	137
Γράφημα 32: Δαπάνη / Ταξίδι και μεταβολή ανά τρίμηνο, 2005 - 2017	138
Γράφημα 33: Δαπάνη / Διανυκτέρευση και μεταβολή ανά τρίμηνο, 2005 - 2017	139
Γράφημα 34: Μέση Διάρκεια παραμονής και μεταβολή της ανά τρίμηνο, 2005 - 2017.....	140
Γράφημα 35: Μερίδιο Γερμανικής αγοράς 2016	143
Γράφημα 36: Μερίδιο Γερμανικής αγοράς 2017	144
Γράφημα 37: Τύπος Διακοπών Γερμανών τουριστών 2017	145
Γράφημα 38: Ηλικιακή διάρθρωση Γερμανών τουριστών 2017.....	146
Γράφημα 39: Οικογενειακό εισόδημα Γερμανών τουριστών 2017	147
Γράφημα 40: Επίπεδο εκπαίδευσης Γερμανών τουριστών 2017	147
Γράφημα 41: Τύπος καταλύματος Γερμανών τουριστών 2017	148
Γράφημα 42: Ποσοστό κράτησης καταλύματος Γερμανών τουριστών μέσω πλατφόρμας 2017	148

Γράφημα 43: Διείσδυση (Penetration) του ελληνικού τουριστικού προϊόντος στον γερμανικό πληθυσμό	.150
Γράφημα 44: Μερίδιο αγοράς της Ελλάδας στον γερμανικό εξερχόμενο τουρισμό151
Γράφημα 45: Χρονοσειρές162
Γράφημα 46: Αυτοσυσχετίσεις της χρονοσειράς163
Γράφημα 47: Μερικές αυτοσυσχετίσεις της χρονοσειράς163
Γράφημα 48: Περιοδόγραμμα της χρονοσειράς164
Γράφημα 49: Χρονοσειρές μετά την δήλωση της εποχικότητας165
Γράφημα 50: Αυτοσυσχετίσεις μετά τη δήλωση της εποχικότητας165
Γράφημα 51: Μερικές αυτοσυσχετίσεις μετά τη δήλωση της εποχικότητας166
Γράφημα 52: Περιοδόγραμμα μετά τη δήλωση της εποχικότητας166
Γράφημα 53: Σύγκριση προβλέψεων με την προηγούμενη χρονιά174
Γράφημα 54: Πρόβλεψη175
Γράφημα 55: Πρόβλεψη Statgraphics175

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Την τελευταία πενταετία παρατηρούμε ραγδαία αύξηση του γερμανικού εξερχόμενου τουρισμού. Η Ελλάδα με την σπουδαία πολιτιστική κληρονομιά, την ποικιλομορφία, τα εντυπωσιακά νησιά της, απασχολεί όλο και πιο έντονα την γερμανική αγορά η οποία κατέχει πλέον το μεγαλύτερο μερίδιο τουριστικών αφίξεων στην Ελλάδα.

Αντικείμενο της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι να μελετήσει την Γερμανία και τις σχέσεις της με την Ελλάδα, να προσδιορίσει τα χαρακτηριστικά του εξερχόμενου τουρισμού της, να μελετήσει τις τάσεις και τη συμπεριφορά των Γερμανών τουριστών και μέσω της επεξεργασίας δεδομένων, να αναδείξει τη συμβολή τους στην ελληνική τουριστική βιομηχανία και να προβλέψει τις αναμενόμενες αφίξεις Γερμανών τουριστών στη χώρα μας για το διάστημα Ιούλιος 2016-Ιούνιος 2017.

Η διείδυση στον πληθυσμό της χώρας προέλευσης, δηλαδή οι αφίξεις Γερμανών τουριστών στην Ελλάδα προς τον πληθυσμό της Γερμανίας, παρουσιάζει συνεχώς ανοδική τάση όπως επίσης και το μερίδιο αγοράς της Ελλάδας στον γερμανικό εξερχόμενο τουρισμό.

Από τις προβλέψεις και τα στοιχεία που έχουμε συλλέξει μπορούμε να διαπιστώσουμε πως το 2017 θα έχουμε ρεκόρ αφίξεων Γερμανών τουριστών στην χώρα μας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στόχος της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι να μελετήσει την Γερμανία και τις σχέσεις της με την Ελλάδα, να προσδιορίσει τα χαρακτηριστικά του εξερχόμενου τουρισμού της, να μελετήσει τις τάσεις και τη συμπεριφορά των Γερμανών τουριστών και μέσω της επεξεργασίας δεδομένων, να αναδείξει τη συμβολή τους στην ελληνική τουριστική βιομηχανία και να προβλέψει τις αναμενόμενες αφίξεις Γερμανών τουριστών στη χώρα μας για το διάστημα Ιούλιος 2016-Ιούνιος 2017.

Η παρούσα μελέτη αποτελείται από 7 κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια σύντομη αναφορά στην έννοια του τουρισμού και της ελληνικής τουριστικής βιομηχανίας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται εκτενής ανάλυση της συνεισφοράς του τουρισμού στην ελληνική οικονομία και κοινωνία. Στη συνέχεια και πιο συγκεκριμένα στο τρίτο κεφάλαιο θα αναφερθούμε στη μελέτη του γερμανικού κράτους ξεκινώντας από την δημιουργία του μέχρι και την σημερινή πορεία σημαντικών δεικτών της οικονομίας της.

Οι ελληνο-γερμανικές σχέσεις δεν περιορίζονται μόνο σε επίπεδο ηγετών αλλά σε μακροχρόνιους ιστορικούς δεσμούς καθώς και σε πολυάριθμες εμπορικές και επενδυτικές συνεργασίες. Η ανάλυση τους γίνεται στο τέταρτο κεφάλαιο.

Στο πέμπτο κεφάλαιο θα προσεγγίσουμε τον γερμανικό εισερχόμενο τουρισμό και θα μελετήσουμε προφίλ, συμπεριφορές και χαρακτηριστικά των γερμανών τουριστών που επισκέπτονται την χώρα μας. Επιπροσθέτως, επισημαίνονται σημαντικά αριθμητικά στοιχεία που δείχνουν την επιρροή των γερμανών τουριστών στον ελληνικό τουρισμό.

Στο έκτο κεφάλαιο γίνεται η στατιστική ανάλυση και η πρόβλεψη αφίξεων γερμανών τουριστών μέσω της ανάλυσης χρονοσειρών από το πρόγραμμα Statgraphics 18 και τέλος στο έβδομο κεφάλαιο βρίσκονται τα συμπεράσματα της εργασίας.

1 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

1.1 Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Η λέξη τουρισμός προέρχεται από τη γαλλική λέξη *tour* και σημαίνει μετακίνηση ατόμων ή ομάδων ανθρώπων από την περιοχή στην οποία κατοικούν σε μια άλλη, με σκοπό την ψυχαγωγία, την εξερεύνηση και την εκμάθηση νέων αντικειμένων, όπως επίσης και τη σύναψη εμπορικών και επαγγελματικών συμφωνιών.

Ο ορισμός του τουρισμού παρουσιάζει σοβαρές δυσκολίες για τους μελετητές του λόγω του άυλου χαρακτήρα της τουριστικής βιομηχανίας. Ωστόσο, ο βασικός αναθεωρημένος ορισμός είναι ο παρακάτω: Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού “ο τουρισμός περιλαμβάνει τις δραστηριότητες των ανθρώπων που ταξιδεύουν και διαμένουν σε προορισμούς και περιοχές άλλες εκτός από αυτές που αποτελούν το συνηθισμένο περιβάλλον τους (π.χ τον τόπο της μόνιμης κατοικίας τους) και για χρονικό διάστημα που δεν ξεπερνά τον έναν χρόνο, με σκοπό την αναψυχή, την ικανοποίηση των επαγγελματικών τους αναγκών κ.α.” (WorldTourismOrganization 1997).

Αξίζει να σημειώσουμε ότι, ο περιηγητής (τουρίστας) της παλιάς εποχής ήταν άνθρωπος που διέθετε χρόνο και χρήμα για μεγάλες διακοπές και περιηγήσεις. Ο σύγχρονος περιηγητής στη γενικότερη μορφή του είναι ο εργαζόμενος άνθρωπος με μετρημένα εισοδήματα, που επιδιώκει σε μικρό σχετικά χρονικό διάστημα, να πετύχει το μεγαλύτερο αποτέλεσμα τουριστικής απόλαυσης. Οι σημερινές οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες και η προέλευση τουριστών, καθιέρωσαν το νέο είδος τουρισμού που υπάρχει σήμερα, το οποίο όχι μόνο έχει κατακτήσει τον κόσμο αλλά έχει γίνει πια μια ανάγκη. Μέχρι πριν λίγο καιρό, το μόνο κίνητρο για την περιήγηση ήταν η επιθυμία, τώρα πλέον είναι και η ανάγκη. Έτσι λοιπόν δεν αποκλείουμε το ενδεχόμενο στο μέλλον να προστεθούν και άλλα κίνητρα ώστε να μεταβληθεί ανάλογα και το περιεχόμενο του όρου «τουρισμός» (Λαγός,2005).

1.2 Η ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Λόγω του ότι το εύρος της τουριστικής αγοράς είναι μεγάλο μετά από μακροχρόνιες παρατηρήσεις τμηματοποιήθηκε η τουριστική αγορά με βάση τα γεωγραφικά,

κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά και την τουριστική συμπεριφορά για να διευκολυνθεί η ανάλυση της και για να επιτευχθεί ένας καλός συνδυασμός τουριστικής αγοράς-τουριστικού προϊόντος και της προώθησης του. Για αυτό ο τουρισμός χωρίστηκε σε έξι βασικές κατηγορίες. Συγκεκριμένα, είναι οι παρακάτω:

α) Ο ατομικός τουρισμός: Χαρακτηρίζεται από την ανεξάρτητη ατομική οργάνωση και εκτέλεση του ταξιδιού εκ μέρους των τουριστών και συνδυάζεται σε μεγάλο βαθμό, με ατομικά-ιδιωτικά μέσα μετακίνησης, όπως είναι τα αυτοκίνητα, τα αυτοκινούμενα τροχόσπιτα, τα σκάφη κ.λπ., τόσο κατά τη μετάβαση όσο και κατά την διάρκεια της παραμονής του τουρίστα στη χώρα του τουριστικού του προορισμού (Ηγουμενάκης, 2004). Η ανάπτυξη του ατομικού τουρισμού τα τελευταία χρόνια βασίζεται ολοένα και περισσότερο στο σύστημα IIT (individual inclusive tours), όπως και στην περίπτωση του συστήματος GIT (group inclusive tours), το οποίο προσφέρει σε μεμονωμένα άτομα τουριστικά πακέτα, που στην απλούστερη τους μορφή περιλαμβάνουν, τον προορισμό, το μεταφορικό μέσο, το κατάλυμα και το πρόγευμα. Η διαφορά μεταξύ των δύο αυτών συστημάτων βρίσκεται στον τρόπο με τον οποίο ο τουρίστας ταξιδεύει στον τουριστικό προορισμό που επιθυμεί να επισκεφτεί. Συγκεκριμένα, με το σύστημα GIT ο τουρίστας ταξιδεύει στον τουριστικό προορισμό της επιλογής του ομαδικά, ενώ με το σύστημα IIT μεμονωμένα (Ηγουμενάκης, 2004)

β) Ο μαζικός τουρισμός. Είναι η κατηγορία εκείνη του τουρισμού που χαρακτηρίζεται από ομαδικότητα συμμετοχής τουριστών στις διάφορες φάσεις της τουριστικής δραστηριότητας. Σε καμιά περίπτωση δεν συνδέεται αποκλειστικά με τον τύπο τουρισμού διακοπών-αναψυχής μακράς διαμονής. Ο συλλογικός-ομαδικός χαρακτήρας του μαζικού τουρισμού αναφέρεται στον τρόπο οργάνωσης και εκτέλεσης της τουριστικής μετακίνησης, καθώς επίσης και στην συγκέντρωση των τουριστών στους τόπους της πρόσκαιρης βραχυχρόνιας διαμονής τους. Ο τουρίστας εντάσσεται σε ομάδες περισσότερο ή λιγότερο ομοειδών τουριστικών αναγκών ή επιθυμιών και συμμορφώνεται προς ορισμένα σχήματα συμπεριφοράς, εξασφαλίζοντας έτσι ταυτόχρονα ένα μίνιμουμ ικανοποίησης που προσφέρει η καλή οργάνωση και εκτέλεση του ταξιδιού εκ μέρους των tour operators. Τη βάση ανάπτυξης του μαζικού τουρισμού αποτελεί σήμερα το σύστημα GIT (group inclusive tours), που προσφέρει αλληλεξαρτώμενες και ολοκληρωμένες τουριστικές υπηρεσίες, δηλαδή τουριστικά πακέτα, που

στην απλούστερη τους μορφή περιλαμβάνουν τον τουριστικό προορισμό, το μεταφορικό μέσο, το κατάλυμα, το πρόγευμα, κ.α. (Ηγουμενάκης, 2004).

γ) Ο εσωτερικός τουρισμός. Αυτό το είδος τουρισμού πραγματοποιείται από τον ντόπιο πληθυσμό μιας χώρας μέσα πάντα, στα φυσικά της όρια, δηλαδή μέσα στην επικράτεια της. Συνήθως, ο εσωτερικός τουρισμός αναπτύσσεται περισσότερο κατά την διάρκεια των κοινών διακοπών και αργιών, όπως την περίοδο των Χριστουγέννων, του Πάσχα και μέσα καλοκαιριού. Η μορφή αυτή τουρισμού είναι ιδιαίτερα ωφέλιμη για την χώρα διότι συγκρατείται η εκροή συναλλάγματος εγχώρια λόγω του ότι ο ντόπιος πληθυσμός δεν πραγματοποιεί διακοπές έξω από την χώρα. Επίσης για να αναπτυχθεί ο εσωτερικός τουρισμός, απαιτούνται κυρίως προσιτές τιμές στα καταλύματα και μέσα μεταφοράς (Ηγουμενάκης, κ.α. 1998)

δ) Ο εξωτερικός ή διεθνής τουρισμός. Πραγματοποιείται από άτομα που διαμένουν μόνιμα σε μια χώρα και την εγκαταλείπουν προσωρινά για να επισκεφτούν κάποια άλλη ή άλλες χώρες για τουριστικούς λόγους και με αυτόν τον τρόπο να ικανοποιήσουν συγκεκριμένες τουριστικές ανάγκες τους. Εξωτερικό τουρισμό έχει οποιαδήποτε χώρα, όταν οι μόνιμοι κάτοικοι άλλων χωρών την επισκέπτονται ή όταν μόνιμοι κάτοικοι της επισκέπτονται άλλες χώρες για τουριστικούς λόγους. Όταν οι μόνιμοι κάτοικοι μια ξένης χώρας επισκέπτονται μια χώρα για τουριστικούς λόγους, τότε ο εξωτερικός τουρισμός που κάνουν χαρακτηρίζεται ως ενεργητικός, γιατί κύριο χαρακτηριστικό του είναι η εισροή συναλλάγματος, για την οποία ενδιαφέρονται λίγο-πολύ όλες οι χώρες, κυρίως όμως εκείνες των οποίων οι οικονομίες βρίσκονται ακόμα στο στάδιο της ανάπτυξης. Αντίθετα, όταν οι μόνιμοι κάτοικοι μιας χώρας επισκέπτονται μια άλλη χώρα για τουριστικούς λόγους, ο εξωτερικός τουρισμός που κάνουν χαρακτηρίζεται ως παθητικός και αυτό γιατί χαρακτηριστικό της είναι εκροή πολύτιμου συναλλάγματος (Ηγουμενάκης, 2004).

ε) Ο συνεχής τουρισμός. Ο συνεχής τουρισμός διαρκεί όλο το χρόνο, που σημαίνει ότι σε καμιά περίπτωση δεν επηρεάζονται οι δραστηριότητες του από τις κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν όλες τις εποχές. Οι αντιπροσωπευτικότερες μορφές τουρισμού αυτής της κατηγορίας είναι ο συνεδριακός τουρισμός, ο τουρισμός κινήτρων, ο τουρισμός εκθέσεων, ο τουρισμός πόλης και ο μορφωτικός τουρισμός (Ηγουμενάκης, Κραβαρίτης, 2004)

στ) Ο εποχικός τουρισμός. Χαρακτηριστική διάκριση του εποχικού τουρισμού είναι

ότι δεν διαρκεί όλο το χρόνο. Οι δραστηριότητες του επηρεάζονται σημαντικά από τις κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν σε διαφορετικές εποχές γι'αυτό το λόγο και αναστέλλονται για ένα μικρό ή μεγάλο χρονικό διάστημα κάθε έτος. Οι αντιπροσωπευτικότερες μορφές τουρισμού αυτής της κατηγορίας είναι ο γενικός τουρισμός κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού, ο τουρισμός παραχείμασης και ο τουρισμός χειμερινών σπορ (Ηγουμενάκης, Κραβαρίτης,2004).

1.3 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥ

Στην ιστορική εξέλιξη του τουριστικού φαινομένου, υπάρχουν αναφορές που αποδεικνύουν ότι μερικές εναλλακτικές μορφές τουρισμού αναπτύχθηκαν από τους πρώτους χρόνους των τουριστικών δραστηριοτήτων και μάλιστα μερικές από αυτές αποτελούσαν και τη μοναδική τότε, τουριστική δραστηριότητα. Στις 90 περίπου μορφές τουρισμού, υπάρχουν κύριες (επικρατούσες σε έναν τόπο) και εναλλακτικές μορφές. Μερικές από αυτές έχουν ρίζες που χάνονται στην αρχαιότητα, ενώ άλλες δημιουργήθηκαν τα τελευταία χρόνια. Βάσει της αρχής της εναλλακτικότητας και των γενικών τουριστικών χαρακτηριστικών τους, μπορούν να χαρακτηρίζονται ανάλογα με το μέγεθος τους στο τοπικό περιβάλλον, κύριες ή εναλλακτικές (Σφακιανάκης,2000).

1.3.1 Η πρώτη τουριστική περίοδος

Οι κυριότερες εναλλακτικές μορφές τουρισμού που έχουν τις ρίζες τους στην αρχαιότητα και εξελίχθηκαν στα προ Χριστού χρόνια, παράλληλα με το τουριστικό φαινόμενο είναι: ο τουρισμός αναψυχής, ο επαγγελματικός τουρισμός, (επαγγελματικά ταξίδια και συνεδριακός τουρισμός) ο θρησκευτικός, ο αθλητικός και ο ιαματικός τουρισμός. Οι μορφές αυτές πρωτοεμφανίστηκαν στην Αρχαία Αίγυπτο, στη Μεσοποταμία (Σουμέριοι, Βαβυλώνιοι), στην Αρχαία Ελλάδα, στην Περσία και στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία (στην προ Χριστού περίοδό της). Για παράδειγμα, ο συνεδριακός τουρισμός αναπτύχθηκε στην Αρχαία Ελλάδα με το θεσμό των Αμφικτιονιών (συγκεντρώσεις αντιπροσώπων των γειτονικών ελληνικών φύλων και αργότερα των γειτονικών πόλεων - κρατών για επίλυση θρησκευτικών, πολιτικών, πολεμικών, φορολογικών,

τοπικών και κοινού ενδιαφέροντος προβλημάτων.) Στην τελευταία προ Χριστού χιλιετία αναπτύσσεται κυρίως στην Αρχαία Ελλάδα ο αθλητικός και ο θρησκευτικός τουρισμός. Ο αθλητικός τουρισμός ήταν τα ταξίδια των Αρχαίων Ελλήνων για να μεταβούν στους τόπους των μεγάλων πανελλήνιων πανηγυρικών αγώνων που γινόταν για να τιμήσουν τους θεούς τους. (π.χ. τα Ολύμπια, οι Ολυμπιακοί αγώνες.) Ο θρησκευτικός τουρισμός αφορούσε τα ταξίδια των Αρχαίων Ελλήνων για να μεταβούν στις μεγάλες θρησκευτικές εορτές προς τιμήν των θεών τους. Χαρακτηριστική είναι η σύνδεση αθλητικού και θρησκευτικού τουρισμού της εποχής εκείνης αφού οι αθλητικοί αγώνες γινόταν προς τιμή των Θεών. Όσον αφορά τον ιαματικό τουρισμό και αυτός αναπτύχθηκε στην Αρχαία Ελλάδα και η ύπαρξη και η χρήση των ιαματικών πηγών για θεραπευτικούς σκοπούς αναφέρεται από πολλούς ιστορικούς, γεωγράφους και φιλοσόφους (Σφακιανάκης,2000).

1.3.2 Η δεύτερη τουριστική περίοδος

Η περίοδος από τη γέννηση του Χριστού μέχρι και το πρώτο μισό του 19ου αιώνα (1850) περιλαμβάνει, ως γνωστόν, μικρότερες ιστορικές περιόδους, οι κυριότερες των οποίων είναι:

- Η μετά Χριστό περίοδος της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας μέχρι την πτώση της.
- Η περίοδος της Βυζαντινής αυτοκρατορίας στην Ανατολική Ευρώπη (300 - 1453 μ.Χ.)
- Η περίοδος του Μεσαίωνα στη Δυτική Ευρώπη (300- 1308 μ.Χ.)
- Η περίοδος της Αναγέννησης (1305 – 1618)
- Η ευρύτερη περίοδος της Γαλλικής επανάστασης και των Ναπολεόντειων πολέμων.

Κατά τη διάρκεια των περιόδων αυτών, δεν παρουσιάστηκαν νέες μορφές τουρισμού, αλλά δεν έπαψε να υπάρχει τουριστική δραστηριότητα. Κυρίως με τη μορφή του προϋπάρχοντος θρησκευτικού, αθλητικού, ιαματικού τουρισμού και των επαγγελματικών ταξιδιών.

Οι τότε επικρατούσες συνθήκες των συνεχών πολέμων μεταξύ των Κρατών της Ευρώπης, της ανασφάλειας των ταξιδιών λόγω της έντονης ληστρικής και πειρατικής δράσης, της έλλειψης δρόμων, συγκοινωνιακών μέσων, της τουριστικής υποδομής, της διάσπαρτης κοινωνικής αναταραχής και της γενικής κατάστασης όπου οι άνθρωποι προσπαθούσαν με δυσκολία να επιβιώσουν, όλες αυτές οι συνθήκες δεν επέτρεπαν να εκδηλωθεί μια σοβαρή τουριστική δραστηριότητα. Αργότερα όμως, οι ίδιες οι συνθήκες επέβαλαν να δημιουργηθούν έργα, να

εκδηλωθούν ενέργειες και να καθιερωθούν διαδικασίες και πρακτικές που αν και εξυπηρετούσαν σκοπούς μη τουριστικούς, απεδείχθησαν εκ των υστέρων σαν οι πρώτοι θεμέλιοι λίθοι της μελλοντικής τουριστικής υποδομής (οδικά δίκτυα, θαλάσσια ταξίδια, καταλύματα, κ.α.). Κατά τη περίοδο από το 1618 μέχρι το 1850, εμφανίζονται τα οργανωμένα πλέον ξενοδοχεία, γενικεύεται η χρήση του ατμοκίνητου σιδηροδρόμου, γίνονται οδικά δίκτυα που συνδέουν τις πόλεις μεταξύ τους, εμφανίζονται τα πρώτα εστιατόρια, γράφονται οι πρώτοι τουριστικοί οδηγοί και δειλά-δειλά εμφανίζονται οι πρώτες μορφές οργανωμένου τουρισμού και των τουριστικών πακέτων (Σφακιανάκης,2000).

1.3.3 Η τρίτη τουριστική περίοδος

Η περίοδος αυτή κυμαίνεται από το 1850 μέχρι 1950. Περιλαμβάνει:

- Το «Grand Tour». (Ταξίδια που έκαναν οι γόνιμοι των αριστοκρατικών και πλουσίων οικογενειών της Γαλλίας, της Μεγάλης Βρετανίας κτλ για να συμπληρώσουν την ακαδημαϊκή τους μόρφωση και την κοινωνική τους θέση.) Τα ταξίδια αυτά αποτελούσαν μια μορφή περιηγητικού τουρισμού, με έντονα τα χαρακτηριστικά του πολιτιστικού και του μορφωτικού τουρισμού.
- Η αλματώδης ανάπτυξη των μεταφορικών μέσων καθώς και των οδικών δικτύων. Η χρήση του σιδηροδρόμου, αργότερα του αυτοκινήτου και προς το τέλος της περιόδου και του αεροπλάνου. Τα ταξίδια εμπορικά ή τουριστικά, γίνονται πλέον ασφαλέστερα, γρηγορότερα και οικονομικότερα στο ευρύ κοινό.
- Η ανάπτυξη των ξενοδοχείων. Από απόψεως κατασκευής, μεγέθους και χωρητικότητας ,πλήθους, βοηθητικών εγκαταστάσεων, εξοπλισμού αλλά και φυσικά από άποψης εξυπηρέτησης του πελάτη.
- Η εμφάνιση των πρώτων οργανωτών ταξιδιών (Tour operators και ταξιδιωτικών γραφείων). Πρωτοπόρος ήταν ο Thomas Cook που εμπορευματοποιεί σε μεγάλη κλίμακα τα τουριστικά πακέτα. Εδραιώνεται ο οργανωμένος τουρισμός και λόγω της χαμηλής σχετικά τιμής των πακέτων, προαναγγέλλεται ο μαζικός τουρισμός.
- Ο παράκτιος, ο ορεινός, ο φυσιολατρικός τουρισμός διαφοροποιούνται από τον γενικό περιηγητικό τουρισμό και εμφανίζονται σαν νέες μορφές τουρισμού.
- Σε πολλές ευρωπαϊκές πόλεις, η εμφάνιση των Διεθνών Εκθέσεων προσελκύει μεγάλο αριθμό επισκεπτών και έτσι σιγά-σιγά συγκροτείται μια ακόμη εναλλακτική μορφή τουρισμού ο εκθεσιακός τουρισμός.

- Τα θαλάσσια ταξίδια με τα μεγάλα και ταχυκίνητα πλοία μεταξύ Ευρώπης και ΗΠΑ, επιτρέπουν την εμφάνιση του διηπειρωτικού τουρισμού που σήμερα πλέον στηρίζουν αποκλειστικά τα αεροπλάνα.
- Η συνειδητοποίηση της Οικονομικής και Κοινωνικής διάστασης του τουρισμού. Αφυπνίζει τα κράτη τα οποία σπεύδουν να ιδρύσουν Δημόσιους Τουριστικούς Φορείς και τους τουριστικούς επιχειρηματίες που προσπαθούν να παράγουν νέα τουριστικά προϊόντα, καθώς και τους πολίτες που διεκδικούν πλέον δυναμικά το κοινωνικό αγαθό του τουρισμού (Σφακιανάκης,2000).

1.3.4 Η τέταρτη τουριστική περίοδος

Η περίοδος αυτή αρχίζει από το τέλος του Β' Παγκόσμιου πόλεμου και ειδικά για τη χώρα μας από το 1950. Για άλλους τελειώνει το 1980 και για άλλους συνεχίζεται μέχρι και σήμερα. Είναι η περίοδος της γρήγορης έκρηξης του τουριστικού φαινομένου. Από το 1950 μέχρι το 1980, τα τουριστικά μεγέθη δεκαπλασιάστηκαν ή και εικοσαπλασιάστηκαν. Σαν κυριότερες αιτίες της αύξησης αυτής μπορούν να αναφερθούν οι εξής:

- Η ανάπτυξη των συγκοινωνιών και όλων των μεταφορικών μέσων (αυτοκινήτων, πλοίων, σιδηροδρόμων) ελαχιστοποίησαν την απόσταση μεταξύ των τόπων προέλευσης και προορισμού των τουριστών.
- Η αύξηση των εισοδημάτων των εργαζομένων και η μείωση των τιμών πολλών τουριστικών προϊόντων και κυρίως εκείνων του οργανωμένου τουρισμού (τουριστικών πακέτων).
- Το ανώτερο επίπεδο εκπαίδευσης των πολιτών και η αύξηση του αριθμού εκείνων με πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Μελέτες έδειξαν ότι η τουριστική δραστηριότητα των ανθρώπων αυξάνεται ανάλογα με την εκπαίδευσή τους.
- Η είσοδος στην τουριστική αγορά των «ενεργών» συνταξιούχων, δηλαδή των ανθρώπων τρίτης ηλικίας καθώς επίσης και ομάδων πληθυσμού όπως φτωχοί και άτομα με ειδικές ανάγκες οι οποίοι είχαν αποκλεισθεί από την αγορά αυτή τα προηγούμενα χρόνια.
- Η αναγνώριση του τουρισμού σαν κοινωνικού αγαθού και η υποχρέωση της πολιτείας να προωθήσει την τουριστική ανάπτυξη και να κάνει τα τουριστικά προϊόντα προσιτά σε όλους.
- Η εμπορευματοποίηση του τουρισμού από τους τουριστικούς επιχειρηματίες που για να αυξήσουν τον αριθμό των τουριστών / πελατών τους εφαρμόζουν όλους τους νόμους και τα μέσα της αγοράς, των πωλήσεων και του marketing

- Η αύξηση των οικογενειακών, ατομικών, κοινωνικών αναγκών καθώς και των ψυχοσωματικών επιβαρύνσεων ωθούν τους ανθρώπους που ζουν σε αστικά κέντρα να κάνουν τουρισμό και να αναζητήσουν μέσω αυτού την ελευθερία τους στην εξοχή, στη θάλασσα, κτλ ώστε να βρουν την ισορροπία τους πνευματικώς και σωματικώς.

Η εξέλιξη του τουρισμού με τις διάφορες μορφές του, έφθασε στο έτος 1980 το οποίο συνδέθηκε με την αναθεώρηση της τουριστικής ιδέας και της μέχρι τότε τουριστικής πρακτικής και τότε άρχισε η τελευταία τουριστική περίοδος, η λεγόμενη σύγχρονη τουριστική περίοδος (Σφακιανάκης,2000).

1.3.5 Η σύγχρονη τουριστική περίοδος

Ο τουρισμός με τη σύγχρονή του μορφή αποτελεί ένα οικονομικό και κοινωνικό φαινόμενο. Μετά το τέλος του Β' Παγκόσμιου Πολέμου έχει προσελκύσει ολοένα και περισσότερο το ενδιαφέρον τόσο των αναπτυγμένων χωρών, όσο και των αναπτυσσομένων. Ο τουρισμός σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να αποτελέσει λύση για την αντιμετώπιση όλων των οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων των χωρών που επιχειρούν να τον αναπτύξουν, έχει αποδειχθεί στην πράξη όμως ότι μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην οικονομική τους ανάπτυξη ή/και μεγέθυνση. Άλλωστε αυτός είναι και ο σημαντικότερος λόγος που η ανάπτυξη του επιδιώκεται όλο και περισσότερο κυρίως από τις αναπτυσσόμενες χώρες. Σημαντικό είναι να αναφέρουμε σε αυτό το σημείο ότι τόσο η εξέλιξη του τουρισμού σε μια δυναμικά αναπτυσσόμενη βιομηχανία, όσο και η τρέχουσα οικονομική σημασία του δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται χωριστά, αλλά στο πλαίσιο του αυξανόμενου ενδιαφέροντος για τον τριτογενή τομέα, δηλαδή του τομέα των υπηρεσιών, της οικονομικής δραστηριότητας μιας χώρας.

Η αναπτυξιακή πορεία του τουρισμού σε παγκόσμιο επίπεδο υπήρξε εντυπωσιακή, αφού αναγνωρίζεται πλέον ως η μεγαλύτερη βιομηχανία του κόσμου από το 1997. Οι παράγοντες που συνέβαλαν σε αυτό ήταν κατά κύριο λόγο η αύξηση του εισοδήματος των ανθρώπων, ο περισσότερος ελεύθερος χρόνος στη διάθεση τους, η ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη στα μέσα μαζικής μεταφοράς. Αυτά συνέβαλαν στο να αυξηθεί η εμβέλεια του διεθνούς τουρισμού, με την έννοια ότι με το πέρασμα του χρόνου ολοένα και περισσότεροι άνθρωποι επισκέπτονται πιο απομακρυσμένους τουριστικούς προορισμούς (Ηγουμενάκης,Κραβαρίτης,2004).

Αξίζει όμως να σημειώσουμε ότι, μαζικοποίηση τουρισμού υπάρχει όταν οι τουρίστες ανισοκατανέμονται στο χρόνο και στον τόπο και όχι όταν ο αριθμός των τουριστών αυξάνεται. Η αύξηση του αριθμού των τουριστών πάντα είναι επιθυμητή όπως και η συνεχής τουριστική ανάπτυξη. Δεν είναι όμως επιθυμητή ούτε η εκδήλωση της τουριστικής δραστηριότητας κατά τη διάρκεια της θερινής μόνο περιόδου και μόνο στους τουριστικούς προορισμούς και ούτε η ανεξέλεγκτη και απρογραμματίστη τουριστική ανάπτυξη. Γιατί η εκδήλωση της τουριστικής δραστηριότητας μόνο κατά τη θερινή περίοδο δημιουργεί το πρόβλημα της τουριστικής εποχικότητας και η συγκέντρωση των τουριστών σε ορισμένους μόνο τόπους, έχει σαν αποτέλεσμα οι τόποι αυτοί να υπεραναπτύσσονται τουριστικά, συχνά άναρχα και ανεξέλεγκτα και οι επιχειρηματίες φεύγουν με τα κέρδη τους και ο ντόπιος πληθυσμός και ο τόπος τους μένουν με τα σημάδια της καταστροφής. Οι δυσμενείς επιδράσεις του μαζικού τουρισμού στο περιβάλλον και στο ντόπιο πληθυσμό άρχισαν να γίνονται ορατές τη δεκαετία του 1970 και αργότερα έγιναν πιεστικές και απαράδεκτες. Τότε πολλές ομάδες ανθρώπων έκρουσαν τον κώδωνα του κινδύνου, όπως οπαδοί του Πράσινου Κινήματος (πράσινοι), διάφορες περιβαλλοντικές οργανώσεις, γιατροί και άνθρωποι που ανησυχούσαν για τους κινδύνους της υγείας που ενυπάρχουν στο μαζικό τουρισμό (αφροδίσια νοσήματα, AIDS κ.λπ.), κοινωνιολόγοι που ανησυχούσαν για την αλλοίωση των τοπικών κοινωνιών και πολλοί θεωρητικοί που έβλεπαν να αλλοιώνεται το στοιχείο της ελευθερίας του τουριστικού κινήματος και γενικά η τουριστική ιδέα. Όλοι αυτοί οι άνθρωποι πρότειναν να επανεξεταστεί και να επαναξιολογηθεί ο τρόπος εκδήλωσης και άσκησης της τουριστικής δραστηριότητας και συγκεκριμένα πρότειναν να ληφθούν άμεσα μέτρα αντιμετώπισης του μαζικού τουρισμού. Έτσι δημιουργήθηκε μια τάση, που αργότερα έγινε συμπεριφορά πολλών τουριστών, τουριστικών φορέων και μελετητών, που άρχισαν να αναζητούν πιο φιλικές και ήπιες προς το περιβάλλον μορφές τουρισμού, που στο σύνολό τους συγκροτούν το λεγόμενο εναλλακτικό τουρισμό (Alternative Tourism).

Η φιλοσοφία του εναλλακτικού τουρισμού συνοψίζεται στη διαφύλαξη του περιβάλλοντος, στην ικανοποίηση των αναγκών του ντόπιου πληθυσμού και στη δυνατότητα των χωρών στις οποίες υπάρχουν οι τουριστικοί προορισμοί να παίρνουν αυτές τις αποφάσεις της τουριστικής ανάπτυξης, σύμφωνα με τις δικές τους τουριστικές πολιτικές, και να μην οδηγούνται από τους μεγάλους τουριστικούς επιχειρηματίες (τους tours operators - ξενοδόχους) που συνήθως εξυπηρετούν πολυεθνικά ή ίδια οφέλη. Στη σύγχρονη τουριστική περίοδο, υπάρχει η τάση περιορισμού του μαζικού τουρισμού και ενθάρρυνσης του εναλλακτικού τουρισμού. Ειδικότερα, καταβάλλεται προσπάθεια να ενθαρρυνθούν μορφές που μπορούν να αναπτυχθούν εκτός

τουριστικών προορισμών. Η προσπάθεια αυτή τα τελευταία χρόνια καταβάλλεται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (Π.Ο.Τ), την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε), τους Εθνικούς Τουριστικούς Φορείς αλλά και από πολλούς Ιδιωτικούς Φορείς (Σφακιανάκης,2000).

1.4 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

1.4.1 Οικονομικές επιπτώσεις

Η τουριστική ανάπτυξη προσφέρει σημαντικά οικονομικά οφέλη, όπως η δημιουργία θέσεων εργασίας και πρόσθετο εισόδημα και στις χώρες υποδοχής και προέλευσης των τουριστών (Delibasic et al., 2008). Ο τουρισμός έχει μια ποικιλία των οικονομικών επιπτώσεων. Οι τουρίστες συμβάλλουν με τις πωλήσεις, τα κέρδη, τις θέσεις εργασίας, τα φορολογικά έσοδα και τα έσοδα σε μια περιοχή. Οι πιο άμεσες ενέργειες συμβαίνουν εντός του πρωτογενούς τομέα του τουρισμού - καταλύματα, εστιατόρια, μεταφορές, διασκέδαση, και το λιανικό εμπόριο. Μέσα από δευτερογενείς επιδράσεις, ο τουρισμός επηρεάζει τους περισσότερους τομείς της οικονομίας. Η ανάλυση των οικονομικών επιπτώσεων της τουριστικής δραστηριότητας επικεντρώνεται συνήθως στις μεταβολές πωλήσεις, το εισόδημα και την απασχόληση σε μια περιοχή που προκύπτει από την τουριστική δραστηριότητα (Stynes, 1997). Κάποιες από τις οικονομικές επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης είναι αφενός οι αλλαγές στις τιμές μιας και ο τουρισμός μπορεί μερικές φορές να διογκώσει το κόστος της στέγασης και των τιμών λιανικής πώλησης στην εκάστοτε τουριστική περιοχή, σε εποχιακή βάση και αφετέρου να δημιουργήσει μεταβολές στην ποιότητα και την ποσότητα των αγαθών και υπηρεσιών του τουρισμού, γεγονός το οποίο μπορεί να οδηγήσει σε ένα ευρύτερο φάσμα των προϊόντων και υπηρεσιών που διατίθενται σε μια περιοχή (είτε υψηλότερης είτε χαμηλότερης ποιότητας απ'ότι συνήθως). Στις οικονομικές επιπτώσεις της ανάπτυξης τουριστικής δραστηριότητας σε μια περιοχή συμπεριλαμβάνονται και οι αλλαγές στην φορολογία και η ανάλογη αυξομείωση του κόστους των τοπικών υπηρεσιών. Οι επιπτώσεις του τουρισμού στις τοπικές δαπάνες και τα δημόσια έσοδα απευθύνονται περισσότερο σε μια ανάλυση των δημοσιονομικών επιπτώσεων. Επιμέρους επιπτώσεις της ανάπτυξης του τουριστικού φαινομένου είναι η επίδραση του ισοζυγίου πληρωμών. Το εισόδημα, μιας χώρας επωφελείται από τον τουρισμό και συνεπώς μπορεί να βοηθήσει στην εξισορρόπηση του εθνικού ισοζυγίου πληρωμών. Ο τουρισμός επηρεάζει το ισοζύγιο πληρωμών με δύο τρόπους: δημιουργεί

επιδράσεις στο εσωτερικό της χώρας και στον διεθνή τουρισμό (Ratz και Puczko 2002). Είναι γενικά αποδεκτό ότι ο τουρισμός δεν δημιουργούν θέσεις εργασίας και ότι αυτή είναι μια ευεργετική επίδραση (Mathieson και Wall, 1992). Ο τουρισμός επίσης θεωρείται υπεύθυνος για την αύξηση της ροής του χρήματος, τη δημιουργία εισοδήματος και την αύξηση της απασχόλησης (Hemmi, 1999). Η αύξηση της απασχόλησης αποτελεί φυσικό επακόλουθο της αύξησης της τουριστικής επιχειρηματικής δραστηριοποίησης. Ακριβώς όπως η απασχόληση, η τοπική επιχειρηματική δραστηριότητα θεωρείται ως ευεργετική για την οικονομία, θεωρείται ως θετική επίδραση της τουριστικής δραστηριότητας, ένα έμμεσο όφελος είναι η βελτίωση των οικονομικών και κοινωνικών υπηρεσιών. Ωστόσο, τα άμεσα κέρδη τείνουν να επωφελούνται μόνο ένα μικρό μέρος της τοπικής κοινότητας. Ένα ζήτημα που προκύπτει στο σημείο αυτό είναι η εποχικότητα του τουρισμού και οι επιπτώσεις που απορρέουν αναφορικά στο κόστος συντήρησης σε ετήσια βάση. Επιπροσθέτως η τουριστική ανάπτυξη επιφέρει αύξηση του κόστους διαμόρφωσης χώρων τουριστικού ενδιαφέροντος και κατασκευής/συντήρησης των τουριστικών υποδομών (Ardahaey, 2011).

1.4.2 Κοινωνικές επιπτώσεις

Οι επιπτώσεις του τουρισμού μπορούν να ταξινομηθούν ως αρνητικές, όταν συμβάλλουν στη διάσπαση των συνιστωσών της κοινωνίας υποδοχής και ως θετικές όταν ενισχύουν χαρακτηριστικά ζωτικής σημασίας. Ο τουρισμός και η επίδρασή του στις κοινωνίες υποδοχής έχει οδηγήσει σε εξαιρετικά αμφιλεγόμενες πεποιθήσεις. Κάποιοι ισχυρίζονται ότι είναι μια ευκαιρία για υπανάπτυκτες χώρες να έχουν οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Από την άλλη πλευρά, ορισμένοι ερευνητές επισημαίνουν ότι ο μαζικός τουρισμός μπορεί να εμποδίσει την μονιμότητα των τοπικών πολιτισμών. Η πλειοψηφία των μελετών έχουν δείξει ότι οι κάτοικοι, οι οποίοι αντιλαμβάνονται ένα υψηλότερο οικονομικό κέρδος ή προσωπικό όφελος, τείνουν να έχουν πιο θετικές αντιλήψεις των επιπτώσεων από τους άλλους (Bruno and Courtney 1999, Haralambopoulos and Pizam 1996, Jurowski et al. 1997, Lankford and Howard 1994, Sirakaya et al 2002). Σύμφωνα με τους Ζαχαράτος και Τσάρτας (1999), η συνεχόμενη τουριστική ανάπτυξη συμβάλει στη διαφοροποίηση των σχέσεων των υποδομών και των λειτουργιών που σχετίζονται με τον τομέα του τουρισμού. Όπως ήδη αναφέρθηκε ο τουρισμός επιδρά με τρόπο αρνητικό σε ήθη, έθιμα και παραδόσεις ενώ όπως συμπληρώνουν οι συγγραφείς αυτό εμφανίζεται εντονότερα σε αγροτικές

περιοχές. Βέβαια οι συγγραφείς επισημαίνουν ότι ο τουρισμός συμβάλει στη μείωση της ανεργίας λόγω της αύξησης της ζήτησης προσωπικού σε τουριστικές επιχειρήσεις, γεγονός το οποίο βελτιώνει αφενός τα οικογενειακά εισοδήματα και αφετέρου την ποιότητα της ζωής των μόνιμων κατοίκων. Επίσης, επισημαίνεται η εντονότερη κινητικότητα η οποία αφορά περισσότερο τους νέους ανθρώπους οι οποίοι έχουν και περισσότερο θετική στάση απέναντι στους τουρίστες. Επισημαίνεται δε, ότι η απασχόληση των γυναικών στον τουριστικό κλάδο ενισχύει την κοινωνική τους θέση και συμβάλει κατά έναν τρόπο στην ισότιμη αντιμετώπισή τους, με έμφαση στις αγροτικές περιοχές. Η συνολική τουριστική ανάπτυξη σε μια περιοχή είναι δυνατόν να επιφέρει αλλαγές στις κοινωνικές και οικογενειακές σχέσεις οι οποίες υποβαθμίζονται, με ιδιαίτερη έμφαση σε αγροτικές περιοχές, οι οποίες από μόνες τους αποτελούν περισσότερο κλειστές κοινωνίες (Ζαχαράτος και Τσάρτας, 1999)

1.4.3 Πολιτισμικές – πολιτιστικές επιπτώσεις

Ο τουρισμός και η ανάπτυξή του θεωρείται υπεύθυνη για μια σειρά από διαφοροποιήσεις στον πολιτισμικό τομέα. Τα ήθη και τα έθιμα ανήκουν στην κατηγορία αυτή που επηρεάζεται από την ανάπτυξη της τουριστικής δραστηριότητας λόγω της επικράτησης περισσότερο αστικών προτύπων και παράβλεψη ή/και αδιαφορία για τα τοπικά ήθη και έθιμα, όπως είναι οι τοπικές γιορτές, τα πανηγύρια κ.ο.κ.). η ουσιαστική αιτία που κάτι τέτοιο συμβαίνει και μάλιστα αρκετά συχνά είναι η πλήρης ενασχόληση με την παροχή τουριστικών υπηρεσιών γεγονός το οποίο απορροφά αρκετό από τον χρόνο των πολιτών και συνεπώς δεν επιτρέπει με ευκολία τη συμμετοχή σε πολιτισμικές δραστηριότητες για δυο λόγους: την έλλειψη χρόνου και την πιθανότητα ύπαρξης μεγάλης απόστασης. Ένα σημαντικό πλήγμα που έχουν δεχτεί οι πολιτισμικές εκδηλώσεις σε τουριστικές περιοχές είναι η εμπορευματοποίησή τους και η βλέψεις οικονομικών απολαβών σε μεγαλύτερο βαθμό από την ουσία της εκδήλωσης που υλοποιείται κάθε φορά, γεγονός το οποίο θεωρείται ότι αποτρέπει τους ντόπιους να συμμετάσχουν καθώς έχει χάσει το ενδιαφέρον του (Ζαχαράτος και Τσάρτας, 1999).

Περισσότερο σήμερα, από ποτέ τα παραδοσιακά προϊόντα και ιδίως τα Ελληνικά παραδοσιακά προϊόντα έχουν έρθει στο επίκεντρο της τουριστικής προσφοράς. Τα ντόπια προϊόντα είναι αντικείμενο υψηλότερης ζήτησης καθώς είναι συνυφασμένα με τον τόπο παραγωγής (π.χ. Π.Ο.Π.) και είναι πιθανό για έναν τουρίστα να αποτελεί ένα μοναδικό

γαστρονομικό προϊόν ή ένα ενθύμιο από τον τόπο που επισκοπήθηκε. Και σε αυτό το σημείο θα πρέπει να τονιστεί ο εμπορευματικός ή/και βιομηχανοποιημένος χαρακτήρας που λαμβάνει η προσφορά παραδοσιακών προϊόντων γεγονός που υπάγει το εκάστοτε προϊόν σε ιδιαίτερες διεργασίες ώστε να καθίσταται ελκυστικό και να αυξήσει τις πωλήσεις του. Αναμενόμενη απόρροια της διαδικασίας που περιγράφηκε είναι η υποβάθμιση της ποιότητας ή/και της εμπειεχόμενης αξίας του προϊόντος που δεν μοιάζει πλέον με το προϊόν που παράγεται στην τουριστική περιοχή (Ζαχαράτος και Τσάρτας, 1999). Όπως έχει ήδη αναφερθεί η προσπάθεια για τη μεγιστοποίηση της προσφοράς τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών έχει προκαλέσει εκτός από θετικές συνέπειες και αλλοιώσεις σε διάφορες πτυχές. Με την παρούσα θεματική ενότητα πρόκειται να μελετηθεί η επίδραση της τουριστικής ανάπτυξης στους πολιτιστικούς πόρους μιας χώρας. Λέγοντας «πολιτιστικούς πόρους» νοούνται τα συνοικιακά καταστήματα και οι ευρύτερη περιοχή που δέχεται επιρροές. Όπως αναφέρουν οι Ζαχαράτος και Τσάρτας, (1999), η τάση για προβολή και εξωτερίκευση οδηγεί σε ένα «στημένο» αποτέλεσμα ή αλλιώς τη «σκηνοθετημένη αυθεντικότητα». Πρόκειται για τη συνολική διαδικασία προβολής η οποία έχει ως στόχο να πείσει τον τουρίστα για την αυθεντικότητα, τη γραφικότητα και την αληθοφάνεια του προβαλλόμενου αντικειμένου. Κίνητρο της «σκηνοθετημένης αυθεντικότητας» αποτελεί η δημιουργία θετικής εικόνας προορισμού, η μετάβαση στην τουριστική περιοχή και η απόλαυση όλων των θετικών αποτελεσμάτων της τουριστικής δραστηριότητας. Συμπληρωματικά αναφέρεται η δημιουργία πολιτισμικών ερεθισμάτων με στόχο την αύξηση της επισκεψιμότητας της περιοχής που προβάλλεται. Γίνεται λόγος για τη δημιουργία πολιτισμικών πόρων (μουσεία, θεματικά πάρκα, πολιτιστικές εκδηλώσεις κ.α.) η οποία κοινό χαρακτηριστικό έχει την κατασκευή, τη λειτουργία και τη διαχείριση των τουριστικών υποδομών με σκοπό την προσέλκυση τουριστών (Ζαχαράτος και Τσάρτας, 1999).

1.4.4 Περιβαλλοντικές επιπτώσεις

Το ιδιαίτερα ελκυστικό φυσικό περιβάλλον του ελληνικού χώρου, έχει καταστήσει την Ελλάδα ισχυρό πόλο έλξης για τον τουρισμό. Ο τουρισμός σήμερα συμμετέχει με 6% στο ΑΕΠ της χώρας συμβάλλοντας ταυτόχρονα σημαντικά στην απασχόληση και την περιφερειακή ανάπτυξη. Ωστόσο, ο μαζικός τουρισμός που έχει αναπτυχθεί, έχει παράλληλα και σοβαρές επιπτώσεις στο

περιβάλλον, με συνέπεια η συνέχιση του ίδιου μοντέλου τουριστικής ανάπτυξης ουσιαστικά να υπονομεύει μακροπρόθεσμα την ανάπτυξή του.

Οι πλέον ευαίσθητες στην τουριστική πίεση περιοχές είναι φυσικά οι παράκτιες στις οποίες συγκεντρώνεται και ο κύριος όγκος τουριστών, καθώς και μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού. Επιπλέον, ο παράκτιος χώρος έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και από την πλευρά των φυσικών οικοσυστημάτων λόγω της συνύπαρξης και αλληλεπίδρασης τριών βασικών στοιχείων της φύσης: της θάλασσας, της ξηράς και του αέρα.

Η αλόγιστη κατανάλωση νερού κατά την άνομβρη περίοδο, προκαλεί πιέσεις στους υδάτινους πόρους, ιδιαίτερα στα μικρά νησιά. Η υψηλή ζήτηση νερού και ιδιαίτερα η υπεράντληση έχει πολλαπλές επιπτώσεις σε αυτές τις περιοχές, όπως η μη-αντιστρεπτή υφαλμύρωση των υπόγειων υδροφόρων. Η τουριστική βιομηχανία είναι, επίσης, παραγωγός μεγάλων ποσοτήτων στερεών αποβλήτων. Ο καθαρισμός των ακτών με τη χρήση ειδικών μηχανημάτων έχει γίνει κοινή πρακτική, παρότι οι μέθοδοι αυτές ενδέχεται να προκαλούν διάβρωση στις παραλίες. Παράλληλα, η επεξεργασία των λυμάτων, η παραγωγή ηλεκτρικού ρεύματος, οι ιατρικές και άλλες υπηρεσίες, παρουσιάζονται συχνά ανεπαρκείς κατά τις περιόδους αιχμής. Ειδικότερα, αναφέρεται ότι οι επιπτώσεις στο περιβάλλον που προκαλούνται από την τουριστική δραστηριότητα σε μια περιοχή προκύπτουν από:

- Την εντατική χρήση νερού και εδάφους από τουριστικές και αναψυχικές εγκαταστάσεις
- Τη διανομή και τη χρήση ενέργειας
- Τις αλλαγές του τοπίου που οφείλονται στην κατασκευή υποδομών, κτιρίων και εγκαταστάσεων
- Την ατμοσφαιρική ρύπανση και τα απόβλητα
- Τη συμπίεση και τη στεγάνωση των εδαφών (ζημία και καταστροφή βλάστησης)
- Την όχληση και διατάραξη της πανίδας και της τοπικής κοινωνίας (για παράδειγμα, από θόρυβο)

Οι εμπλεκόμενοι με τον τουρισμό πολιτικοί και επιχειρηματίες του κλάδου αναγνωρίζουν ότι μια υγιής τουριστική βιομηχανία εξαρτάται από ένα υγιές περιβάλλον και συζητούν για τουριστική ανάπτυξη, που προωθεί μορφές «περιβαλλοντικά συνετού τουρισμού». Έτσι

κυβερνήσεις και επιχειρηματίες, προωθούν την ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού ή εναλλακτικών, συμβατών με το περιβάλλον, όπως είναι ο συνεδριακός, ο πολιτιστικός, ο αθλητικός, ο οικολογικός, ο θρησκευτικός και άλλες μορφές σε μια προσπάθεια να αμβλύνουν τις επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού, να διευρύνουν την τουριστική περίοδο και να δημιουργήσουν νέα τουριστικά προϊόντα, που ανταποκρίνονται στην τουριστική ζήτηση και επηρεάζονται λιγότερο από τις διεθνείς συγκυρίες.

Η τουριστική ανάπτυξη και η προστασία του περιβάλλοντος πρέπει να βρίσκονται σε σχέση ισορροπίας, γιατί όπως διακήρυξε και ο ΟΗΕ, «η οικονομία, στην οποία ανήκει και ο τουρισμός, δεν πρέπει να στοχεύει μόνο στην παραγωγή ευημερίας και η οικολογία μόνο στην προστασία της φύσης, αλλά και οι δύο μαζί πρέπει να στοχεύουν στη βελτίωση της μοίρας της ανθρωπότητας και να βρίσκονται σε απόλυτη αρμονία στις διαδικασίες νομοθέτησης και λήψης αποφάσεων».

Στη Ελλάδα έχει ήδη εκπονηθεί Πρόγραμμα για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη των Ελληνικών Ακτών και Νησιών, που παρείχε γενικές και ειδικές αρχές για τη διαχείριση των περιοχών αυτών, κατευθύνσεις για την οριοθέτηση της παράκτιας ζώνης, τομεακές κατευθύνσεις στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης διαχείρισης και ειδικές προτάσεις. Στο πλαίσιο του Προγράμματος διαμορφώθηκε Σχέδιο Οδηγίας για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη των Παράκτιων Περιοχών. Ο πρόσφατος Νόμος για το Χωροταξικό Σχεδιασμό και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη προβλέπει τη διαμόρφωση Ειδικών Πλαισίων Χωρικής Ανάπτυξης για περιοχές με ειδικά προβλήματα όπως οι παράκτιες και νησιωτικές (www.oikopress.gr).

1.5 TO ΜΟΝΤΕΛΟ P.E.S.T.

Ένα χρήσιμο «εργαλείο» για την ανάλυση του περιβάλλοντος μιας αγοράς, είναι το μοντέλο PEST(Political Economic Socio-cultural Technological), που βοηθάει στην ανάλυση του περιβάλλοντος της αγοράς παίρνοντας υπόψη τους παρακάτω παράγοντες(www.epiheirimatikotita.gr):

- Το **πολιτικό / ρυθμιστικό** περιβάλλον το οποίο επηρεάζει άμεσα ή έμμεσα τις στρατηγικές επιλογές της επιχείρησης (παράδειγμα η νομοθεσία που οριοθετεί τις μορφές οργάνωσης και τους όρους ίδρυσης και λειτουργίας των επιχειρήσεων)

- Το **οικονομικό περιβάλλον**, που αναφέρεται στην αγορά που δρα η επιχείρηση, στο κλάδο δραστηριότητας που ανήκει και σε όλο το πλέγμα σχέσεων και συνθηκών που συνθέτουν το σύνολο της οικονομίας.
- Το **κοινωνικό /δημογραφικό /πολιτιστικό περιβάλλον**, με τους θεσμούς, τάσεις και αντιλήψεις που επικρατούν διαμορφώνει τα καταναλωτικά πρότυπα που με την σειρά τους επηρεάζουν τις στρατηγικές επιλογές μιας επιχείρησης
- Το **τεχνολογικό περιβάλλον** που επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό τις δυνατότητες ανάπτυξης νέων προϊόντων, τις διαδικασίες παραγωγής κ.ο.κ

1.5.1 Πολιτική διάσταση

Αναγνωρίζοντας τη σημασία του τουρισμού ως αποφασιστικό παράγοντα στην ελληνική οικονομία, δημιουργήθηκε το Υπουργείο Τουρισμού ιδρύθηκε τον Νοέμβριο του 2016. Το Υπουργείο διατυπώνει τη τουριστική πολιτική της χώρας, εισάγει νομοθετικές μεταρρυθμίσεις, αναλαμβάνει τον προγραμματισμό του τουρισμού και συντονίζει τις δραστηριότητες με άλλα υπουργεία, προκειμένου να ενισχύσει τις επενδύσεις και να βελτιώσει την ποιότητα και την ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τουρισμού. Ορισμένες διευθύνσεις είναι υπεύθυνες για τις διάφορες λειτουργίες του Υπουργείου. Στο πλαίσιο αυτής της δομής, η Εθνική Στρατηγική. Το εκτελεστικό πλαίσιο αναφοράς (ΕΣΠΑ) αναφέρει απευθείας στον Γενικό Γραμματέα Τουρισμού την πολιτική ανάπτυξης και συμβάλλει στη διατύπωση των προτάσεων που οδηγούν σε ειδικά τουριστικά προγράμματα.

Όλες οι δράσεις προώθησης και προβολής του ΕΟΤ οφείλουν να υποστηρίζουν δημιουργία ζήτησης για ολοκληρωμένα θεματικά οδοιπορικά – εμπειρίες. Συνεπώς η στρατηγική επικοινωνίας βασίζεται στις 9 θεματικές ενότητες που αντιστοιχούν στους βασικούς κλάδους του Ελληνικού Τουρισμού. Κάθε κλάδος αντιστοιχεί σε συγκεκριμένες δραστηριότητες/προτάσεις/προϊόντα και στοχεύει στην προσέλκυση επιμέρους κοινών –στόχων. Τα βασικά συστατικά του προϊόντος Ελληνικός Τουρισμός, είναι :

- ΗΛΙΟΣ / ΘΑΛΑΣΣΑ (Seaside)
- ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ (Culture)
- ΚΑΤΑΔΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ (Diving)
- ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΥΕΞΙΑΣ (Health and Wellness)

- ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑΣ (Luxury)
- ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ (Nautical)
- ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΟΛΕΩΝ (City Breaks- Αθήνα -Θεσσαλονίκη)
- ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ (Business)
- ΠΕΡΙΗΓΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ (Touring)

Στους παραπάνω βασικούς 9 θεματικούς άξονες ο ΕΟΤ προβάλλει την Ελλάδα ως σύνολο εμπειριών, κατά μήκος της Επικράτειας, στη λογική των συμπληρωματικών προορισμών που αντιστοιχούν σε βιωματικούς γύρους και υπηρεσίες ποιότητας. Με ιδιαίτερη σπουδή, η συνολική επικοινωνία του Οργανισμού οφείλει να προβάλλει ειδικές μορφές τουρισμού που συντείνουν στην επέκταση της Τουριστικής περιόδου, την προώθηση και προβολή προτάσεων για ειδικά κοινά –στόχος (π. χ ιατρικός, θρησκευτικός, σχολικός, φυσιολατρικός, εκπαιδευτικός τουρισμός, ιαματικός τουρισμός, τουρισμός τρίτης ηλικίας, κοκ), πρωτοβουλιών και προορισμών που υπηρετούν την κεντρική πολιτική επιλογή της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης, τουριστικούς προορισμούς της Χώρας σε σχέση με προϊόντα με ονομασία προέλευσης, την παράδοση, τη μυθολογία, και κάθε αυθεντικό στοιχείο που χαρακτηρίζει τον τουριστικό προορισμό Ελλάδα. Ειδικό άξονα της στρατηγικής προώθησης και προβολής του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού για την επόμενη Ζετία εξακολουθεί να αποτελεί η ανάπτυξη του τουρισμού πόλης με πιλοτικούς προορισμούς την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη και όλα τα θεματικά τουριστικά προϊόντα που ενισχύουν τους προορισμούς αυτούς έναντι του διεθνούς ανταγωνισμού(www.gnto.gov.gr)

1.5.2 Οικονομική διάσταση

Αυξημένη ήταν η συνεισφορά του ελληνικού τουρισμού στην εθνική μας οικονομία το 2017, όπως αποτυπώνεται στη νέα μελέτη που εκπόνησε το Ινστιτούτο του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΙΝΣΕΤΕ).

Σύμφωνα με τα βασικά συμπεράσματα της μελέτης με τίτλο «Η συμβολή του τουρισμού στην ελληνική οικονομία το 2017», ο ελληνικός τουρισμός παρουσίασε πέρυσι αύξηση εσόδων από το εξωτερικό κατά 11,4% ή κατά 1,45 δισ. ευρώ σε σχέση με το 2016.

Η συνολική αύξηση της τουριστικής δραστηριότητας εκτιμάται σε 1,56 δισ. ευρώ (από 16,7 δισ. ευρώ άμεσης συνεισφοράς στο ΑΕΠ το 2016 σε 18,3 δισ. ευρώ το 2017). Επίσης, ο τουρισμός συνέβαλε άμεσα στη δημιουργία του 10,3% του ΑΕΠ της χώρας, ενώ η άμεση και έμμεση συμβολή του εκτιμάται από 22,6% έως 27,3%.

Τα αποτελέσματα της μελέτης, δείχνουν ότι ο τουρισμός είναι ένας τομέας με μεγάλη διάχυση ωφελειών στην οικονομία. Ειδικότερα, για κάθε 1 ευρώ τουριστικού εσόδου, το ΑΕΠ της χώρας αυξάνεται κατά 2,2 έως 2,65 ευρώ.

Στις Περιφέρειες της Κρήτης, του Νοτίου Αιγαίου και των Ιονίων Νήσων, ο τουρισμός συνεισφέρει άμεσα στη δημιουργία άνω του 47,4% του ΑΕΠ των εν λόγω προορισμών. Οι τρεις αυτές Περιφέρειες, έχουν από τα υψηλότερα κατά κεφαλήν ΑΕΠ στη χώρα, τεκμηριώνοντας την άποψη ότι ο τουρισμός οδηγεί σε βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των περιοχών στις οποίες παρουσιάζει ανάπτυξη.

Παράλληλα, ο τουρισμός συμβάλλει άμεσα στην αιχμή της τουριστικής σεζόν στο 16,9% της απασχόλησης και συνολικά (άμεσα και έμμεσα) μεταξύ 37,2% και 44,8%, ενώ αποτελεί βασικό μοχλό για τη μείωση της ανεργίας.

Επιπλέον, το 2017 ο τουριστικός τομέας με τις ταξιδιωτικές εισπράξεις κάλυψε το 80% του ελλείμματος του ισοζυγίου αγαθών. Οι εισπράξεις αυτές ισούνται με το 74% των εισπράξεων από τις εξαγωγές όλων των άλλων προϊόντων που εξαγει η χώρα, εξαιρουμένων των εισπράξεων από εξαγωγή πλοίων και καυσίμων. Αν στις ταξιδιωτικές εισπράξεις συνυπολογισθούν και οι εισπράξεις από αερομεταφορές και θαλάσσιες μεταφορές από τον εισερχόμενο τουρισμό, τότε το σύνολο των ταξιδιωτικών εισπράξεων ισούται με το 82% των εισπράξεων από τις εξαγωγές όλων των άλλων προϊόντων, πλην πλοίων και καυσίμων. (ΙΝΣΕΤΕ)

1.5.3 Κοινωνική διάσταση

Η απασχόληση στον τουρισμό στην Ελλάδα αυξάνεται διαρκώς τα τελευταία 30 χρόνια με μέσο ετήσιο ρυθμό 2,8%, σύμφωνα με μελέτη του SETE Intelligence, με θέμα: «Μακροχρόνιες τάσεις (1983 – 2016) απασχόλησης στον Τουρισμό και στους λοιπούς κλάδους της ελληνικής

Οικονομίας». Από τη μελέτη προκύπτει ότι η αυξητική τάση εντάθηκε από το 2014 και μετά, όταν και ολοκληρώθηκε η μεταστροφή του σε έναν κατ' εξοχήν εξωστρεφή, διεθνώς ανταγωνιστικό, τομέα. Κατά τη διάρκεια του 2016, η απασχόληση στον τουρισμό έφθασε στο υψηλότερο επίπεδο (341,2 χιλ.) από την αρχή της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού, υπερβαίνοντας το προηγούμενο υψηλό σημείο του 2008 (322 χιλ.) Ως αποτέλεσμα των παραπάνω εξελίξεων και της παράλληλης μείωσης της απασχόλησης στους υπόλοιπους τομείς, η συμμετοχή του τουρισμού στην απασχόληση ανέβηκε από 3,9% το 1983 σε 9,3% το 2016. Επίσης, το 3ο τρίμηνο του 2016, η απασχόληση στον τουρισμό αντιπροσώπευε το 10,2% της συνολικής απασχόλησης κατέχοντας την 3η θέση μετά το εμπόριο (17,8%) και τον πρωτογενή τομέα (12,2%), αλλά μπροστά από την μεταποίηση (9,5%) και τον δημόσιο τομέα (8,9%)(www.kathimerini.gr)

1.5.4 Τεχνολογική διάσταση

Ο ψηφιακός σχεδιασμός του υπουργείου τουρισμού θα υλοποιηθεί την τριετία 2017-2019 σε 4 στρατηγικές κατευθύνσεις(www.traveldailynews.gr) :

- Προβολή και προώθηση της Ελλάδας και της τουριστικής επιχειρηματικότητας, μέσα από ένα δίκτυο δραστηριοτήτων που εναρμονίζονται με τα ψηφιακά εργαλεία στο διαδίκτυο.
- Στήριξη της τουριστικής δραστηριότητας
- Δημιουργία ενός ψηφιακού υπερδικτύου τουρισμού
- Αναβάθμιση του συστήματος της δημόσιας τουριστικής εκπαίδευσης

1.6 S.W.O.T. ANALYSIS

Κατά την ανάλυση SWOT μελετώνται τα δυνατά (Strengths) και αδύνατα (Weaknesses) σημεία μίας επιχείρησης, οργανισμού ή και περιοχής, καθώς και οι ευκαιρίες (Opportunities) και οι απειλές (Threats) που υπάρχουν.

Τα δυνατά και αδύνατα σημεία αφορούν το εσωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης καθώς προκύπτουν από τους εσωτερικούς πόρους που αυτή κατέχει (π.χ. ικανότητες προσωπικού και στελεχών, ιδιότητες και χαρακτηριστικά της επιχείρησης, τεχνογνωσία, χρηματοοικονομική υγεία και ικανότητα να ανταποκριθεί σε νέες επενδύσεις, κλπ.).

Αντιθέτως οι ευκαιρίες και οι απειλές αντανακλούν μεταβλητές του εξωτερικού περιβάλλοντος της επιχείρησης τις οποίες η επιχείρηση θα πρέπει να εντοπίσει, να προσαρμοστεί σε αυτές ή ακόμα και να τις προσαρμόσει όπου κάτι τέτοιο είναι εφικτό (π.χ. είσοδος νέων ανταγωνιστών, ρυθμίσεις στο νομικό περιβάλλον, δημιουργία ή/και εμφάνιση νέων αγορών, κλπ.).

1.6.1 Strengths – Δυνατά σημεία

- ✓ Η ποικιλία της φυσικής ομορφιάς.
- ✓ Το πολυνησιακό του ελλαδικού χώρου.
- ✓ Η ακτογραμμή που ξεπερνά τα 15.000 χιλιόμετρα.
- ✓ Το καλό μεσογειακό κλίμα. Η πλούσια παραγωγή παραδοσιακών προϊόντων πρωτογενούς και δευτερογενούς παραγωγής.
- ✓ Η προστασία και η ανάδειξη αξιόλογων στοιχείων του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.
- ✓ Η πλούσια ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά.
- ✓ Η ελληνική κουζίνα και η δομή της διατροφής.
- ✓ Το σημαντικό ιστορικό και πολιτιστικό απόθεμα, καθώς και σύγχρονη πολιτιστική παραγωγή.
- ✓ Υψηλός βαθμός ασφάλειας τουριστών σε σχέση με ανταγωνιστικούς προορισμούς.
- ✓ Τα κονδύλια του ΕΣΠΑ που στοχεύουν στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της ποιότητας του τουρισμού.
- ✓ Το άνοιγμα της αγοράς στο διεθνή ανταγωνισμό (ξενοδοχειακές και τουριστικές εταιρείες).
- ✓ Η δημιουργία επενδύσεων σε έργα τουριστικής υποδομής και ανωδομής (μαρίνες, αεροδρόμια, ξενοδοχειακά συγκροτήματα, ιαματικές πηγές, τουριστικά αγκυροβόλια κλπ).
- ✓ Η ύπαρξη πολλών ΜΜΕ που επιτρέπει την «προσωποποίηση» της φιλοξενίας.
- ✓ Πλούσια παραγωγή παραδοσιακών προϊόντων. Οι νέοι τρόποι προβολής του τουριστικού προϊόντος που βασίζεται στην τμηματοποίηση της τουριστικής αγοράς.
- ✓ Η εφαρμογή των νέων τεχνολογιών (δημιουργία δικτύων ηλεκτρονικής διαχείρισης των δεδομένων και πληροφόρησης, κόμβοι στο διαδίκτυο).
- ✓ Ο ποιοτικός εκσυγχρονισμός των υφισταμένων τουριστικών επιχειρήσεων. Η οργάνωση υποδομών επί των οποίων μπορεί να αναπτυχθούν οι ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού

1.6.2 Weaknesses – Αδύνατα σημεία

- Ο χαμηλός βαθμός αξιοποίησης φυσικών και πολιτιστικών πόρων.
- Η μεγάλη χωροταξική ανισοκατανομή του ξενοδοχειακού δυναμικού.
- Η υψηλή γεωγραφική συγκέντρωση τουριστικής υποδομής.
- Η επιβάρυνση του φυσικού περιβάλλοντος λόγω μη τήρησης των περιβαλλοντικών όρων.
- Οι τάσεις υποβάθμισης και σε ορισμένες περιπτώσεις κατανάλωσης (καταστροφής) των πόρων (παραλιών, τουριστικών συνόλων, μνημείων).
- Η υπέρβαση της φέρουσας ικανότητας τουριστικής ανάπτυξης ορισμένων τουριστικών περιοχών του νησιωτικού χώρου.
- Η μη ύπαρξη ειδικού χωροταξικού σχεδίου για τον τουρισμό
- Οι ελλείψεις σε ειδικές τουριστικές υποδομές και ανωδομές (μεταφορές, συνεδριακοί χώροι, εγκαταστάσεις ειδικών μορφών τουρισμού, κλπ).
- Τα διοικητικά εμπόδια εισόδου νέων ξενοδοχειακών επιχειρήσεων σε ανεπτυγμένες τουριστικές περιοχές (κορεσμός).
- Η συντριπτική πλειονότητα (>95%) των τουριστικών μονάδων είναι ΜΜΕ με μειωμένη ικανότητα marketing, αξιοποίησης νέων τεχνολογιών, αποτελεσματικής οικονομικής διαχείρισης.
- Η χαμηλή ποιότητα τουριστικών υποδομών (μορφή κτηρίων, ανεπάρκεια χώρων, μέτριος εξοπλισμός, ανύπαρκτη ή κακή διακόσμηση, έλλειψη «στυλ») και προσφερόμενων ιδιωτικών υπηρεσιών όπως και η έλλειψη ειδικών τουριστικών υποδομών, συμπληρωματικών δραστηριοτήτων και δραστηριοτήτων για άτομα με ειδικά ενδιαφέροντα.
- Ο μειωμένος βαθμός αυθεντικότητας τουριστικού προϊόντος που δεν αντισταθμίζεται από τη βελτίωση της ποιότητας.
- Ο χαμηλός βαθμός διαφοροποίησης προσφερόμενου προϊόντος.
- Η «ερμημοποίηση» υπαίθρου από ανθρώπινο δυναμικό και παραγωγικές δραστηριότητες που δυσκολεύουν την ανάπτυξη «αυθεντικών» και «εναλλακτικών» τουριστικών προϊόντων.
- Η έλλειψη διαφοροποιημένης τουριστικής εικόνας μεταξύ των τουριστικών περιοχών της χώρας.

- Η έλλειψη σύνθετων τουριστικών προϊόντων για προσέλκυση τουριστών με ειδικά ενδιαφέροντα (ιαματικός, συνεδριακός, αθλητικός, πολιτιστικός, φυσιολατρικός).
- Ο χαμηλός βαθμός διασύνδεσης της τουριστικής δραστηριότητας με κλάδους της εθνικής – τοπικής οικονομίας.
- Το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης του ανθρώπινου δυναμικού (επιχειρηματιών και εργαζομένων).
- Το μονοδιάστατο τουριστικό προϊόν «Ήλιος – Θάλασσα».
- Η έντονη εξάρτηση του ελληνικού τουρισμού από τη διεθνή ζήτηση.
- Η χαμηλή τουριστική δαπάνη εξ αιτίας της προσέλκυσης χαμηλού επιπέδου τουριστών.
- Η υψηλή εξάρτηση της τουριστικής ζήτησης από τον οργανωμένο παραθεριστικό τουρισμό που επηρεάζεται πρώτιστα από το κόστος του ταξιδιού (χαμηλή τιμή πακέτου και χαμηλή συναλλαγματική απόδοση).
- Η έλλειψη εκσυγχρονισμένης τουριστική νομοθεσίας.
- Η εκτεταμένη παραξενοδοχία.
- Η αδυναμία συνεργασίας μεταξύ εμπλεκόμενων φορέων – επιχειρήσεων σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.
- Η ανυπαρξία εθνικού και περιφερειακού σχεδιασμού.

1.6.3 Opportunities – Ευκαιρίες

- Η διαφοροποίηση της ζήτησης από την πλευρά των καταναλωτών (ειδικά ενδιαφέροντα, ζήτηση για εξατομικευμένες υπηρεσίες) που δημιουργούν νέες εν δυνάμει αγορές από εκείνες του μαζικού ηλιοτροπικού τουρισμού.
- Η εμφάνιση νέων αγορών πέρα από εκείνες που παραδοσιακά τροφοδοτούν τον ελληνικό τουρισμό (Δ. Ευρώπη, ΗΠΑ).
- Η αύξηση της δυνατότητας άμεσης πρόσβασης στον καταναλωτή μέσω διαδικτύου.
- Οι δυνατότητες χρηματοδότησης έργων υποδομής και επιχειρήσεων από το ΕΣΠΑ για βελτίωση της προσφερόμενης ποσότητας και διαφοροποίηση του παρεχόμενου προϊόντος.
- Η δυνατότητα αξιοποίησης τοπικών / παραδοσιακών προϊόντων από το τουριστικό κύκλωμα με στόχο την αναβάθμιση και τη διαφοροποίησή του.

1.6.4 Threats – Απειλές

- ❖ Η αυξανόμενη συγκέντρωση των tour-operators.
- ❖ Ο αυξανόμενος ανταγωνισμός στο εξωτερικό από χώρες με χαμηλό κόστος (Μεσόγειος, Α. Ευρώπη, Α. Ανατολή).
- ❖ Ο αυξανόμενος ανταγωνισμός από χώρες με αναβαθμισμένης ποιότητας και υψηλής διαφοροποίησης τουριστικά προϊόντα

Η S.W.O.T ανάλυση είναι ένα σημαντικό εργαλείο το οποίο μπορεί να καθορίσει σε μεγάλο βαθμό την στρατηγική που πρέπει να χαραχθεί έτσι ώστε το ελληνικό τουριστικό προϊόν να αποκτήσει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

1.7 Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΩΣ ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ο τουρισμός, σε αντίθεση με τις περισσότερες μεταποιητικές δραστηριότητες ή τις δραστηριότητες του πρωτογενούς τομέα, αποτελεί οριζόντια δραστηριότητα και όχι κάθετη. Δηλαδή, ο τουρισμός αποτελεί μια δραστηριότητα που οριοθετείται από την πλευρά της ζήτησης προϊόντων και υπηρεσιών ενώ οι μεταποιητικές δραστηριότητες ή δραστηριότητες του πρωτογενούς τομέα αποτελούν δραστηριότητες παραγωγής και προσφοράς προϊόντων. Για παράδειγμα, ο μεταλλουργικός κλάδος συγκροτείται από τις εταιρείες παραγωγής προϊόντων μετάλλου και ο κλάδος των σιτηρών από τις αγροτικές επιχειρήσεις που παράγουν σιτηρά. Αντίθετα, η δραστηριότητα του τουρισμού επιδρά σε πολλούς κλάδους της οικονομίας, όπως μεταφορές (π.χ. ταξίδι με αεροπλάνο και transfer με λεωφορείο), διαμονής (σε ξενοδοχείο ή αλλού), εστίασης (σε εστιατόρια ή bar εντός ή εκτός του χώρου διαμονής), διασκέδασης (περιλαμβανομένων των επισκέψεων σε αξιοθέατα) και κατανάλωσης σε καταστήματα. Έτσι ο τουρισμός αποτελεί μια δραστηριότητα που –ούτως ή άλλως- αφορά πολλά και διάφορα μέρη του κοινωνικού και παραγωγικού ιστού μιας χώρας.

Η σημαντικότητα του τουρισμού στην διαμόρφωση του ΑΕΠ της χώρας και της απασχόλησης θα αναλυθεί κατωτέρω διεξοδικά. Επιγραμματικά αναφέρουμε ότι ο τουρισμός αποτελεί τα τελευταία χρόνια για την ελληνική οικονομία το ανάχωμα στην ύφεση και την ατμομηχανή για την μείωση της ανεργίας. Επίσης, ο κλάδος του τουρισμού είναι ένας από τους

λίγους τομείς που παρουσιάζουν επενδυτικό ενδιαφέρον και λόγω της σημασίας του μπορεί να αποτελέσει βασικό μοχλό για την επάνοδο της χώρας στην ανάπτυξη. Λόγω δε της μεγάλης διασποράς των τουριστικών προορισμών ανά την χώρα, ο τουρισμός παίζει καταλυτικό ρόλο στην διαμόρφωση του εθνικού εισοδήματος σε πολλές Περιφέρειες της χώρας. Στον αντίποδα, ο τουρισμός έχει έντονη εποχικότητα λόγω του ότι οι διακοπές για Ήλιο & Θάλασσα -που όμως αποτελούν και την μεγαλύτερη Ευρωπαϊκή προϊοντική αγορά-αποτελούν το βασικό τουριστικό προϊόν της χώρας.(www.sete.gr)

1.8 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 1^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Ηλεκτρονική βιβλιογραφία (διαδίκτυο)

www.oikopress.gr

www.epiheirimatikotita.gr

www.traveldailynews.gr

www.kathimerini.gr

www.insete.gr

www.sete.gr

www.gnto.gov.gr

Έντυπη Ελληνική Βιβλιογραφία

Τουριστική Οικονομική, Λαγός Γ. Δημήτρης 2005

Τουρισμός – Βασικές έννοιες, Νίκος Γ. Ηγουμενάκης & Κώστας Ν. Κραβαρίτης 2004

Εισαγωγή στον τουρισμό, Νίκος Γ. Ηγουμενάκης 1998

Εναλλακτικές μορφές τουρισμού, Μανώλης Κ. Σφακιανάκης 2000

Τουριστική ανάπτυξη, Γ. Ζαχαράτος & Π. Τσάρτας 1999

Έντυπη Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Events and Tourism: An Environmental Approach and Impact Assessment, Ratz & Puczko 2002

The effects of tourism on quality of life, Delibasic 2008

Tourism: Change, Impacts, and Opportunities, Mthieson & Wall 2002

Economic impacts of tourism industry, Hemmi 1999, Ardahaey 2011

Host perception of sociocultural impacts, Brunt & Courtney 1999

Dimensions of sustainable rural development in mountainous and less favored areas: Evidence from Greece, Haralampopoulos & Pizam 1996

Tourism reaction and sustainability, Jurowski 1997
Developing a tourism impact attitude scale, Lankford & Howard 1994

Resident attitudes toward tourism development, Sirakaya 2002

2 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

2.1 ΒΑΣΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ 2017

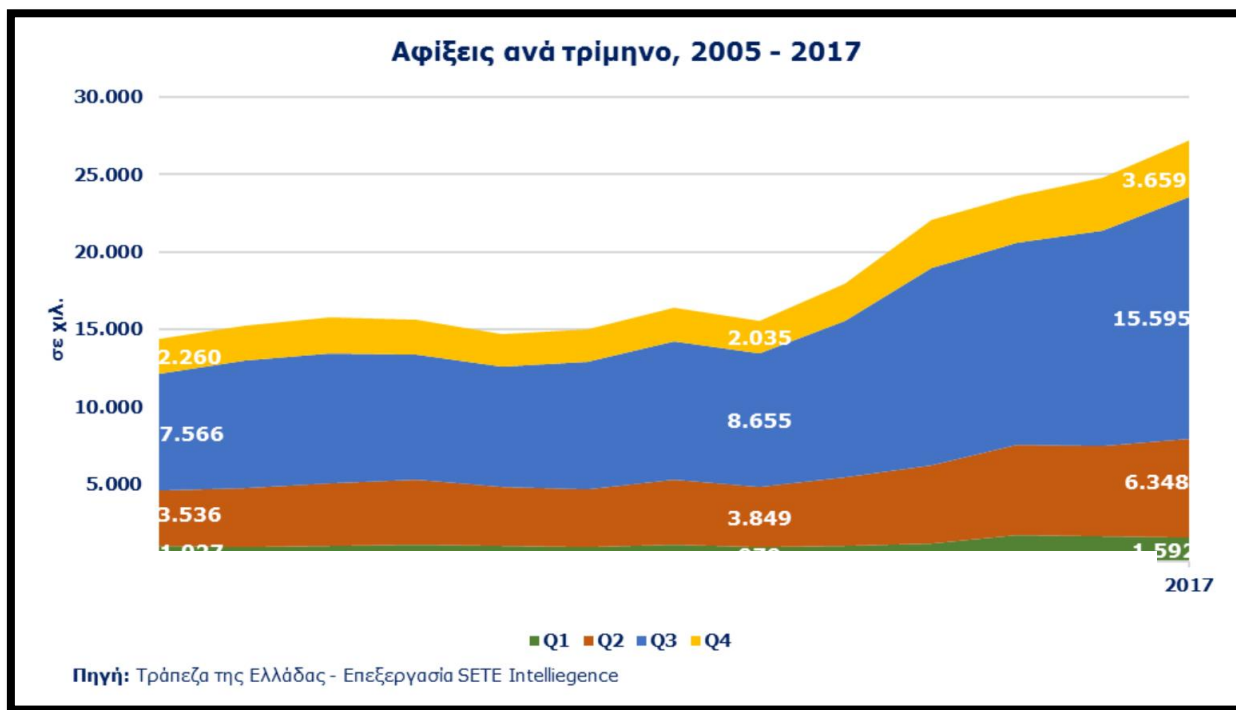
Συνολική συμμετοχή στο ΑΕΠ	27,3% [INSEE]
Συνολική συμμετοχή στην απασχόληση	24,8% της συνολικής απασχόλησης [WTPC]
Συνολική Απασχόληση	934.500 [WTPC]
Έσοδα από εισερχόμενο τουρισμό	14,2 δισ. € (δεν περιλαμβάνονται τα έσοδα από κρουαζιέρα) [ΤτΕ]
Αφίξεις μη κατοίκων	27,2 εκατ. (δεν περιλαμβάνονται οι αφίξεις από κρουαζιέρα)
Μέση κατά κεφαλή δαπάνη	522 € (δεν περιλαμβάνονται τα ποσά κρουαζιέρας)
Μερίδιο Αγοράς (2017)	2% Παγκόσμια, 4% Ευρώπη
Εποχικότητα	57,3% των αφίξεων αλλοδαπών πραγματοποιείται Ιούλιο - Αύγουστο - Σεπτέμβριο
Συγκέντρωση Προσφοράς	70% των ξενοδοχειακών κλινών συγκεντρώνονται σε 4 περιοχές της Ελλάδας [ΕΕΕ]
Ξενοδοχειακή Υποδομή	9.783 ξενοδοχεία / 806.045 κλίνες [ΕΕΕ]
Τop 5 αεροδρόμια (σε αφίξεις αλλοδαπών)	Αθήνα (4.797.365), Ηράκλειο (3.147.704), Ρόδος (2.178.663), Θεσσαλονίκη (1.929.916), Κέρκυρα (1.300.189) [ΔΑΑ & ΥΠΑ.]

Πίνακας 1: Βασικά μεγέθη ελληνικού τουρισμού

2.2 ΑΦΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΕΣΟΔΑ ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ 2017

Ο εισερχόμενος τουρισμός στην Ελλάδα από το 2005 έως το 2017 παρουσιάζει σταθερά αυξητική τάση στις αφίξεις, με εξαίρεση τα έτη 2008 (-1,2%), 2009 (-5,9%) και 2012 (-5,5%), φθάνοντας το 2017 σε ρεκόρ αφίξεων (27.194 χιλ. / +89,0%,) από την έναρξη της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ. Επίσης, άξια αναφοράς είναι η διψήφια αύξηση (+15,5%) στον αριθμό των αφίξεων που καταγράφεται στα έτη 2013 (έτος ανάκαμψης του ελληνικού τουρισμού) και 2014 (+23,0%). Αξιοσημείωτο είναι ότι οι αφίξεις των τουριστών στην Ελλάδα εμφανίζουν έντονη εποχικότητα με το 80,7% των αφίξεων για το 2017 να καταγράφονται στα Q2 και Q3 (τουριστική σεζόν), ενώ τα αντίστοιχα μεγέθη για τα Q1 και Q4 ήταν 5,9% και 13,5%. Οι top-5 Ελληνικοί

προορισμοί βάσει αφίξεων (Περιφερειακά στοιχεία της ΤτΕ 2017) είναι η Κεντρική Μακεδονία, το Νότιο Αιγαίο, η Αττική, η Κρήτη και τα Ιόνια Νησιά.

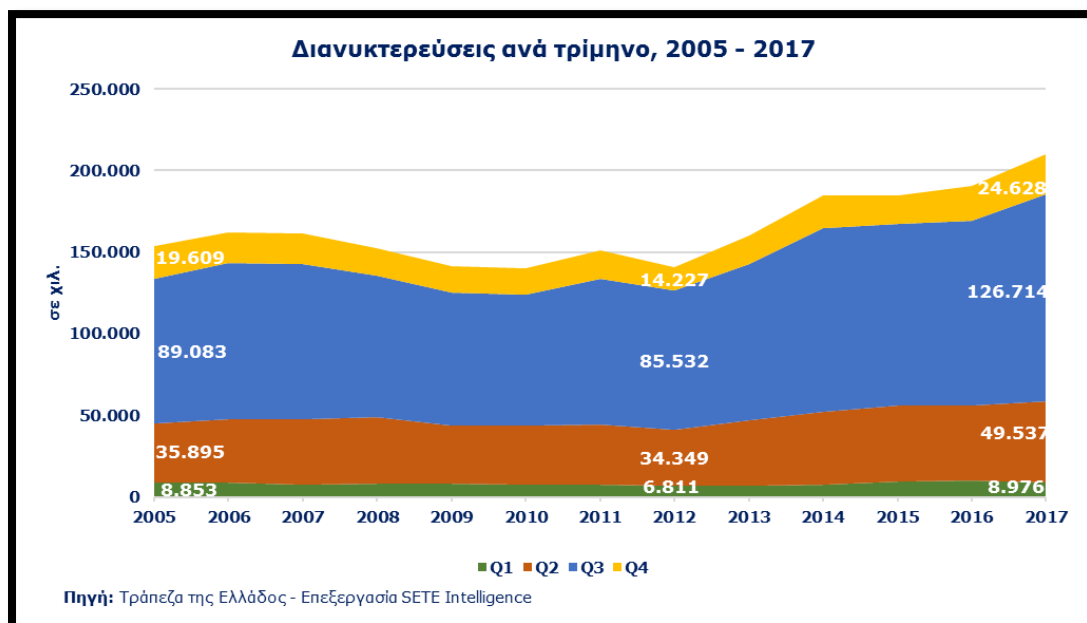

Γράφημα 1: Αφίξεις ανά τρίμηνο, 2005 - 2017

Η εικόνα στις διανυκτερεύσεις είναι παρόμοια με πιο ήπιους όμως ρυθμούς ανάπτυξης. Συγκεκριμένα, την περίοδο 2005 – 2012 καταγράφεται πτώση των διανυκτερεύσεων κατά -8,2% (από 153.440 χιλ. το 2005 σε 140.919 χιλ. το 2012, με εξαίρεση τα έτη 2006: +5,7% και 2011: +7,7%), ενώ την περίοδο 2012 – 2017 αύξηση κατά +48,9% (από 140.919 χιλ. το 2012 σε 209.855 χιλ. το 2017), που αποτελεί την υψηλότερη τιμή από την έναρξη της Έρευνας Συνόρων.

Σύνολο Αφίξεων 2017	27.194.185
Σύνολο Αφίξεων 2005	14.388.183
% μεταβολής 2005 - 2017	89,0%
Top-5 προορισμοί το 2017	Κεντρική Μακεδονία, Νότιο Αιγαίο, Αττική, Κρήτη, Ιόνια Νησιά
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδας - Επεξεργασία SETE Intelligence	

Πίνακας 2: Σύνολο αφίξεων 2005 & 2017

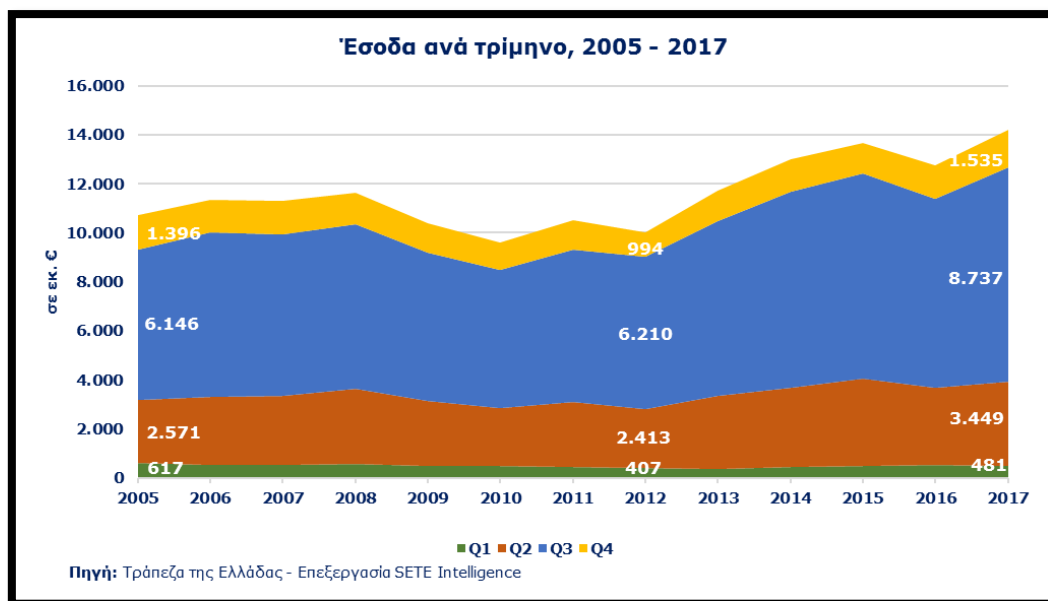
Γράφημα 2: Διανυκτερεύσεις ανά τρίμηνο, 2005 - 2017

Σύνολο Διανυκτερεύσεων 2017	209.855.157
Σύνολο Διανυκτερεύσεων 2005	153.439.933
% μεταβολής 2005 - 2017	36,8%

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδας - Επεξεργασία SETE Intelligence

Πίνακας 3: Σύνολο Διανυκτερεύσεων 2005 & 2017

Αναφορικά με τις εισπράξεις, η εικόνα είναι μικτή με διακυμάνσεις από έτος σε έτος καταγράφοντας το 2017, σε σύγκριση με το 2005, αύξηση +32,4% στα €14.202 εκ., που αποτελεί και την υψηλότερη τιμή από την έναρξη της Έρευνας. Συμπερασματικά, μπορούμε να αναφέρουμε ότι παρόλο που οι αφίξεις την περίοδο 2005 – 2017 αυξήθηκαν κατά +89,0% οι αυξήσεις που καταγράφηκαν στις διανυκτερεύσεις και στα έσοδα ήταν αισθητά χαμηλότερες, +36,8% και +32,4% αντίστοιχα.

Γράφημα 3: Έσοδα ανά τρίμηνο, 2005 – 2017

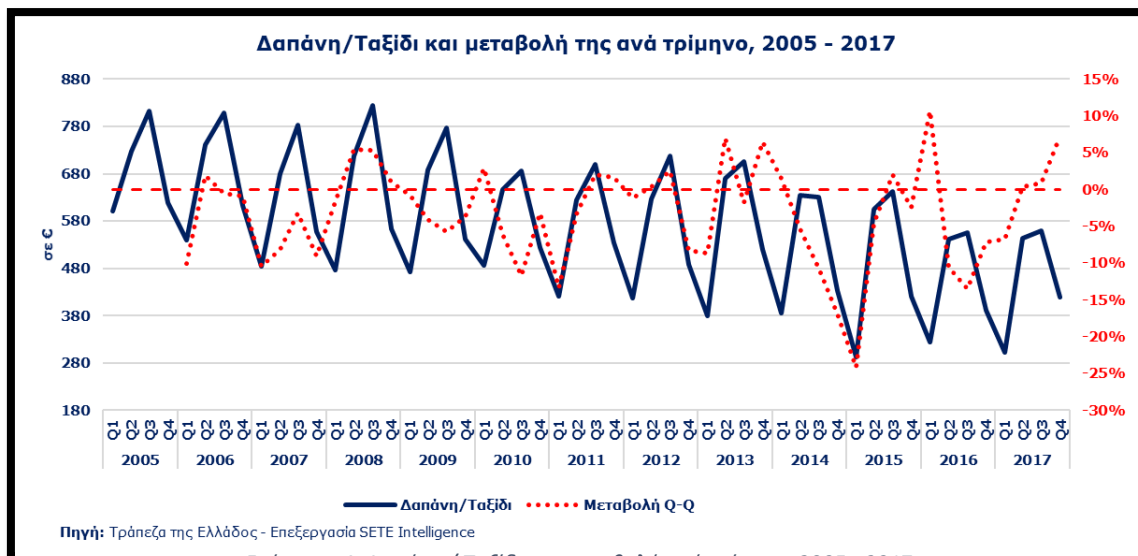
Σύνολο Εισπράξεων 2017	14.202.462.079
Σύνολο Εισπράξεων 2005	10.729.500.000
% επί του συνόλου	32,4%

Πίνακας 4: Σύνολο Εισπράξεων 2005 & 2017

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδας - Επεξεργασία SETE Intelligence

2.3 ΔΑΠΑΝΗ ΚΑΙ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ

Η Μέση κατά Κεφαλή Δαπάνη (ΜΚΔ) του εισερχόμενου τουρισμού στην Ελλάδα για το 2017 διαμορφώθηκε στα € 522, χαμηλότερη κατά -30,0% από την ΜΚΔ που καταγράφηκε το 2005 (€ 746). Η ΜΚΔ από την έναρξη της Έρευνας καταγράφει σταθερά πτωτική τάση, με εξαίρεση τα έτη 2008: +4,3%, 2012: +1,0%, 2013: +1,1% και 2017: +1,6%, φθάνοντας το 2017 τα € 522 που αποτελούν την 2^η χαμηλότερη τιμή μετά το 2016 (€ 514).

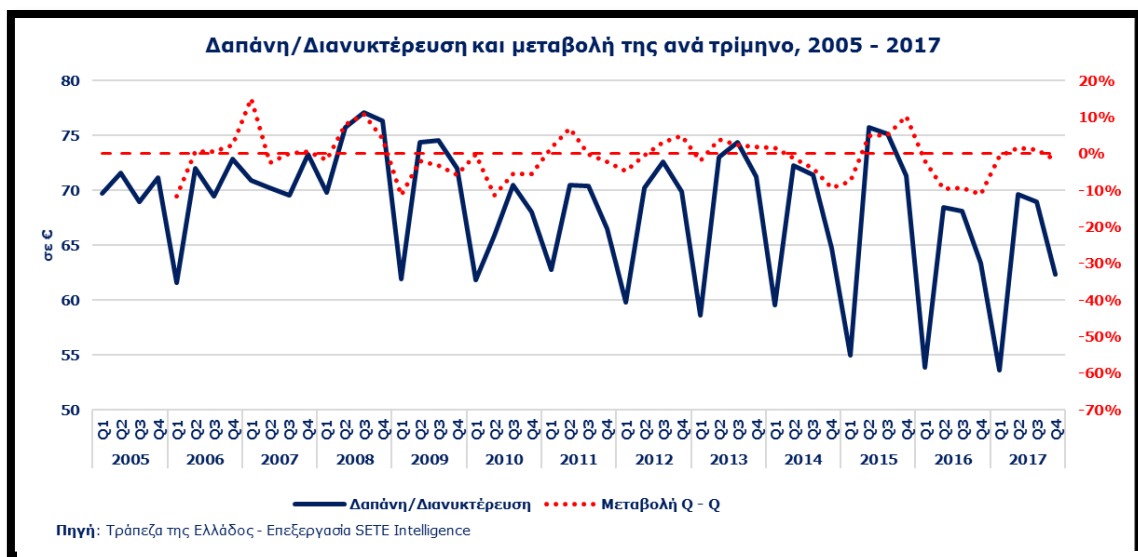
Γράφημα 4: Δαπάνη / Ταξίδι και μεταβολή ανά τρίμηνο, 2005 - 2017

Μέση κατά Κεφαλή Δαπάνη στην Ελλάδα το 2017	522
Μέση κατά Κεφαλή Δαπάνη στην Ελλάδα το 2005	746
% μεταβολής 2005 - 2017	-30,0%

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία SETE Intelligence

Πίνακας 5: Μέση κατά Κεφαλή Δαπάνη στην Ελλάδα το 2005 & 2017

Η Μέση Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση (ΜΔΔ) παρουσιάζει μεν πτωτική τάση με πολύ πιο ήπιους όμως ρυθμούς σε σύγκριση με την ΜΚΔ. Συγκεκριμένα, το 2017 η ΜΔΔ ανήλθε στα € 68, χαμηλότερη κατά μόλις € 2 ή -3,2% σε σύγκριση με το 2005 (€ 70). Αξιοσημείωτο είναι ότι μείωση της ΜΔΔ καταγράφηκε μόνο σε 4 έτη (2009: -3,6%, 2010: -6,7%, 2014: -3,7% και 2016: -9,4%).

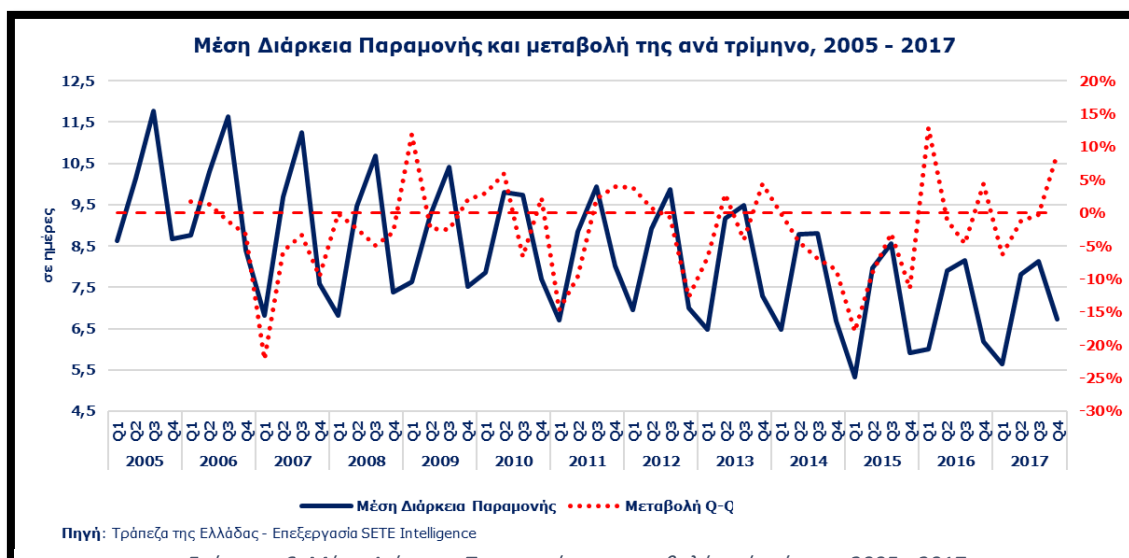
Γράφημα 5: Δαπάνη / Διανυκτέρευση και μεταβολή ανά τρίμηνο, 2005 - 2017

Μέση Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση στην Ελλάδα το 2017	68
Μέση Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση στην Ελλάδα το 2005	70
% μεταβολής 2005 - 2017	-3,2%

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδας - Επεξεργασία SETE Intelligence

Πίνακας 6: Μέση Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση στην Ελλάδα το 2015 & 2017

Αναφορικά με την Μέση Διάρκεια Παραμονής, παρατηρούμε μια σταθερά πτωτική τάση την περίοδο 2005 – 2017 με όλα τα έτη να καταγράφουν πτώση, με εξαίρεση το 2017:+0,5%. Συγκεκριμένα το 2017 η Μέση Διάρκεια Παραμονής ήταν 7,7 ημέρες χαμηλότερη κατά -27,6% σε σύγκριση με το 2005 (10,7 ημέρες). Το 2017 καταγράφεται η 2η χαμηλότερη τιμή μετά το 2016 (7,7ημέρες). Συμπερασματικά, οι βασικοί δείκτες του εισερχόμενου τουρισμού, σε αντίθεση με τα βασικά μεγέθη, καταγράφουν μείωση, με ιδιαίτερα έντονη αυτή της Μέσης Διάρκειας Παραμονής που οδηγεί και σε αντίστοιχη της ΜΚΔ ενώ οριακή είναι η μείωση της Ημερήσιας Δαπάνης.

Γράφημα 6: Μέση Διάρκεια Παραμονής και μεταβολή ανά τρίμηνο, 2005 - 2017

Μέση Διάρκεια Παραμονής στην Ελλάδα το 2017	7,7
Μέση Διάρκεια Παραμονής στην Ελλάδα το 2005	10,7
% μεταβολής 2005 - 2017	-27,6%

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδας - Επεξεργασία SETE Intelligence

Πίνακας 7: Μέση διάρκεια παραμονής στην Ελλάδα το 2005 & 2017

2.4 ΑΦΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΑ

Τα στοιχεία της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ που παραθέσαμε δεν περιλαμβάνουν τους επιβάτες κρουαζιέρας, εκτός από αυτούς που τελειώνουν την κρουαζιέρα τους στην Ελλάδα και αναχωρούν από κάποιο ελληνικό αεροδρόμιο ή λιμάνι. Το ποσοστό των επιβατών αυτών είναι πολύ μικρό. Προκειμένου, συνεπώς, να καταγραφεί και η κίνηση των επιβατών κρουαζιέρας και οι εισπράξεις από αυτούς, η ΤτΕ εκπονεί και την Έρευνα Κρουαζιέρας. Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας αυτής, το 2017 η Ελλάδα υποδέχθηκε σχεδόν 3,0εκ. τουρίστες κρουαζιέρας, μειωμένους σε σύγκριση με το 2016 κατά -9,3%, και εισέπραξε σχεδόν € 462 εκ., αυξημένα κατά +1,0%. Παρά την αρνητική μεταβολή των αφίξεων (-9,3%), τα έσοδα αυξήθηκαν (+1,0%). Αυτό οφείλεται κυρίως στην αύξηση των διανυκτερεύσεων κατά +21,4% (από 3.017 χιλ. το 2016 σε 3.661 χιλ. το 2017). Η εποχικότητα των επιβατών κρουαζιέρας είναι επίσης μεγάλη για το 2017, αλλά συγκριτικά μικρότερη από αυτήν του εισερχόμενου τουρισμού αφού στο 3ο τρίμηνο έχουμε το 58,8% των αφίξεων και το 48,0% των εσόδων και στο 2ο και 4ο τρίμηνο το 19,8%/19,8% των αφίξεων και 33,6%/15,5% των εσόδων αντίστοιχα. Για το 1ο τρίμηνο η κρουαζιέρα είναι πρακτικά ανύπαρκτη με μόλις το 1,5% των αφίξεων και το 2,9% των εσόδων.

Πλέον των παραπάνω, για τον υπολογισμό του συνολικού εσόδου από κρουαζιέρα, θα πρέπει να προσμετρηθούν και οι δαπάνες των εταιρειών κρουαζιέρας που το 2016 ήταν € 169 εκ. Συνεπώς με αντίστοιχη αναλογική αύξηση όπως τα έσοδα που αποτυπώνονται στην Έρευνα Κρουαζιέρας της ΤτΕ, τα έσοδα αυτά εκτιμώνται σε € 171 εκ. για το 2017.

Τουρισμός Κρουαζιέρας				
	Αφίξεις		Έσοδα (€)	
	2016	2017	2016	2017
Α' Τρίμηνο	88.939	44.985	13.596.000	13.507.600
Β' Τρίμηνο	973.271	588.868	149.871.000	155.159.434
Γ' Τρίμηνο	1.577.282	1.744.421	220.983.000	221.826.475
Δ' Τρίμηνο	631.990	588.574	73.048.955	71.602.475
Σύνολο	3.271.482	2.966.848	457.498.955	462.095.984
Μεταβολή 2015-2016		-9,3%		1,0%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΤτΕ-Επεξεργασία SETE Intelligence
Τα στοιχεία εσόδων υποκείμενα σε αλλαγή.

Πίνακας 8: Αφίξεις & Έσοδα τουρισμού κρουαζιέρας 2016 & 2017

2.5 ΕΓΧΩΡΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Η τελευταία διαθέσιμη εκτίμηση της δαπάνης του εγχώριου τουρισμού είναι η «Έρευνα Διακοπών» της ΕΛΣΤΑΤ για το 2016. Σύμφωνα με την έρευνα αυτή, η εγχώρια τουριστική δαπάνη για ταξίδια άνω της 1 διανυκτέρευσης ήταν € 1.287 εκ. όταν για το 2015 ήταν € 1.264 εκ., δηλαδή αυξημένη κατά +1,8% σε σύγκριση με το 2015. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 2008, η αντίστοιχη δαπάνη ήταν € 3.868 εκ. Δηλαδή, κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης, ο εγχώριος τουρισμός μειώθηκε κατά περίπου -66,7%.

Για τα ταξίδια με τουλάχιστον 1 διανυκτέρευση, προκύπτει ότι:

- ✓ ο αριθμός των ταξιδίων μειώθηκε κατά -5,2%,
- ✓ η Μέση κατά Κεφαλή Δαπάνη ανά ταξίδι αυξήθηκε κατά +7,4%,
- ✓ ενώ η συνολική δαπάνη αυξήθηκε κατά +1,8%.

Εγχώριος Τουρισμός Ταξίδια με 1 τουλάχιστον Διανυκτερεύση				
	2014	2015	2016	Δ
Ταξίδια	5.340.163	4.841.525	4.590.484	-5,2%
Δαπάνη (€)	1.352.466.146	1.264.125.934	1.286.735.621	1,8%
ΜΚΔ (€)/ταξίδι	253	261	280	7,4%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΤτΕ-Επεξεργασία SETE Intelligence

Πίνακας 9: Εγχώριος τουρισμός, ταξίδια με 1 διανυκτέρευση (2014,2015,2016)

Η ίδια εικόνα αναδεικνύεται και από τον ακόλουθο πίνακα για ταξίδια με τουλάχιστον 4 διανυκτερεύσεις.

Εγχώριος Τουρισμός Ταξίδια με 4 τουλάχιστον Διανυκτερεύσεις					
	2008	2014	2015	2016	Δ
Ταξίδια	6.831.852	3.743.868	3.368.957	3.253.352	-3,4%
Δαπάνη (€)	3.159.801.317	1.137.771.331	1.059.551.179	1.093.222.962	3,2%
ΜΚΔ (€) /ταξίδι	463	304	315	336	6,8%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΤτΕ-Επεξεργασία SETE Intelligence

Πίνακας 10: Εγχώριος τουρισμός, ταξίδια με 4 διανυκτερεύσεις (2008,2014,2015,2016)

Μεταξύ 2015 και 2016, λόγω της κρίσης:

- ✓ ο αριθμός των ταξιδιών με τουλάχιστον 4 διανυκτερεύσεις μειώθηκε κατά -3,4%,
- ✓ η ΜΚΔ ανά ταξίδι αυξήθηκε κατά +6,8%,
- ✓ ως αποτέλεσμα, η συνολική δαπάνη αυξήθηκε κατά +3,2%.

2.6 ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

Σύμφωνα με εκτιμήσεις του ΙΝΣΕΤΕ, το σύνολο των επενδύσεων των ξενοδοχείων το 2014 ανήλθε σε ~ € 785 εκ. Από το ποσό αυτό ένα μέρος αφορά σε εισαγόμενα αγαθά και υπηρεσίες και το υπόλοιπο σε αγαθά και υπηρεσίες εγχώριας προστιθέμενης αξίας. Το ποσοστό εγχώριας προστιθέμενης αξίας εκτιμάται σε ~59,0% στις νέες κατασκευές και ~44,0% στις ανακαινίσεις. Συνεπώς, η επένδυση του ξενοδοχειακού κλάδου για το 2014, καθαρή από εισαγωγές, ανέρχεται σε ~ € 400 εκ.

Σύμφωνα με το IOBE (2012), τα έσοδα των καταλυμάτων, που δεν περιλαμβάνουν μόνο ξενοδοχεία αλλά και ενοικιαζόμενα δωμάτια, βίλλες κλπ., αντιπροσωπεύουν το 45,0% της τουριστικής δραστηριότητας. Ελλείψει στοιχείων για τους άλλους κλάδους, αλλά και λαμβάνοντας υπόψη ότι ο ξενοδοχειακός κλάδος προσφέρει μόνο ένα μέρος των καταλυμάτων, μπορεί κανείς αναλογικά να εκτιμήσει το σύνολο της επένδυσης των άλλων κλάδων σε τουλάχιστον € 960 εκ. Αναγνωρίζοντας ότι, σε σχέση με τους άλλους κλάδους που εξυπηρετούν τον τουρισμό, ο ξενοδοχειακός κλάδος είναι συγκριτικά μεγαλύτερης εντάσεως κεφαλαίου και προκειμένου να είμαστε συντηρητικοί στις προβλέψεις μας, απομειώνουμε το ποσό αυτό κατά το 1/3 και εκτιμούμε την συνολική δαπάνη των άλλων κλάδων σε ~ € 640 εκ.

Συγκρινόμενοι με τον ξενοδοχειακό κλάδο, οι άλλοι κλάδοι έχουν επίσης χαμηλότερη αναλογία εγχώριας δαπάνης στις επενδύσεις λόγω του ότι επενδύουν περισσότερο σε μηχανήματα και εξοπλισμό και λιγότερο σε κτίρια συντηρητικά, η εγχώρια δαπάνη εκτιμάται σε 1/3 της συνολικής επένδυσης. Συνεπώς η επένδυση των άλλων κλάδων για το 2014, επίσης καθαρή από εισαγωγές, εκτιμάται σε ~ € 215 εκ. Βάσει των παραπάνω, το σύνολο της επενδυτικής δραστηριότητας του τουρισμού για το 2014 υπερβαίνει τα € 1,4δισ. μικτά, εκ των οποίων ~ € 615

εκ αφορούν σε εγχώρια δαπάνη. Ελλείπει άλλων στοιχείων εκτιμούμε το ίδιο ποσό και για το 2015 και για το 2016.

2.7 ΤΑ ΕΜΜΕΣΑ ΟΦΕΛΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Σύμφωνα με το IOBE (2012), κάθε € 1,0 που δημιουργεί η τουριστική δραστηριότητα, δημιουργεί έμμεση και προκαλούμενη πρόσθετη οικονομική δραστηριότητα € 1,2 και άρα, συνολικά, δημιουργεί € 2,2ΑΕΠ. Δηλαδή, ο πολλαπλασιαστής της τουριστικής δραστηριότητας ανέρχεται σε 2,2.

Στον πίνακα απεικονίζονται οι πολλαπλασιαστές των επιμέρους κλάδων της ελληνικής οικονομίας σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη του ΚΕΠΕ (2014), καθώς και η ποσοστιαία συμβολή του κάθε υποκλάδου στην ελληνική τουριστική δραστηριότητα σύμφωνα με την μελέτη του IOBE (2012).

Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα, ο προκύπτων πολλαπλασιαστής του τουρισμού για την ελληνική τουριστική οικονομία ανέρχεται σε 2,65που σημαίνει πως για κάθε € 1,0από την τουριστική δραστηριότητα, δημιουργείται έμμεση και προκαλούμενη πρόσθετη οικονομική δραστηριότητα € 1,65 και άρα, συνολικά, το ΑΕΠ αυξάνει κατά € 2,65. Συνεπώς ο πολλαπλασιαστής της τουριστικής δραστηριότητας κυμαίνεται μεταξύ 2,2 και 2,65.

	% Κατανομή Τουριστικών Εσόδων	Πολλαπλασιαστής
Καταλύματα	45,3	2,50
Εστίαση	18,0	2,50
Θαλάσσιες Μεταφορές	9,0	2,41
Οδικές Μεταφορές	7,1	3,25
Εναέριες Μεταφορές	5,4	2,98
Εμπόριο	4,9	3,69
Ψυχαγωγία	3,8	1,90
Ταξιδιωτικά Γραφεία	3,7	3,68
Ενοικίαση Αυτ./των	1,8	1,39
Συνέδρια	1,0	4,13
Σταθμισμένος Μέσος Όρος		2,65

Πηγή: ΚΕΠΕ, IOBE - Επεξεργασία SETE Intelligence

Πίνακας 11: Πολλαπλασιαστής τουριστικής δραστηριότητας

2.8 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΗ ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Ελλείπει στοιχεία για την περιφερειακή κατανομή της συνολικής τουριστικής δαπάνης, η εκτίμησή της γίνεται προσεγγιστικά, βάσει της κατανομής των εσόδων του εισερχόμενου τουρισμού. Τα στοιχεία αυτά συγκρίνονται με την εκτίμηση του ΑΕΠ της κάθε Περιφέρειας, λαμβάνοντας υπόψη αφενός το ΑΕΠ του 2017 και αφετέρου την τελευταία διαθέσιμη % κατανομή (στοιχεία 2015).

Λόγω της προσεγγιστικής φύσης των στοιχείων του πίνακα, η εικόνα που αναδεικνύει είναι κατά κύριο λόγο ενδεικτική. Παρόλα αυτά είναι εντυπωσιακή η συμμετοχή του τουρισμού στην διαμόρφωση του ΑΕΠ του Νοτίου Αιγαίου (76,8%), της Κρήτης (47,4%) και των Ιόνιων Νήσων (73,0%). Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζει το γεγονός ότι εξαιρούμενης της Αττικής-το Νότιο Αιγαίο, με κύρια οικονομική δραστηριότητα τον τουρισμό, έχει το ψηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ ενώ επίσης η Κρήτη και τα Ιόνια Νησιά έχουν από τα υψηλότερα.

Περιφέρεια	% κατανομή εσόδων εισερχόμενου τουρισμού 2017	αναλογία άμεσης τουριστικής δαπάνης 2017 - σε € εκ.	% Κατανομή ΑΕΠ Περιφέρειας 2017* - σε εκ.	άμεση συμβολή τουρισμού στο ΑΕΠ Περιφέρειας με στοιχεία 2017	κατά κεφαλήν ΑΕΠ 2015 σε €
Ν. Αιγαίο	25,7%	4.706	6.127	76,8%	18.153
Κρήτη	23,0%	4.199	8.858	47,4%	13.912
Αττική	14,7%	2.683	85.055	3,2%	22.192
Κεντ. Μακεδονία	13,0%	2.386	23.908	10,0%	12.557
Ιόνια Νησιά	12,5%	2.286	3.132	73,0%	15.039
Πελοπόννησος	2,2%	396	7.840	5,0%	13.358
Θεσσαλία	2,0%	373	9.139	4,1%	12.393
Αν. Μακεδονία & Θράκη	2,0%	363	6.815	5,3%	11.164
Ηπείρος	1,5%	279	3.918	7,1%	11.500
Δυτ. Ελλάδα	1,1%	205	8.180	2,5%	12.097
Β. Αιγαίο	1,2%	215	2.501	8,6%	12.582
Στερεά Ελλάδα	0,8%	146	7.923	1,8%	14.117
Δυτ. Μακεδονία	0,3%	58	4.339	1,3%	15.642
Σύνολο Χώρας	100,0%	18.295	177.735	10,3%	16.294

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Τσε - Επεξεργασία SETE Intelligence

* Η κατανομή του ΑΕΠ των Περιφερειών είναι εκτίμηση λαμβάνοντας υπόψη την ποσοστιαία κατανομή του 2015

Πίνακας 12: Περιφερειακή κατανομή και συμβολή ανά περιφέρεια

2.9 ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ

Ο τουρισμός αποτελεί μια από τις σημαντικότερες πηγές εσόδων της χώρας που εξισορροπούν το Ισοζύγιο Πληρωμών. Συγκεκριμένα, για το 2017 οι ταξιδιωτικές εισπράξεις κάλυψαν το 80,0% του ελλείμματος του Ισοζυγίου Αγαθών (όσο και το 2016). Μάλιστα αν συνυπολογιστούν και τα έσοδα αερομεταφορών, κρουαζιέρας κλπ. που η ΤτΕ υπολογίζει σε άλλους κωδικούς του ισοζυγίου πληρωμών, τότε η συμβολή του εισερχόμενου τουρισμού στην κάλυψη του ελλείμματος ισοζυγίου αγαθών φτάνει το 89,0% (όσο και το 2016). Επίσης, οι εισπράξεις από τον τουρισμό το 2017 αντιπροσωπεύουν το 53,0% (έναντι 54,0% το 2016) του συνόλου των εισπράξεων από τις εξαγωγές κάθε μορφής αγαθών που κάνει η χώρα. Αν στις εισπράξεις αυτές συνυπολογιστούν και τα έσοδα από τις μεταφορές, τότε το σύνολο ισούται με το 59,0% (έναντι 61,0% το 2016) των εισπράξεων από τις εξαγωγές αγαθών.

Αν από τις εξαγωγές αγαθών αφαιρεθούν οι εξαγωγές πλοίων και καυσίμων, τότε το ποσοστό των εισπράξεων από τον τουρισμό ισούται με το 74,0% (έναντι 73,0% το 2016) του συνόλου των εισπράξεων από τις εξαγωγές αγαθών. Επίσης, εάν στις εισπράξεις του τουρισμού συνυπολογίσουμε και τις μεταφορές, το ποσοστό των εισπράξεων ισούται με το 82,0% (όσο και το 2016) των εισπράξεων από τις εξαγωγές αγαθών που κάνει η χώρα πλην πλοίων και καυσίμων.

	2016 (εκ. €)	2017 (εκ. €)	% μεταβολή
Ισοζύγιο Αγαθών	-16.582	-18.353	-10,7%
Ταξιδιωτικές Εισπράξεις (περ. κρουαζιέρα)	13.207	14.665	11,0%
ως % ελλείμματος Ισοζυγίου Αγαθών	80%	80%	
Εκτίμηση Εσόδων από Μεταφορές	1.627	1.692	
Ταξιδιωτικές Εισπράξεις και Μεταφορές/Ισοζύγιο αγαθών	89%	89%	
Εξαγωγές Αγαθών	24.487	27.929	14,1%
Εξαγωγές Αγαθών πλην Πλοίων και Καυσίμων	18.175	19.901	9,5%
Ταξιδιωτικές Εισπράξεις / Εξαγωγές Αγαθών	54%	53%	
Ταξιδιωτικές Εισπράξεις και μεταφορές / Εξαγωγές Αγαθών	61%	59%	
Ταξιδιωτικές Εισπράξεις / Εξαγωγές Αγαθών πλην Πλοίων και Καυσίμων	73%	74%	
Ταξιδιωτικές Εισπράξεις και μεταφορές / Εξαγωγές Αγαθών πλην Πλοίων και Καυσίμων	82%	82%	

Πηγή: ΤτΕ – Επεξεργασία SETE Intelligence
* Τα στοιχεία εσόδων για το 2017 είναι προσωρινά και υπόκεινται σε αλλαγή

Πίνακας 13: Συμβολή τουρισμού στο ισοζύγιο πληρωμών

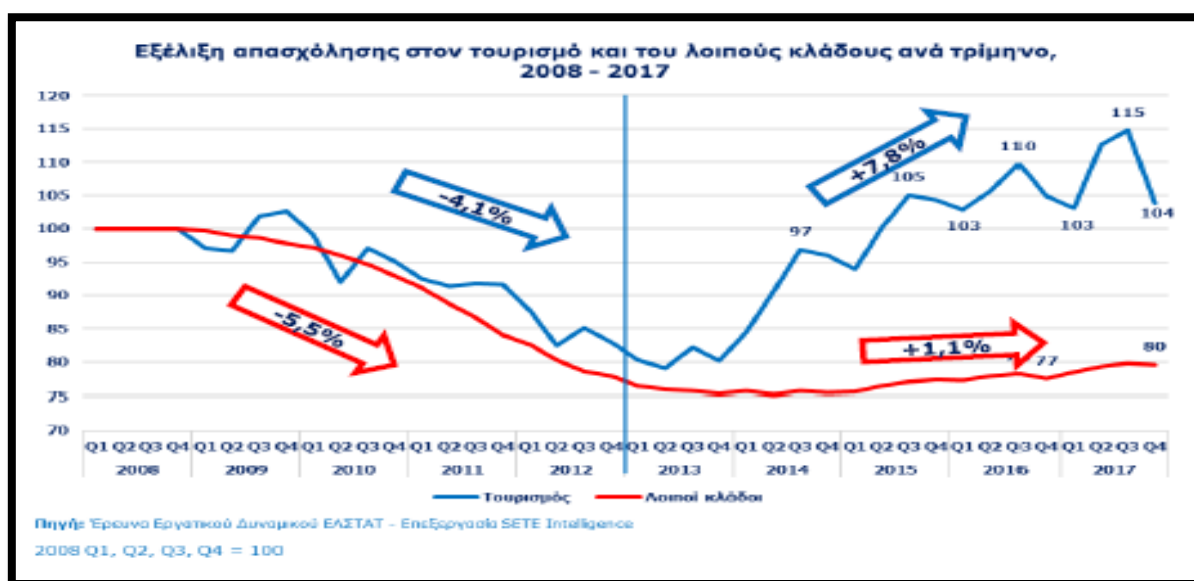
2.10 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Η απασχόληση στον τουρισμό μεταξύ 2008 έως 2017 αυξήθηκε, σε αντίθεση με τους λοιπούς κλάδους όπου η απασχόληση την ίδια περίοδο καταγράφει μείωση. Η αύξηση στον τουρισμό παρατηρείται από το 2014 και μετά, αφού την περίοδο 2008 -2013 παρατηρείται γενικευμένη πτώση της απασχόλησης, περιλαμβανομένων και των απασχολούμενων στον τουρισμό (με εξαίρεση το Q3και Q4του 2009 και το Q3 του 2010).

Από το Q1του 2014 όμως, ο τουρισμός –σε αντίθεση με τους λοιπούς κλάδους έχει ταχεία ανάκαμψη (Q3:2014/2013+17,9%, 2015/2014 +8,4%, 2016/2015 +4,4%, 2017/2016 +4,6%) και το Q3 του 2017 ο συνολικός αριθμός των απασχολούμενων στον τουρισμό (398,7 χιλ.) ευρίσκεται στο υψηλότερο σημείο από το 2008.Αντίθετα στους λοιπούς κλάδους, η ανάκαμψη ξεκίνησε ένα χρόνο αργότερα (2015 έναντι 2014, με εξαίρεση οριακές αυξήσεις στο Q3, Q4 του 2014) και ήταν πολύ ηπιότερη (Q3:2015/2014 +1,7%, 2016/2015 +1,5%, 2017/2016 +2,1%) και το Q3 του 2017 ο συνολικός αριθμός των απασχολούμενων στους λοιπούς κλάδους (3,4 εκ.) ευρίσκεται στο

υψηλότερο σημείο από το Q2 του 2012 αλλά παραμένει σημαντικά χαμηλότερος από το αντίστοιχο τρίμηνο του 2008 (-20,2%).

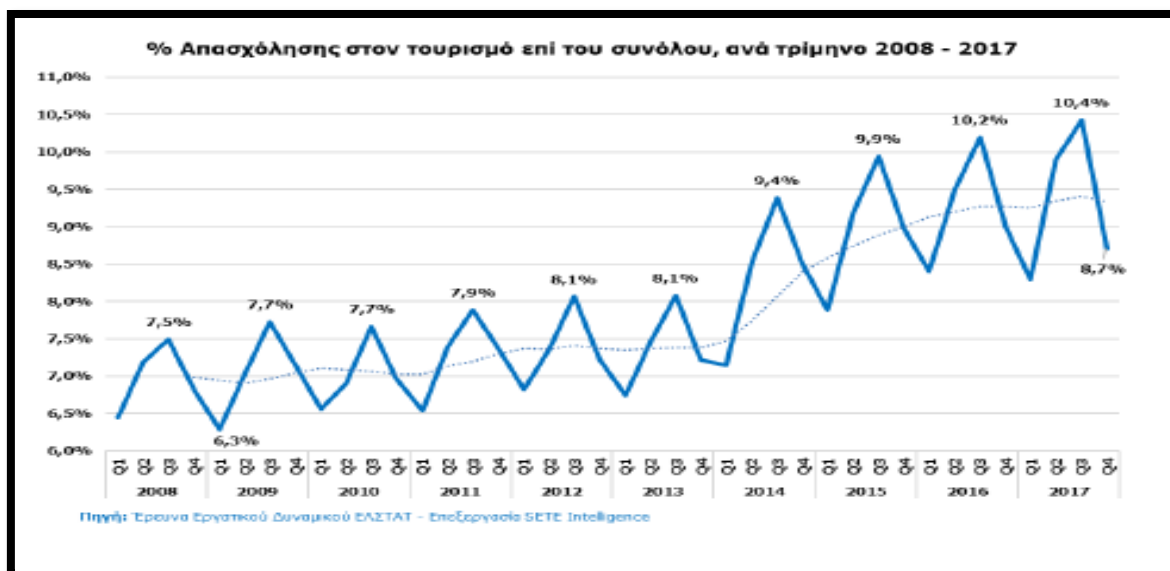
Συνολικά για την περίοδο 2008-2017 ο Σύνθετος Ετήσιος Ρυθμός Μεταβολής (Compounded Annual Growth Rate-CAGR) της απασχόλησης μεταξύ 2008 και 2017 στον τουρισμό έχει αύξηση +0,9% ενώ, αντίθετα, στους λοιπούς κλάδους μείωση -2,5%. Επιμέρους, την περίοδο 2008 -2012 και στις δύο κατηγορίες καταγράφεται μείωση (τουρισμός -4,1% και λοιποί κλάδοι - 5,5%), ενώ την περίοδο 2013 -2017 αύξηση (τουρισμός +7,8%, λοιποί κλάδοι +1,1%).

Γράφημα 7: Εξέλιξη απασχόλησης στον τουρισμό και τους λοιπούς κλάδους ανά τρίμηνο 2008 - 2017

Το ποσοστό της απασχόλησης στον τουρισμό επί του συνόλου της απασχόλησης από το 2008 έως το 2017 αυξάνεται. Συγκεκριμένα, από το Q1 του 2008 έως το Q4 του 2013 η απασχόληση στον τουρισμό παρόλο που καταγράφει πτώση, το ποσοστό της επί του συνόλου αυξάνεται (οριακά) -πράγμα που οφείλεται στην κατακόρυφη πτώση που παρατηρείται στην απασχόληση στους λοιπούς κλάδους. Από το Q1 του 2014, το ποσοστό της απασχόλησης στον τουρισμό επί του συνόλου καταγράφει αύξηση, που οφείλεται αφενός στην έντονη αύξηση της απασχόλησης στον τουρισμό και αφετέρου στην ήπια αύξηση της απασχόλησης στους λοιπούς κλάδους. Το Q3 του 2017 η απασχόληση στον τουρισμό ανήλθε στο 10,4% της συνολικής απασχόλησης έναντι 8,1% το

2013 και 7,5% το 2008.Επίσης, όπως φαίνεται και από το γράφημα, η απασχόληση στον τουρισμό χαρακτηρίζεται από έντονη εποχικότητα (81,0% των αφίξεων και 86,0% των εσόδων για το 2017 καταγράφεται στο Q2 καιQ3).

Γράφημα 8: Ποσοστό απασχόλησης στον τουρισμό επί του συνόλου, ανά τρίμηνο 2008 - 2017

Αναφορικά με τους απασχολούμενους πλήρους απασχόλησης, παρατηρούμε ότι υπάρχει μια γενικευμένη πτώση της απασχόλησης, από το 2008 έως το Q4του 2013 για τον τουρισμό (από 326,7 χιλ. στο Q3 του 2008 σε 251,8 χιλ. Q3 του 2013, -22,9%) ενώ για τους λοιπούς κλάδους η πτώση συνεχίστηκε μέχρι το Q1 του 2015 φθάνοντας στο κατώτατο σημείο (από 4.029,0 χιλ. το Q1 του 2008 σε 2.926,2 χιλ. το Q1του 2015, -27,4%). Έκτοτε, η αύξηση της απασχόλησης στον τουρισμό είναι έντονη (Q3: από 291,2 χιλ. το 2014 σε 335,8 χιλ. το 2017, +15,3%) ενώ αντίθετα η απασχόληση στους λοιπούς κλάδους είναι πιο ήπια (Q3: από 3.028,2 χιλ. το 2015 σε 3.126,8 χιλ. το 2017, +5,8%).

Αξιοσημείωτο είναι επίσης, ότι το Q3του 2017 οι απασχολούμενοι με πλήρη απασχόληση στον τουρισμό σημείωσαν ρεκόρ για την περίοδο αναφοράς φθάνοντας τους 335,8 χιλ. απασχολούμενους έναντι 329,5 χιλ. απασχολούμενοι το αντίστοιχο τρίμηνο του 2009 (που ήταν η 2^η υψηλότερη τιμή). Αντίθετα, στους λοιπούς κλάδους, οι απασχολούμενοι με πλήρη απασχόληση δεν έχουν ανακάμψει ακόμη στα προ κρίσης επίπεδα, Q3: από 4.057,0 χιλ. το 2008 σε 3.126,8 χιλ. το 2017.

Ο σύνθετος ετήσιος ρυθμός μεταβολής (CAGR) της πλήρους απασχόλησης μεταξύ 2008 - 2017 στον τουρισμό είναι πτωτικός -0,5% (πιο ήπια) όπως και στους λοιπούς κλάδους -2,9% (πιο έντονη). Επιμέρους, την περίοδο 2008 -2012 και στις δύο κατηγορίες καταγράφεται πτώση (τουρισμός -5,3% και λοιποί κλάδοι -6,0%) ενώ την περίοδο 2013 -2017 αύξηση (τουρισμός +6,3%, λοιποί κλάδοι +0,9%).

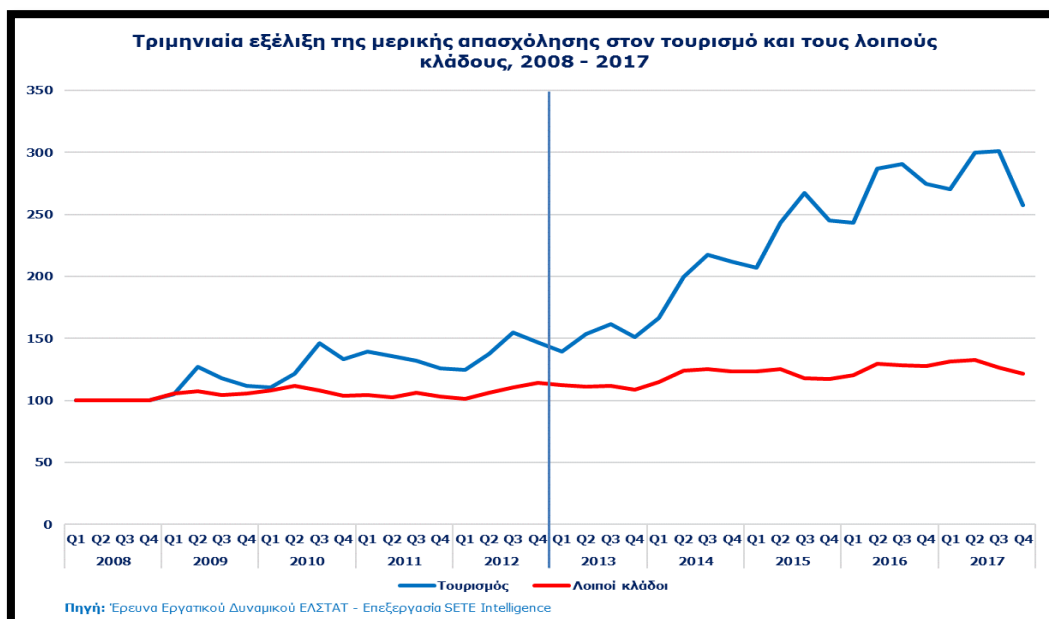
Γράφημα 9: Τριμηνιαία εξέλιξη της πλήρους απασχόλησης στον τουρισμό και τους λοιπούς κλάδους, 2008 -2017

Στους απασχολούμενους μερικής απασχόλησης παρατηρούμε ότι υπάρχει μια διαχρονική τάση αύξησης, που είναι πιο έντονη στον τουρισμό. Συγκεκριμένα, μεταξύ Q3 2008 και Q3 2017, οι εργαζόμενοι στον τουρισμό με μερική απασχόληση αυξάνονται από 20,9 χιλ. σε 62,9 χιλ. (+201,3%) ενώ στους λοιπούς κλάδους από 235,1 χιλ. σε 298,2 χιλ. (+26,9%).

Σε αντίθεση με τους πλήρους απασχόλησης, οι απασχολούμενοι μερικής απασχόλησης καταγράφουν αυξητική πορεία ακόμα και κατά την περίοδο 2008 -2013 (αν και με διακυμάνσεις ανά τρίμηνο) όπου η απασχόληση στο σύνολο της οικονομίας είχε υποστεί σημαντικό πλήγμα.

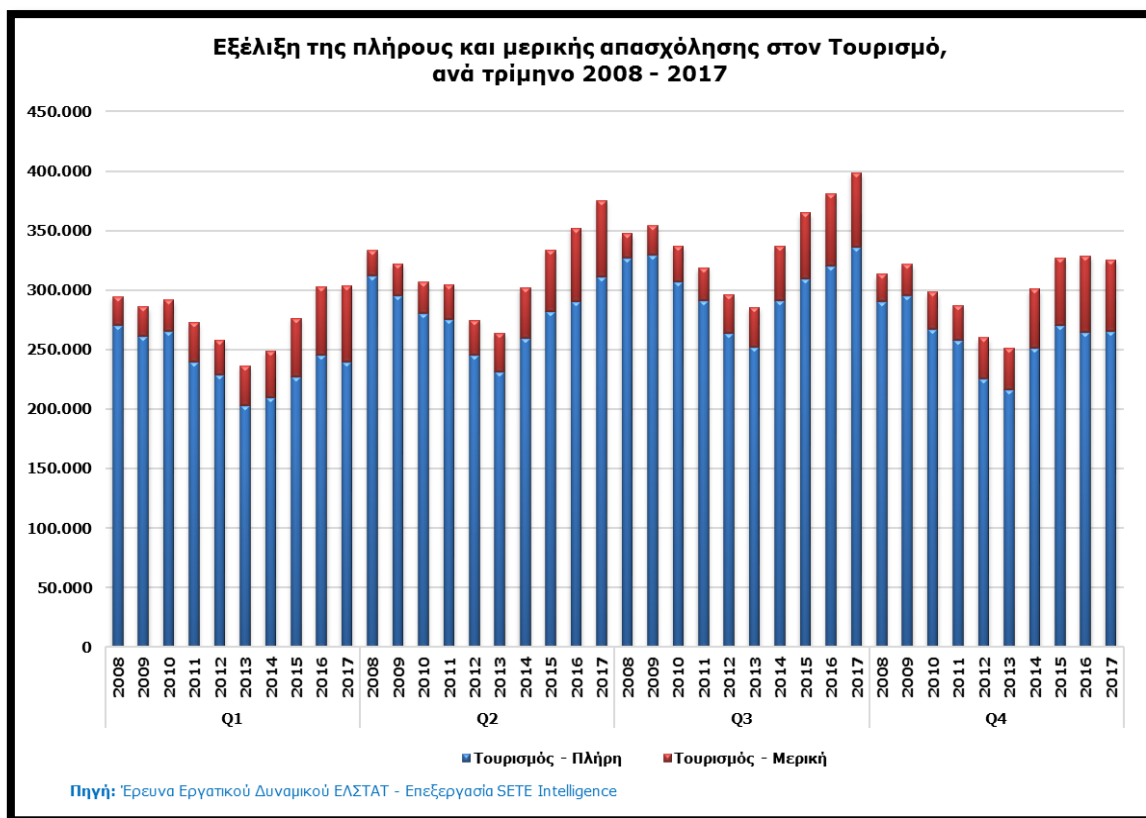
Επιμέρους, αξιοσημείωτη είναι η μεγάλη αύξηση των απασχολούμενων μερικής απασχόλησης στον τουρισμό μετά τον 2014 σε αντίθεση με τους λοιπούς κλάδους όπου η αύξηση είναι πιο ήπια και με λιγότερες εξάρσεις.

Ο σύνθετος ετήσιος ρυθμός μεταβολής (CAGR) της μερικής απασχόλησης μεταξύ 2008 - 2017 και στις δύο κατηγορίες είναι αυξητικός (τουρισμός +12,2%, λοιποί κλάδοι +2,8%). Επιμέρους, την περίοδο 2008 -2012 και στις δύο κατηγορίες καταγράφεται αύξηση (τουρισμός +8,9% και λοιποί κλάδοι +2,0%) ενώ ίδια εικόνα παρατηρούμε και την περίοδο 2013 -2017 (τουρισμός +16,8%, λοιποί κλάδοι +3,6%).

Γράφημα 10: Τριμηνιαία εξέλιξη της μερικής απασχόλησης στον τουρισμό και τους λοιπούς κλάδους, 2008 - 2017

Αυτό όμως που είναι ιδιαίτερα σημαντικό είναι ότι η αύξηση της μερικής απασχόλησης στον τουρισμό μετά την ανάκαμψή της το 2013, δεν είναι εις βάρος της πλήρους απασχόλησης αλλά προστίθεται στην αύξηση αυτή, δίνοντας μια διέξοδο μερικής -έστω-απασχόλησης σε δεκάδες χιλιάδες εργαζόμενους ενώ, ταυτόχρονα, οι επιχειρήσεις ακολουθούν μια συντηρητική πολιτική εν μέσω κρίσης. Επίσης, σύμφωνα με στοιχεία της ΕΕΔ της ΕΛΣΤΑΤ και των αντίστοιχων της Eurostat² η μερική απασχόληση στον τουρισμό για το 2017 στην Ελλάδα αντιστοιχεί στο 17,9% της συνολικής απασχόλησης στον κλάδο, έναντι 33,0% στην ΕΕ-28 (έναντι 17,9% και 32,9% αντίστοιχα για το 2016, βλ. Μελέτη «Μακροχρόνιες τάσεις (1983 –2016) απασχόλησης στον Τουρισμό και τους Λοιπούς κλάδους της Ελληνικής Οικονομίας»). Ακόμα οι εργαζόμενοι πλήρους απασχόλησης στον τουρισμό, στην Ελλάδα απασχολούνται 51,1 εβδομαδιαίως έναντι 44,3 στην ΕΕ-28 και οι μερικής απασχόλησης 20,7 στην Ελλάδα έναντι 18,4 στην ΕΕ-28.

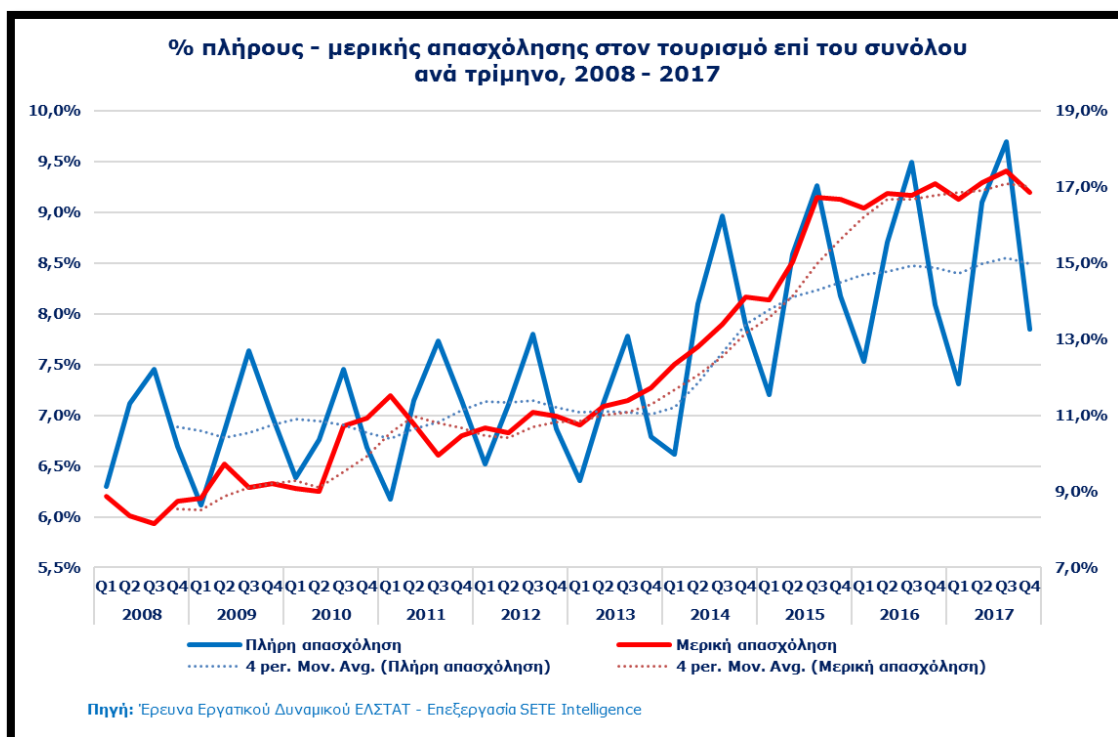
Γράφημα 11: Εξέλιξη της πλήρους και μερικής απασχόλησης στον Τουρισμό, ανά τρίμηνο 2008 - 2017

Η εικόνα της απασχόλησης στον τουρισμό ως ποσοστό επί του συνόλου τόσο για την πλήρη όσο και την μερική, από το Q1 του 2008 έως το Q4 του 2017 (αν και με διακυμάνσεις) είναι αυξητική. Συγκεκριμένα, από το Q1 του 2008 έως το Q4 του 2013 το ποσοστό της απασχόλησης στον τουρισμό αυξάνει τόσο στην πλήρη (ήπια) όσο και στην μερική (πιο έντονη). Αυτό οφείλεται για την πλήρη απασχόληση στην κατακόρυφη πτώση που παρατηρείται στην απασχόληση στους λοιπούς κλάδους (μιας και στον τουρισμό καταγράφεται πτώση) σε αντίθεση με την μερική όπου καταγράφεται αύξηση των απασχολούμενων (βλ. σελ. 5).

Από το Q1 του 2014 και έκτοτε το ποσοστό της απασχόλησης στον τουρισμό επί του συνόλου αυξάνεται τόσο στην πλήρη (πιο ήπια) όσο και στην μερική (πιο έντονα). Αυτό οφείλεται στην μεγάλη αύξηση της απασχόλησης στον τουρισμό και στην πιο ήπια αύξηση στους λοιπούς κλάδους (βλ. σελ. 7 και 8).

Αξιοσημείωτο είναι, ότι η πλήρη απασχόληση είναι πιο εξαρτημένη από την εποχικότητα του κλάδου, κάτι το οποίο φαίνεται από τις έντονες διακυμάνσεις που σημειώνει ανά τρίμηνο (σεζόν, εκτός σεζόν), σε αντίθεση με την μερική απασχόληση όπου δεν παρατηρούνται ανάλογες

διακυμάνσεις. Ο κλάδος του τουρισμού στο Q3 του 2017 αντιπροσωπεύει το 9,7% της πλήρους και το 17,4% της μερικής απασχόλησης επί του συνόλου.

Γράφημα 12: Ποσοστό πλήρους – μερικής απασχόλησης στον τουρισμό επί του συνόλου ανά τρίμηνο 2008- 2017

2.11 ΣΥΝΟΨΗ ΣΥΜΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Σύμφωνα με την 1η εκτίμηση της ΕΛΣΤΑΤ, το ΑΕΠ της χώρας, σε τρέχουσες τιμές, το 2017 διαμορφώθηκε στα € 177.735 εκ. αυξημένο κατά +2,0% σε σύγκριση με το 2016 (€ 174.199 εκ.). Συνοψίζοντας τα στοιχεία για τον τουρισμό που παραθέσαμε παραπάνω και συγκρίνοντάς τα και με το ΑΕΠ της χώρας προκύπτει η ακόλουθη εικόνα:

- η άμεση συνεισφορά του τουρισμού στη διαμόρφωση του ΑΕΠ ανήλθε στο 10,3% ή σε περίπου € 18,3 δισ. αυξημένη κατά +9,3% σε σύγκριση με το 2016,
- συνυπολογίζοντας και τα πολλαπλασιαστικά οφέλη, η συνολική συνεισφορά ανέρχεται μεταξύ € 40,3 και € 48,5 δισ., δηλαδή κυμάνθηκε μεταξύ 22,6% του ΑΕΠ και 27,3% του ΑΕΠ, καθιστώντας τον τουρισμό βασικό πυλώνα της Ελληνικής οικονομίας,

- το ΑΕΠ παρουσίασε αύξηση +2,0%, ενώ η δραστηριότητα του τουρισμού αυξήθηκε κατά € 1.559 εκ. (άμεσα) ή περίπου € 3.430 / 4.132 εκ. έμμεσα και άμεσα,
- περισσότερο από το 90,0% του εισοδήματος της τουριστικής δραστηριότητας προέρχεται από το εξωτερικό, καθιστώντας τον τουρισμό σχεδόν αμιγώς εξαγωγική δραστηριότητα.

Κατηγορία Δαπάνης	2016, € εκ.	2017, € εκ.
Δαπάνη Εισερχόμενων Τουριστών	€12.749	€14.202
Δαπάνη Τουριστών Κρουαζιέρας	457	462
Δαπάνη Εταιρειών Κρουαζιέρας	169	171
Αερομεταφορές	1.326	1.432
Θαλάσσιες Μεταφορές	133	90
Εγχώριος Τουρισμός	1.287	1.323
Επενδύσεις	615	615
Άμεση Επίπτωση Τουρισμού	€16.736	€18.295
ως % ΑΕΠ	9,6%	10,3%
πολλαπλασιαστής ΙΟΒΕ	2,2	2,2
Έμμεσο και Άμεσο Αποτέλεσμα	€36.818	€40.249
ως % ΑΕΠ	21,1%	22,6%
πολλαπλασιαστής ΚΕΠΕ	2,65	2,65
Έμμεσο και Άμεσο Αποτέλεσμα	€44.349	€48.481
ως % ΑΕΠ	25,5%	27,3%
ΑΕΠ	€174.199	€177.735

Πηγή: SETE Intelligence
Τα στοιχεία του ΑΕΠ υπόκεινται σε αλλαγή

Πίνακας 14: Συμβολή τουριστικών δαπανών στο Α.Ε.Π 2016 & 2017

2.12 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 2^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Ηλεκτρονική βιβλιογραφία (διαδίκτυο)

www.bankofgreece.gr

www.statistics.gr

www.sete.gr

www.insete.gr

Έρευνες & Μελέτες

Η απασχόληση στον τουρισμό και τους λοιπούς κλάδους της ελληνικής οικονομίας 2008-2017 (Δρ: Άρης Ίκκος, Αναλυτής: Σεραφείμ Κουτσός, INSETE Intelligence)

Ανάλυση εισερχόμενου τουρισμού στην Ελλάδα ανά περιφέρεια & ανά αγορά 2017

(Στατιστικολόγος: Ευαγγελία Λάμπρου, Επιστημονικός Διευθυντής Δρ: Άρης Ίκκος)

Η συμβολή του τουρισμού στην ελληνική οικονομία το 2017 (Δρ: Άρης Ίκκος, Αναλυτής: Σεραφείμ Κουτσός, INSETE Intelligence)

3 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Γερμανία, επίσημα η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας (γερμανικά: Bundesrepublik Deutschland), είναι μία από τις μεγαλύτερες σε πληθυσμό χώρες της Ευρώπης, η πολυπληθέστερη χώρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και κινητήρια δύναμή της, και μία από τις σημαντικότερες βιομηχανικές και ανεπτυγμένες χώρες του κόσμου. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας καταλαμβάνει έκταση 357.050 τ. χλμ. Αποτελεί την 5η μεγαλύτερη χώρα της Ευρώπης κατέχουσα κεντρική θέση στην Ευρωπαϊκή Ήπειρο. Συνορεύει με: Αυστρία, Ελβετία, Γαλλία, Λουξεμβούργο, Βέλγιο, Κάτω Χώρες, Δανία, Πολωνία, Τσεχία. Βρέχεται από την Βόρεια και Βαλτική Θάλασσα.

Η Γερμανία (η τότε Δυτική Γερμανία) είναι ένα από τα ιδρυτικά μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επίσης, η Γερμανία είναι ο δεύτερος πιο δημοφιλής προορισμός μετανάστευσης μετά από τις Ηνωμένες Πολιτείες. Η πρωτεύουσα και η μεγαλύτερη μητρόπολη της Γερμανίας είναι το Βερολίνο, ενώ η μεγαλύτερη συγκέντρωση είναι στην κοιλάδα του Ρουρ, (κύρια κέντρα: Ντόρτμουντ και Έσσεν). Στις άλλες μεγάλες πόλεις της χώρας συμπεριλαμβάνονται το Αμβούργο, το Μόναχο, η Κολωνία, η Φρανκφούρτη, η Στουτγκάρδη, το Ντίσελντορφ, η Λειψία, η Βρέμη, η Δρέσδη, το Αννόβερο και η Νυρεμβέργη.

Αρκετές γερμανικές φυλές έχουν κατοικήσει τα βόρεια εδάφη της σημερινής Γερμανίας από την κλασική αρχαιότητα. Μια περιοχή με το όνομα Γερμανία αναφέρθηκε πριν από το 100 μ.Χ. Κατά την Εποχή των Μεταναστεύσεων, οι Γερμανικές φυλές επεκτάθηκαν νοτιότερα. Στις αρχές του 10ου αιώνα, οι Γερμανικές επικράτειες σχημάτισαν ένα κεντρικό μέρος της Άγιας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Κατά την διάρκεια του 16ου αιώνα, οι βόρειες περιοχές της Γερμανίας έγιναν το κέντρο της Προτεσταντικής Μεταρρύθμιση. Τα απομεινάρια της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας σχημάτισαν την Γερμανική Συνομοσπονδία το 1815, ενώ οι Γερμανικές επαναστάσεις του 1848-49 εγκαθίδρυσαν πολλά δημοκρατικά δικαιώματα. Το 1871, η Γερμανία έγινε εθνικό κράτος μετά από την ένωση των περισσότερων Γερμανικών κρατών στην Γερμανική Αυτοκρατορία. Μετά από τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και την Γερμανική Επανάσταση του 1918-1919, η Αυτοκρατορία αντικαταστάθηκε με την Δημοκρατία της Βαϊμάρης. Το 1933, μετά την αναλαβή της εξουσίας από τους Ναζί, ιδρύθηκε η Ναζιστική Γερμανία, μία δικτατορία που γρήγορα οδήγησε στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και σε μία από τις μεγαλύτερες γενοκτονίες της

ιστορίας, το Ολοκαύτωμα. Το 1945, η Γερμανία και το μεγαλύτερο μέρος της Ευρώπης είχε καταστραφεί και παντού υπήρχαν ερείπια. Μετά από το τέλος του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου στην Ευρώπη και μετά από μια περίοδο Συμμαχικής κατοχής, ιδρύθηκαν δύο γερμανικά κράτη:

Η δημοκρατική Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας (κοινώς γνωστή ως Δυτική Γερμανία) και η σοσιαλιστική Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας (κοινώς γνωστή ως Ανατολική Γερμανία). Στις 3 Οκτωβρίου του 1990, η χώρα επανενώθηκε.

Στον 21ο αιώνα, η Γερμανία είναι μια μεγάλη δύναμη και έχει το τέταρτο μεγαλύτερο ΑΕΠ σε ονομαστική αξία και το 5ο μεγαλύτερο ΑΕΠ σε μονάδες αγοραστικής δύναμης. Ως παγκόσμιος αρχηγός σε αρκετούς τεχνολογικούς και βιομηχανικούς τομείς, είναι ο τρίτος μεγαλύτερος εξαγωγέας και εισαγωγέας αγαθών. Η Γερμανία είναι μία άκρως ανεπτυγμένη χώρα με πολύ υψηλή ποιότητα ζωής και αποτελείται από μία εξειδικευμένη και παραγωγική κοινωνία. Επίσης, παρέχει κοινωνική ασφάλιση και ένα πολύ καλό σύστημα υγείας, περιβαλλοντική προστασία και πανεπιστημιακή εκπαίδευση χωρίς δίδακτρα. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ήταν ιδρυτικό μέλος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας το 1957 και της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 1993. Αποτελεί μέρος της Ζώνης Σένγκεν, και είναι ιδρυτικό μέλος της Ευρωζώνης το 1999. Η Γερμανία είναι μέλος των Ηνωμένων Εθνών, του ΝΑΤΟ, της Ομάδας των Οχτώ, της Ομάδας των 20, και του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης. Η εθνική στρατιωτική δαπάνη είναι η 9η μεγαλύτερη παγκοσμίως. Γνωστή για την πλούσια πολιτισμική της ιστορία, η Γερμανία είναι συνεχώς η πατρίδα σημαντικών και επιτυχημένων καλλιτεχνών, φιλόσοφων, μουσικών, αθλητών, επιχειρηματιών, επιστημόνων, μηχανικών και εφευρετών.

3.2 ΙΣΤΟΡΙΑ

Πριν από περίπου 5.000 χρόνια εμφανίζονται οι πρώτοι οικισμοί στον χώρο της σημερινής Γερμανίας. Η ανακάλυψη στην περιοχή Μάουερ 1 δείχνει ότι οι αρχαίοι άνθρωποι εμφανίστηκαν στην Γερμανία τουλάχιστον 600.000 χρόνια πριν. Τα πρώτα ολοκληρωμένα κυνηγετικά όπλα στον κόσμο ανακαλύφθηκαν σε ένα ανθρακωρυχείο στο Σένινγκεν, όπου βρέθηκαν ξύλινα ακόντια 380,000 ετών. Στην κοιλάδα Νεάντερ ανακαλύφθηκαν τα πρώτα μη-σύγχρονα απολιθώματα ανθρώπων. Το συγκεκριμένο είδος είναι γνωστό ως Νεάντερταλ. Τα απολιθώματα Νεάντερταλ 1 έχουν ηλικία 40,000 περίπου ετών . Η παρουσία του σύγχρονου ανθρώπου, σε παρόμοια

χρονολογία, έχει βρεθεί σε σπηλιές στην Σουαβιανή Γιούρα κοντά στο Ούλμ. Στα ευρήματα περιλαμβάνεται ένα κόκαλο πουλιού και ελάσματα από ελεφαντόδοντο ηλικίας 42.000 ετών. Είναι τα παλαιότερα μουσικά όργανα που έχουν βρεθεί ποτέ, ενώ ο Άνθρωπος Λιοντάρι της Εποχής των Παγετώνων είναι η παλαιότερη μη αμφισβητούμενη εικαστική τέχνη, και δημιουργήθηκε 40,000 χρόνια πριν. Η Αφροδίτη του Χόχλε Φελς είναι η παλαιότερη μη αμφισβητούμενη ανθρώπινη εικονική τέχνη, και δημιουργήθηκε 35,000 χρόνια πριν. Ο Δίσκος της Νέμπρα είναι ένα αργυρό καλλιτέχνημα που δημιουργήθηκε στην Ευρωπαϊκή Εποχή του Χαλκού, και βρίσκεται σε ένα χώρο κοντά στην Νέμπρα, στην Σαξονία-Άνχαλτ. Είναι μέρος του Προγράμματος της Μνήμης του Κόσμου της Ουνέσκο.

3.2.1 Γερμανικά φύλα και Βασίλειο των Φράγκων

Από το 58 π.Χ. και μετά, τα νερά του Ρήνου αποτελούν το φυσικό σύνορο μεταξύ της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και των γερμανικών φύλων. Στα τέλη του 1ου αι. π.Χ. οι Ρωμαίοι δοκιμάζουν να επεκταθούν ανατολικά του ποταμού, στη μεγάλη και σχετικά ανεξερεύνητη περιοχή της Κεντρικής Ευρώπης, τη λεγόμενη Μεγάλη Γερμανία, αλλά η προσπάθεια αποτυγχάνει. Μεταξύ του 1ου και του 6ου αιώνα τα γερμανικά φύλα εξαπλώνονται στην Ευρώπη και αναμειγνύονται με τους Κέλτες. Μεγάλες εκτάσεις των σημερινών ανατολικών κρατιδίων της Γερμανίας παραμένουν μέχρι τα τέλη του Μεσαίωνα πολιτιστικά στον σλαβικό χώρο.

Υπό την ηγεσία του Καρλομάγνου, το Βασίλειο των Φράγκων αγωνίζεται από το 800 και μετά να γίνει πρώτη ευρωπαϊκή δύναμη. Η αυτοκρατορία του όμως δε θα διαρκέσει για πολύ: κατά τη Συνθήκη του Βερντέν, που υπογράφεται στην ομώνυμη πόλη το 843, οι τρεις εγγονοί του Καρλομάγνου διαιρούν το τεράστιο αυτοκρατορικό κράτος του στο γαλλόφωνο Δυτικό Βασίλειο των Φράγκων και το γερμανόφωνο Ανατολικό Βασίλειο των Φράγκων.

3.2.2 Αγία Ρωμαϊκή αυτοκρατορία

Στις 2 Φεβρουαρίου του 962 ο Όθων Α΄ στέφεται στη Ρώμη πρώτος αυτοκράτορας της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας του Γερμανικού Έθνους, η οποία όμως με την πάροδο των αιώνων διαιρείται σε πολυάριθμα ανεξάρτητα βασίλεια και ελεύθερες πόλεις (*Freie Reichsstadt*).

Τέλος, μετά τον Τριακονταετή Πόλεμο (1618-1648), ο οποίος χωρίζει τη δυτική Ευρώπη σε καθολικούς και προτεστάντες, ο αυτοκράτορας της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας χάνει τη δύναμή του και παραμένει συμβολική μορφή.

3.2.3 Γερμανική συνομοσπονδία και Γερμανικό Ράιχ

Το 1806 ο Ναπολέων Α΄ Βοναπάρτης αναγκάζει τον Αυτοκράτορα της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, Φραγκίσκο Β΄, να παραιτηθεί. Κατόπιν ενώνει πολλά από τα γερμανικά βασίλεια, στα οποία ενσωματώνει και πολλές ανεξάρτητες (άλλοτε περισσότερες από 80). Το Συνέδριο της Βιέννης συνεχίζει την πολιτική της ένωσης με τελικό αποτέλεσμα την ίδρυση της Γερμανικής Συνομοσπονδίας, η οποία αποτελείται από 38 γερμανικά κράτη. Η ισχυρότερη δύναμη εντός της χαλαρής αυτής συνομοσπονδίας είναι η Αυστρία.

Οι συνεχείς συγκρούσεις μεταξύ της Αυστρίας και της νέας γερμανικής δύναμης της Πρωσίας οδηγούν στον Αυστρο-πρωσικό πόλεμο του 1866. Αφού η Πρωσία νικά την Αυστρία, η Γερμανική Ομοσπονδία διαλύεται. Μετά τον Γάλλο-Πρωσικό πόλεμο του 1871/72 ιδρύεται η Βόρεια Γερμανική Συνομοσπονδία με πρώτη δύναμη την Πρωσία και δίχως την Αυστρία.

Το ίδιο έτος οι Γερμανοί ηγεμόνες ανακηρύσσουν στα ανάκτορα των Βερσαλλιών το Γερμανικό Ράιχ (το Ράιχ) και προσφέρουν το στέμμα στον Γουλιέλμο Α΄ της Πρωσίας. Ο Ότο φον Μπίσμαρκ ονομάζεται καγκελάριος της αυτοκρατορίας.

Στα τέλη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου και η γερμανική μοναρχία βρίσκει το τέλος της. Ο Γουλιέλμος Β΄ παραιτείται και το Ράιχ μετατρέπεται σε κοινοβουλευτική δημοκρατία. Με τη Συνθήκη των Βερσαλλιών οι Γερμανοί χάνουν μεγάλες εκτάσεις (στο σύνολο περίπου 11%) του κράτους τους που περιέρχονται στη Γαλλία, το Βέλγιο, την Τσεχοσλοβακία, τη Δανία, τη Λιθουανία και την Πολωνία. Επίσης χάνουν όλες τις αποικίες τους και υποχρεώνονται να πληρώνουν αρκετά μεγάλο ετήσιο ποσό επανορθώσεων στις νικητήριες δυνάμεις για περίπου 80 χρόνια.

3.2.4 Δημοκρατία της Βαϊμάρης και Τρίτο Ράιχ

Μετά την πτώση της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης η Γερμανία της μορφής του ναζιστικού Τρίτου Ράιχ ακολουθεί από το 1933 αυστηρή επεκτατική πολιτική: το 1938 ο ηγέτης της

Γερμανίας, Αδόλφος Χίτλερ, ενσωματώνει την πατρίδα του Αυστρία και εξασφαλίζει με τη συμφωνία του Μονάχου την προσάρτηση της Σουδητίας (περιοχή Γερμανόφωνων της Τσεχοσλοβακίας). Με τη γερμανική επίθεση κατά της Πολωνίας την 1 Σεπτεμβρίου 1939 αρχίζει ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, ο οποίος για τη Γερμανία λήγει στις 8 Μαΐου 1945 με συνθηκολόγηση άνευ όρων. Πριν, στις 30 Απριλίου, ο Χίτλερ αυτοκτονεί, ενώ το 1946 οι επιζώντες πολιτικά και στρατιωτικά κυρίως υπεύθυνοι καταδικάζονται στη δίκη της Νυρεμβέργης. Μετά το τέλος του πολέμου και την πτώση του τρίτου Γερμανικού Ράιχ, οι νικητρίες δυνάμεις ΗΠΑ και Ηνωμένο Βασίλειο, καθώς και η Γαλλία, ιδρύουν στις ζώνες διοίκησης τους νέο δημοκρατικό κράτος, ενώ η ΕΣΣΔ ιδρύει σοσιαλιστικό κράτος. Η Γερμανία χάνει μεγάλα τμήματα της ανατολικής επικράτειάς της, τα οποία αποδίδονται κυρίως στην Πολωνία, ενώ το βόρειο τμήμα της ανατολικής Πρωσίας ενσωματώνεται στην ΕΣΣΔ.

3.2.5 Ανατολική και Δυτική Γερμανία

Στις 23 Μαΐου 1949 ψηφίζεται το σύνταγμα της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας (Δυτική Γερμανία), η οποία ιδρύεται στις τρεις ζώνες διοίκησης των Συμμαχικών δυνάμεων, Η.Π.Α., Μεγάλης Βρετανίας και Γαλλίας. Η Λαοκρατική Δημοκρατία της Γερμανίας (Ανατολική Γερμανία) ιδρύεται στις 7 Οκτωβρίου 1949 στη Σοβιετική ζώνη διοίκησης. Μεγάλες εκτάσεις στα ανατολικά του πρώην Γερμανικού Ράιχ παραχωρούνται στις γειτονικές χώρες. Ο κατοπινός ψυχρός πόλεμος μεταξύ ανατολής και δύσεως χωρίζει την κεντρική Ευρώπη, συμπεριλαμβάνοντας τα δύο γερμανικά κράτη, με το λεγόμενο «σιδηρούν παραπέτασμα» (βλ. Τείχος του Βερολίνου). Στα τέλη της δεκαετίας του '80 η αλλαγή της ηγεσίας της Σοβιετικής Ένωσης οδηγεί σε πολιτική σύγκλιση, σε (ειρηνικές) επαναστάσεις και τελικά στην πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος της Ανατολικής Γερμανίας και των άλλων κρατών μερών του Συμφώνου της Βαρσοβίας. Με την πτώση του σιδηρού παραπετάσματος στην κεντρική Ευρώπη ανοίγουν και τα σύνορα μεταξύ Δυτικής Γερμανίας και Ανατολικής Γερμανίας.

Στις 3 Οκτωβρίου 1990 πραγματοποιείται η προσχώρηση της Λαοκρατικής Δημοκρατίας της Γερμανίας στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας. Οι νικήτριες Συμμαχικές δυνάμεις του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου αφήνουν τη χώρα, γεγονός που για τη Γερμανία σημαίνει την επαναφορά της ανεξαρτησίας της

3.2.6 Ενωμένη Γερμανία

Η ενωμένη Γερμανία θεωρεί ότι είναι η διευρυμένη συνέχεια της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και όχι κράτος διάδοχος. Σύμφωνα με τον νόμο Βερολίνου/Βόννης, που υιοθετήθηκε το 1994, το Βερολίνο έγινε και πάλι η πρωτεύουσα της ενωμένης Γερμανίας, ενώ η Βόννη είχε το καθεστώς του Μπούντεστατ (ομοσπονδιακή πόλη) και ήταν η έδρα μερικών ομοσπονδιακών υπουργείων. Η μετατόπιση της κυβέρνησης ολοκληρώθηκε το 1999. Μετά από τις εκλογές του 1998, ο Γκέρχαρντ Σρέντερ έγινε ο πρώτος Καγκελάριος μίας συμμαχίας με την Συμμαχία '90/Οι Πράσινοι. Στα κύρια σχέδια των δύο κυβερνήσεων του Σρέντερ περιλαμβανόταν η Agenda 2010, για τον ανασχηματισμό της εργατικής αγοράς, ώστε να γίνει πιο ευέλικτη και να μειωθεί η ανεργία.

3.3 ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ

Η Ελληνική λέξη Γερμανία προέρχεται από την Λατινική *Germania*, που πρωτοχρησιμοποιήθηκε από τον Ιούλιο Καίσαρα για τους ανθρώπους ανατολικά του Ρήνου. Ο γερμανικός όρος *Deutschland*, αρχικά ως *diutisciu land* («η Γερμανική γη») αντλείται από την λέξη *deutsch*, και προέρχεται από την λέξη *diutisc*, που σημαίνει «δημοφιλής» στα Παλιά Άνω Γερμανικά. Αρχικά χρησιμοποιήθηκε για να αποσαφηνιστεί η γλώσσα των απλών ανθρώπων από τα Λατινικά. Αυτό με την σειρά του προέρχεται από την Πρωτογερμανική λέξη *biudiskaz*, που σημαίνει «δημοφιλής» (δείτε επίσης την Λατινοποιημένη μορφή *Theodiscus*), που προέρχεται από την λέξη *beudō*, που κατάγεται από την Πρωτοϊνδοευρωπαϊκή λέξη *tewté*, που σημαίνει «άνθρωποι». Ακόμη, από την λέξη αυτή προέρχεται η λέξη «Τεύτονες»

3.3.1 Γεωγραφία

Ξεκινώντας από τον βορρά και προχωρώντας προς τον νότο διακρίνονται τέσσερις φυσικές περιοχές που διαφέρουν μεταξύ τους: το Γερμανικό Βαθύπεδο (*Norddeutsche Tiefebene*), τα Μεσαία Όρη (*Mittelgebirge*), το Σουηβοβαυαρικό Υψίπεδο (*Nördliches Alpenvorland*) και οι Γερμανικές Άλπεις (*Ostalpen*).

Το Γερμανικό Βαθύπεδο κλείνεται στα νότια από τους ορεινούς όγκους της κεντρικής Ευρώπης ενώ στα βόρεια κατεβαίνει προς τις πεδινές λεκάνες που βρέχονται από τη Βόρεια Θάλασσα και τη Βαλτική Θάλασσα και γενικώς έχει όψη μάλλον ομοιόμορφη.

Τα Μεσαία Όρη δεν έχουν πραγματική μορφολογική ενότητα. Το ίδιο το βόρειο όριο με το βαθύπεδο είναι συχνά ασαφές και μερικές φορές πολύ έντονο με μεγάλες προεξοχές. Στα νότια, στην περιοχή του άνω Δούναβη περίπου, τα Μεσαία Όρη αποτελούν προϊόν πολύπλοκων ορογενετικών και ηπειρογενετικών φαινομένων που ανάγονται στην πρωτογενή εποχή. Ερκύνιες ορογενετικές κινήσεις παραμόρφωσαν έντονα την περιοχή ώστε να καταλήξει σε σειρά πολλών λόφων που σκεπάστηκε πολλές φορές από τα νερά της θάλασσας. Έπειτα από την αλπική ορογένεση, η περιοχή καλύφτηκε από ακανόνιστες οροσειρές που προκάλεσαν τεκτονικές μετατοπίσεις.

Νότια του Δούναβη υψώνεται βαθμιαία το Σουηβοβαυαρικό Υψίπεδο, το οποίο αποτελεί κεντρικό τμήμα της εκτεταμένης περιοχής των υποαλπικών υψωμάτων, που απλώνονται στους πρόποδες των εξωτερικών πλαγιών των Άλπεων, ανάμεσα στη Σαβοΐα και στη λεκάνη της Βιέννης, πλούσια σε βοσκότοπους και δάση κωνοφόρων.

Το γερμανικό τμήμα των Άλπεων αποτελεί στενή λωρίδα μονάχα που αντιστοιχεί στο Βαυαρικό οροπέδιο και τις Βαυαρικές Προάλπεις. Ψηλότερη κορυφή των Γερμανικών Άλπεων και συγχρόνως ολόκληρης της Γερμανίας είναι η Τσούγκσπιτσε στη Βαυαρία, που φτάνει τα 2.962 μ. Η μεγαλύτερη λίμνη είναι η λίμνη της Κωνσταντίας στις Άλπεις.

3.3.2 Κλίμα

Το μεγαλύτερο τμήμα της χώρας έχει ένα εύκρατο κλίμα με εποχικές διακυμάνσεις, ενώ γενικά επικρατούν υγροί δυτικοί άνεμοι. Το κλίμα επηρεάζεται από το βόρειο Ατλαντικό ρεύμα, ως βόρεια προέκταση του Ρεύματος του Κόλπου. Αυτά τα θερμά νερά επηρεάζουν τις βόρειες παράκτιες στη Βόρεια Θάλασσα περιοχές, συμπεριλαμβάνοντας τη χερσόνησο της Γιουτλάνδης και τις περιοχές κατά μήκος του Ρήνου, ο οποίος εκβάλλει στη Βόρεια Θάλασσα. Αυτό έχει ως συνέπεια την παρουσία ωκεάνιου κλίματος στις βορειοδυτικές και βόρειες περιοχές, με μέγιστη βροχόπτωση το καλοκαίρι και παρουσία υετού όλο το χρόνο.

Οι χειμώνες είναι ήπιοι και τα καλοκαίρια δροσερά, αν και σε ορισμένες περιοχές οι θερμοκρασίες υπερβαίνουν και τους 30 °C για παρατεταμένες περιόδους. Στα ανατολικά της χώρας το κλίμα είναι περισσότερο ηπειρωτικό, με ψυχρούς χειμώνες και θερμά καλοκαίρια, αλλά και με παρατεταμένες περιόδους ανομβρίας.

Η κεντρική και νότια Γερμανία αποτελούν κλιματικά μεταβατικές περιοχές από μέσο ωκεάνιο κλίμα σε ηπειρωτικό ή ορεινό, ιδιαίτερα προς την περιοχή των Άλπεων. Ακόμα και εδώ όμως, οι καλοκαιρινές θερμοκρασίες είναι πιθανό να υπερβούν και τους 30 °C την καλοκαιρινή περίοδο.

3.3.3 Πληθυσμός- δημογραφικά στοιχεία

Ο πληθυσμός της Γερμανίας, σύμφωνα με στοιχεία 2017 (30.09), διαμορφώθηκε σε 82,7 εκατ., παραμένοντας στα επίπεδα του 2016. Επί του συνόλου του πληθυσμού οι αλλοδαποί ανέρχονται σε 9,2 εκατ. (στοιχεία 2016), ενώ οι κάτοικοι με μεταναστευτικές καταβολές σε 18,6 εκατ. (22,5% του πληθυσμού), η πλειονότητα των οποίων προέρχεται από Τουρκία, Πολωνία και Ρωσία.

Η συγκέντρωση και πυκνότητα του πληθυσμού παρουσιάζει ανομοιογένεια, με ορισμένα γεωγραφικά διαμερίσματα έντονα πυκνοκατοικημένα και άλλα αραιοκατοικημένα αντιστοίχως. Το Ομοσπονδιακό Κρατίδιο της Βορείου Ρηνανίας-Βεστφαλίας, επί παραδείγματι, με σχεδόν 18 εκ. κατοίκους (στοιχεία 2016), αποτελεί την πλέον πολυπληθή περιφέρεια της Γερμανίας και έντονα πυκνοκατοικημένη, με 524 κατ. ανά χλμ², ωστόσο υπολείπεται αισθητά των πόλεων-Κρατιδίων, Βερολίνου (4.012 κάτ./χλμ²), Αμβούργου (2.397 κάτ./χλμ²) και Βρέμης (1.617 κάτ./χλμ²). Γενικότερα, η μεγαλύτερη συγκέντρωση πληθυσμού σημειώνεται στα οικονομικά εύρωστα Ομοσπονδιακά Κρατίδια, ήτοι Β. Ρηνανίας-Βεστφαλίας, Βαυαρίας (12,9 εκατ. κάτ.) και Βάδης-Βυρτεμβέργης (10,9 εκατ. κάτ.).

Διοικητικά, η Γερμανία διαιρείται σε 16 Ομοσπονδιακά Κρατίδια. Η πρωτεύουσα της χώρας το Βερολίνο, με άνω των 3,5 εκατ. κατοίκους, αποτελεί τη μεγαλύτερη σε πληθυσμό πόλη της Γερμανίας. Ακολουθούν: Αμβούργο (1,8 εκατ.), Μόναχο (1,5 εκατ.), Κολωνία (1,1 εκατ.) και Φραγκφούρτη (730.000) κάτοίκους.

3.3.4 Πολιτικό Σύστημα-Πολίτευμα

Το πολίτευμα της Γερμανίας είναι Ομοσπονδιακή Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία. Από 19 Μαρτίου 2017 Ομοσπονδιακός Πρόεδρος είναι ο Dr. Frank-Walter Steinmayer. Καγκελάριος της Γερμανίας, από Νοέμβριο 2005, η Angela Merkel. Το Κοινοβούλιο απαρτίζεται από 709 βουλευτές. Κατανομή εδρών των κομμάτων στο Ομοσπονδιακό Κοινοβούλιο, σύμφωνα με αποτελέσματα των ομοσπονδιακών εκλογών της 24-09-2017: Χριστιανοδημοκρατική Ένωση (CDU)/Χριστιανοκοινωνική Ένωση (CSU) 246 έδρες, Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα (SPD) 153 έδρες, Εναλλακτική για την Γερμανία (AfD/Alternative für Deutschland) 94 έδρες, Ελεύθεροι Δημοκράτες (FDP/Frei Demokratische Partei) 80 έδρες, Αριστερά (Die Linke) 69 έδρες και Πράσινοι (Die Grünen) 67 έδρες. Οι επόμενες ομοσπονδιακές βουλευτικές εκλογές πρόκειται να λάβουν χώρα τον Σεπτέμβριο 2021.

3.3.5 Γλώσσα

Τα Γερμανικά αποτελούν την επίσημη και κυρίαρχη γλώσσα στη Γερμανία. Είναι μία από τις 24 επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και μία από τις τρεις γλώσσες εργασίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, μαζί με τα Γαλλικά και τα Αγγλικά. Αναγνωρισμένες γλωσσικές μειονότητες στη Γερμανία αποτελούν τα Δανικά, τα Σορβικά, τα Ρωμανικά και τα Φριζικά, ενώ η πιο διαδεδομένη γλώσσα ανάμεσα στους μετανάστες είναι τα Τουρκικά, τα Πολωνικά, τα Ρώσικα, και διάφορες Βαλκανικές γλώσσες.

Η επίσημη Γερμανική γλώσσα ανήκει στην οικογένεια των δυτικών γερμανικών γλωσσών, ενώ κατατάσσεται και συγγενεύει με τα Αγγλικά, τα Ολλανδικά, αλλά και τις Φριζικές γλώσσες. Σε μικρότερο βαθμό συνδέεται επίσης με την οικογένεια των ανατολικών και βόρειων (σήμερα εκλειπουσών) γερμανικών γλωσσών. Το μεγαλύτερο μέρος του λεξιλογίου της προέρχεται από τον γερμανικό κλάδο των ινδοευρωπαϊκών γλωσσών, ενώ μικρά τμήματά του κατάγονται από τα Λατινικά και τα Ελληνικά, καθώς και τα Γαλλικά και τα σύγχρονα Αγγλικά. Η γραφή γίνεται με τη χρήση του Λατινικού αλφαβήτου, το οποίο έχει 26 χαρακτήρες, με την προσθήκη τριών φωνηέντων με διπλή άνω στίξη, γνωστή ως Ούμλαουτερν (*Umlautern*), των ä, ö, και ü, και του χαρακτήρα Εσζέτ (*Eszett*), ß, ορθογραφική παραλλαγή του ss (προφορά: [s]) όταν ακολουθεί μακρά φωνήεντα και διφθόγγους.

Διάφορες διάλεκτοι της γλώσσας καταγράφονται ως ποικιλίες, με κύριο άξονα παραδοσιακά τοπικές ιδιαιτερότητες στο λόγο, προερχόμενες από ιστορικά διαφορετικά γερμανικά φύλα. Ορισμένες από αυτές είναι δυσνόητες για όσους γνωρίζουν μόνο τα επίσημα Γερμανικά, καθώς διαφέρουν στο λεξιλόγιο, την προφορά, αλλά και τη σύνταξη.

Σε παγκόσμιο επίπεδο, η Γερμανική γλώσσα ομιλείται από περίπου 100 εκατομμύρια ανθρώπους, αλλά σχεδόν 80 εκατομμύρια μη Γερμανόφωνους. Αποτελεί την κύρια γλώσσα για περίπου 90 εκατομμύρια κατοίκων (18%) της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παράλληλα, τα Γερμανικά αποτελούν επίσημη γλώσσα στην Αυστρία, την Ελβετία, το Λουξεμβούργο και το Βέλγιο, ενώ γερμανόφωνοι κάτοικοι υπάρχουν στην Ολλανδία, στην Δανία, στην Τσεχία, την Πολωνία, την Ουγγαρία και τη Λιθουανία.

3.3.6 Θρησκεία

Ο χριστιανισμός είναι η επικρατέστερη θρησκεία στη Γερμανία, με περίπου 53 εκατομμύρια πιστούς, σχεδόν το 64% του συνολικού πληθυσμού. Συγκεκριμένα, το 32,3% (περίπου 27 εκατ.) είναι προτεστάντες που ανήκουν κυρίως στην Ευαγγελική Εκκλησία, και το υπόλοιπο 31% (περίπου 26 εκατ.) καθολικοί. Επίσης, υπάρχουν μειονότητες ορθόδοξων, κοπτών και άλλων χριστιανικών δογμάτων. Οι ορθόδοξοι κυρίως προέρχονται από τη Σερβία και την Ελλάδα. Οι προτεστάντες καταγράφονται στη βόρεια και την ανατολική Γερμανία, ενώ οι καθολικοί κυριαρχούν στο νότο και τα δυτικά της χώρας. Επίσης, υπάρχουν 164.885 Μάρτυρες του Ιεχωβά και 38.992 Μορμόνοι της Εκκλησίας του Ιησού Χριστού των Αγίων των Τελευταίων Ημερών. Ο μέχρι την 28 Φεβρουαρίου 2013 προκαθήμενος της Καθολικής Εκκλησίας Πάπας Βενέδικτος ΙΣΤ' έχει γεννηθεί στη Βαυαρία.

Το Ισλάμ και ο μωαμεθανισμός αποτελεί τη δεύτερη μεγαλύτερη θρησκευτική κοινότητα της χώρας, με σχεδόν 4,5 εκατ. πιστούς, που αναλογούν περίπου στο 5% του συνολικού πληθυσμού. Οι περισσότεροι προέρχονται από μεταναστευτικά ρεύματα, ενώ κυριαρχούν οι Σουνίτες και οι Αλεβίτες, προερχόμενοι από την Τουρκία. Επίσης, καταγράφεται μικρός αριθμός Σιιτών.

Ο Βουδισμός και οι Εβραίοι έχουν περίπου 200.000 πιστούς (0,25%), ενώ ο Ινδουισμός και οι Σιχ ακολουθούν με μικρότερα ποσοστά. Σχεδόν το 50% των βουδιστών στη Γερμανία είναι

μετανάστες από χώρες της Ασίας. Επίσης, η Γερμανία έχει τον τρίτο μεγαλύτερο πληθυσμό Εβραίων στην Ευρώπη, μετά τη Γαλλία και τη Μεγάλη Βρετανία, ενώ πόλεις με σημαντική εβραϊκή παρουσία είναι το Βερολίνο, η Φρανκφούρτη και το Μόναχο.

Το ποσοστό του μη θρησκευόμενου πληθυσμού, που περιλαμβάνει άθεους και αγνωστικιστές, ανέρχεται περίπου στο 30% του συνολικού πληθυσμού, ενώ γεωγραφικά καταγράφεται ιδιαίτερα στα πρώην κρατίδια της Ανατολικής Γερμανίας, καθώς και σε μεγάλες αστικές περιοχές. Σύμφωνα με έρευνα του 2005 για το Ευρωβαρόμετρο, το 47% των πολιτών της Γερμανίας συμφωνούν με τη φράση «Πιστεύω ότι υπάρχει Θεός», ενώ το 25% συμφωνεί με τη φράση «Πιστεύω ότι υπάρχει ένα είδος πνευματικής δύναμης», και άλλο ένα 25% αναφέρει ότι «Δεν πιστεύω ότι υπάρχει κάποιο είδος πνευματικής δύναμης ή Θεού».

3.3.7 Νομοθετική Εξουσία

Ασκείται από δύο όργανα: Την Ομοσπονδιακή Βουλή (Bundestag) και το Ομοσπονδιακό Συμβούλιο (Bundesrat). Τα μέλη της Ομοσπονδιακής Βουλής εκλέγονται απ' ευθείας από το λαό, ενώ τα μέλη του Ομοσπονδιακού Συμβουλίου απαρτίζονται εκπρόσωποι των εκλεγμένων Κυβερνήσεων των Ομοσπονδιακών Κρατιδίων.

3.3.8 Διοικητική διαίρεση

Η Γερμανία διαιρείται σε δεκαέξι ομόσπονδα κράτη, τα λεγόμενα *Bundesländer* (στον ενικό *Bundesland*). Το κάθε ομόσπονδο κράτος έχει τη δική του κυβέρνηση και το δικό του κοινοβούλιο, καθώς και τα δικά του σύμβολα (σημαία, εθνόσημο). Ορισμένα μάλιστα έχουν το δικό τους εθνικό ύμνο, όπως π.χ. η Βαυαρία. Ο αρχηγός του κάθε κράτους κατέχει τον τίτλο του πρωθυπουργού (γερμαν. *Ministerpräsident*).

Από τα δεκαέξι ομόσπονδα κράτη, τα τρία αποτελούν κράτη-πόλεις. Αυτά είναι: η πρωτεύουσα Βερολίνο, η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη και κύριο λιμάνι της χώρας Αμβούργο, καθώς και η Βρέμη. Οι δύο τελευταίες πόλεις έχουν μακρά παράδοση αυτονομίας, που χρονολογείται από τα ύστερα μεσαιωνικά έτη, όταν αμφότερες αποτελούσαν μέλη της Χανσεατικής Ένωσης.

Τα υπόλοιπα δεκατρία κράτη είτε αποτελούν την ιστορική συνέχεια ανεξαρτήτων γερμανικών κρατών πριν από την ένωση του 1871 (όπως π.χ. η Βαυαρία, η Έσση) είτε δημιουργήθηκαν μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (όπως η Βόρεια Ρηνανία-Βεστφαλία, η Κάτω Σαξονία). Μετά την επανένωση του 1990, δημιουργήθηκαν πέντε νέα ομόσπονδα κράτη από τα εδάφη της Ανατολικής Γερμανίας, των οποίων οι ονομασίες αντιστοιχούν είτε σε ιστορικά κράτη προ του 1871 (π.χ. η Σαξονία) είτε σε ιστορικές περιοχές (π.χ. το Βρανδεμβούργο). Τα μεγάλα σε πληθυσμό ομόσπονδα κράτη υποδιαιρούνται σε μικρότερες διοικητικές ενότητες, αντιστοιχών των ελληνικών νομών.

Στα ελληνικά			Στα γερμανικά	
	Ομόσπονδο κρατίδιο	Πρωτεύουσα	Bundesland	Hauptstadt
1	Βάδη-Βυρτεμβέργη	Στουτγκάρδη	Baden-Württemberg	Stuttgart
2	Βαυαρία	Μόναχο	(Freistaat) Bayern	München
3	Βερολίνο	Βερολίνο	Berlin	Berlin
4	Βρανδεμβούργο	Πότσταμ	Brandenburg	Potsdam
5	Βρέμη	Βρέμη	(Freie Hansestadt) Bremen	Bremen
6	Αμβούργο	Αμβούργο	(Freie und Hansestadt) Hamburg	Hamburg
7	Έσση	Βισμπάντεν	Hessen	Wiesbaden
8	Μεκλεμβούργο-Δυτική Πομερανία	Σβερίν	Mecklenburg-Vorpommern	Schwerin
9	Κάτω Σαξονία	Ανόβερο	Niedersachsen	Hannover
10	Βόρεια Ρηνανία-Βεστφαλία	Ντίσελντορφ	Nordrhein-Westfalen	Düsseldorf
11	Ρηνανία-Παλατινάτο	Μάιντς	Rheinland-Pfalz	Mainz
12	Σάαρλαντ	Σααρμπρύκεν	Saarland	Saarbrücken
13	Σαξονία	Δρέσδη	(Freistaat) Sachsen	Dresden
14	Σαξονία-Άνχαλτ	Μαγδεβούργο	Sachsen-Anhalt	Magdeburg
15	Σλέσβιχ-Χόλσταϊν	Κιέλο	Schleswig-Holstein	Kiel
16	Θουριγγία	Ερφούρτη	(Freistaat) Thüringen	Erfurt

Πίνακας 15: Ομόσπονδα κρατίδια

3.3.9 Πόλεις

Οι οκτώ μεγαλύτερες σε πληθυσμό πόλεις της Γερμανίας (χωρίς τις μητροπολιτικές τους περιοχές, 26 Δεκεμβρίου 2010):

1. Βερολίνο με 3.459.218 κάτοικους
2. Αμβούργο με 1.786.278 κάτοικους
3. Μόναχο με 1.330.440 κάτοικους
4. Κολωνία με 998.105 κάτοικους
5. Φρανκφούρτη με 671.927 κάτοικους
6. Στουτγκάρδη με 601.646 κάτοικους
7. Ντίσελντορφ με 586.217 κάτοικους
8. Ντόρτμουντ με 581.308 κάτοικους

3.3.10 Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

Τηλεοπτικοί Σταθμοί

Δημόσιοι Τηλεοπτικοί Σταθμοί: Πρώτο και Δεύτερο πρόγραμμα ARD και ZDF αντιστοίχως παγερμανικής εμβέλειας, ενώ σε επί μέρους Ομοσπονδιακά Κρατίδια εκπέμπουν οι περιφερειακοί σταθμοί: RBB (Βερολίνο-Βραδεμβούργο), NDR (Σλέσβιχ-Χόλσταϊν, Αμβούργο, Κάτω Σαξονία, Μεκλεμβούργο-Δυτ. Πομμερανία), SWR (Βάδη- Βυρτεμβέργη, Ρηνανία), MDR (Σαξονία, Θουριγγία), HR (Εσση) και «Bayerischer Rundfunk» (Βαυαρία). Η «Deutsche Welle» διαθέτει ραδιόφωνο, τηλεόραση και ηλεκτρονική σελίδα και εκπέμπει σε 30 γλώσσες, μεταξύ των οποίων και στα ελληνικά.

Ραδιοφωνικοί Σταθμοί

Το «DeutschlandRadio», μέσω τριών προγραμμάτων «DeutschlandFunk», «DRadio Wissen» και «DeutschlandRadio Kultur», αποτελεί τον μοναδικό παγερμανικής εμβέλειας ραδιοφωνικό σταθμό με ειδησεογραφικό και ενημερωτικό χαρακτήρα με έμφαση, τόσον σε πολιτικά, όσον και πολιτιστικά θέματα.

Σημαντικότερα ιδιωτικά μέσα ραδιοτηλεοπτικής ενημέρωσης: RTL, SAT 1, Pro7, Kabel, N-TV, VOX κ.α.

Τύπος

Τα δεδομένα στον χώρο των έντυπων ΜΜΕ έχουν αλλάξει και στην Γερμανία, ακολουθώντας αφ' ενός τις τεχνολογικές εξελίξεις που επιβάλλουν την διαδικτυακή παρουσία και την εισαγωγή του υποδείγματος της πρόσβασης στο ηλεκτρονικό περιεχόμενο με την καταβολή συνδρομής και αφ' ετέρου τους νόμους της αγοράς που οδηγούν σε συγχωνεύσεις ή παύση λειτουργίας εφημερίδων.

Όλα τα έντυπα, εφημερίδες και περιοδικά, διαθέτουν ηλεκτρονική σελίδα, καθώς και άλλες εφαρμογές (applications) για κινητά ή tablets. Κυκλοφορούν περισσότερες των 300 καθημερινών εφημερίδων, μεταξύ των οποίων οι μεγάλης κυκλοφορίας: «Die Welt», «Süddeutsche Zeitung», «Bild», «Frankfurter Allgemeine Zeitung», ως επίσης οι εφημερίδες οικονομικής ειδησιογραφίας «Handelsblatt» και «Wirtschaftswoche». Σε εβδομαδιαία βάση κυκλοφορεί η εφημερίδα «Die Zeit» και τα ειδησιογραφικά περιοδικά «Der Spiegel» και «Focus».

3.3.11 Μεταφορές

Ως πυκνοκατοικημένη χώρα σε κεντρική τοποθεσία στην Ευρώπη και με ανεπτυγμένη οικονομία, η Γερμανία διαθέτει πυκνό δίκτυο και υποδομή μεταφορών. Σημαντικότερο λιμάνι της χώρας είναι το Αμβούργο, ενώ ναυσιπλοΐα γίνεται και στους ποταμούς, το πλείστον για την μεταφορά βαριών εμπορευμάτων. Το μεγαλύτερο αεροδρόμιο είναι το διεθνές αεροδρόμιο της Φρανκφούρτης, που είναι και το κέντρο για ταξίδια στο εξωτερικό. Ταξίδια στο εσωτερικό γίνονται συνήθως με τραίνα της εταιρίας Deutsche Bahn, εκ των οποίων τα ICE είναι τα τραίνα υψηλής ταχύτητας. Λεωφορεία υπάρχουν μόνο στον εκδρομικό τομέα ή σε διαδρομές ελάχιστης κίνησης.

Η χώρα καλύπτεται από πυκνό δίκτυο αυτοκινητοδρόμων (Autobahn) υψηλής ποιότητας και με άψογη σήμανση. Η οδήγηση για οικολογικούς λόγους δεν είναι πρώτη προτίμηση, δημοφιλής παραμένει σε αυτές της καθημερινές διαδρομές που οι δημόσιες συγκοινωνίες είναι ακριβές ή δεν εξυπηρετούν. Μια πολιτική των δήμων για την βελτίωση του κλίματος είναι η ελάττωση των θέσεων στάθμευσης στα κέντρα και στις γειτονίες. Μέχρι σήμερα όμως το αυτοκίνητο έχει ισχυρή θέση λόγω της παρουσίας σημαντικών αυτοκινητοβιομηχανιών, που αποτελούν και παράγοντα θέσεων εργασίας.

3.4 ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Γενική επισκόπηση

Η Γερμανία, με Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) 3.263,4 δις Ευρώ το 2017 αποτελεί την μεγαλύτερη εθνική οικονομία στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την τέταρτη μετά από ΗΠΑ, Κίνα και Ιαπωνία, ως επίσης την τρίτη, παγκοσμίως, εξαγωγική δύναμη μετά από Κίνα και ΗΠΑ, διαθέτοντας ισχυρή βιομηχανική βάση, τεχνολογική υπεροχή, εξωστρέφεια και υψηλή εσωτερική ζήτηση. Ιδιαίτερος, ο λίαν ανεπτυγμένος δευτερογενής τομέας δια της παραγωγής βιομηχανικών προϊόντων υψηλών προδιαγραφών, αλλά και ο τριτογενής τομέας παροχής υπηρεσιών, αποτελούν το θεμέλιο της οικονομίας της Γερμανίας, ενώ συγκριτικά μικρή συμμετοχή στην οικονομική δραστηριότητα καταλαμβάνει η παραγωγή πρώτων υλών και αγροτικών προϊόντων.

Χαρακτηριζόμενη συχνά και ως ατμομηχανή της Ευρώπης, η γερμανική οικονομία, επιδεικνύοντας ανθεκτικότητα, κεφαλαιοποίησε την –ευνοϊκότερη των προβλέψεων- διεθνή οικονομική συγκυρία και παρά τις όποιες αντίρροπες δυνάμεις στο διεθνές περιβάλλον (Brexit, εστίες εντάσεων στη Μέση Ανατολή κλπ.), παρέμεινε σε σταθερή τροχιά ανάπτυξης και το 2017, η οποία εκφράστηκε με μεγέθυνση του ΑΕΠ της τάξεως του 2,2%. Οι επιδόσεις αποδίδονται κυρίως στην διαρκή αύξηση της απασχόλησης και στην μείωση της ανεργίας, στην υψηλή ζήτηση, συνδυαζόμενη με το καλό επίπεδο μισθών και την αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης, στους ισοσκελισμένους και πλεονασματικούς, από το 2013 και εντεύθεν, κρατικούς προϋπολογισμούς, στα χαμηλά επιτόκια δανεισμού και στην εδραιωμένη θέση γερμανικών προϊόντων στο εξωτερικό.

Το πλεόνασμα του Εμπορικού Ισοζυγίου (εμπόριο αγαθών) σημείωσε μικρή κάμψη 1,8% το 2017, ανερχόμενο σε 244,4 δις Ευρώ, έναντι πλεονάσματος 248,9 δις Ευρώ το 2016 (2015: 244,3 δις Ευρώ, 2014: 213,9 δις Ευρώ). Ομοίως, το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών απέδωσε εκ νέου πλεόνασμα ύψους 257,1 δις Ευρώ ή 7,9% του ΑΕΠ, έναντι 259,3 δις Ευρώ το 2016, 259,9 δις Ευρώ το 2015 και 218,0 δις Ευρώ το 2014.

Το Εξωτερικό Εμπόριο στηρίζεται κατ' εξοχήν στους παραδοσιακούς κλάδους της αυτοκινητοβιομηχανίας, του μηχανολογικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού, καθώς και της χημικής βιομηχανίας, τα προϊόντα των οποίων απολαμβάνουν αναγνώρισης και αποδοχής διεθνώς. Στον τριτογενή τομέα της οικονομίας σημαντική συμβολή στον σχηματισμό της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας έχει ο κλάδος ασφαλίσεων και αντασφαλίσεων.

Τα υψηλά εμπορικά πλεονάσματα, τα οποία καταγράφει επί σειρά ετών η γερμανική οικονομία, αποτελούν αντικείμενο κριτικής Διεθνών Οργανισμών, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, των ΗΠΑ, της Γαλλίας κ.ά., θεωρώντας ότι η περιοριστική γερμανική πολιτική οδηγεί σε συρρίκνωση του Παγκοσμίου Εμπορίου. Ήδη από τον Μάρτιο 2014 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εγκάλεσε την Γερμανική Κυβέρνηση να λάβει μέτρα, ασκώντας παράλληλα κριτική, κυρίως εκ του γεγονότος ότι τα πλεονάσματα μη επενδυόμενα σε ικανοποιητικό βαθμό, λαμβάνουν την μορφή μονιμότητας, εντείνουν την ανισορροπία σε ευρωπαϊκό επίπεδο και φαλκιδεύουν τον στόχο της ισόρροπης ολοκλήρωσης του οικονομικού χώρου της ΕΕ. Σημειώνεται ότι η Γερμανία επενδύει το 6% περίπου των πλεονασμάτων, έναντι 9%, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ, επισύρουσα διεθνή κριτική.

Το ΔΝΤ, μολονότι δεν αξιολογεί ως υπερβολικώς υψηλά τα διακυμαινόμενα περί το 8% του ΑΕΠ πλεονάσματα του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών, θεωρεί ότι η μείωση του Εμπορικού Πλεονάσματος της Γερμανίας, θα συνέβαλε στον περιορισμό και στην απάλειψη των οικονομικών ανισομερειών παγκοσμίως και θα απάμβλυε την διαφαινομένη απειλή εκ της ενισχύσεως του προστατευτισμού παγκοσμίως, η οποία συναρτάται ευθέως με την τάση συσσωρεύσεως πλεονασμάτων.

Η Γερμανία υπεραμυνομένη της πολιτικής των εμπορικών πλεονασμάτων, αντικρούει τις συστάσεις προς αποδόμηση των πλεονασμάτων και επιστροφή ακόμη και σε ελλειμματικούς προϋπολογισμούς, επικαλούμενη την διαχρονικά υψηλή ποιότητα, ανταγωνιστικότητα και προστιθέμενη αξία των γερμανικών προϊόντων, καθώς και τον παράγοντα της παγκόσμιας οικονομικής συγκυρίας, όπου η πτώση των τιμών πετρελαίου και η σχετική αποδυνάμωσή του επέδρασαν επωφελώς επί των γερμανικών εξαγωγών και οδήγησαν συναφώς στην αύξηση του εμπορικού πλεονάσματος. Επισημαίνεται ωστόσο ότι στην νέα «κυβερνητική συμφωνία» (Koalitionsvertrag) της 7ης Φεβρουαρίου 2018 μετά από πολύμηνες διαπραγματεύσεις μεταξύ Χριστιανοδημοκρατών/Χριστιανοκοινωνιστών (CDU/CSU) και Σοσιαλδημοκρατών (SPD) και η οποία καθόρισε το πολιτικό πλαίσιο συγκυβέρνησης του νέου Κυβερνητικού Συνασπισμού στην Γερμανία, προβλέπονται επί πλέον δημόσιες επενδύσεις ύψους 48,0 δις Ευρώ, από το πλεόνασμα του προϋπολογισμού, για την επόμενη τετραετία, με το μεγαλύτερο τμήμα αυτών να κατανέμεται ως ακολούθως:

Επενδύσεις/Δημόσιες Δαπάνες:	Ευρώ
▶ Συνταξιοδοτικό (αύξηση συντάξεων για μητέρες, διατήρηση επιπέδου συντάξεων κ. ά.)	12,0 δις
▶ Δαπάνες για την οικογένεια (επιδόματα τέκνων, ολοήμερα σχολεία, δημόσια νηπιαγωγεία κ.ά.)	10,0 δις
▶ Μεταφορικές υποδομές (μέσω των Ομοσπ. Κρατιδίων και των Δήμων)	9,0 δις
▶ Αγορά εργασίας (επιμόρφωση, επανένταξη ανέργων κ.ά.)	5,4 δις
▶ Κατοικία και στέγη (δημόσιες κατοικίες, επιδότηση ενοικίου κ. ά.)	4,0 δις
▶ Παιδεία, έρευνα, ψηφιοποίηση	2,6 δις

Πίνακας 16: Επενδύσεις / Δημόσιες Δαπάνες

Παράλληλα, κατά 19 δις Ευρώ επί πλέον αναμένεται να απομειώσει τον κρατικό προϋπολογισμό η απάλειψη της Εισφοράς Αλληλεγγύης (€10 δις, σε ορίζοντα τετραετίας) και η μείωση, έναντι επιδόματος ανεργίας, του ποσοστού ασφαλιστικής παρακράτησης από 3,0% σε 2,7% (€9,0 δις).

Το γερμανικό Εξωτερικό Εμπόριο, αναπτύσσεται με βαθμό συγκέντρωσης 75% περίπου, με τις χώρες της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης. Η συγκέντρωση αυτή οφείλεται σε πολλούς παράγοντες, οι σπουδαιότεροι των οποίων δεν αποδίδονται μόνον σε αμιγώς οικονομικά αίτια, τα οποία εξηγούνται δια της θεωρίας των διεθνών οικονομικών σχέσεων, ως διακίνηση προϊόντων, διευκόλυνση μεταφορών λόγω γειτνιάσεως, διαμόρφωση κοινών καταναλωτικών προτύπων, ομοιογένεια αγορών, κόστος ευκαιρίας ανάπτυξης εμπορίου, ανταγωνισμός και παγίωση μεριδίων αγοράς, ευελιξία επιχειρηματικού και οικονομικού περιβάλλοντος κλπ., αλλά δύναται να αναζητηθούν και σε κοινές πολιτισμικές καταβολές, ιδιαίτερως δε ως προς την ανάπτυξη των διμερών σχέσεων με τις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης, οι οποίες έχουν ιστορικό υπόβαθρο αναγόμενο, τόσο στο πρόσφατο, όσον και στο απώτερο παρελθόν.

Λαμβανομένων υπ' όψιν του βαθμού επεκτάσεως και της απελευθερώσεως του ενδοκοινοτικού γερμανικού εμπορίου, απότοκο της εγκαθιδρύσεως της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Αγοράς το 1993, αλλά και της Ανατολικής Διευρύνσεως ΕΕ την 01.05.2004 δια της προσχωρήσεως 10 νέων κρατών, καθίσταται ευκόλως αντιληπτή η συντελεσθείσα βαθμιαία ενίσχυση της γερμανικής οικονομικής θέσεως στο χώρο ΕΕ, ως επίσης ο σχηματισμός πλεονασμάτων επί σειρά ετών, τόσο στο διμερές με εκάστη, όσον και με το σύνολον των χωρών-ΕΕ Εμπορικό Ισοζύγιο Γερμανίας.

Η Γερμανία το 2017 απετέλεσε τον υπ' αριθμ. 1 εμπορικό εταίρο 17 χωρών ΕΕ ως προς το σκέλος των εισαγωγών αυτών, ήτοι των Γαλλίας, Ελλάδος, Ην. Βασιλείου, Ουγγαρίας, Τσεχίας, Ισπανίας, Σλοβενίας, Σλοβακίας, Σουηδίας, Βουλγαρίας, Ρουμανίας, Πολωνίας, Αυστρίας, Κροατίας, Ιταλίας, Φινλανδίας, Δανίας, ως επίσης τον υπ' αριθμ. 1 εμπορικό εταίρο 17 χωρών ΕΕ ως προς το σκέλος των εξαγωγών αυτών, ήτοι των Βελγίου, Γαλλίας, Ουγγαρίας, Τσεχίας, Σλοβενίας, Σλοβακίας, Σουηδίας, Βουλγαρίας, Ρουμανίας, Πολωνίας, Αυστρίας, Ολλανδίας, Μάλτας, Λουξεμβούργου, Ιταλίας, Φινλανδίας, Δανίας, γεγονός το οποίο προδηλώνει την δεσπόζουσα γερμανική θέση στο ενδοκοινοτικό εμπόριο, αλλά και το ισχυρό πλέγμα των διμερών οικονομικών σχέσεων Γερμανίας και χωρών ΕΕ.

Η Γερμανία, το 2017, εξήγαγε προς τις υπόλοιπες χώρες ΕΕ εμπορεύματα αξίας 749,0 δις Ευρώ (2016: 707,7 δις), εκ των οποίων 471,4 δις προς χώρες Ευρωζώνης, ενώ προς τον υπόλοιπο κόσμο οι γερμανικές εξαγωγές ανήλθαν σε 529,4 δις Ευρώ (2016: 499,3 δις). Ως εκ τούτου, το 58,6% του συνόλου των εξαγωγών της Γερμανίας κατευθύνθηκε προς τις χώρες ΕΕ και το 41,4% προς τον υπόλοιπο κόσμο. Οι μεγαλύτεροι αγοραστές γερμανικών εμπορευμάτων εντός της ΕΕ είναι η Γαλλία, η Ολλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιταλία και η Αυστρία, ενώ μεταξύ των 10 πρώτων χωρών-εισαγωγέων γερμανικών προϊόντων συγκαταλέγονται 7 κράτη-μέλη ΕΕ.

Η δεσπόζουσα θέση της Γερμανίας στο ενδοκοινοτικό εμπόριο αποτυπώνεται, το 2017 και στα υψηλά επί μέρους εμπορικά πλεονάσματα υπέρ της Γερμανίας με εκάστη των χωρών ΕΕ, πλην (κατά φθίνουσα σειρά) Ολλανδίας, Ιρλανδίας, Τσεχίας, Σλοβακίας, Ουγγαρίας, Σλοβενίας και Βουλγαρίας.

Σημειώνεται συναφώς ότι η Γερμανία διαθέτει και λειτουργεί 140 Διμερή Επιμελητήρια προς προώθηση των γερμανικών οικονομικών και εμπορικών συμφερόντων σε 90 χώρες του κόσμου, μεταξύ αυτών και στις 27 χώρες ΕΕ. Το 73,9% του συνόλου των Ξένων Άμεσων Επενδύσεων (FDI) ύψους 686,2 δις Ευρώ (in terms of stocks τέλος έτους αναφοράς 31.12.2016) στην Γερμανία προήλθε από χώρες-μέλη της ΕΕ. Αντιστοίχως, το 54,9% του συνόλου ύψους 1.093,0 δις Ευρώ των γερμανικών Άμεσων Επενδύσεων στο εξωτερικό το 2016 (FDI, in terms of stocks τέλος έτους αναφοράς 31.12.), κατευθύνθηκε προς χώρες ΕΕ.

Η Γερμανία, επί τη βάση του Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης (Human Development Index), καταλαμβάνει την 4η θέση στον κόσμο (1η μεταξύ χωρών ΕΕ) το 2016, ενώ από την Παγκόσμια Τράπεζα (World Bank Group), με κριτήριο το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, την ίδια χρονιά, κατατάσσεται στην 4η θέση παγκοσμίως, προηγούμενων των ΗΠΑ, Κίνας, Ιαπωνίας και επομένων Ηνωμένου Βασιλείου, Γαλλίας, Ινδίας, Ιταλίας κλπ.

Το υψηλό βιοτικό επίπεδο συνοδεύεται από ιδιαίτερα χαμηλή φοροδιαφυγή και περιορισμένης κλίμακας διαφθορά. Βεβαίως, ως προς την οικονομική ανάπτυξη υφίσταται έντονη

ανισομέρεια μεταξύ των Ομοσπονδιακών Κρατιδίων και περιφερειών της χώρας. Τα εξόχως βιομηχανικά Ομοσπονδιακά Κρατίδια Βορείου Ρηνανίας-Βεστφαλίας, Βαυαρίας και Βάδης-Βυρτεμβέργης, επιτυγχάνουν σημαντικά υψηλότερη ανάπτυξη, έναντι των νέων Ομοσπονδιακών Κρατιδίων, εξαιρουμένου του Βερολίνου.

Στην κατάταξη του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), επί τη βάση του κατά Κεφαλήν Εισοδήματος, το 2017, η Γερμανία, με μέσο κατά Κεφαλήν Εισόδημα 50.425 Δολ. ΗΠΑ ή 42.450 Ευρώ μεικτά ετησίως, κατέλαβε τη 18η θέση παγκοσμίως. Εξακολουθεί όμως να υφίσταται ανισομέρεια κατανομής του εισοδήματος μεταξύ των 16 Ομοσπονδιακών Κρατιδίων. Το υψηλότερο μέσο κατά κεφαλήν ετήσιο εισόδημα, ύψους 62.793 Ευρώ σημειώνεται στο Ομοσπονδιακό Κρατίδιο του Αμβούργου, ενώ το χαμηλότερο, κυμαινόμενο περί τα 25.454 Ευρώ ετησίως, καταγράφεται στο κρατίδιο Μεκλεμβούργου-Δ. Πομερανίας (στοιχεία 2017).

Σε επίπεδο ανταγωνιστικότητας η Γερμανία το 2017/2018, σύμφωνα με την από 26/09/2017 έκθεση του Παγκόσμιου Οικονομικού Forum (WEF) διατήρησε την 5η θέση παγκοσμίως (όπως και στην έκθεση 2016/17), μετά από Ελβετία, ΗΠΑ, Σιγκαπούρη και Κάτω Χώρες και ακολουθούμενη από Χονγκ-Κονγκ, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο. Εξαιρετικές επιδόσεις σημείωσε η γερμανική οικονομία και στους επί μέρους τομείς της τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας, όπου «κέρδισε» 2 θέσεις ως προς την τεχνολογική της ετοιμότητα (από την 10η στην 8η θέση) και διατήρησε την 5η θέση ως προς την καινοτομία, παγκοσμίως, σε σχέση με την προηγούμενη αξιολόγηση του WEF (2016/17). Στην ανταγωνιστικότητα της γερμανικής οικονομίας συμβάλλει μεταξύ άλλων η χαμηλή ανεργία και η διαρκής αύξηση της απασχόλησης, η οποία τα τελευταία έτη ενισχύεται από μεγάλο αριθμό μεταναστών που αναζητούν εργασία στη Γερμανία. Το 2017, ο αριθμός των εργαζομένων, σημειώνοντας περαιτέρω αύξηση κατά 638.000 άτομα ή κατά 1,6% εν σχέσει με το 2016, διαμορφώθηκε στο επίπεδο των 44,3 εκατ. εργαζομένων (2016: 43,5 εκατ.).

Η Γερμανία διατηρεί σταθερά την υψηλή πιστοληπτική βαθμίδα AAA, χάρις στα χαμηλά επιτόκια δανεισμού, τη συνεχιζόμενη οικονομική ανάπτυξη, τη χαμηλή ανεργία και τον πλεονασματικό, από το 2013 και εντεύθεν, κρατικό προϋπολογισμό. Ο πληθωρισμός (Δείκτης Τιμών Καταναλωτού/ΔΤΚ) σημείωσε αισθητή άνοδο το 2017 και διαμορφώθηκε στο 1,8%, έναντι 0,5% το 2016 και 0,3% το 2015.

3.5 ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ

	2015	2016	2017
ΑΕΠ (τρέχουσες τιμές δις €)	3.032,8	3.132,7	3.263,4
Μεταβολή ΑΕΠ (%)	1,7	1,9	2,2
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (€)	37.127	38.180	39.470
Πληθωρισμός (%)	0,3	0,5	1,8
Ανεργία (%)	6,4	6,1	5,7
Εξαγωγές αγαθών (δις €)	1.193,6	1.203,8	1.279,4
Εξαγωγές αγαθών & υπηρεσιών (δις €)	1.426,7	1.450,0	1.541,5
Εισαγωγές αγαθών (δις €)	949,2	954,9	1.034,6
Εισαγωγές αγαθών & υπηρεσιών (δις €)	1.183,4	1.199,4	1.294,3
Εμπορικό Ισοζύγιο (δις €)	244,3	248,9	244,9
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (δις €)	229,5	241,9	257,1
ΑΞΕ στην Γερμανία (δις €) (in terms of stocks τέλος έτους αναφοράς 31.12)	675,7	686,2	---
ΑΞΕ Γερμανίας σε υπόλοιπο κόσμο (δις €) (in terms of stocks τέλος έτους αναφοράς 31.12)	1.069,7	1.093,8	---
Δημοσιονομικό Ισοζύγιο (% ΑΕΠ)	0,7	0,8	1,2
Δημόσιο Χρέος (% ΑΕΠ)	70,9	68,1	64,8
Συναλλαγματικά διαθέσιμα (δις €)	33,4	35,0	---

Πηγή: Ομοσπονδιακή Κεντρική Τράπεζα (Deutsche Bundesbank), Στατιστική Υπηρεσία (Destatis) – Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ Πρεσβείας της Ελλάδος στο Βερολίνο, Ιούνιος 2017

Πίνακας 17: Βασικά μακροοικονομικά μεγέθη

3.5.1 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ)

Η γερμανική οικονομία, χαρακτηριζόμενη συχνά και ως ατμομηχανή της Ευρώπης, επέδειξε ανθεκτικότητα και το 2017, παρά τις όποιες αντίρροπες δυνάμεις στο διεθνές περιβάλλον. Διατηρεί επί σειρά ετών την κορυφαία θέση μεταξύ των χωρών της ΕΕ σε όρους ΑΕΠ, με το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Γαλλία, την Ιταλία και την Ισπανία να ακολουθούν, ενώ σε παγκόσμιο επίπεδο διατήρησε την 4η θέση, μετά τις ΗΠΑ, Κίνα και Ιαπωνία.

Το γερμανικό ΑΕΠ, σημειώνοντας το 2017 ρυθμό αύξησης 2,2%, (σε επίπεδα αντίστοιχα του μέσου ρυθμού μεγεθύνσεως του ΑΕΠ των χωρών της ΕΕ28, 2,4% και της Ευρωζώνης, 2,3%), έναντι μεγέθυνσης 1,9% το 2016, διαμορφώθηκε στο επίπεδο των 3.263,4, έναντι 3.132,6 δις Ευρώ το 2016 και 3.032,8 δις Ευρώ το 2015. Μάλιστα, ο ρυθμός ανάπτυξης υπερέβη τις αρχικές προβλέψεις σχετικά με την επίδοση της γερμανικής οικονομίας το 2017, οι οποίες συνέκλιναν περί το 1,4%-1,5%.

Όπως και το 2016, την μεγαλύτερη συμβολή στη μεγέθυνση του γερμανικού ΑΕΠ το 2017 είχε ο τομέας της Πληροφορικής/Τηλεπικοινωνιών (3,9%), αυξάνοντας μάλιστα την συμβολή του έναντι 2016 (3,0%), ενώ στην δεύτερη θέση αναρριχήθηκε ο τομέας Εμπορίου, Μεταφορών, Φιλοξενίας και Εστίασης (2,9%), με την Μεταποίηση (πλην Κατασκευών) και τις Υπηρεσίες προς Επιχειρήσεις να ακολουθούν με συμμετοχή 2,5% αντιστοίχως. Η συμβολή του Κατασκευαστικού Κλάδου περιορίστηκε το 2017 σε 2,2%, έναντι 2,8% το 2016 (δεύτερη θέση), ενώ αξίζει να σημειωθεί, τόσο η «κατάρρευση» της αναπτυξιακής συμβολής του Κλάδου των Χρηματοπιστωτικών και Ασφαλιστικών Υπηρεσιών (0,0% το 2017, έναντι 2,5% το 2016), όσο και η αρνητική συμβολή (-0,7%) του Αγροτικού-Κτηνοτροφικού Κλάδου το 2017, έναντι ισχνής, μεν, αλλά θετικής συμμετοχής (0,3%) το 2016.

Αύξηση σημείωσε επίσης και το κατά Κεφαλήν Εισόδημα (σε τρέχουσες τιμές), από 38.180 Ευρώ το 2016 σε 39.470 Ευρώ το 2017. Στην διατήρηση της αναπτυξιακής δυναμικής της γερμανικής οικονομίας το 2017 συνετέλεσαν:

- Η αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης κατά 2,0%, η οποία αποδίδεται στην άνοδο του διαθέσιμου εισοδήματος των Γερμανών και στην στιβαρή καταναλωτική εμπιστοσύνη, λόγω υψηλών αμοιβών και θετικών προοπτικών στην αγορά εργασίας.
- Οι χαμηλές τιμές του πετρελαίου και η ευνοϊκή ισοτιμία του ευρωπαϊκού νομίσματος, έναντι του δολαρίου ΗΠΑ.
- Η αύξηση εξαγωγών προϊόντων και υπηρεσιών κατά 4,7% και των εισαγωγών προϊόντων και υπηρεσιών κατά 5,2%.
- Η διατήρηση υψηλού Εμπορικού Πλεονάσματος, το οποίο το 2017 διαμορφώθηκε στο επίπεδο των 241,9 δις Ευρώ, έναντι 248,9 δις Ευρώ το 2016 και 244,3 δις Ευρώ το 2015.
- Η αύξηση των δημοσίων επενδύσεων κατά 1,4%, αλλά και των ιδιωτικών κατά 3,6%, εκ των οποίων αύξηση 3,0% σημείωσαν οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου, 3,5% οι επενδύσεις μηχανολογικού εξοπλισμού και 2,6% οι επενδύσεις σε κτιριακές εγκαταστάσεις.
- Η αύξηση θέσεων εργασίας κατά 1,5%, διαμορφώνοντας το συνολικό εργατικό δυναμικό σε 44,3 εκατ., έναντι 43,5 εκατ. απασχολουμένων το 2016 και 43,1 εκατ. απασχολουμένων το 2015.
- Το δημοσιονομικό πλεόνασμα ύψους 38,4 δις Ευρώ ή 1,2% του ΑΕΠ, έναντι €25,7 δις ή 0,8% του ΑΕΠ το 2016.

Η εξέλιξη των Βασικών Δεικτών της γερμανικής οικονομίας αποδίδεται δια των στοιχείων των ακόλουθων Πινάκων 19 και 20.

Εξέλιξη Βασικών Μεγεθών και Σχηματισμός ΑΕΠ Γερμανίας 2015-2017			
(δισ Ευρώ)	2015	2016	2017
ΑΕΠ	3.032,8	3.132,6	3.263,4
Ιδιωτική Κατανάλωση	1.631,0	1.674,0	1.735,0
Κρατικές Δαπάνες	587,1	615,4	637,9
Ακαθάριστες Επενδύσεις σε Πάγιο Κεφάλαιο	603,8	630,3	663,1
- Μηχανολογικός Εξοπλισμός	200,2	204,4	214,6
- Πάγιες εγκαταστάσεις	295,0	309,4	323,0
Εξαγωγές προϊόντων & υπηρεσιών	1.418,8	1.441,4	1.541,5
Εισαγωγές προϊόντων & υπηρεσιών	1.189,3	1.202,6	1.294,3

Πηγή: Ομοσπονδιακή Στατιστική Υπηρεσία (Destatis), Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ Πρεσβείας της Ελλάδος στο Βερολίνο

Πίνακας 18: Εξέλιξη βασικών μεγεθών και σχηματισμός Α.Ε.Π. 2015 -2017

(δισ Ευρώ)	2015	2016	2017	Μεταβολή 2017/2016 (%)
Συνολική ακαθάριστη προστιθέμενη Αξία (σε τρέχουσες τιμές)	2,740,2	2,831,9	2,941,3	3,9
Γεωργία, Δασοπονία, Αλιεία	16,9	17,4	20,7	19,0
Μεταποίηση (χωρίς κατασκευές)	711,7	728,6	755,1	3,6
<i>Βιομηχανία</i>	631,9	648,9	674,3	3,9
<i>Κατασκευές</i>	124,9	134,9	145,5	7,8
Εμπόριο, Ξενοδοχεία, Μεταφορές	440,5	454,0	474,6	4,5

Πληροφορίες & Επικοινωνία	129,0	134,3	138,5	3,1
Χρηματοοικονομ. & Ασφαλιστικ. Υπηρεσίες	111,5	111,4	111,1	-0,3
Κτηματομεσιτικές Υπηρεσίες	299,5	308,9	317,4	2,8
Υπηρεσίες προς επιχειρήσεις	301,3	312,6	323,2	3,4
Δημόσιες Υπηρεσίες, Εκπαίδευση, Υγεία	493,4	514,6	536,2	4,2
Λοιπές Υπηρεσίες	111,5	115,1	118,8	3,2

Πηγή: Ομοσπονδιακή Στατιστική Υπηρεσία (Destatis), Σεπτ. 2016, Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ Πρεσβείας της Ελλάδος στο Βερολίνο

Πίνακας 19: Συμβολή τομέων οικονομικής δραστηριότητας στη διαμόρφωση Α.Π.Α. 2015 - 2017

Βάσει των ανωτέρω στοιχείων αποτυπώνεται εναργώς η σημαντική συμβολή, αφ' ενός του μεταποιητικού και βιομηχανικού τομέα στην οικονομία της Γερμανίας (ποσοστό 25,7% επί της

συνολικής ακαθάριστης προστιθεμένης αξίας το 2017), αλλά αφ' ετέρου και η διαρκώς διευρυνόμενη συμβολή των υπηρεσιών σε όλους τους επί μέρους τομείς του τριτογενούς τομέα της οικονομίας.

3.5.2 Γεωργία - Αγροτική οικονομία

Τα καλλιεργήσιμα εδάφη στη Γερμανία ανέρχονται σε 16,7 εκατ. εκτάρια, εκ των οποίων το μεγαλύτερο τμήμα αποτελούν καλλιέργειες δημητριακών (37,6% καλλιεργήσιμης γης) και ειδικώς σιτηρών (19,3%) και αραβοσίτου (12,6% αντιστοίχως). Τα τελευταία έτη σημειώνεται συνεχής αύξηση της παραγωγής βιολογικών προϊόντων, η καλλιέργεια των οποίων εκτείνεται σε άνω του 1 εκατ. εκταρίων γης (στοιχεία 2015). Η συντριπτική πλειονότητα των συνολικά 275.400 αγροτικών μονάδων (89% του συνόλου) αποτελούν επιχειρήσεις προσωπικής ή οικογενειακής μορφής (244.200 επιχειρήσεις το 2016), στις οποίες οι πλήρως απασχολούμενοι είναι αριθμητικά ολιγότεροι από τους εποχιακά εργαζομένους, φαινόμενο το οποίο είναι εντονότερο στα 6 νέα Ομοσπονδιακά Κρατίδια. Ο αγροτικός πληθυσμός, ακολουθώντας φθίνουσα πορεία τα τελευταία έτη, ανήλθε το 2016 σε 940.000 άτομα, έναντι 1,02 εκατ. εργαζομένων στην σχετική απογραφή 2013 και 1,08 εκατ. το 2010 αντιστοίχως. Η εφαρμογή νέων μεθόδων εντατικοποίησης και αυτοματοποίησης της γεωργίας και κτηνοτροφίας τα τελευταία έτη, παρά την διεύρυνση της παραγωγικής βάσης και την διαρκή αύξηση των παραγομένων αγροτικών προϊόντων, έχει οδηγήσει σε συρρίκνωση του αριθμού αγροτικών μονάδων και απασχολούμενων, τόσο αγροτών επαγγελματιών όσο και εποχικά εργαζομένων. Η συμβολή του αγροτικού τομέα (γεωργία, δασοκομία, κτηνοτροφία, αλιεία, ιχθυοκαλλιέργεια) στην διαμόρφωση του ΑΕΠ ανέρχεται σε 0,7%, συνυπολογιζομένου όμως του τομέα τροφίμων αποτελεί το 6% αυτού.

3.5.3 Βιομηχανία- Βιομηχανική Παραγωγή

Η μεταποίηση συγκαταλέγεται διαχρονικά μεταξύ των πλέον σημαντικών τομέων της γερμανικής οικονομίας και, από κοινού με τον τριτογενή τομέα, τους δύο βασικούς πυλώνες της οικονομικής της ισχύος, οι οποίοι την καθιστούν την ισχυρότερη οικονομία της ΕΕ και την μεγαλύτερη ευρωπαϊκή εξαγωγική δύναμη. Η συμβολή της στο σχηματισμό του ΑΕΠ το 2017 εκτιμάται σε 25,6%, συνυπολογιζομένων δε των κατασκευών ανέρχεται σε 31,5%. Η βαριά, όπως

συχνά αποκαλείται, βιομηχανία της Γερμανίας κατασκευάζει πλήθος ανταγωνιστικών και υψηλών προδιαγραφών προϊόντων, επενδύοντας σημαντικά ποσά σε διαρκή έρευνα για την βελτίωση της τεχνολογίας και την παραγωγή ανταγωνιστικών και καινοτόμων προϊόντων. Η Γερμανική Κυβέρνηση έχει θέσει ως στόχο, στο πλαίσιο του πυλώνα «Industrie 4.0», την κατά το δυνατόν εκτεταμένη χρήση έξυπνων και ψηφιοποιημένων δικτύων σε νευραλγικούς κλάδους της οικονομίας και βιομηχανίας ειδικότερα. Το ήμισυ περίπου των προϊόντων βιομηχανικής παραγωγής κατευθύνεται σε αγορές του εξωτερικού, γεγονός που καταδεικνύει την απήχηση και αποδοχή που απολαμβάνουν τα γερμανικά προϊόντα ανά τον κόσμο διαχρονικά.

Τομείς, όπως αυτοκινητοβιομηχανία, μηχανολογικός εξοπλισμός, ιδίως για την κατασκευή οδικών και λοιπών έργων, μεταλλουργία, ηλεκτρονικές συσκευές, χημικά, πλαστικά, και φαρμακευτικά προϊόντα συγκαταλέγονται μεταξύ των πλέον σημαντικών και υψηλής προστιθέμενης αξίας κλάδων της γερμανικής βιομηχανίας, στους οποίους απασχολείται μεγάλος αριθμός εργαζομένων. Ο βιομηχανικός τομέας το 2017 σημείωσε ισχυρή μεγέθυνση 3,3% (η δε μεταποίηση μάλιστα κατά 3,6%) έναντι 2016, σε τρέχουσες τιμές. Πρόκειται για το τέταρτο εν σειρά έτος μεγέθυνσης για την γερμανική βιομηχανία και την ισχυρότερη ετήσια άνοδο από το 2011. Την μεγαλύτερη άνοδο κατέγραψε ο κλάδος της βιομηχανίας ηλεκτρικών/ηλεκτρονικών ειδών, με αύξηση παραγωγής 6,2%, ακολουθούμενη από την αυτοκινητοβιομηχανία και την χημική βιομηχανία (συμπεριλ. της φαρμακοβιομηχανίας) αμφότερες με +3,8%, με την βιομηχανία βασικών χημικών (ανόργανα, οργανικά, πετροχημικά κλπ.) να αναπτύσσεται με 2,5%, ενώ και ο κλάδος μηχανολογικού εξοπλισμού ανέκαμψε αισθητά (+3,6%), μετά από 5 συναπτά έτη συστολής.

Ο αριθμός των βιομηχανικών μονάδων (άνω των 20 εργαζομένων) το 2017 ανήρχετο σε 46.395, εκ των οποίων η συντριπτική πλειονότητα, ήτοι 37.350 επιχειρήσεις (ήτοι 80,5%) είναι εγκατεστημένες στα παλαιά Ομοσπονδιακά Κρατίδια και 9 χιλιάδες περίπου στα νέα. Οι απασχολούμενοι σε βιομηχανικές μονάδες, σημειώνοντας αύξηση 1,7% έναντι 2016, ανήλθαν σε 6,3 εκατ. άτομα, εκ των οποίων το 86,6% ή 5,4 εκατ. εργαζόμενοι απασχολούνται σε βιομηχανίες εγκατεστημένες στα παλαιά, ενώ μόλις το 13,4% ή 839.912 εργαζόμενοι απασχολούνται σε μονάδες λειτουργούσες στα νέα Ομοσπονδιακά Κρατίδια (συμπεριλαμβανομένου του Βερολίνου).

Ο κύκλος εργασιών της γερμανικής βιομηχανίας ανήλθε το 2017 σε 1,89 τρις Ευρώ έναντι 1,79 τρις το 2016, αύξηση 5,7% (2015: 1,78 τρις Ευρώ), εκ των οποίων το 1,7 τρις περίπου «παράγεται» στα παλαιά Ομοσπονδιακά Κρατίδια (+5,9% έναντι 2016) και τα λοιπά 200 δις Ευρώ στα νέα (+4,4% έναντι 2016).

3.5.4 Υπηρεσίες

Ο τριτογενής τομέας της γερμανικής οικονομίας, ακολουθώντας τις τάσεις των περισσότερων ανεπτυγμένων οικονομιών ανά τον κόσμο, σημειώνει συνεχή διεύρυνση και καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μερίδιο (68,7%) στον σχηματισμό του ΑΕΠ, λειτουργώντας, βέβαια, σε μεγάλο βαθμό συμπληρωματικά προς την ισχυρή εγχώρια βιομηχανία.

Η Ακαθάριστη Προστιθεμένη Αξία του ευρύτερου τομέως των υπηρεσιών στον σχηματισμό του ΑΕΠ το 2017, αυξηθείσα κατά 3,5% έναντι 2016, ανήλθε σε 2.019,9 δις Ευρώ (2016: 1.951,0 δις, 2015: 1.886,7 δις). Σχεδόν σε όλους τους επί μέρους κλάδους προσφοράς Υπηρεσιών κατεγράφη αύξηση, ήτοι στον κλάδο Εμπορίου, Μεταφορών, Φιλοξενίας/Εστίασης (4,5%), Δημοσίων Υπηρεσιών, Παιδείας, Υγείας (4,2%), Υπηρεσιών προς επιχειρήσεις (3,4%), Λοιπών Υπηρεσιών (3,2%), Πληροφορικής και Επικοινωνιών (3,1%) και Κτηματομεσιτικών Υπηρεσιών (2,8%), ενώ μόνος κλάδος, ο οποίος παρουσίασε υστέρηση το 2017 αφορούσε στις Χρηματοοικονομικές και Ασφαλιστικές Υπηρεσίες (-0,31%). Το 2017, ο τριτογενής τομέας της οικονομίας απασχόλησε 32,97 εκατ. άτομα (έναντι 32,46 εκατ. το 2016, αύξηση 1,6%), ήτοι στο 74,5% του συνόλου των 44,2 εκατ. εργαζομένων στην Γερμανία.

3.5.5 Πληθωρισμός

Το 2017, η μέση τιμή του γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτού (ΔΤΚ) σημείωσε αισθητή αύξηση και διαμορφώθηκε στο 1,8%, έναντι 0,5% το 2016 και 0,3% το 2015. Πρόκειται για την δεύτερη κατά σειρά άνοδο του ΔΤΚ, μετά από τέσσερα έτη συνεχούς αποκλιμάκωσης (2012-2015), με τον Δείκτη να υπερβαίνει το 1,0% για πρώτη φορά μετά το 2013. Ο Πίνακας 4 αποτυπώνει την πορεία του γενικού ΔΤΚ την τελευταία τετραετία:

Δείκτης Τιμών Καταναλωτού 2014-2017	
Έτος	Δείκτης Τιμών Καταναλωτού (γενικός δείκτης)
2014	0,9
2015	0,3
2016	0,5
2017	1,8

*Πηγή: Ομοσπονδιακή Στατιστική Υπηρεσία (Destatis), Ιούν. 2018
Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ Πρεσβείας της Ελλάδος στο Βερολίνο*

Πίνακας 20: Δείκτης τιμών καταναλωτού

Η σημαντική άνοδος του γενικού Δείκτη ανάγεται πρωτίστως στην αύξηση του κόστους της ενέργειας +3,1% σε σχέση με 2016, έναντι αισθητής αποκλιμάκωσης κατά τα τρία προηγούμενα έτη (2016: -5,4%, 2015: -7,0%, 2014: -2,1%). Άνοδο εμφάνισαν κυρίως οι τιμές πετρελαίου θέρμανσης (+16%) και των καυσίμων (+6,0%), ενώ αντιθέτως το Φ/Α και το κόστος κεντρικής θέρμανσης και τηλεθέρμανσης αποκλιμακώθηκαν (-2,8% και -1,5% αντιστοίχως).

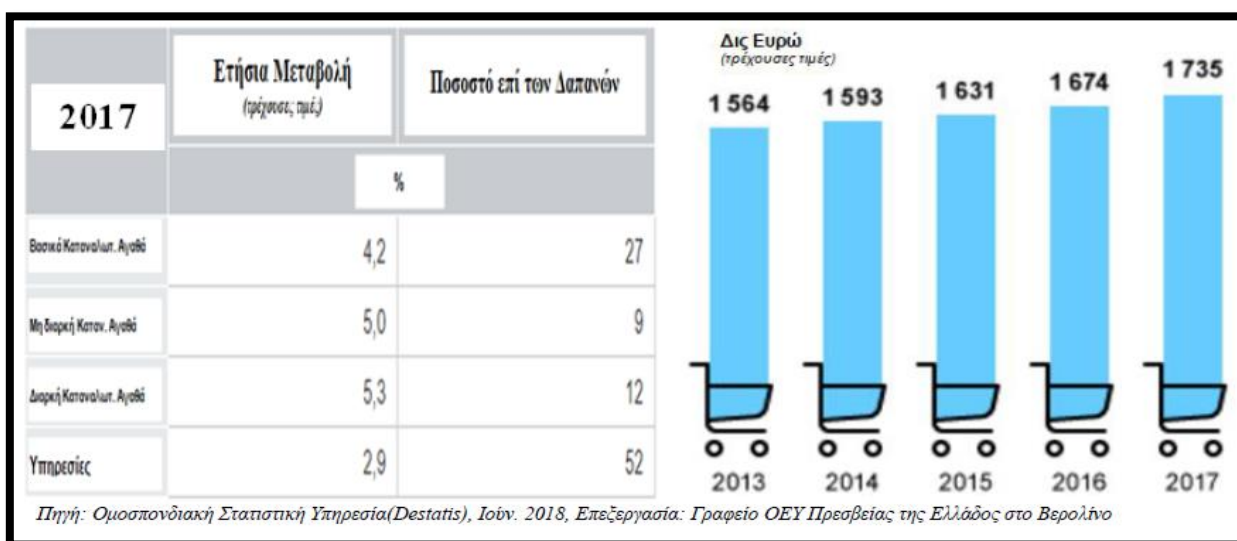
Ταυτόχρονα, άνοδο το 2017 +3,0% κατέγραψαν και οι τιμές των προϊόντων του κλάδου διατροφής, έναντι αισθητά μικρότερων αυξήσεων την προηγούμενη τριετία (2016: +0,8%, 2015: 1,0%, 2014: 1,0%), συντείνοντας στην άνοδο του γενικού ΔΤΚ. Μάλιστα, οι αυξήσεις αφορούσαν όλες τις κατηγορίες τροφίμων, με την μεγαλύτερη άνοδο να εμφανίζουν τα λίπη και έλαια (+21,4%) και τα γαλακτοκομικά (+9,7%), ακολουθούμενα από τα ιχθυηρά (+3,8%) και τα φρούτα (+2,7%).

Οι τιμές των προϊόντων, εν γένει, αυξήθηκαν επίσης αισθητά, με 2,2% έναντι 2016, μεταξύ των οποίων την ισχυρότερη αύξηση εμφάνισαν τα καταναλωτικά προϊόντα (+2,7%). Αντίθετα, μικρότερη ήταν η άνοδος των τιμών των υπηρεσιών, με 1,4% έναντι προηγούμενου έτους. Μεταξύ των υπηρεσιών την ισχυρότερη άνοδο εμφάνισαν τα κόστη νοσοκομειακής περίθαλψης (+3,4%) και κοινωνικής πρόνοιας (+1,9%), ενώ βαρύνουσα ήταν και η επίδραση της αύξησης των τιμών στέγασης (+1,6%), λόγω του ειδικού βάρους στους οικογενειακούς προϋπολογισμούς². Αντιθέτως, αποκλιμάκωση το 2017 εμφάνισαν οι τιμές για υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών (-0,9%), αλλά και των κοινωνικών υπηρεσιών (-6,9%). Αξίζει, τέλος, να σημειωθεί ότι, εξαιρουμένων των τιμών ενέργειας και τροφίμων, ο γενικός ΔΤΚ 2017 θα είχε κινηθεί στο +1,4%.

3.5.6 Ιδιωτική, δημόσια δαπάνη και επενδύσεις παγίου κεφαλαίου

Σημαντικό μοχλό ανάπτυξης της οικονομίας και το 2017 απετέλεσαν η αυξημένη ιδιωτική και δημόσια δαπάνη, καθώς και οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου. Δημόσια και ιδιωτική δαπάνη, καταγράφουσες, από κοινού, σημαντική αύξηση 3,8%, ανήλθαν, το 2017, στο επίπεδο των 2.375,8 δις Ευρώ, έναντι 2.289,8 δις Ευρώ το 2016 και 2.217,5 δις Ευρώ το 2015.

Η ιδιωτική κατανάλωση, καταγράφοντας το 2017 την ισχυρότερη ετήσια άνοδο από το 1994 και εντεύθεν, ανήλθε σε 1.735 δις Ευρώ, αυξανόμενη κατά 3,6%, σε τρέχουσες τιμές, έναντι 1.674 δις Ευρώ το 2016. Μάλιστα, τα νοικοκυριά διέθεσαν το 2017 περισσότερα χρήματα σε όλες τις κατηγορίες δαπανών, με τις υψηλότερες αυξήσεις να αφορούν: οχήματα +8,6%, καύσιμα +7,8%, ένδυση/υπόδηση +6,3%, τρόφιμα/ποτά και καπνικά είδη +3,8% (εκ των οποίων τρόφιμα +4,8%), υπηρεσίες φιλοξενίας/εστίασης +4,9%, διασκέδαση/δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου/πολιτισμός +4,0%, στέγαση +2,7%. Σημειώνεται ότι, πέραν του ημίσεως των δαπανών των νοικοκυριών αφορά υπηρεσίες, όπου η αύξηση μεταξύ 2017 και 2016 ανήλθε σε 2,9%.

Πίνακας 21: Απεικόνιση Ιδιωτικής Κατανάλωσης Γερμανικών Νοικοκυριών 2017

Παράλληλα, σημαντική αύξηση 3,6% κατέγραψαν το 2017 και οι δημόσιες δαπάνες, ανερχόμενες σε 637,9 δις Ευρώ (τρέχουσες τιμές), έναντι 615,4 δις το 2016 και 587,1 το 2015. Σωρευτικά, ιδιωτική και δημόσια κατανάλωση ανήλθαν το 2017 σε 2.370,6 δις Ευρώ, έναντι 2.289,8 το 2016 (+3,5%) και 2.217,5 το 2015.

Τέλος, ώθηση στην οικονομική ανάπτυξη προσέθεσαν το 2017 και οι ακαθάριστες (ιδιωτικές και δημόσιες) επενδύσεις παγίου κεφαλαίου, οι οποίες ανήλθαν σε 663,1 δις Ευρώ (τρέχουσες τιμές), παρουσιάζοντας άνοδο 5,2% έναντι 2016 (630,3 δις). Αύξηση κατεγράφη κατά το υπό εξέταση έτος και στις τρεις γενικές κατηγορίες επενδύσεων παγίου κεφαλαίου, ήτοι α) μηχανολογικού εξοπλισμού/οχημάτων, β) εγκαταστάσεων και γ) λοιπών επενδύσεων (κυρίως επενδύσεις σε τομείς έρευνας, καινοτομίας και ανάπτυξης λογισμικού/βάσεων δεδομένων κλπ.), όπως καταδεικνύει ο κάτωθι Πίνακας:

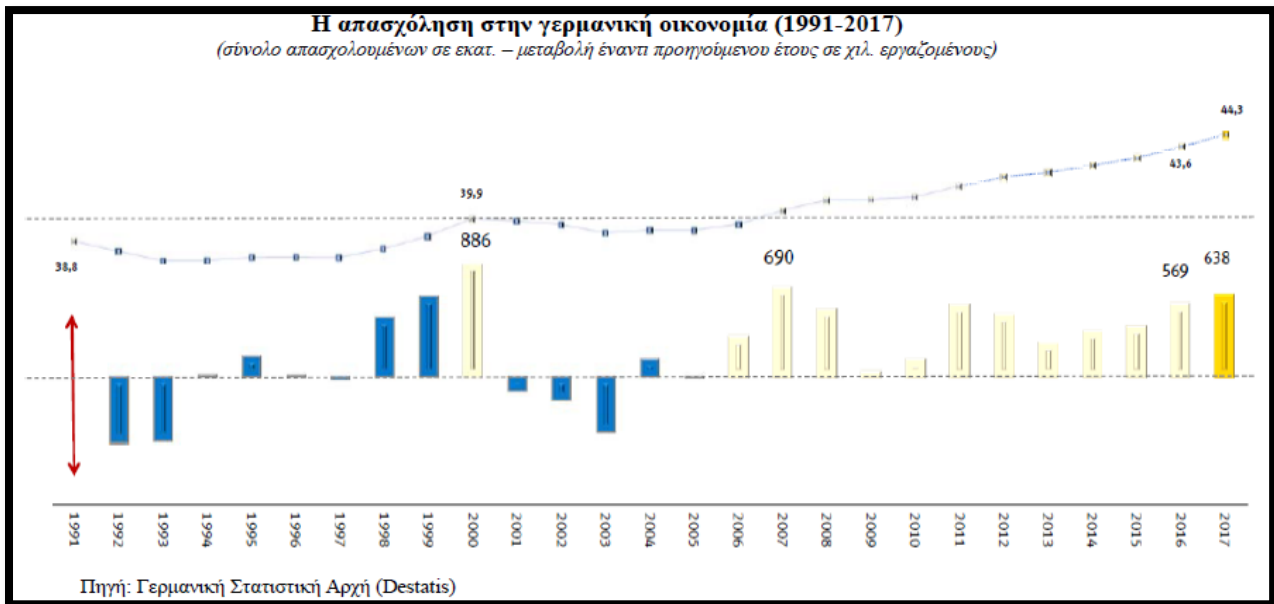
Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου 2015-2017				
	2017	2016	Μεταβολή	2015
Σύνολο Ακαθάριστων Επενδύσεων Παγίου Κεφαλαίου	663,063	630,034	5,2%	604,285
<i>Μηχανολογικός Εξοπλισμός/ Οχήματα</i>	214,644	205,837	4,3%	200,778
<i>Εγκαταστάσεις</i>	323,007	304,500	6,1%	290,981
<i>Λοιπές Επενδύσεις</i>	125,412	119,697	4,8%	112,526

Πηγή: Ομοσπονδιακή Στατιστική Υπηρεσία (Destatis), Ιούν. 2018, Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ Πρεσβείας της Ελλάδος στο Βερολίνο

Πίνακας 22: Ακαθάριστες επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου

3.5.7 Αγορά εργασίας - Αμοιβές

Η γερμανική αγορά εργασίας συνέχισε και το 2017 την εξαιρετικά δυναμική της πορεία, προσθέτοντας 638.000 νέες θέσεις απασχόλησης ή 1,5% έναντι 2016. Πρόκειται για την μεγαλύτερη ετήσια άνοδο της απασχόλησης κατά την τελευταία δεκαετία, ανεβάζοντας το σύνολο του απασχολούμενου εργατικού δυναμικού σε 44,3 εκατ., το υψηλότερο καταγεγραμμένο ποσοστό απασχόλησης από Γερμανικής Επανάστασης το 1990 και υπερκεράζοντας την αύξηση των τριών προηγούμενων ετών (+1,0% το 2016, +0,9% το 2015 και +0,8% το 2014). Η απασχόληση στη Γερμανία κινείται, πλέον, αδιαλείπτως ανοδικά επί δωδεκαετία.

Γράφημα 13: Η απασχόληση στη γερμανική οικονομία (1991-2017)

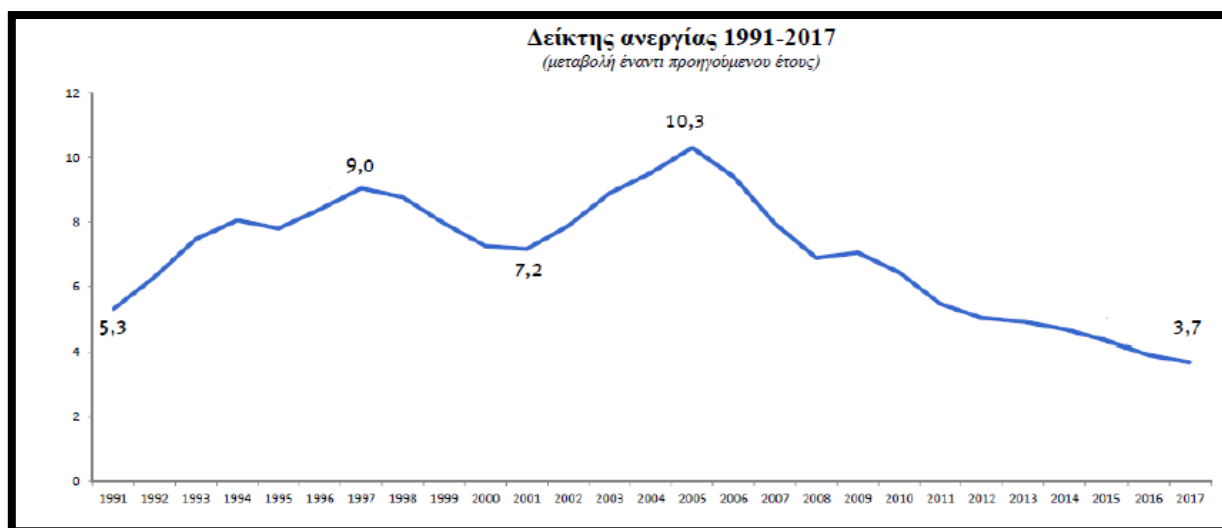
Η απασχόληση κεφαλαιοποίησε την θετική οικονομική συγκυρία, προκειμένου να αντισταθμίσει την αρνητική επίδραση δημογραφικών παραμέτρων, που αποστέρησαν την αγορά εργασίας από 300 χιλ. εργαζομένους το 2017, μετά την απώλεια 310 χιλ. εργαζομένων το 2016. Κύριους αντισταθμιστικούς παράγοντες απετέλεσαν:

- i. Η αυξητική τάση του ποσοστού συμμετοχής στην αγορά εργασίας
- ii. Η άνοδος της γυναικείας απασχόλησης
- iii. Η αύξηση συμμετοχής των μεγαλύτερων ηλικιών στην οικονομική δραστηριότητα
- iv. Η απασχόληση αλλοδαπών και η εργασιακή ενσωμάτωση μέρους των φιλοξενούμενων προσφύγων, και
- v. Η μείωση της «α-τυπικής» απασχόλησης (μερική, εποχική, περιστασιακή κλπ.) με ταυτόχρονη αύξηση των θέσεων εργασίας πλήρους ασφάλισης.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις του Ερευνητικού Ινστιτούτου Απασχόλησης (Institut für Arbeitsmarkt- und Berufsforschung/IAB), της Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας Απασχόλησης, δημογραφικοί παράγοντες (μείωση γεννήσεων και, συνεπαγόμενη μελλοντική μείωση των δυνητικών νέων γονέων στην διαγενεακή αλληλουχία), τα αποτελέσματα των οποίων είναι ήδη εμφανή στην αγορά εργασίας, θα προκαλέσουν την μεσοπρόθεσμη «απώλεια» 6,1 εκατ.

απασχολουμένων (μεταξύ 2015-2030) και 18,2 εκατ. μακροπρόθεσμα (2015-2060), ενώ αντιστοίχως, η εκτίμηση για το 2018 ανέρχεται σε 320 χιλ. άτομα.

Αντιστοίχως, περαιτέρω αποκλιμάκωση το 2017 σημείωσε και η ανεργία (αριθμός εγγεγραμμένων στο Ταμείο Ανεργίας), η οποία μειωθείσα κατά 158 χιλ. άτομα, ανήλθε σε 2,5 εκατ. ανέργους ή σε 5,7% επί του οικονομικώς ενεργού πληθυσμού. Πρόκειται για το χαμηλότερο ποσοστό από γερμανικής Επανενώσεως (1990), προσεγγίζοντας επίπεδα ανεργίας τριβής. Μάλιστα, η ανεργία παρουσιάζει συνεχή αποκλιμάκωση από το 2005 και εντεύθεν, τη εξαιρέσει το 2009, στην κορύφωση της παγκόσμιας χρηματοοικονομικής κρίσης, με αποτέλεσμα ο όγκος των ανέργων να έχει υποχωρήσει σε 1,7 εκατ. το 2017, από 4,5 εκατ. το 2005.

Γράφημα 14: Δείκτης ανεργίας (1991-2017)

Σημειώνεται πάντως ότι 901.000, ήτοι άνω του 50% του συνόλου των ανέργων στην χώρα, αποτελούσαν το 2017 μακροχρόνια άνεργους (ήτοι άτομα άνευ εργασίας >12 μήνες), ποσοστό το οποίο θεωρείται ανησυχητικά υψηλό, ειδικά δε συνυπολογιζομένου ότι περίπου το 25% αυτών ευρίσκεται σε αναζήτηση εργασίας για διάστημα μεγαλύτερο των 48 μηνών. Γεγονός παραμένει ωστόσο ότι ο αριθμός των μακροχρόνια ανέργων έχει αποκλιμακωθεί αισθητά, εν συγκρίσει με την προηγούμενη δεκαετία, όταν το 2005 ο αριθμός αυτών ανήρχετο σε 2,4 εκατ. Παράλληλως, η κατανομή των εργαζόμενων ανά κλάδο χαρακτηρίζεται τα τελευταία έτη από σημαντική αύξηση

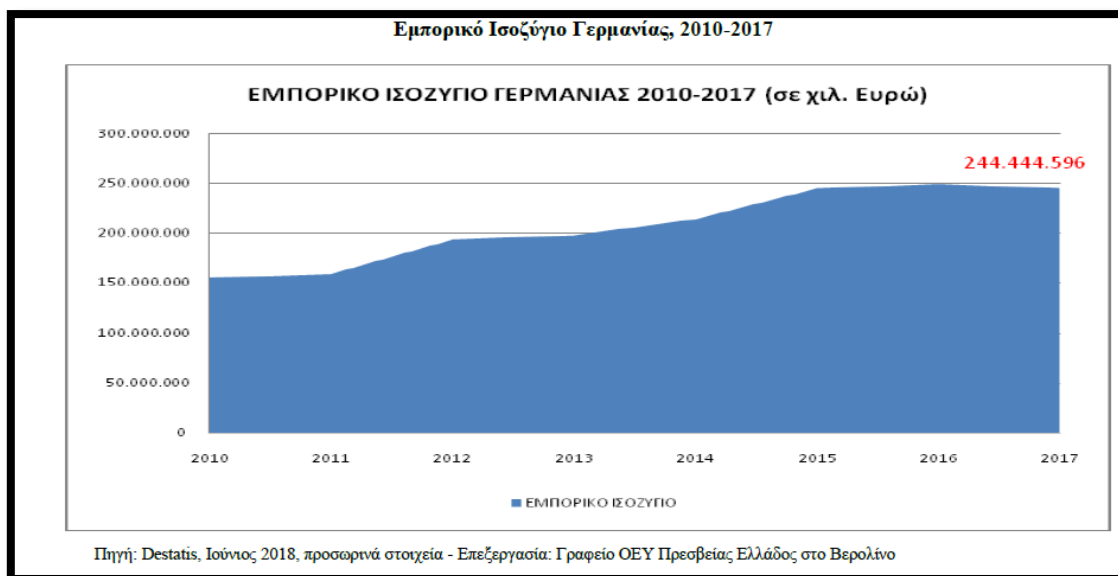
θέσεων εργασίας στον τομέα των Υπηρεσιών και υποχώρησης των απασχολούμενων στον δευτερογενή και, κυρίως, στον πρωτογενή τομέα. Η κατανομή των απασχολούμενων ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας το 2017 είχε ως εξής: Υπηρεσίες (74,5%), μεταποίηση (18,4%), κατασκευές (5,6%), πρωτογενής τομέας (1,4%).

Σημειώνεται, επίσης ότι η ανεργία εξακολουθεί να είναι αισθητά υψηλότερη στα νέα Ομοσπονδιακά Κρατίδια (συμπεριλαμβανομένου του Βερολίνου), όπου κυμαίνεται κατά μέσο όρο σε 7,6%, έναντι 5,3% στα παλαιά Ομοσπονδιακά Κρατίδια, παρά τις συνεχείς κυβερνητικές προσπάθειες αντιμετώπισης του φαινομένου. Σύμφωνα με στοιχεία της Ομοσπονδιακής Γερμανικής Στατιστικής Υπηρεσίας, η μέση ωριαία αμοιβή εργασίας, σε παγγερμανικό επίπεδο, σημείωσε αύξηση 2,2% το 2017, έναντι 2,8% το 2016 και 3,1% το 2015 και διαμορφώθηκε στο επίπεδο των 34,40 Ευρώ, ενώ οι διαφορές στις αμοιβές των εργαζομένων στα Παλαιά Ομοσπονδιακά Κρατίδια, έναντι των Νέων, συνέχισαν να υφίστανται και στο υπό εξέταση έτος.

Τέλος, σημειώνεται ότι το ωρομίσθιο των εργαζομένων στην βιομηχανία/μεταποίηση το 2017 ανήλθε σε 38,50 Ευρώ, έναντι αντιστοίχως 32,60 Ευρώ/ώρα για τους απασχολούμενους στον τομέα υπηρεσιών, διαφορά της τάξεως του 18,1%. Τις υψηλότερες ωριαίες αμοιβές εμφανίζουν ο χρηματοπιστωτικός τομέας (υπηρεσίες), με 54,60 Ευρώ και ο τομέας παραγωγής ενέργειας (βιομηχανία/μεταποίηση) με 49,50 Ευρώ, ενώ την χαμηλότερη, με ωρομίσθιο 18,00 Ευρώ ο κλάδος φιλοξενίας/εστίασης.

3.5.8 Εξωτερικό εμπόριο Γερμανίας 2017

Ο τομέας των εξαγωγών, καταγράφοντας από το 2010 και εντεύθεν ιδιαίτερα θετικές επιδόσεις και σημειώνοντας το 2017 εκ νέου αύξηση, διατήρησε την Γερμανία στην κορυφαία θέση μεταξύ των εξαγωγικών χωρών παγκοσμίως. Σύμφωνα με προσωρινά στοιχεία της Ομοσπονδιακής Στατιστικής Υπηρεσίας (Destatis), το εμπορικό πλεόνασμα της Γερμανίας διαμορφώθηκε το 2017 σε 244,4 δις Ευρώ, έναντι 248,4 δις Ευρώ το 2016 (στοιχεία Πίνακα 22).

Γράφημα 15: Εμπορικό ισοζύγιο Γερμανίας, 2010 - 2017

Συγκεκριμένα, μεγάλα εμπορικά πλεονάσματα, παρατηρούνται στο διμερές εμπόριο της Γερμανίας με τις εξής χώρες: ΗΠΑ (50,4 δις Ευρώ), Ην. Βασίλειο (47,3 δις Ευρώ), Γαλλία (41,0 δις Ευρώ), Αυστρία (21,7 δις Ευρώ), Ισπανία (11,4 δις Ευρώ), Σουηδία (11,0 δις Ευρώ) κλπ. Έλλειμμα αντιθέτως εμφανίζεται στο εμπόριο με Κίνα (14,5 δις Ευρώ), Ολλανδία (-5,5 δις Ευρώ), Ιρλανδία (-4,6 δις Ευρώ) και Ιαπωνία (3,3 δις Ευρώ). Έλλειμμα επίσης προκύπτει στο διμερές εμπόριο της Γερμανίας με σειρά χωρών της ΝΑ Ασίας (Μαλαισία, Βιετνάμ, Ταϊλάνδη, Ινδονησία, Μπαγκλαντές, Φιλιππίνες, Καμπότζη) και της Ευρώπης (Τσεχία, Ουγγαρία, Σλοβακία, Βουλγαρία και πΓΔΜ), όπου είτε έχουν μεταφερθεί ολόκληρες γραμμές παραγωγής γερμανικών προϊόντων, είτε έχει αναπτυχθεί το σύστημα υπεργολαβιών για την παραγωγή προϊόντων, που αφορούν κυρίως στους κλάδους μηχανολογικού εξοπλισμού, οχημάτων και ενδύματος. Έλλειμμα εμφανίζεται τέλος στο διμερές εμπόριο της Γερμανίας με χώρες, από τις οποίες τελευταία προμηθεύεται πρώτες ύλες (Ρωσία, Νορβηγία, Καζαχστάν, Λιβύη κ.ά.).

Τα μεγάλα εμπορικά πλεονάσματα της Γερμανία έχουν αποτελέσει κατ' επανάληψη αιτία άσκησης κριτικής εκ μέρους διεθνών Οργανισμών, όπως του ΔΝΤ, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αλλά και των ΗΠΑ, οι οποίες εκφράζουν έντονη ανησυχία, θεωρώντας ότι η περιοριστική πολιτική και η μη διοχέτευση τμήματος του πλεονάσματος σε επενδύσεις, οδηγεί σε συρρίκνωση του Παγκόσμιου Εμπορίου. Επισημαίνεται ότι τα πλεονάσματα της Γερμανίας δεν επενδύονται σε αρκούντως ικανοποιητικό βαθμό, ως υποδεικνύεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η Γερμανία

επενδύει μόνον το 6% των πλεονασμάτων, έναντι 9% σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ.

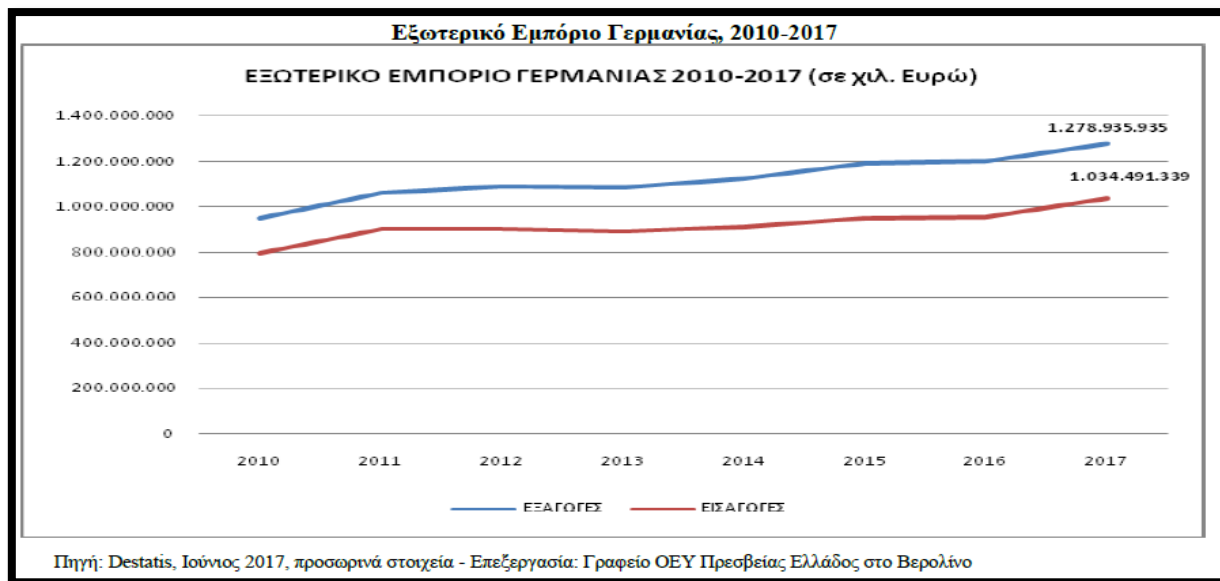
Η Γερμανική Κυβέρνηση αντικρούει τις ανωτέρω αιτιάσεις, αντιτάσσοντας τη διαχρονικά υψηλή ποιότητα και ανταγωνιστικότητα των προϊόντων της, σε συνδυασμό με την επωφελή για τις εξαγωγές της χαμηλή ισοτιμία του Ευρώ έναντι του Δολαρίου ΗΠΑ, ως βασικούς παράγοντες σχηματισμού εμπορικών πλεονασμάτων.

Η αξία των γερμανικών εξαγωγών το 2017, σημειώνοντας περαιτέρω αύξηση 6,2% έναντι 2016, διαμορφώθηκε στο επίπεδο του 1,28 τρις Ευρώ. Οι γερμανικές εισαγωγές, το ίδιο έτος αναφοράς, σημειώνοντας μεγαλύτερη αύξηση 8,3%, έναντι 2016, υπερέβησαν για πρώτη φορά το 1 τρις Ευρώ (1,03 τρις Ευρώ).

Εξωτερικό Εμπόριο Γερμανίας, 2012-2017 (χιλ. Ευρώ)							
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Μεταβολή 2017/2016
Εισαγωγές	899.404.978	890.392.835	910.144.767	949.244.874	954.917.389	1.034.491.339	8,3%
Εξαγωγές	1.092.627.362	1.088.025.202	1.123.745.925	1.193.555.087	1.203.833.146	1.278.935.935	6,2%
Εμπορικό Ισοζύγιο	193.222.384	197.632.367	213.601.158	244.310.213	248.915.757	244.444.596	-1,8%
Όγκος Εμπορίου	1.992.032.340	1.978.418.037	2.033.890.692	2.142.799.961	2.158.750.535	2.313.427.274	7,2%

Πηγή: Destatis, Ιούνιος 2018, προσωρινά στοιχεία - Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ Πρεσβείας Ελλάδος στο Βερολίνο

Πίνακας 23: Εξωτερικό εμπόριο Γερμανίας 2012 - 2017

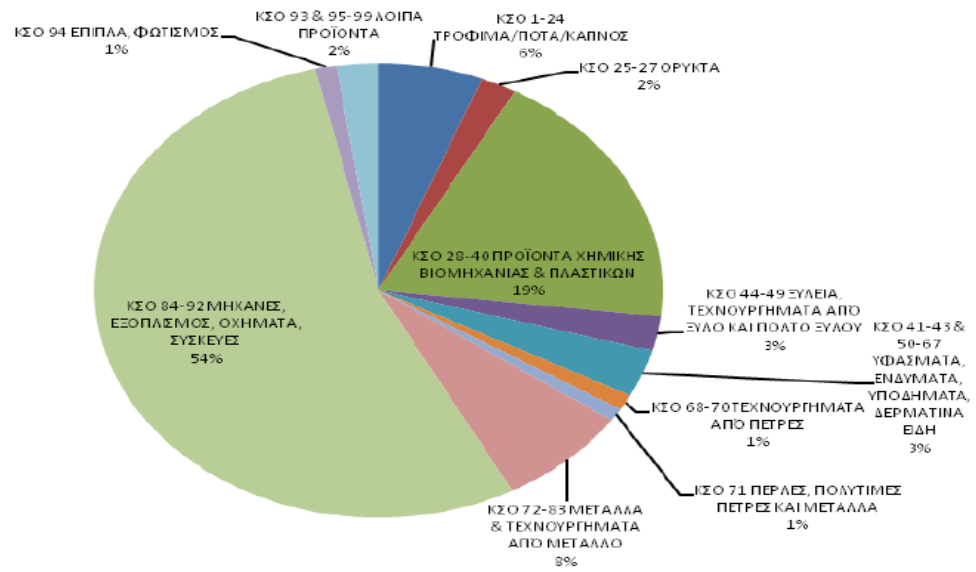

Γράφημα 16: Εξωτερικό εμπόριο Γερμανίας, 2010 - 2017

Η Γερμανία, είναι κατ' εξοχήν βιομηχανική χώρα, γεγονός που αντικατοπτρίζεται εναργώς στην διάρθρωση τόσο των εξαγωγών όσον και των εισαγωγών της ανά ομάδα προϊόντων. Σημαντικότερες εξαγωγίμες κατηγορίες προϊόντων αποτελούν διαχρονικά τα προϊόντα μηχανολογικού εξοπλισμού, οι συσκευές διαφόρων ειδών και τα οχήματα, με μερίδιο το οποίο ανήλθε το 2017 σε 55%, τα προϊόντα χημικής βιομηχανίας & βιομηχανίας πλαστικών (2017: μερίδιο 19%) και τα τεχνουργήματα από μέταλλα (2017: 8%). Τα προϊόντα τροφίμων (κυρίως μεταποιημένα προϊόντα και λιγότερο πρώτες ύλες) αποσπούν μερίδιο περί το 6%, ενώ σημαντικό είναι και το μερίδιο που καταλαμβάνουν οι εξαγωγές άλλων προϊόντων της μεταποιητικής βιομηχανίας όπως ενδύματα (2017: 3%), τεχνουργήματα από ξύλο και πολτό ξύλου (2017: 3%), έπιπλα (2017: 1%) κα.

Εξαγωγές Γερμανίας 2017 – Ομάδες Προϊόντων/Μερίδια

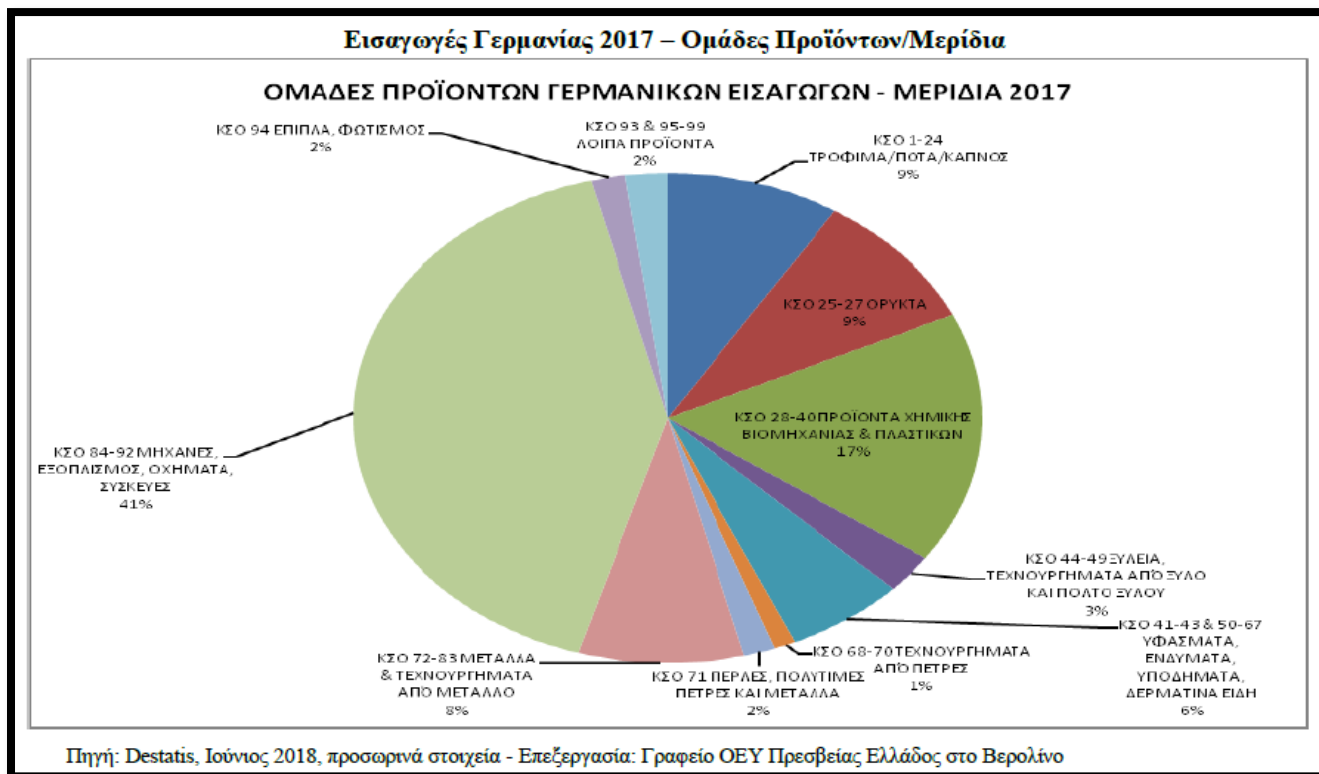
ΟΜΑΔΕΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΙΚΩΝ ΕΞΑΓΩΓΩΝ - ΜΕΡΙΔΙΑ 2017

Πηγή: Destatis, Ιούνιος 2018, προσωρινά στοιχεία - Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ Πρεσβείας Ελλάδος στο Βερολίνο

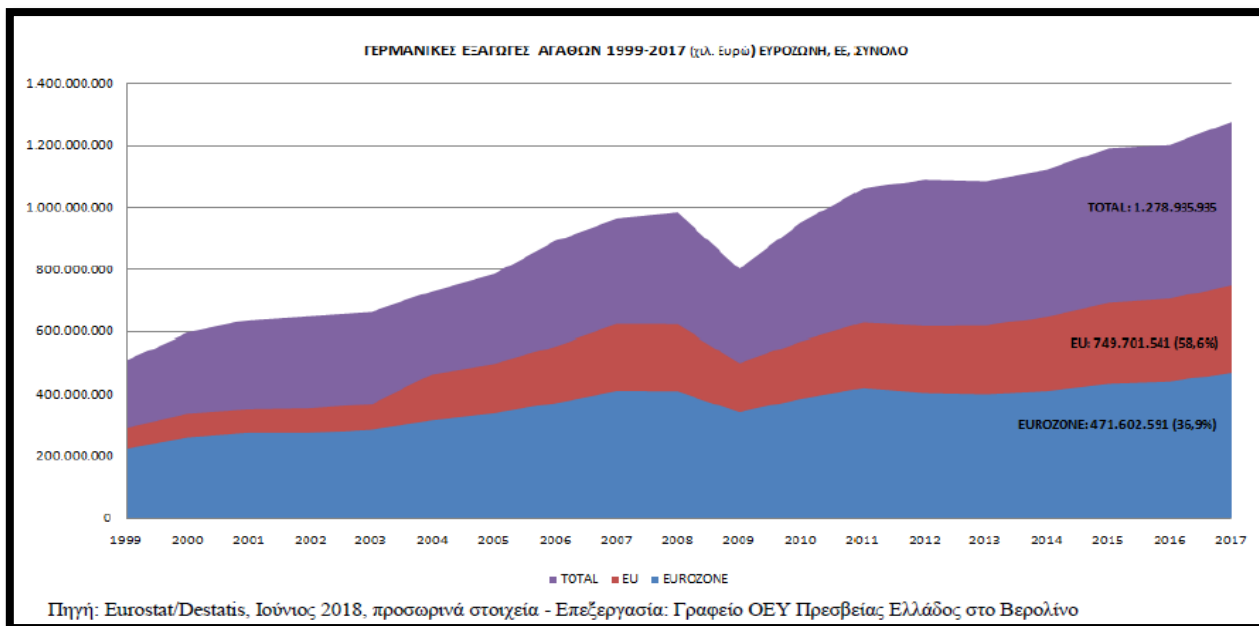
Γράφημα 17: Εξαγωγές Γερμανίας 2017 – Ομάδες προϊόντων / μερίδια

Όσον αφορά στις εισαγωγές, τις πρώτες θέσεις, καταλαμβάνουν επίσης τα προϊόντα μηχανολογικού εξοπλισμού, συσκευές και οχήματα με μερίδιο 41% και τα προϊόντα χημικής βιομηχανίας και πλαστικών (17%) και ακολουθούν τρόφιμα (9%), ορυκτά (9%), τεχνουργήματα από μέταλλα (8%), ενδύματα (6%) κλπ.

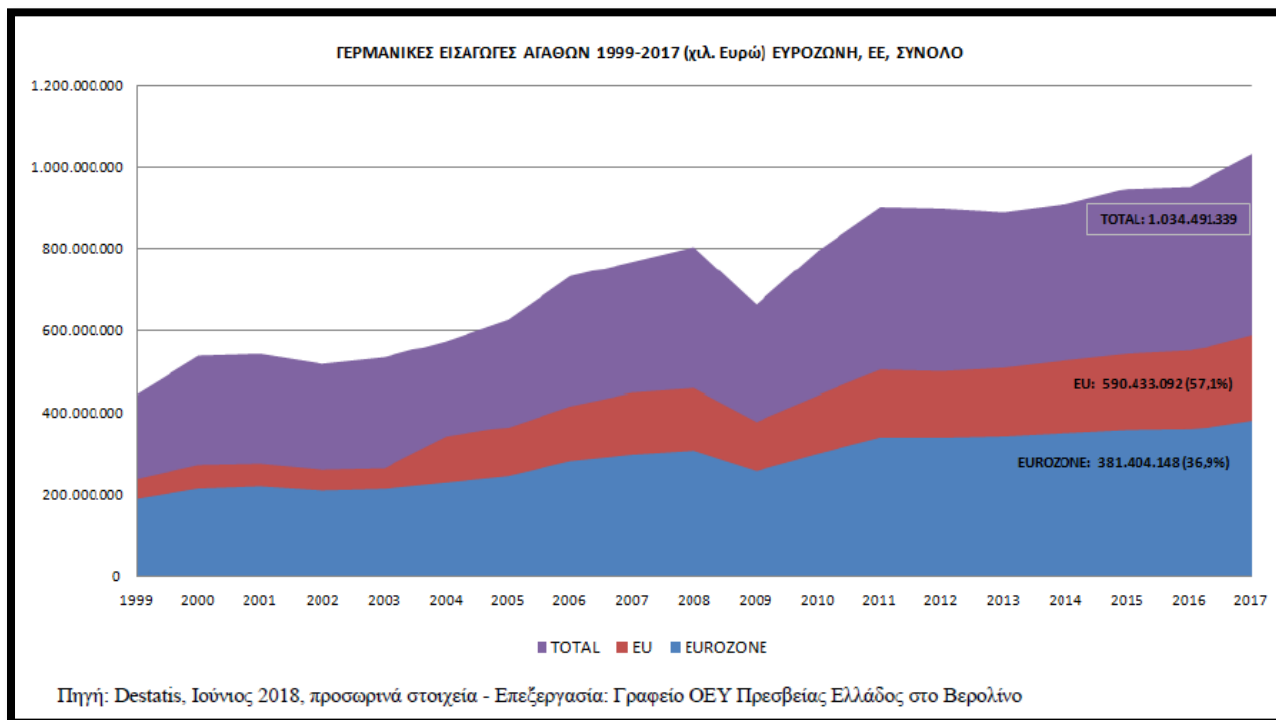
Γράφημα 18: Εισαγωγές Γερμανίας 2017 – Ομάδες προϊόντων / μερίδια

Το 58,6% των εξαγωγών της Γερμανίας το 2017 ήτοι 749,8 δις Ευρώ κατευθύνθηκε προς τις χώρες ΕΕ. Ειδικότερα τα Κ-Μ της Ζώνης του Ευρώ, απορρόφησαν γερμανικά προϊόντα αξίας 471,6 δις Ευρώ ή ποσοστό 36,9% επί του συνόλου των γερμανικών εξαγωγών.

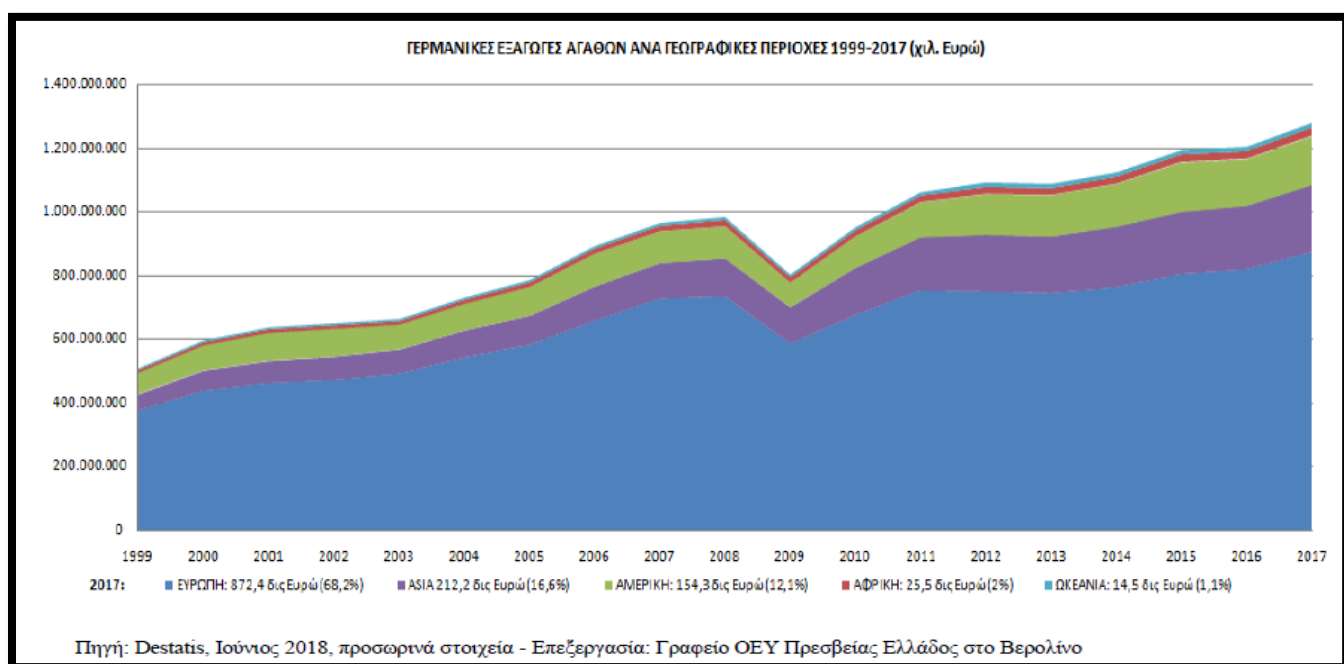
Γράφημα 19: Γερμανικές εξαγωγές αγαθών 1999 - 2017

Αντιστοίχως, 57,1% των γερμανικών εισαγωγών, ήτοι 590,4 δις Ευρώ, προήλθε από τα κ-μ ΕΕ. Από τις χώρες μέλη της Ζώνης του Ευρώ προήλθε το 36,9% του συνόλου των γερμανικών εισαγωγών, το οποίο αντιστοιχεί σε 381,4 δις Ευρώ.

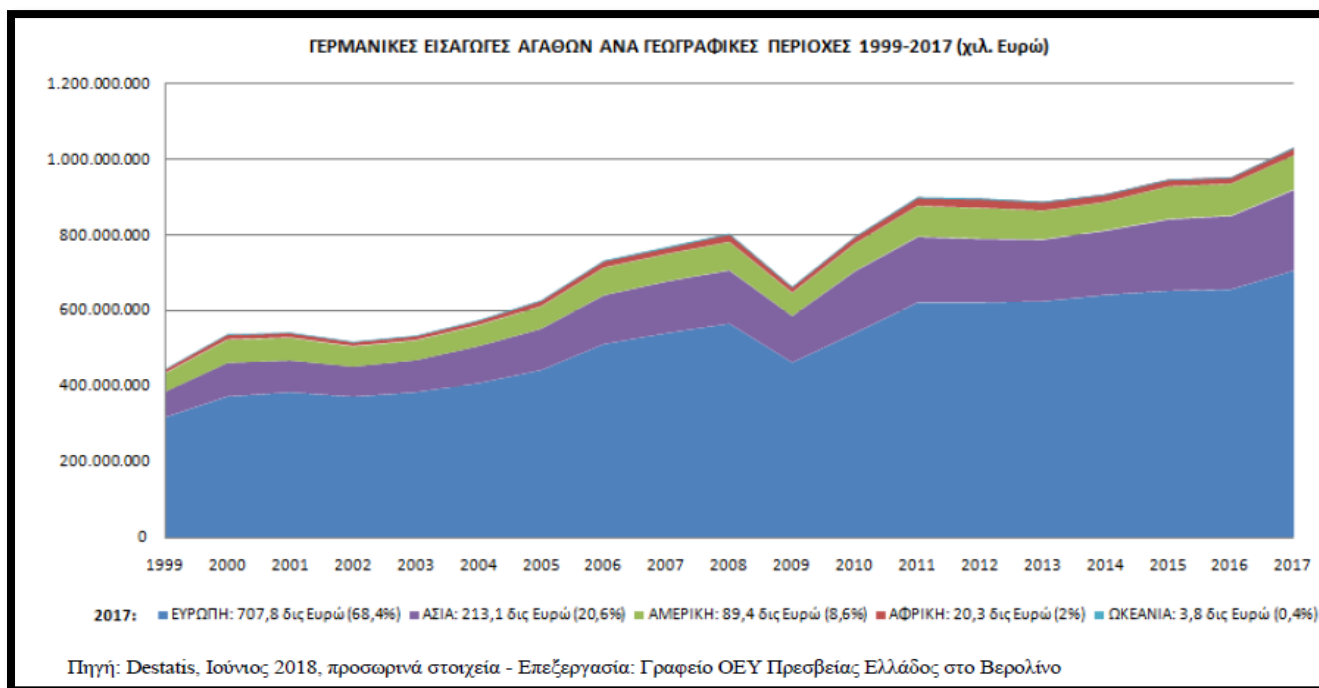
Γράφημα 20: Γερμανικές εισαγωγές αγαθών 1999 - 2017

Ανά γεωγραφική περιφέρεια, η διαστρωμάτωση των γερμανικών εξαγωγών έχει ως εξής : 68,2% ή 872,4 δις Ευρώ κατευθύνεται προς τις χώρες της Ευρώπης, 16,6% ή 212,1 δις Ευρώ στην Ασία, 12,1% ή 154,3 δις Ευρώ στην Αμερική, ενώ μόλις 2% ή 25,5 δις Ευρώ στην Αφρική και 1,1% ή 14,5 δις Ευρώ στην Ωκεανία.

Γράφημα 21: Γερμανικές εξαγωγές ανά γεωγραφικές περιοχές (1999 – 2017)

Αντιστοίχως, το 68,4% των εισαγωγών της Γερμανίας ή 707,8 δις Ευρώ προήλθε από χώρες της Ευρώπης, 20,6% ή 213,1 δις Ευρώ από Ασία, 8,6% ή 89,4 δις Ευρώ από Αμερική, 2% ή 20,3 δις Ευρώ από Αφρική και 0,49% ή μόλις 3,8 δις Ευρώ από Ωκεανία.

Γράφημα 22: Γερμανικές εισαγωγές ανά γεωγραφικές περιοχές (1999 – 2017)

Το 2017 η Κίνα διατήρησε την πρώτη θέση μεταξύ των εμπορικών εταίρων της Γερμανίας. Η αξία του όγκου εμπορίου των δύο χωρών, αυξηθείσα έτι περαιτέρω (9,8%), ανήλθε το ίδιο έτος αναφοράς σε 186,8 δις Ευρώ, έναντι 170,2 δις Ευρώ το 2016. Στην δεύτερη θέση κατετάγησαν Ολλανδία και ΗΠΑ με αξία διμερούς όγκου εμπορίου το 2017 176,9 δις Ευρώ και 172,5 δις Ευρώ αντιστοίχως, υπερκεράζοντας την Γαλλία, η οποία αποτελούσε επί σειρά ετών τον πρώτο εμπορικό εταίρο της Γερμανίας. Η χώρα μας, με αξία διμερούς εμπορίου της τάξεως των 7,1 δις Ευρώ (σύμφωνα με στοιχεία Destatis), καταλαμβάνει την 43η θέση μεταξύ των εμπορικών εταίρων της Γερμανίας.

Όσον αφορά τις εξαγωγές της Γερμανίας το 2017 σε παγκόσμιο επίπεδο: Οι ΗΠΑ διατήρησαν την πρώτη θέση, εισάγοντας γερμανικά προϊόντα αξίας 111,5 δις Ευρώ, έναντι 106,9 δις Ευρώ το 2016, ακολουθούμενες από Γαλλία με 105,2 δις Ευρώ (2016: 101,4 δις Ευρώ), Κίνα 86,1 δις Ευρώ (2016: 76 δις Ευρώ), Ολλανδία με 85,7 δις Ευρώ (2016: 78,4 δις Ευρώ), Ηνωμένο Βασίλειο με 84,4 δις Ευρώ (2016: 86,1 δις Ευρώ) κλπ.

Αντιστοίχως, στις σημαντικότερες χώρες προέλευσης των γερμανικών εισαγωγών περιλαμβάνονται: Κίνα, οι εξαγωγές της οποίας το 2017 υπερέβησαν την αξία των 100,0 δις Ευρώ

(2016: 94,1 δις Ευρώ), Ολλανδία με 91,2 δις Ευρώ (2016: 83,1 δις Ευρώ), Γαλλία με 64,1 δις Ευρώ (2016: 65,6 δις Ευρώ), ΗΠΑ με 61 δις Ευρώ (2016: 57,9 δις Ευρώ) κλπ.

3.5.9 Διμερές εμπόριο Γερμανίας με χώρες / γεωγραφικές περιοχές ειδικού ενδιαφέροντος

Γερμανία - Ρωσία

Ιδιαίτερης αναφοράς χρήζει το διμερές εμπόριο Γερμανίας Ρωσίας, το οποίο εμφανίζει στοιχεία δυναμικής ανάπτυξης, παρά το συνεχιζόμενο εμπάργκο. Συγκεκριμένα, το διμερές εμπόριο αυξήθηκε, τόσο ως προς το σκέλος των εισαγωγών (18,8%) σε 31,4 δις Ευρώ (2016: 26,4 δις Ευρώ), όσο και ως προς το σκέλος των εξαγωγών (20,1%) στα 25,8 δις Ευρώ (2016: 21,5 δις Ευρώ), εξέλιξη που οφείλεται α) ως προς τις εξαγωγές: στο γεγονός ότι τα προϊόντα, που εμπίπτουν στο εμπάργκο (τρόφιμα) καλύπτουν μόλις το 4-5% των γερμανικών εξαγωγών (οι οποίες περιλαμβάνουν κυρίως μηχανολογικό εξοπλισμό) και β) ως προς τις εισαγωγές: στις διεθνείς τιμές πετρελαίου και τις διακυμάνσεις της ισοτιμίας του Ρουβλίου έναντι του Ευρώ.

Γερμανία – Χώρες Δυτικών Βαλκανίων

Το διμερές εμπόριο της Γερμανίας με τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων ανέρχεται συνολικά σε αξία περί τα 9,0 δις Ευρώ. Σημαντικότερος εμπορικός εταίρος η Σερβία με αξία διμερούς εμπορίου 4,2 δις Ευρώ. Ακολουθεί η πΓΔΜ με αξία διμερούς εμπορίου 3,5 δις Ευρώ και συνεχώς διευρυνόμενο την τελευταία δεκαετία, αρνητικό για την Γερμανία εμπορικό ισοζύγιο, το οποίο ανήλθε το 2017 σε 1,4 δις Ευρώ. Από την ΠΓΔΜ η Γερμανία εισάγει κυρίως προϊόντα της χημικής βιομηχανίας (1,0 δις Ευρώ), μηχανολογικό εξοπλισμό (535,0 εκ. Ευρώ), ηλεκτρικό εξοπλισμό (361,5 εκ. Ευρώ), προϊόντα ενδύσεως (272,6 εκ. Ευρώ) κλπ. Ακολουθούν Βοσνία – Ερζεγοβίνη, Αλβανία, Κόσσοβο και Μαυροβούνιο με όγκο διμερούς εμπορίου 1,5 δις Ευρώ, 370,6 εκ Ευρώ, 214,0 εκ. Ευρώ και 120,8 εκ. Ευρώ αντιστοίχως.

3.5.10 Κρατικός προϋπολογισμός - Δημόσιο χρέος

Η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση ακολουθώντας, τα τελευταία έτη σταθερή πολιτική αποσκοπούσα στην συγκράτηση των κρατικών δαπανών και παράλληλα στην αύξηση των δημοσίων εσόδων, κατόρθωσε να επιτύχει εκ νέου το 2017 αυξημένο δημοσιονομικό πλεόνασμα 1,2%, έναντι 0,8% το 2016 και 0,6% το 2015.

Συγκεκριμένα, το 2017 τα έσοδα ανήλθαν σε 1.474,0 δις Ευρώ (+4,2% έναντι 2016), ενώ οι κρατικές δαπάνες σε 1.436,7 δις Ευρώ (+3,4% έναντι 2016), δημιουργώντας Δημοσιονομικό Πλεόνασμα 38,4 δις Ευρώ ή 1,2% του ΑΕΠ, έναντι του προηγούμενου έτους, εμφανίζοντας διόγκωση του πλεονάσματος της τάξεως του 49,4% σε σχέση με το 2016 (πλεόνασμα €25,7 δις ή 0,8% επί του ΑΕΠ). Σημαντικότερη πηγή κρατικών εσόδων αποτελούν διαχρονικά οι φόροι, οι εισπράξεις των οποίων το 2017 υπολογίζονται σε 764,1 δις Ευρώ, αυξημένοι κατά 4,5% έναντι 2016 (731,2 δις Ευρώ), αντικατοπτρίζοντας αυξήσεις σχεδόν σε όλες τις επί μέρους κατηγορίες, όπως έσοδα από: φορολογία φυσικών προσώπων (+6,0%), φορολόγηση εταιρικού εισοδήματος (4,9%), φόρους μισθωτής εργασίας (5,2%), φόρους αποδόσεως κεφαλαίου (11,2%), φόρους επιτηδεύματος (4,0%), φόρους μεταβιβάσεως ακινήτων (7,0%) κ. ά. Θετική συμβολή είχαν επίσης τα έσοδα από εκποιήσεις δημόσιας περιουσίας (+3,6%), όπως και οι εισφορές (+4,6%). Στο σκέλος των δαπανών, το μισθολογικό κόστος του Δημοσίου αυξήθηκε κατά 4,3%, συνεπεία νέων προσλήψεων, αλλά και μισθολογικών αναπροσαρμογών, ενώ αυξημένες κατά 3,9% ήταν οι κοινωνικές δαπάνες και κατά 3,6% οι δαπάνες για κτηριακή και υλικοτεχνική υποδομή του Δημοσίου. Αύξηση σημείωσαν, ομοίως, οι δαπάνες για συντάξεις (5,0%).

Το Δημόσιο Χρέος μειώθηκε περαιτέρω το 2017 και διαμορφώθηκε στο 64,8% επί του ΑΕΠ (2016: 68,1%, 2015: 70,9% το 2015, 2014: 74,6%), παραμένοντας όμως σε επίπεδα άνω της δια της Συνθήκης Μάαστριχτ καθοριζόμενης οροφής του 60% επί του ΑΕΠ. Τοιουτοτρόπως, η δέσμευση της Γερμανικής Κυβέρνησης να μειώσει το Δημόσιο Χρέος το 2017 στο 69% επί του γερμανικού ΑΕΠ, έγινε πραγματικότητα ήδη το 2016.

3.6 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ 2018 & 2019

Εισερχόμενη με «κεκτημένη αναπτυξιακή ταχύτητα» στο 2018, η γερμανική οικονομία αναμένεται να διατηρήσει τη δυναμική της πορεία και το τρέχον έτος, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των οικονομολόγων.

Η Γερμανική Στατιστική Αρχή (Destatis), κατά πάγια τακτική, συγκέντρωσε και συνέκρινε τις προβλέψεις σειράς Διεθνών Οργανισμών και Οικονομικών Ινστιτούτων, σχετικά με τις επιδόσεις της γερμανικής οικονομίας το 2018, οι οποίες κυμαίνονται μεταξύ 1,9% (προβλέψεις Ομοσπονδιακής Κυβερνήσεως) και 2,6% (Ινστιτούτο Οικονομικών Ερευνών Μονάχου/Ifo), με τον «εμπειρικό» μέσο όρο των προβλέψεων αυτών να κινείται περί το 2,2%. Στην ίδια κατεύθυνση και οι προβλέψεις της Deutsche Bank, η οποία αναμένει η ανάπτυξη του γερμανικού ΑΕΠ το 2018 να κυμανθεί περί ίδιων επίπεδων του 2017.

Γράφημα 23: Προβλέψεις Διεθνών Οργανισμών για τον ρυθμό ανάπτυξης 2018

Κινητήριο μοχλό της ανάπτυξης για το 2018 αναμένεται να αποτελέσει η αύξηση των επενδύσεων σε κεφαλαιουχικό εξοπλισμό, η οποία υποκινείται, τόσο από την αύξηση της εσωτερικής και εξωτερικής ζήτησης σε κεφαλαιουχικά αγαθά, όσο και από την αύξηση της απασχόλησης σε συνδυασμό με την άνοδο των μισθών, βασικών παραγόντων, σημειωτέον, υποδαύλισης της ιδιωτικής κατανάλωσης. Περαιτέρω ώθηση αναμένεται να προστεθεί και από την αγορά εργασίας, η δυναμική πορεία της οποίας, επί δεκαετία και πλέον, οδηγεί στον χαρακτηρισμό ως «γερμανικό εργασιακό θαύμα».

Παράλληλα, ευνοϊκό διαγράφεται, σε γενικές γραμμές και το διεθνές οικονομικό περιβάλλον, με θετικά μηνύματα από την ανάπτυξη σε Ευρωζώνη και ΕΕ-28, όπου οι επιπτώσεις του Brexit προς το παρόν «απορροφούνται» ομαλώς, ενώ η αστάθμητη εμπορική πολιτική της

Αμερικανικής Κυβέρνησης και η ανάδυση προστατευτισμών δεν φαίνεται –επί του παρόντος- να οδηγήσει σε γενικευμένο Ευρω-Ατλαντικό εμπορικό «πόλεμο».

Καίτοι προκάλεσε διάχυτη ανησυχία, η μεγάλη καθυστέρηση σχηματισμού Ομοσπονδιακής Κυβέρνησης δεν φαίνεται να έχει επηρεάσει την αναπτυξιακή τροχιά της γερμανικής οικονομίας το 2018, καθώς, σύμφωνα με τους οικονομικούς αναλυτές, πρώτιστο ρόλο στην οικονομική «ψυχολογία» διαδραματίζει η πολιτική και όχι η κυβερνητική ασφάλεια. Αντιθέτως, ως σημαντικότερη πηγή κινδύνου για την οικονομική ανάπτυξη χαρακτηρίζεται, από πολλούς ειδικούς, η καταγραφόμενη αδυναμία των επιχειρήσεων να προσλάβουν ειδικευμένο εργατικό δυναμικό, συνεπεία του λίαν υψηλού επιπέδου απασχόλησης, γεγονός που επηρεάζει την απόδοση (παραγωγή) των επιχειρήσεων και το μισθολογικό κόστος. Η λειτουργία της οικονομίας σε επίπεδο «πλήρους εξαντλήσεως των παραγωγικών ικανοτήτων» (full capacity) εγκυμονεί, δυνητικά, κίνδυνο «υπερθέρμανσης», ο οποίος θα οδηγούσε αναπόφευκτα σε υφεσιακή «διόρθωση».

Στις καθιερωμένες εαρινές προβλέψεις του, το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικονομίας και Ενέργειας (BMWi) εκτιμά ότι το γερμανικό ΑΕΠ θα «κλείσει» το έτος με αύξηση 2,3%, παρά την μικρή κόπωση που διαγιγνώσκει στην αναπτυξιακή δυναμική της γερμανικής οικονομίας το 1ο τρίμηνο του έτους. Σειρά δεικτών, όπως οι παραγγελίες στην μεταποίηση, η βιομηχανική παραγωγή, ο κύκλος εργασιών στο λιανεμπόριο ή η ιδιωτική ζήτηση των νοικοκυριών εμφανίζουν επιβράδυνση, ενώ σχετικά χαμηλά κινείται και η επιχειρηματική εμπιστοσύνη. Σύμφωνα με το BMWi, ωστόσο, η παρατηρούμενη επιβράδυνση είναι φυσιολογική, για μία οικονομία που κινείται σε αδιάλειπτη τροχιά ανάπτυξης επί 18 συναπτά τρίμηνα, ενώ επισημαίνει ότι οι περισσότεροι μακροοικονομικοί δείκτες, παρά την όποια επί μέρους υποχώρηση, ευρίσκονται σε επίπεδα υψηλότερα του 2017. Ταυτόχρονα, ώθηση στην οικονομική ανάπτυξη προσδίδει ο τομέας των εξαγωγών, όπου κατά το τρίμηνο Δεκεμβρίου 2017/Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου 2018 καταγράφεται αύξηση των εξαγωγών (αγαθών και υπηρεσιών) της τάξεως του 1,0%, έναντι του αμέσως προηγούμενου τριμήνου. Σύμφωνα με την ίδια εκτίμηση, σημαντικότερη μελλοντική πηγή κινδύνων για την γερμανική οικονομία αποτελούν οι αναδυόμενες τάσεις προστατευτισμού, που απειλούν όχι μόνον να ανακόψουν την αναπτυξιακή δυναμική του διεθνούς εμπορίου (αύξηση 3,9% αντιστοίχως για 2018 και 2019, σύμφωνα με προβλέψεις ΔΝΤ και ΟΟΣΑ), αλλά και να δημιουργήσουν ένα εξαιρετικά επισφαλές κλίμα διάχυτης αβεβαιότητας.

Εντός αυτού του γενικότερου πλαισίου, οι εκτιμήσεις για την πορεία της γερμανικής οικονομίας το 2018, παραμένουν ιδιαίτερα θετικές, ενώ η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση αναμένει συνέχιση της ανάπτυξης και το 2019, με αύξηση του Ακαθαρίστου Εθνικού Προϊόντος κατά 2,1%, έναντι 2018.

Η γερμανική οικονομία απεδείχθη ισχυρή το 2016 και συνέχισε να κινείται σε θετική τροχιά, επιτυγχάνοντας μεγέθυνση του ΑΕΠ 1,9%, έναντι 1,7% το 2015, παρά τη συνεχιζόμενη αρνητική διεθνή συγκυρία (Brexit, αλλαγή σκυτάλης στην Προεδρία των ΗΠΑ, εστίες εντάσεων στη Μέση Ανατολή), τις αθρόες εισροές προσφύγων, καθώς και την επιβράδυνση της οικονομίας αναδυόμενων αγορών, όπως της Κίνας.

3.7 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 3^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Ηλεκτρονική βιβλιογραφία (διαδίκτυο)

www.mfa.gr/germany/presveia

www.statista.com

www.destatis.de

www.wto.org

Έρευνες & Μελέτες

Ετήσια έκθεση 2017: Οικονομία Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας & ελληνογερμανικές οικονομικές και εμπορικές σχέσεις, Πρεσβεία της Ελλάδας στο Βερολίνο – Γραφείο Οικονομικών και εμπορικών υποθέσεων

4 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο : ΕΛΛΗΝΟ-ΓΕΡΜΑΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

4.1 ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

Αν επιλέγαμε ένα χρονοδιάγραμμα των σχέσεων Ελλάδας – Γερμανίας πιθανώς να ήταν το παρακάτω:

- Η περίοδος πριν από την επανάσταση
- Ο Όθων και η εποχή του
- Η Ελλάδα από το 1863 έως το 1914
- Ελλάδα και Γερμανία στα χρόνια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου
- Ελληνο-γερμανικές σχέσεις πριν και μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο
- Νέο ξεκίνημα μετά τον Παγκόσμιο Πόλεμο

Οι διπλωματικές σχέσεις μεταξύ των Βυζαντινών Ελλήνων και Γερμανών μπορούν να εντοπιστούν από τον Μεσαίωνα και τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Ο πρώτος βασιλιάς της ανεξάρτητης Ελλάδας, ο Όθων Α', ήταν γερμανικής καταγωγής, ενώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στο νέο κράτος πολλοί Γερμανοί. Η Ελλάδα και η Πρωσία συνήψαν διπλωματικές σχέσεις το 1834, ενώ την ίδια χρονιά οι δύο χώρες αντάλλαξαν πρεσβείες.

Οι δύο χώρες ήταν εχθρικές κατά τη διάρκεια των δύο Παγκοσμίων Πολέμων, με τη Γερμανία να συμμετείχε στην Κατοχή της Ελλάδας κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Το ζήτημα των αποζημιώσεων για τα γερμανικά εγκλήματα πολέμου και του αναγκαστικού δανείου κατά τη διάρκεια της Κατοχής παραμένει άστατο.

Οι δύο χώρες είχαν άριστες σχέσεις για 60 χρόνια, από το 1950 έως το 2010, με τη Γερμανία να ήταν η πρώτη χώρα των τουριστικών αφίξεων στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια τις δεκαετίες του 1970, 1980, 1990 και 2000, και το πρώτο ευρωπαϊκό προορισμό των Ελλήνων που μετανάστευαν στο εξωτερικό, κυρίως της δεκαετίας του 1950 και 1960. Επιπλέον, η Ελλάδα υποστήριξε την επανένωση της Γερμανίας κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980, και οι δύο χώρες συνεργάστηκαν σε πολλούς τομείς κάτω από το φάσμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ωστόσο, οι σχέσεις επιδεινώθηκαν κατά την κρίση της Ευρωζώνης. Από την ίδρυση της σύγχρονης Ελλάδας, οι σχέσεις της χώρας με τη Γερμανία ήταν σπάνια εύκολη. Συχνά πικρές και ταραχώδεις, οι διμερείς δεσμοί κατέληξαν σε βραχύδη εκκίνηση όταν ένας βαυαρικός βασιλιάς βρισκόταν στο θρόνο του νεοσύστατου κράτους.

- 1832: Ο Όθων Ά γίνεται ο πρώτος βασιλιάς του νέου κράτους της Ελλάδας και φτάνει μαζί με χιλιάδες γερμανόφωνους συμβούλους. Μέχρι το 1835, όταν ο έφηβος βασιλιάς γερνάει, η χώρα διοικείται από ένα συμβούλιο αντιπροσώπων τριών Βαυαριών. Η «Βαυαροκρατία» μιλάει σύντομα, κυρίως για την πολιτική της επιβολής αυστηρών φόρων στους Έλληνες.
- 1843: Ο βασιλιάς αναγκάστηκε να χορηγήσει ένα σύνταγμα. Ο βασιλιάς της Βαυαρίας αρνήθηκε να μετατρέψει από τον καθολικισμό στην Ορθοδοξία.
- 1862: Απόπειρα δολοφονίας ενάντια στη βασίλισσα Αμαλία ακολουθούμενη από πραξικόπημα και την ανατροπή του Όθωνα.
- 1940 Δεκέμβριος: Ο Χίτλερ, αφού οι ελληνικές δυνάμεις νικήσουν την εισβολή του Μουσολίνι, στέλνει γερμανικά στρατεύματα στα βουλγαρικά σύνορα για να εισβάλουν στην Ελλάδα. Απελπισμένοι για να αποφύγουν τις εχθροπραξίες, οι Έλληνες πολιτικοί και στρατηγοί καλούν τους Γερμανούς να μην επιτεθούν.
- 1941 Απρίλιος: Οι Γερμανοί εισβάλλουν στην Ελλάδα. Ο ελληνικός στρατός συντρίβεται, με τα γερμανικά στρατεύματα να φτάνουν στη στρατηγική πόλη των Ιωαννίνων στις 20 Απριλίου, στα γενέθλια του Χίτλερ. Η Αθήνα καταγράφει την επόμενη μέρα.
- 1941-44: Η κατοχή από τη Γερμανία ακολουθεί. Χιλιάδες Έλληνες πεθαίνουν από την πείνα και επιδημίες σε έναν από τους χειρότερους λιμούς της Ευρώπης. Τεράστιος αριθμός ανθρώπων σκοτώνονται σε αντίποινα (περίπου 150 Έλληνες για κάθε γερμανό στρατιώτη). Ο υπερπληθωρισμός, πέντε φορές χειρότερος από αυτόν που παρατηρήθηκε κατά τη διάρκεια της εποχής της Βαϊμάρης τη δεκαετία του 1920, ευδοκιμεί. Εκατομμύρια Έλληνες έμειναν άστεγοι. η εβραϊκή κοινότητα, μια από τις αρχαιότερες στην Ευρώπη, σχεδόν εξολοθρεύεται. Το εθνικό απόθεμα χρυσού, υπό μορφή αναγκαστικού δανείου, χτυπάται από την κεντρική τράπεζα της Ελλάδας για τη χρηματοδότηση της εκστρατείας του Χίτλερ στη Βόρεια Αφρική.
- 1944: Ο στρατός των Γερμανών μεταβαίνει στο χωριό Δίστομο, κοντά στους Δελφούς, στις 10 Ιουνίου και σκοτώνει 218 άνδρες, γυναίκες και παιδιά σε μια από τις πιο εξωφρενικές

θηριωδίες του Β Παγκοσμίου Πολέμου, σε αντίποινα για επίθεση αντάρτη στην οποία πέθαναν επτά γερμανοί στρατιώτες.

- Από το 1950 και μετά, χιλιάδες Έλληνες συρρέουν στη Γερμανία αναζητώντας εργασία μετά την καταστροφή της χώρας από τον εμφύλιο πόλεμο του 1946-49.
- 1953: Στη διάσκεψη του Λονδίνου, οι χώρες πιστωτές συμφωνούν να συγχωρήσουν το μαζικό χρέος της Δυτικής Γερμανίας. Η Ελλάδα είναι μεταξύ των υπογραφότων.
- 1960: Σε μια διμερή εξωδικαστική συμφωνία μεταξύ των κρατών, η Γερμανία παραχωρεί στην Ελλάδα 115 εκατομμύρια deutschmarks (€ 57,5 εκατομμύρια) για αποζημίωση για ναζιστικά εγκλήματα. Με αυτή τη κίνηση, η Γερμανία λέει ότι το εκκρεμές ζήτημα των αποζημιώσεων πολέμου είναι πλέον κλειστό. Στη συνέχεια, η Ελλάδα διαφωνεί. Οι Έλληνες υποστηρίζουν ότι η Συνθήκη Διακανονισμού τους είχε επιτρέψει να υποβάλουν μεμονωμένες αξιώσεις αργότερα.
- 1990: Το ζήτημα των αποζημιώσεων πολέμου θεωρείται ότι έχει λήξει.
- 1997: Επιζώντες και συγγενείς των θυμάτων της σφαγής του Διστόμου ζητούν αποζημίωση ενώπιον ελληνικού Επαρχιακού Δικαστηρίου που τάσσεται υπέρ αυτών. Το ανώτατο δικαστήριο της Αθήνας διατάσσει την κατάσχεση γερμανικών περιουσιακών στοιχείων στην Ελλάδα (μια εντολή που μέχρι σήμερα δεν έχει επιβάλει ο υπουργός δικαιοσύνης).
- 2011: Ο Σοσιαλιστής Πρωθυπουργός Γιώργος Παπανδρέου, αντιμετωπίζοντας μια κρίση χρέους, αναφέρει ότι θα υποστηρίξει επίσημα τα αιτήματα για αποζημιώσεις πολέμου σε μια περίπτωση που καμία ελληνική κυβέρνηση δεν είχε τόλμησε νωρίτερα να αγγίξει. "Αυτό δεν είναι αντι-Γερμανικό. Πρόκειται για την ιστορία », λέει.
- 2012: Το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης τάσσεται υπέρ της Γερμανίας, λέγοντας ότι οι κυβερνήσεις έχουν ασυλία από αποφάσεις αλλοδαπών δικαστηρίων σε υποθέσεις που υποβάλλονται από ιδιώτες.
- 2015: Οι εντάσεις μεταξύ Ελλάδας και Γερμανίας, που αποτελούν τον κύριο όγκο της παγκόσμιας διάσωσης της Αθήνας, κορυφώνονται μετά την εκλογή του κομματικού κόμματος Syriza κατά της λιτότητας. Ο πρωθυπουργός Αλέξης Τσίπρας κατηγορεί το Βερολίνο ότι χρησιμοποιεί «κόλπα» για να αποφύγει τις αποζημιώσεις πολέμου με την κυβέρνησή του, ανοίγοντας ανοιχτά την προοπτική της κατάσχεσης γερμανικών περιουσιακών στοιχείων, συμπεριλαμβανομένων των διπλωματικών κτιρίων και του Ινστιτούτου Goethe. Η Αθήνα αναφέρει ότι το αναγκαστικό δάνειο μόνο με δεδουλευμένους τόκους θα ανερχόταν σε ένα μεγάλο μέρος των 240 δισ. Ευρώ που έλαβε

σε κεφάλαια έκτακτης ανάγκης από την ΕΕ και το ΔΝΤ. Η Γερμανίδα καγκελάρια, η Άνγκελα Μέρκελ, προσκαλεί τον Τσίπρα στο Βερολίνο, στις 23 Μαρτίου, για να διευκολύνει τις σχέσεις. (<https://www.theguardian.com/world/2015/mar/23/brief-history-german-greek-relations>)

4.2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

4.2.1 Θεσμικό πλαίσιο διμερούς οικονομικής συνεργασίας

Οι οικονομικές και εμπορικές σχέσεις Ελλάδος-Γερμανίας, πέραν του εν ισχύ κοινοτικού και διμερούς θεσμικού πλαισίου, διέπονται από τις κατωτέρω διμερείς συμφωνίες:

- Συμφωνία περί «Δικαιωμάτων Πνευματικής, Εμπορικής και Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας»(1951, ΦΕΚ 330Α/1953).
- Ευρωπαϊκή Συμφωνία περί «Δικαιωμάτων Ευρεσιτεχνίας»(05/10/1973). *Το Νοέμβριο 2006, η Δανία και το Λίχτενσταϊν κατέθεσαν στη γερμανική πλευρά, η οποία τυγχάνει θεματοφύλακας, την πράξη προσχωρήσεώς τους στην εν λόγω Συμφωνία.
- Εμπορική Συμφωνία (1957, ΦΕΚ 20Α/1958).
- Συνθήκη «Ναυτιλίας και Εγκαταστάσεως»(1960, ΦΕΚ 145Α/1961).
- Συμφωνία «Τακτικών Αεροπορικών Μεταφορών (1961, ΦΕΚ 212Α/1964).
- Συμφωνία «Οδικών Μεταφορών Εμπορευμάτων» (1962, ΝΔ 4380/17.10.1964, ΦΕΚ 188Α/1964).
- Οικονομική Συμφωνία, δεν χρήζει κυρώσεως.
- Συμφωνία περί «Προστασίας των Ενδείξεων Προελεύσεως και των Γεωγραφικών Ονομασιών» (1964, ΝΔ.4556/1966, ΦΕΚ 214Α/1966).
- Συμφωνία περί «Φορολογικής Μεταχειρίσεως Οδικών Οχημάτων εν τη Διεθνή Συγκοινωνία» (1977, Ν. 40/1979, ΦΕΚ 40Α/03.03.1979).
- Συμφωνία «Επιστημονικής και Τεχνολογικής Συνεργασίας»(1978, Ν. 1231/1982, ΦΕΚ 24Α/26.02.1982).
- Συμφωνία πλαίσιο «Οικονομικής, Βιομηχανικής και Τεχνικής Συνεργασίας» (1980, ΦΕΚ 17Α/18.06.1982).

- Συμφωνία περί «Ορθολογικής Χρήσεως της Ηλιακής Ενέργειας» του Ελληνικού Υπουργείου Συντονισμού και Υπουργείου Εργασίας της Ελληνικής Δημοκρατίας με το Υπουργείο Έρευνας και Τεχνολογίας της Ο.Δ. της Γερμανίας(1983, ΦΕΚ 152 Α/23.12.1982).
- Συμφωνία περί «Αποφυγής Διπλής Φορολογίας του Εισοδήματος και του Κεφαλαίου»(Σύμβαση 2095), Αθήνα, 18.04.1966, Κύρωση 19.06.1967 δι' Α.Ν. 52/1967, ΦΕΚ 134/04.08.1967. Εν ισχύϊ από 08.12.1967. Η Συμφωνία τελεί υπό καθεστώς αναθεώρησης.
- Οι σχέσεις των δύο χωρών στον ασφαλιστικό τομέα ρυθμίζονται από το κοινοτικό δίκαιο (ΚΑΝ ΕΟΚ1408/71, όπως τροποποιείται από τον Κανονισμό ΕΚ 647/2005 και ΚΑΝ ΕΟΚ 574/72).

Εκκρεμεί η τροποποίηση και αναθεώρηση της Συμφωνίας Ελλάδος-Γερμανίας περί «Αποφυγής Διπλής Φορολογίας και Αποτροπής της Φοροδιαφυγής σε σχέση με τον Φόρο Εισοδήματος, Κεφαλαίου και Επιτηδεύματος». (1966, ΦΕΚ ΑΝ. 52/1967-134/67).

4.2.2 Διμερείς εμπορικές συναλλαγές Ελλάδος-Γερμανίας

Οι διμερείς οικονομικές σχέσεις της χώρας μας με την Γερμανία ευρίσκονται διαχρονικά σε πολύ καλό επίπεδο. Η Γερμανία αποτελεί επί μακρόν τον σημαντικότερο εμπορικό μας εταίρο, ως προς τον συνολικό όγκο εμπορίου και τις εισαγωγές, τάση που επιβεβαιώθηκε και το υπό εξέταση έτος, ωστόσο, από το 2011 και εντεύθεν έχει υποχωρήσει στη δεύτερη θέση μετά την Ιταλία, ως προς το σκέλος των ελληνικών εξαγωγών.

Οι εμπορικές συναλλαγές Ελλάδος-Γερμανίας το 2017, αλλά και η εξέλιξη αυτών την πενταετία 2013-2017, σύμφωνα με στοιχεία της EUROSTAT/ΕΛΣΤΑΤ (Ιούνιος 2017), εμφάνισαν την εξής εικόνα (στοιχεία Πίνακα 24):

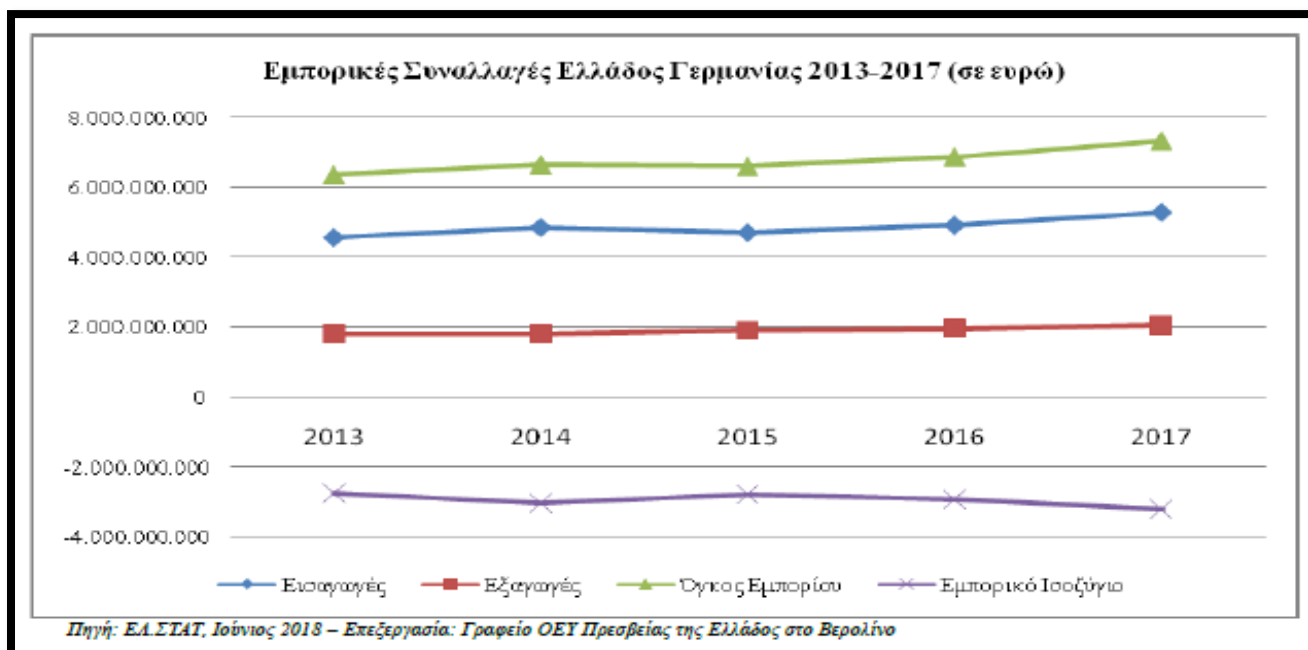
Εμπορικές Συναλλαγές Ελλάδος-Γερμανίας 2013-2017 (σε Ευρώ)						
	2013	2014	2015	2016	2017*	Μεταβολή 2016-2017
Εισαγωγές Ελλάδος	4.556.767.103	4.841.032.362	4.692.102.375	4.905.450.260	5.268.118.911	7,4%
Εξαγωγές Ελλάδος	1.795.733.040	1.798.475.464	1.896.002.593	1.959.458.878	2.055.900.358	4,9%
Όγκος Εμπορίου	6.352.500.143	6.639.507.826	6.588.104.968	6.864.909.138	7.324.019.269	6,7%
Εμπορικό Ισοζύγιο Ελλάδος	-2.761.034.063	-3.042.556.898	-2.796.099.782	-2.945.991.382	-3.212.218.553	9,0%
Βαθμός Κάλυψης Εισαγωγών από Εξαγωγές (%)	39,4%	37,2%	40,4%	39,9%	39,0%	-

*Στοιχεία έτους 2017 προσωρινά
Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ, Ιούνιος 2018 – Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ Πρεσβείας της Ελλάδος στο Βερολίνο

Πίνακας 24: Εμπορικές συναλλαγές Ελλάδας – Γερμανίας 2013 - 2017

Οι ελληνικές εξαγωγές προς Γερμανία το 2017, σημειώνοντας αύξηση 4,9% διαμορφώθηκαν στο επίπεδο των 2,055 δις Ευρώ, έναντι 1,959 δις Ευρώ το 2016 και 1,896 δις Ευρώ το 2015, ενώ οι ελληνικές εισαγωγές από Γερμανία το 2017, καταγράφοντας αύξηση 7,4%, ανήλθαν σε 5,268 δις Ευρώ, έναντι 4,905 δις Ευρώ το 2016 (στοιχεία Πίνακα 24).

Ο όγκος διμερούς εμπορίου το 2017, σημείωσε αύξηση 6,7% και ανήλθε σε 7,324 δις Ευρώ, έναντι 6,864 δις Ευρώ το 2016. Το εμπορικό έλλειμμα εις βάρος της χώρας μας το 2017, σημειώνοντας αύξηση 9% διαμορφώθηκε στο επίπεδο των 3,212 δις Ευρώ, έναντι 2,945 δις Ευρώ το 2016. Η ακόλουθη παραστατική απεικόνιση αποδίδει εναργώς τις διακυμάνσεις του διμερούς εμπορίου την πενταετία 2013-2017.

Γράφημα 24: Εμπορικές συναλλαγές Ελλάδας – Γερμανίας 2013 – 2017

Ο βαθμός κάλυψης εισαγωγών δια των εξαγωγών το 2017, μειώθηκε ελαφρά σε σχέση με το προηγούμενο έτος από 39,9% σε 39%. Η Γερμανία κατέχει το μεγαλύτερο μερίδιο επί του συνολικού όγκου εμπορίου και των εισαγωγών της χώρας μας ήτοι 9,3% και 10,5% αντιστοίχως. Όσον αφορά στις εξαγωγές, η Γερμανία καταλαμβάνει την δεύτερη θέση με μερίδιο 7,1%, μετά την Ιταλία, η οποία απορροφά το 10,6% των ελληνικών εξαγωγών.

Από την οπτική πλευρά της Γερμανίας και σύμφωνα με στοιχεία της Ομοσπονδιακής Στατιστικής Υπηρεσίας DESTATIS, η Ελλάδα απετέλεσε το 2017 τον 39ο εταίρο της Γερμανίας, ως προς το σκέλος των γερμανικών εξαγωγών, οι οποίες ανήλθαν σε 5,2 δις Ευρώ, ενώ ως προς το σκέλος των γερμανικών εισαγωγών, η Ελλάδα κατετάγη στην 48η θέση, με εισαγωγές ελληνικών προϊόντων αξίας 1,9 δις Ευρώ. Το Εμπορικό Ισοζύγιο, διευρυνθέν περαιτέρω, σημείωσε πλεόνασμα υπέρ της Γερμανίας ύψους σε 3,3 δις Ευρώ, έναντι 3 δις Ευρώ το 2016.

4.3 ΤΑ ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΕΞΑΓΟΜΕΝΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΣΤΗΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑ ΤΟ 2017

Στην διάρθρωση των ελληνικών εξαγωγών προς Γερμανία κυριαρχούν τα τρόφιμα (ΚΣΟ 01-20), τα οποία το 2017 διατήρησαν μερίδιο 32% επί του συνόλου των ελληνικών εξαγωγών. Στην

κατάταξη των ελληνικών εξαγωγών ανά διψήφιο κωδικό, πρώτα εμφανίζονται τα προϊόντα και τεχνουργήματα αργιλίου με μερίδιο 10,5% και ακολουθούν φαρμακευτικά προϊόντα με μερίδιο 10,4%, μηχανές και εξαρτήματα (κυρίως καλώδια), με μερίδιο 8,3%, γαλακτοκομικά προϊόντα (7,4%), παρασκευάσματα λαχανικών καρπών και φρούτων με 7,3% φρούτα (6,8%), ενδύματα με μερίδιο 4,5% κλπ.

Την 1η θέση στις εξαγωγές της χώρας μας προς την Γερμανία το 2017 κατέλαβαν τα **προϊόντα αλουμινίου (ΚΣΟ 76)**, η αξία των οποίων σημείωσε αύξηση 12,2% και διαμορφώθηκε στα 215,7 εκ. Ευρώ, έναντι 192,2 εκ. Ευρώ το 2016. Σημαντικότερη υποκατηγορία παραμένουν οι πλάκες, ταινίες και φύλλα από αργίλιο, με πάχος που υπερβαίνει τα 0,2 mm (ΚΣΟ 7606), οι εξαγωγές των οποίων αυξήθηκαν περαιτέρω το 2017 σε 96,7 εκ. Ευρώ (2016: 93,5 εκ. Ευρώ). 2η σημαντικότερη υποκατηγορία αποτελούν οι ράβδοι και είδη καθορισμένης μορφής από αργίλιο (ΚΣΟ 7604), των οποίων οι εξαγωγές παρουσίασαν επίσης σημαντική αύξηση από 65,5 εκ. Ευρώ το 2016 σε 75,6 εκ. Ευρώ το 2017. Ακολουθεί η κατηγορία: φύλλα και ταινίες, λεπτά, από αργίλιο με πάχος που δεν υπερβαίνει τα 0,2 χιλιοστά που έχουν υποστεί απλή έλαση χωρίς υπόθεμα και σε υπόθεμα αντιστοίχως (ΚΣΟ 7607) οι εξαγωγές των οποίων αυξήθηκαν σε 27,6 εκ. Ευρώ έναντι 24 εκ. Ευρώ το 2016. Συνολικά θετική ήταν τέλος και η πορεία στις υπόλοιπες υποκατηγορίες εξαγωγών προϊόντων αλουμινίου της χώρας μας προς την Γερμανία.

Οι ελληνικές εξαγωγές **φαρμακευτικών προϊόντων (ΚΣΟ 30)** στην Γερμανία μειώθηκαν το 2017 ελαφρά (0,9%) και διαμορφώθηκαν στο επίπεδο των 214,6 εκ. Ευρώ (2016: 216,1 εκ. Ευρώ). Το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών (92,1%) αφορά σε προϊόντα του 4ψήφιου ΚΣΟ 3004 (φάρμακα που αποτελούνται από προϊόντα αναμεμειγμένα ή μη αναμεμειγμένα, παρασκευασμένα για θεραπευτικούς ή προληπτικούς σκοπούς, που παρουσιάζονται με μορφή δόσεων, στα οποία περιλαμβάνονται και εκείνα που προορίζονται να χορηγηθούν διαδερμικά ή είναι συσκευασμένα για λιανική πώληση), των οποίων οι εξαγωγές ανήλθαν το 2017 σε 197,7 εκ. Ευρώ, έναντι 194,3 εκ. Ευρώ το 2016. Ακολουθούν σε απόσταση τα προϊόντα της κατηγορίας ΚΣΟ 3003 (φάρμακα που αποτελούνται από προϊόντα αναμεμειγμένα μεταξύ τους, παρασκευασμένα για θεραπευτικούς ή προληπτικούς σκοπούς, αλλά που δεν παρουσιάζονται με μορφή δόσεων ούτε είναι συσκευασμένα για λιανική πώληση), οι εξαγωγές των οποίων μειώθηκαν περαιτέρω το 2016 στα 12,6 εκ. Ευρώ από 15,2 εκ. Ευρώ το 2016. Την σχετικώς σταθερή ανοδική πορεία τους των τελευταίων ετών συνέχισαν τέλος και οι ελληνικές εξαγωγές προϊόντων της υποκατηγορίας ΚΣΟ 3006 (διάφορα παρασκευάσματα και φαρμακευτικά είδη, όπως για παράδειγμα αποστειρωμένα

ράμματα, αιμοστατικά, αντισυλληπτικά κα) φθάνοντας τα 2 εκ. Ευρώ. Μείωση 35,3% σημείωσαν συνολικά οι εξαγωγές των υπόλοιπων υποκατηγοριών.

Η 3η σημαντικότερη και πολυπληθέστερη με 47 εξαγωγικούς κωδικούς κατηγορία περιλαμβάνει τις **μηχανές, συσκευές και υλικά ηλεκτρικά και τα μέρη τους (ΚΣΟ 85)**. Οι ελληνικές εξαγωγές των σχετικών προϊόντων, σημείωσαν το 2017 σημαντική αύξηση 10,2% σε σχέση με το 2016 και ανήλθαν στα 155,4 εκ. Ευρώ. Σημαντικότερο 4ψήφιο κωδικό της κατηγορίας το 2017 απετέλεσαν οι ηλεκτρικοί συσσωρευτές (ΚΣΟ 8507), οι εξαγωγές των οποίων, αυξανόμενες σε σχέση με το 2016 83,6% ανήλθαν στα 57,7 εκ. Ευρώ, ξεπερνώντας για πρώτη φορά τις εξαγωγές καλωδίων (ΚΣΟ 8544), οι οποίες μειώθηκαν 25,2% ήτοι από 63,1 εκ. Ευρώ το 2016 σε 47,2 εκ. Ευρώ το 2017. Οι κωδικοί αυτοί καλύπτουν μαζί το 61,3% των εξαγωγών της διψήφιας κατηγορίας.

Σημαντική αύξηση σημείωσαν και οι εξαγωγές των ΚΣΟ 8536 (διακόπτες, βύσματα, υποδοχές ηλεκτρικών λαμπτήρων), ΚΣΟ 8517 (τηλεφωνικές και άλλες συσκευές μετάδοσης και λήψης φωνής, εικόνων και δεδομένων) και ΚΣΟ 8515 (μηχανές συγκόλλησης), οι οποίες διαμορφώθηκαν στο επίπεδο των 10,5 εκ. Ευρώ, 10,3 εκ Ευρώ και 10 εκ. Ευρώ αντιστοίχως ξεπερνώντας σε αξία τις εξαγωγές προϊόντων των υποκατηγοριών ΚΣΟ 8516 (ηλεκτροθερμικές συσκευές) και ΚΣΟ 8523 (δίσκοι, ταινίες, διατάξεις αποθήκευσης με ημιαγωγό, «έξυπνες κάρτες» κλπ), οι οποίες μειώθηκαν το 2017 στα 9,9 εκ. Ευρώ και 6,5 εκ. Ευρώ, από 10,3 εκ Ευρώ και 8,2 εκ. Ευρώ αντιστοίχως το 2016.

Η επόμενη διψήφια κατηγορία ελληνικών εξαγωγών (παραλείποντας τις κατηγορίες ΚΣΟ 20, 08 και 04 που αφορούν τρόφιμα και οι οποίες εξετάζονται χωριστά παρακάτω), περιλαμβάνει τα **ενδύματα (ΚΣΟ 61)**. Οι ελληνικές εξαγωγές της εν λόγω κατηγορίας προς την Γερμανία επανήλθαν το 2017 σε θετική πορεία, προσεγγίζοντας το ύψος των 92,8 εκ. Ευρώ από 91,4 εκ. Ευρώ το 2016.

Το μεγαλύτερο μερίδιο (43,5%) των ελληνικών εξαγωγών ενδυμάτων διατηρεί η υποκατηγορία ΚΣΟ 6106 (φορέματα-υποκάμισα, μπλούζες-πουκάμισα για γυναίκες και κορίτσια) παρά το γεγονός ότι η αξία τους μειώνεται σταθερά τα τελευταία έτη (2017: 40,3 εκ. Ευρώ, 2016: 42,9 εκ. Ευρώ κ.ο.κ). Επόμενοι σημαντικότεροι κωδικοί είναι οι ΚΣΟ 6104, 6109, οι εξαγωγές των οποίων ανήλθαν το 2017 σε 23,3 εκ. Ευρώ και 19,6 εκ. Ευρώ έναντι 19,5 εκ. Ευρώ και 20,6 εκ. Ευρώ αντιστοίχως. Αύξηση σημείωσαν τέλος συνολικά οι ελληνικές εξαγωγές ενδυμάτων των λοιπών 4ψήφιων κωδικών, οι οποίες καλύπτουν 10,2% της κατηγορίας των ενδυμάτων.

Ακολουθεί η κατηγορία **ΚΣΟ 39 (Πλαστικές ύλες)**, στην οποία η χώρα μας φαίνεται ότι έχει εδραιώσει την παρουσία της στην Γερμανία σε σημαντικό αριθμό υποκατηγοριών καταγράφοντας μάλιστα από το 2010 και εντεύθεν συνεχή αύξηση εξαγωγών. Το 2017 οι ελληνικές εξαγωγές ανήλθαν σε 73,8 εκ. Ευρώ έναντι 68,4 εκ. Ευρώ το 2016 (2010: 40,7 εκ. Ευρώ). Το μεγαλύτερο τμήμα των εξαγωγών της χώρας μας στην εν λόγω κατηγορία (33,3%) καταλαμβάνει ο ΚΣΟ 3920 (πλάκες, φύλλα, μεμβράνες από πλαστικές ύλες πάχους μικρότερου του 1mm) με εξαγωγές οι οποίες ανήλθαν το 2017 σε 24,6 εκ. Ευρώ από 22,4 εκ. Ευρώ (2010: 10,8 εκ. Ευρώ). Αύξηση το 2017 κατέγραψαν και οι κατηγορίες ΚΣΟ 3921 (Άλλες πλάκες, φύλλα, μεμβράνες, ταινίες και λουρίδες από πλαστικές ύλες), ΚΣΟ 3923 (Είδη μεταφοράς ή συσκευασίας, από πλαστικές ύλες. Πώματα, καπάκια-καψούλια και άλλες διατάξεις κλεισίματος, από πλαστικές ύλες) και ΚΣΟ (Πλάκες, φύλλα, ταινίες, λουρίδες, μεμβράνες και άλλες επίπεδες μορφές-αυτοκόλλητα, από πλαστικές ύλες, ακόμα και σε κυλίνδρους) με εξαγωγές 9,7 εκ. Ευρώ, 8,9 εκ. Ευρώ και 8,5 εκ. Ευρώ, έναντι 9,2 εκ. Ευρώ, 8,6 εκ. Ευρώ και 6,2 εκ. Ευρώ το 2016, ενώ μείωση σημείωσε η κατηγορία ΚΣΟ 3924 (Πιατικά, άλλα είδη νοικοκυριού ή οικιακής οικονομίας και είδη υγιεινής ή καλλωπισμού, από πλαστικές ύλες) από 9,4 εκ. Ευρώ το 2016 σε 7,8 εκ. Ευρώ το 2017. Τέλος ανοδική πορεία κατέγραψαν οι ελληνικές εξαγωγές σε όλες σχεδόν τις υπόλοιπες υποκατηγορίες, φθάνοντας το 2017 συνολικά τα 14,1 εκ. Ευρώ έναντι 12,4 εκ. Ευρώ το 2016.

Ακολουθεί η κατηγορία **ΚΣΟ 84 (Λέβητες, μηχανές, συσκευές και μέρη αυτών κλπ)** της οποίας οι ελληνικές εξαγωγές εμφάνισαν το 2017 σημαντική αύξηση 48,1% και διαμορφώθηκαν στο επίπεδο των 73,2 εκ. Ευρώ, έναντι 49,6 εκ. Ευρώ το 2016. Κυριότερο συντελεστή της αύξησης απετέλεσαν οι εξαγωγές της 4ψήφιας υποκατηγορίας ΚΣΟ 8411 (στρόβιλοι δι' αντιδράσεως, συσκευές προώθησης διά στροβίλου και άλλοι στρόβιλοι δι' αερίου) οι οποίες ανήλθαν το 2017 σε 35,4 εκ. Ευρώ από 7,1 εκ. Ευρώ το 2016. Γενικά, στην εν λόγω κατηγορία συμμετέχουν πολλές υποκατηγορίες, με μικρές σχετικά ποσότητες εξαγωγών, που αφορούν κυρίως μέρη μηχανών και εξαγωγών και τα οποία παρουσιάζουν σημαντικές διακυμάνσεις από έτος σε έτος, δυσχεραίνοντας έτσι την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων ως προς τις μακροπρόθεσμες δυνατότητές απόκτησης σταθερού μεριδίου στην γερμανική αγορά. Ομαδοποιούμενες οι εξαγωγές της εν λόγω κατηγορίας, εν γένει περιλαμβάνουν συσκευές κλιματισμού, μηχανές εκτύπωσης, ανελκυστήρες, κινητήρες πλοίων, μέρη συστημάτων κρουνοποιίας, ψυκτικές συσκευές και έπιπλα, θερμαντήρες, μηχανές πλανίσματος, κάμψης σταθεροποίησης και ισιώματος, Η/Υ, φίλτρα αέρα/νερού, μέρη μηχανών συγκομιδής/αλωνισμού, συσκευές ψεκασμού κα. Κατωτέρω παρατίθεται, προς

διευκόλυνση, η εξέλιξη των εξαγωγών των 30 σημαντικότερων εξαγωγικών προϊόντων του ΚΣΟ 84 κατά την πενταετία 2013-2017.

Στην επόμενη θέση της γενικής κατάταξης των ελληνικών εξαγωγών προς την Γερμανία ευρίσκονται τα **πετρελαιοειδή ΚΣΟ 27**, των οποίων οι εξαγωγές παρουσιάζουν κατά καιρούς έντονες διακυμάνσεις και αστάθεια. Το 2017 οι ελληνικές εξαγωγές πετρελαιοειδών, αυξανόμενες 17,5%, ανήλθαν σε 72,8 εκ. Ευρώ. Το μεγαλύτερο τμήμα αυτών κατέλαβαν οι εξαγωγές ειδικού καυσίμου αεριωθουμένων (ΚΣΟ 27101921), η αξία των οποίων έφθασε το 2017 σε 57,4 εκ. Ευρώ (102,8 χιλ. τόνοι), από 42,8 εκ. Ευρώ (85,6 χιλ. τόνοι) το 2016. Ακολούθησαν τα προϊόντα ορυκτών κεριών της κατηγορίας ΚΣΟ 27129099, οι εξαγωγές των οποίων ανήλθαν το 2017 σε 8,9 εκ. Ευρώ (14,6 χιλ. τόνοι), έναντι 7,8 εκ. Ευρώ το 2016 (10,7 χιλ. τόνοι). Τέλος, αναφέρονται άλλες τρεις κατηγορίες προϊόντων διύλισης πετρελαίου, ήτοι οι ΚΣΟ 27101968 (πετρέλαιο εξωτερική καύσης), ΚΣΟ 27101947 και ΚΣΟ 27101999 (άλλα λιπαντικά λάδια), όπου οι εξαγωγές μας το 2017 ανήλθαν σε 3,9 εκ. Ευρώ (14,2 χιλ. τόνοι), 818 χιλ. Ευρώ (1,7 χιλ. τόνοι) και 721,6 χιλ. Ευρώ (1061 τόνοι), έναντι 7,5 εκ. Ευρώ (41 χιλ. τόνοι), 799,2 χιλ. Ευρώ (2,6 χιλ. τόνοι) και 1,7 εκ. Ευρώ (2,2 χιλ. τόνοι) το 2016 αντιστοίχως.

Ακολουθεί η κατηγορία των **τεχνουργημάτων από χυτοσίδηρο, σίδηρο ή χάλυβα ΚΣΟ 73**, οι εξαγωγές της οποίας σχεδόν διπλασιάστηκαν, από 29,1 εκ. Ευρώ το 2016 σε 45,6 εκ. Ευρώ το 2017. Εντυπωσιακή άνοδο κατέγραψαν οι ελληνικές εξαγωγές της υποκατηγορίας ΚΣΟ 7326 (άλλα τεχνουργήματα από σίδηρο ή χάλυβα καταλαμβάνοντας την πρώτη θέση με 13,8 εκ. Ευρώ, έναντι 3,7 εκ. Ευρώ το 2016. Ανοδικά κινήθηκαν επίσης και οι υποκατηγορίες ΚΣΟ 7306 (άλλοι σωλήνες), ΚΣΟ 7312 (συρματοσχοίνα) και ΚΣΟ 7324 (είδη υγιεινής και τα μέρη τους από χυτοσίδηρο), των οποίων οι εξαγωγές ανήλθαν το 2017 σε 11,5 εκ. Ευρώ, 7,6 εκ. Ευρώ και 7,1 εκ. Ευρώ. Τέλος, αναφέρονται οι κατηγορίες ΚΣΟ 7308 (διάφορες κατασκευές από χυτοσίδηρο) και ΚΣΟ 7307 (εξαρτήματα σωληνώσεων) με εξαγωγές 2 εκ. Ευρώ και 1,1 εκ. Ευρώ (2016: 849,4 χιλ. Ευρώ και 1,6 εκ. Ευρώ αντίστοιχα). Οι ελληνικές εξαγωγές στις λοιπές υποκατηγορίες (4,9% επί του συνόλου της κατηγορίας 73) μειώθηκαν συνολικά ελαφρώς, από 2,7 εκ. Ευρώ το 2016 σε 2,2 εκ. Ευρώ το 2017.

Οι ελληνικές εξαγωγές στην επόμενη κατηγορία **ΚΣΟ 74 (χαλκός και τεχνουργήματα από χαλκό)** το 2017 επανήλθαν σε ανοδική πορεία και διαμορφώθηκαν στο επίπεδο των 41,7 εκ. Ευρώ (2016: 36 εκ. Ευρώ). Αυτό οφείλεται κατά βάση στην αύξηση των εξαγωγών της κυριότερης υποκατηγορίας (μερίδιο 88,2% επί των εξαγωγών της κατηγορίας ΚΣΟ 74) των χάλκινων σωλήνων ΚΣΟ 7411, οι οποίες ανήλθαν το 2017 σε 36,8 εκ. Ευρώ, έναντι 31,4 εκ. Ευρώ το 2016. Αμελητέα

αύξηση κατέγραψαν και οι εξαγωγές ράβδων από χαλκό (ΚΣΟ 7407) (2017: 2,5 εκ. Ευρώ από 2,4 εκ. Ευρώ το 2016) παραμένοντας ωστόσο σε χαμηλά επίπεδα σε σύγκριση με τις αρχές της τρέχουσας δεκαετίας. Παρά τις επί μέρους διακυμάνσεις, οι ελληνικές εξαγωγές στις υπόλοιπες υποκατηγορίες (πλάκες και φύλλα από χαλκό, απορρίμματα και θραύσματα χαλκού, σύρματα από χαλκό κτ) παρέμειναν το 2017 περίπου στο ίδιο επίπεδο του προηγούμενου έτους (2017: 2,4 εκ. Ευρώ).

Αύξηση παρουσίασαν το 2017 και οι εξαγωγές της κατηγορίας **ΚΣΟ 38 (Διάφορα προϊόντα χημικών βιομηχανιών)**, οι οποίες ανήλθαν στο επίπεδο των 29,5 εκ. Ευρώ, έναντι 27,4 εκ. Ευρώ το 2016. Σημαντικότερη υποκατηγορία (75,9% των εξαγωγών της διψήφιας κατηγορίας) συνιστά ο ενεργός άνθρακας ΚΣΟ 3802 (ο οποίος μεταξύ άλλων χρησιμοποιείται στα φίλτρα των τσιγάρων) με εξαγωγές το 2017 22,4 εκ. Ευρώ (2016: 19,1 εκ. Ευρώ). Ακολουθεί με αρκετή διαφορά η υποκατηγορία ΚΣΟ 3824 (διάφορα κονιάματα και σκυροδέματα) με εξαγωγές, το 2017, 4,5 εκ. Ευρώ, έναντι 4,6 εκ. Ευρώ το 2016. Οι υπόλοιπες εξαγωγές, οι οποίες περιλαμβάνουν κολοφώνια και ρητινικά οξέα, υποκινητές αντίδρασης, αντιδραστήρια διαγνωστικής, προϊόντα για το κολλάρισμα κτ, καταλαμβάνουν μερίδιο 8,8% της διψήφιας κατηγορίας και ανήλθαν σε 2,5 εκ. Ευρώ.

Επόμενη, μετά τα χημικά προϊόντα, διψήφια κατηγορία ελληνικών εξαγωγών, **τα οχήματα (ΚΣΟ 87)**, αφορά στο μεγαλύτερο μέρος της αξίας τους, επανεξαγωγές αυτοκινήτων ή μηχανών μεγάλου κυβισμού καινούργιων ή μεταχειρισμένων, καθώς και ανταλλακτικών (τα οποία ως γνωστόν δεν παράγονται στην χώρα μας), οι οποίες πραγματοποιήθηκαν τα χρόνια της οικονομικής κρίσεως. Ως εκ τούτου, δεν χρήζουν ανάλυσης στο πλαίσιο της παρούσας έκθεσης. Αναφέρεται μόνον ο κωδικός ΚΣΟ 8712 (Ποδήλατα), όπου η αξία των ελληνικών εξαγωγών αυξήθηκε έτι περαιτέρω το 2017 σε 2,7 εκ. Ευρώ (2016: 2,5 εκ. Ευρώ).

Οι ελληνικές εξαγωγές του **ΚΣΟ 94 (Έπιπλα, είδη κλινοστρωμνής, συσκευές φωτισμού κλπ)**, μετά από 10ετή σχεδόν ανοδική πορεία, σημείωσαν το 2017 κάμψη καθώς μειώθηκαν από 19,1 εκ. Ευρώ το 2016 σε 17,4 εκ. Ευρώ το 2017. Οι διαχρονικά περισσότερες εξαγωγές αφορούν σε προϊόντα του ΚΣΟ 9403 (άλλα έπιπλα και μέρη αυτών κυρίως από μέταλλο), οι οποίες ανήλθαν το 2017 σε 9,4 εκ. Ευρώ, έναντι 10,1 εκ. Ευρώ το 2016.

Ακολουθεί η κατηγορία ΚΣΟ 9404 (σομιέδες και στρώματα), με εξαγωγές, οι οποίες παρέμειναν σχετικά σταθερές το 2017 στα 2,5 εκ. Ευρώ. Την 3η θέση καταλαμβάνουν οι εξαγωγές

του ΚΣΟ 9401 (καθίσματα), με εξαγωγές, οι οποίες εμφανίζουν σταθερή αύξηση τα τελευταία έτη ανερχόμενες το 2017 στα 1,9 εκ. Ευρώ από 1,2 εκ. Ευρώ τα 2016. Τέλος, αναφέρονται οι συσκευές φωτισμού (ΚΣΟ 9405) με σταθερές κατά κανόνα εξαγωγές προς την Γερμανία τα τελευταία έτη. Το 2017 οι εξαγωγές του εν λόγω κωδικού ανήλθαν σε 1,9 εκ. Ευρώ.

Οι ελληνικές εξαγωγές του κωδικού **ΚΣΟ 52 βαμβάκι** (διαφόρων βαθμών επεξεργασίας) μετά από συνεχή πτωτική πορεία τα τελευταία έτη επανήλθαν σε θετική τροχιά, ανερχόμενες σε 17,2 εκ. Ευρώ, έναντι 14,2 εκ. Ευρώ το 2016. Κύρια αιτία, η αύξηση των εξαγωγών στην 2η σε αξία υποκατηγορία ΚΣΟ 5201 (Βαμβάκι, μη λαναρισμένο ούτε χτενισμένο) στα 6,1 εκ. Ευρώ το 2017 έναντι 3,5 εκ. Ευρώ το 2016. Σημαντικότερη υποκατηγορία παραμένει ο ΚΣΟ 5205 (Νήματα από βαμβάκι, άλλα νήματα για ράψιμο, που περιέχουν τουλάχιστον 85 % κατά βάρος βαμβάκι, μη συσκευασμένα για λιανική πώληση) με εξαγωγές, οι οποίες διαμορφώθηκαν σε 8,9 εκ. Ευρώ, έναντι 9,1 εκ. Ευρώ το 2016.

Στον κωδικό **ΚΣΟ 33 (Καλλυντικά)**, οι ελληνικές εξαγωγές προς την Γερμανία κινούνται συνεχώς ανοδικά την τελευταία 7ετία και ανήλθαν το 2017 σε 16,8 εκ. Ευρώ. Η σημαντικότερη υποκατηγορία ΚΣΟ 3304 αφορά σε προϊόντα ομορφιάς ή φτιασιδώματος, οι εξαγωγές των οποίων από την χώρα μας προς την Γερμανία ανήλθαν το 2017 σε 8,4 εκ. Ευρώ από 7,5 εκ. Ευρώ το 2016. Οι εξαγωγές παρασκευασμάτων για το ξύρισμα και αποσμητικών (ΚΣΟ 3307) διπλασιάστηκαν μεταξύ 2016 και 2017 και πέρασαν στην δεύτερη θέση με αξία 3,8 εκ. Ευρώ (2016: 1,6 εκ. Ευρώ). Την τρίτη θέση κατέλαβαν οι εξαγωγές παρασκευασμάτων για μαλλιά, παρά την αύξηση που σημείωσαν και αυτές το 2017 στα 3,6 εκ. Ευρώ, έναντι 2,9 εκ. Ευρώ το 2016. Οι εξαγωγές μας στις υπόλοιπες υποκατηγορίες δεν υπερβαίνουν συνολικώς το 1 εκ. Ευρώ.

Η ανάλυση του **ΚΣΟ 99 (Λοιπά προϊόντα)** παρέλκει, καθώς δεν αφορά σε εμπορεύματα καθαυτά.

Η κατηγορία **ΚΣΟ 62 (Ενδύματα άλλα από πλεκτά)**, παρά τις κατά καιρούς διακυμάνσεις, διατηρεί διαχρονικά αξιοσημείωτο μερίδιο στις ελληνικές εξαγωγές προς την Γερμανία. Το 2017, η αξία των ελληνικών εξαγωγών της κατηγορίας αυξήθηκε έτι περαιτέρω σε 13,9 εκ. Ευρώ, έναντι 13 εκ. Ευρώ το 2016. Το μεγαλύτερο μερίδιο (77,4%) καλύπτουν κατά σειρά οι υποκατηγορίες ΚΣΟ 6204 (ταγέρ, ζακέτες, φορέματα, παντελόνια για γυναίκες), ΚΣΟ 6203 (κουστούμια και παντελόνια για άντρες), ΚΣΟ 6207 (εσώρουχα και πιτζάμες για άντρες), ΚΣΟ 6206 (πουκάμισα για γυναίκες) και ΚΣΟ 6214 (μαντίλια, κασκόλ), οι εξαγωγές στις οποίες, παρά τις επί μέρους διακυμάνσεις,

παρέμειναν το 2017 σχετικά σταθερές στα 10,2 εκ. Ευρώ (2016: 10,4 εκ. Ευρώ). Οι λοιπές υποκατηγορίες εξαγωγών αφορούν τις κατηγορίες (ΚΣΟ 6202 παλτά για γυναίκες, ΚΣΟ 6205 υποκάμισα για άνδρες, ΚΣΟ 6212 στηθόδεσμοι, ΚΣΟ 6201 παλτά για άνδρες, 6208 φανελάκια, μεσοφόρια για γυναίκες ΚΣΟ 6211 φόρμες και αθλητική ενδυμασία κα), όπου οι εξαγωγές μας ανήλθαν το 2017 συνολικά σε 2,9 εκ. (2016: 2,5 εκ. Ευρώ).

Οι ελληνικές εξαγωγές της κατηγορίας **ΚΣΟ 90 (Όργανα και συσκευές οπτικής, φωτογραφίας, μέτρησης, όργανα ιατροχειρουργικής)** το 2017 διαμορφώθηκαν στο επίπεδο των 12,5 εκ. Ευρώ, έναντι 15,8 εκ. Ευρώ το 2016. Κύριο λόγο συνιστά η μείωση στις τρεις πρώτες υποκατηγορίες (μερίδιο 48,1% επί των εξαγωγών της κατηγορίας ΚΣΟ 90) ΚΣΟ 9028 (μετρητές αερίων), ΚΣΟ 9021 (είδη και συσκευές ορθοπεδικής) και ΚΣΟ 9018 (όργανα και συσκευές για την ιατρική, τη χειρουργική, την οδοντιατρική ή την κτηνιατρική) από 5,5 εκ. Ευρώ, 3,9 εκ. Ευρώ και 2,7 εκ. Ευρώ το 2016 σε 2,5 εκ. Ευρώ, 1,9 εκ. Ευρώ και 1,5 εκ. Ευρώ αντιστοίχως το 2017. Αντιθέτως, σημαντική αύξηση κατέγραψαν οι εξαγωγές σε όλες σχεδόν τις υπόλοιπες υποκατηγορίες (φακοί επαφής, θερμόμετρα και άλλες συσκευές μέτρησης, άλλα όργανα και συσκευές μέτρησης, όργανα και συσκευές για αναλύσεις φυσικές ή χημικές κλπ) από 3,7 εκ. Ευρώ συνολικά το 2016, σε 6,5 εκ. Ευρώ το 2017.

Οι εξαγωγές προϊόντων του **ΚΣΟ 56 (Βάτες, είδη σχοινοποιίας)** το 2017, παρέμειναν ουσιαστικά στο ίδιο επίπεδο με το προηγούμενο έτος, ήτοι στα 11,8 εκ. Ευρώ. Εδώ οι εξαγωγές της χώρας μας κατανέμονται ουσιαστικά σε δύο υποκατηγορίες με συνολικό μερίδιο 96,9%. Η πρώτη εξ αυτών αφορά στον ΚΣΟ (Υφάσματα μη υφασμένα, έστω και εμποτισμένα, επιχρισμένα, επικαλυμμένα ή με απανωτές στρώσεις), οι εξαγωγές του οποίου ανήλθαν το 2017 σε 7,1 εκ. Ευρώ, έναντι 6,4 εκ. Ευρώ το 2016. Στην δεύτερη υποκατηγορία ΚΣΟ 5608 (υλικά διχτύων), οι εξαγωγές μας ανήλθαν σε 4,2 εκ. Ευρώ, έναντι 4,9 εκ. Ευρώ το 2016. Σε όλες τις υπόλοιπες υποκατηγορίες, οι εξαγωγές δεν υπερέβησαν τα 370 χιλ. Ευρώ.

Εντυπωσιακή άνοδο σημείωσαν το 2017 οι εξαγωγές προϊόντων, της κατηγορίας **ΚΣΟ 32 (δεψικά και βαφικά εκχυλίσματα)**, οι οποίες ανήλθαν σε 11,5 εκ. Ευρώ, έναντι 6,4 εκ. Ευρώ το 2016. Η αύξηση αφορά και τις τρεις κύριες υποκατηγορίες εξαγωγών (μερίδιο 85% επί συνόλου εξαγωγών της κατηγορίας) που αφορούν προϊόντα που περιλαμβάνονται στους κωδικούς ΚΣΟ 3204 (χρωστικές ύλες), ΚΣΟ 3215 (μελάνια τυπογραφίας) και ΚΣΟ 3208 (χρώματα επίχρισης και βερνίκια). Οι εξαγωγές της χώρας μας στους εν λόγω κωδικούς ανήλθαν το 2017 σε 3,6 εκ. Ευρώ, 3,6 εκ. Ευρώ και 2,2 εκ. Ευρώ, έναντι 3,1 εκ. Ευρώ, 926,7 χιλ. Ευρώ και 1,2 εκ. Ευρώ το 2016. Οι

εξαγωγές μας στις υπόλοιπες υποκατηγορίες συνολικά ανήλθαν σε 1,6 εκ. Ευρώ (2016: 1 εκ. Ευρώ).

Τελευταία στην κατάταξη των 30 πρώτων διψήφιων κωδικών εξαγωγίμων προϊόντων της χώρας μας προς Γερμανία ευρίσκονται τα **προϊόντα εκδοτικών οίκων και βιομηχανιών που ασχολούνται με τις γραφικές τέχνες (ΚΣΟ 49)** με αξία εξαγωγών το 2017 10,3 εκ. Ευρώ (2016: 10,4 εκ. Ευρώ). Οι ελληνικές εξαγωγές εδώ αφορούν ουσιαστικά μία μόνον υποκατηγορία, τον ΚΣΟ 4901 (βιβλία, φυλλάδια και παρόμοια έντυπα) με αξία εξαγωγών το 2017 9,5 εκ. Ευρώ, έναντι 9,3 εκ. Ευρώ το 2016.

ΤΡΟΦΙΜΑ – ΠΟΤΑ - ΚΑΠΝΟΣ

Το μερίδιο των εξαγωγών τροφίμων επί του συνόλου των ελληνικών εξαγωγών στη Γερμανία μειώθηκε από 37,3% το 2016 σε 36,9% το 2017.

Στην πρώτη θέση των εξαγωγών ελληνικών τροφίμων και τρίτη στο σύνολο των ελληνικών εξαγωγών προς Γερμανία, με μερίδιο 7,4%, κατετάγησαν για πρώτη φορά, μετά από τουλάχιστον μία δεκαετία συνεχούς ανόδου, τα γαλακτοκομικά προϊόντα (ΚΣΟ 04) με αξία εξαγωγών 152,3 εκ. Ευρώ (2016: 138,3 εκ. Ευρώ). Οι εξαγωγές τυριών (ΚΣΟ 0406), με μερίδιο 91,2% στο σύνολο των εξαγωγών της διψήφιας κατηγορίας, αυξήθηκαν το 2017 σε 139 εκ. Ευρώ έναντι, 128,6 εκ. Ευρώ το 2016. Μικρή αύξηση κατέγραψε και το γιαούρτι (ΚΣΟ 0403) από 6,5 εκ. Ευρώ το 2016 σε 6,8 εκ. Ευρώ το 2017. Τέλος, ρεκόρ κατέγραψαν οι ελληνικές εξαγωγές μελιού από 901,3 εκ. Ευρώ το 2016 σε 3,7 εκ. Ευρώ τα 2017.

Στην δεύτερη θέση υποχώρησε η κατηγορία των **παρασκευασμάτων λαχανικών-φρούτων (ΚΣΟ 20)**, οι ελληνικές εξαγωγές της οποίας, αυξήθηκαν ελαφρώς από 148,4 εκ. Ευρώ το 2016. σε 149,3 εκ. Ευρώ το 2017.

Οι περισσότερες εξαγωγές (2017: 55,6 εκ. Ευρώ) αφορούν στην υποκατηγορία ΚΣΟ 2005 (λαχανικά παρασκευασμένα αλλιώς παρά με ξίδι, όχι κατεψυγμένα). Κυριότερο προϊόν οι ελιές χωρίς ξίδι (ΚΣΟ 20057000), οι εξαγωγές των οποίων παρέμειναν, ως και το 2016, στα 38,7 εκ. Ευρώ. Αξιοσημείωτες είναι επίσης οι ελληνικές εξαγωγές στους ΚΣΟ 20059950, 20059980 (Μείγματα λαχανικών, άλλα λαχανικά) με 4 εκ. Ευρώ και 5,3 εκ. Ευρώ αντιστοίχως το 2017 (2016: 3,7 εκ. Ευρώ και 4,9 εκ. Ευρώ), τα φασόλια (ΚΣΟ 20055900, 20055100) με εξαγωγές 2,1 εκ. Ευρώ

και 1,9 εκ. Ευρώ αντιστοίχως (2016: 1,6 εκ. Ευρώ και 1,5 εκ. Ευρώ) και σε βλαστούς από μπαμπού (ΚΣ 20059100) με 2,1 εκ. Ευρώ το 2017, έναντι 1,6 εκ. Ευρώ το 2016.

Επόμενη σημαντικότερη υποκατηγορία η ΚΣΟ 2008 (Καρποί και φρούτα και άλλα βρώσιμα μέρη φυτών, αλλιώς παρασκευασμένα ή διατηρημένα, με ή χωρίς προσθήκη ζάχαρης ή άλλων γλυκαντικών ή αλκοόλης), όπου οι ελληνικές εξαγωγές μειώθηκαν από 55,7 εκ. Ευρώ το 2016 σε 50,5 εκ. Ευρώ το 2017. Συγκεκριμένα, οι εξαγωγές παρασκευασμάτων ροδακίνων (ΚΣΟ 200870) μειώθηκαν έτι περαιτέρω το 2017, σε 37,1 εκ. Ευρώ, έναντι 42,2 εκ. Ευρώ το 2016 και 52,2 εκ. Ευρώ το 2015. Οι εξαγωγές διατηρημένων βερικόκων ΚΣΟ 200850 το 2017 ανήλθαν σε 5,3 εκ. Ευρώ, παραμένοντας στα ίδια περίπου επίπεδα με το 2016. Τέλος, οι εξαγωγές διατηρημένων μειγμάτων φρούτων (ΚΣΟ 200897) μειώθηκαν το 2017 στα 4,5 εκ. Ευρώ έναντι 6 εκ. Ευρώ το 2016.

Όσον αφορά στην ΚΣΟ 2001 (Λαχανικά, καρποί και φρούτα και άλλα βρώσιμα μέρη φυτών, παρασκευασμένα ή διατηρημένα με ξίδι ή οξικό οξύ), οι ελληνικές εξαγωγές προς Γερμανία το 2017 αυξήθηκαν σε 28,8 εκ. Ευρώ το 2017, έναντι 24,3 εκ. Ευρώ το 2016. Κυριότερο εξαγωγίμο προϊόν της εν λόγω κατηγορίας οι πιπεριές (ΚΣΟ 20019020 και 20019070) με εξαγωγές το 2017 17,6 εκ. Ευρώ και 1,4 εκ. Ευρώ, έναντι 15,7 εκ. Ευρώ και 896,2 χιλ. Ευρώ το 2016 καθώς και οι ελιές σε ξίδι (ΚΣΟ 20019065) με εξαγωγές το 2017 8,7 εκ. Ευρώ έναντι 6,7 εκ. Ευρώ το 2016. Τα παρασκευάσματα ντομάτας ΚΣΟ 2002 παρέμειναν στα ίδια περίπου επίπεδα του 2016, με αξία εξαγωγών 4,5 εκ. Ευρώ το 2017.

Οι εξαγωγές χυμών αυξήθηκαν το 2017 σε 3,7 εκ. Ευρώ από 3,3 εκ. Ευρώ το 2016. Σε 2,1 εκ. Ευρώ ανήλθαν οι εξαγωγές μαρμελάδας. Τέλος, σημειώνονται οι εξαγωγές παρασκευασμάτων μανιταριών, οι οποίες ανήλθαν το 2017 σε 1,4 εκ. Ευρώ.

Οι εξαγωγές **νωπών φρούτων (ΚΣΟ 08)** συνιστούν την 2η σημαντικότερη κατηγορία τροφίμων–ποτών και την 6η (με μερίδιο 6,8%) επί του συνόλου των εξαγωγών μας προς την Γερμανία. Το 2017, οι εξαγωγές της χώρας μας σε προϊόντα της εξεταζόμενης κατηγορίας, κατέγραψαν μείωση 7,2% και διαμορφώθηκαν στο επίπεδο των 140,4 εκ. ευρώ, έναντι 142,8 εκ. Ευρώ το 2016. Το μεγαλύτερο μερίδιο στις εξαγωγές της εν λόγω κατηγορίας (38,4%) καταλαμβάνουν σταθερά την τελευταία δεκαετία τα νωπά σταφύλια (ΚΣΟ 080610), οι εξαγωγές των οποίων επανήλθαν το 2017 στο προ 4ετίας υψηλό επίπεδο των 53,9 εκ. Ευρώ. Ακολουθούν πορτοκάλια (ΚΣΟ 080510) με εξαγωγές 14,9 εκ. Ευρώ (2016: 26,1 εκ. Ευρώ), ακτινίδια (ΚΣΟ 081050) με 12,6 εκ. Ευρώ (2016: 11,2 εκ. Ευρώ), άλλοι καρποί διατηρημένοι (ΚΣΟ 081190) με 10,3 εκ. Ευρώ (2016: 10,2 εκ. Ευρώ), καρπούζια (ΚΣΟ 080711) με 8 εκ. Ευρώ (2016: 8 εκ. Ευρώ),

διατηρημένα κεράσια (ΚΣΟ 081210) με 7,3 εκ. Ευρώ (2016: 6,2 εκ. Ευρώ), νωπά ροδάκινα (ΚΣΟ 080930) με 5,2 εκ. Ευρώ (2016: 10,2 εκ. Ευρώ), κεράσια (ΚΣΟ 080929) με 4,9 εκ. Ευρώ (2016: 6 εκ. Ευρώ), φράουλες (ΚΣΟ 081010) με 3,8 εκ. Ευρώ (2016: 3,7 εκ. Ευρώ), μανταρίνια (ΚΣΟ 080522) με 3,6 εκ. Ευρώ, τα βερίκοκα (ΚΣΟ 080910) με 2,1 εκ. Ευρώ (2016: 6 εκ. Ευρώ), σταφίδες (ΚΣΟ 080620) με 2 εκ. Ευρώ το 2017 όπως και το 2016, ξερά σύκα (ΚΣΟ 080420) με 1,4 εκ. Ευρώ (2016: 894 χιλ. Ευρώ) κλπ.

Οι εξαγωγές **αλκοολούχων ποτών (ΚΣΟ 22)** το 2017 αυξηθείσες έως 3,3% ανήλθαν το 2017 σε 70,3 εκ. Ευρώ, έναντι 68,1 εκ. Ευρώ το 2016. Σημαντικότερο εξαγωγικό προϊόν με μερίδιο 28,7% επί του συνόλου των εξαγωγών της κατηγορίας ποτών, παραμένει με διαφορά το ούζο (ΚΣΟ 22089041), η αξία των εξαγωγών του οποίου ανήλθε το 2017 σε 20,2 εκ. Ευρώ, έναντι 20,9 εκ. Ευρώ το 2016. Ακολουθούν άλλα οινοπνευματώδη ποτά (ενδεχομένως τσίπουρο) με ΚΣΟ 22089069 με εξαγωγές αξίας 6,2 εκ. Ευρώ το 2017, έναντι 5,8 εκ. Ευρώ το 2016.

Οι ελληνικές εξαγωγές οίνων (ΚΣΟ 220421) αυξήθηκαν το 2017 σε 28,3 εκ. Ευρώ, έναντι 27,3 εκ. Ευρώ το 2016, και ο οίνος (ΚΣΟ 220421) με αξία εξαγωγών 27,3 εκ. Ευρώ. Ακολουθούν λικέρ (220870) με εξαγωγές 3,5 εκ. Ευρώ, άλλοι οίνοι (ΚΣΟ 220429) 1,7 εκ. Ευρώ και το ξύδι (ΚΣΟ 220900) με 1,5 εκ. Ευρώ.

Επίσης, οι εξαγωγές λικέρ (ΚΣΟ 220870) υποχώρησαν σε 3,1 εκ. Ευρώ έναντι 3,3 εκ. Ευρώ το 2016 ενώ οι εξαγωγές ξυδιού (ΚΣΟ 220900) ανήλθαν τα 1,9 εκ. Ευρώ από 1,5 εκ. Ευρώ το 2016. Αξίζει ιδιαίτερα, τέλος, να σημειωθεί ο διπλασιασμός εντός ενός έτους των ελληνικών εξαγωγών μπύρας από 569 χιλ. Ευρώ το 2016 σε 1,1 εκ. Ευρώ το 2017.

Στην 5η θέση ευρίσκονται τα **λίπη (ΚΣΟ 15)**, με τις ελληνικές εξαγωγές προς Γερμανία να αυξάνονται σημαντικά (24,2%) το 2017, οι οποίες διαμορφώθηκαν στο επίπεδο των 57,9 εκ. Ευρώ, έναντι 46,6 εκ. Ευρώ το 2016. Η χώρα μας, ως γνωστόν, εξάγει κυρίως εξαιρετικά παρθένο ελαιόλαδο (ΚΣΟ 150910) και δευτερευόντως παρθένο ελαιόλαδο (ΚΣΟ 150990), οι εξαγωγές των οποίων ανήλθαν το 2017 σε 43 εκ. Ευρώ και 10,5 εκ. Ευρώ έναντι 31,1 εκ. Ευρώ και 12 εκ. Ευρώ αντίστοιχα το 2016.

Στην 6η θέση ευρίσκονται τα **νωπά λαχανικά (ΚΣΟ 07)**, οι εξαγωγές των οποίων από την Ελλάδα προς την Γερμανία υποχώρησαν το 2017 έτι περαιτέρω στα 47,5 εκ. Ευρώ, έναντι 52 εκ. Ευρώ το 2016 και 52,4 εκ. Ευρώ το 2015. Κυριότερα προϊόντα της κατηγορίας είναι τα σπαράγγια (ΚΣΟ 070920), οι εξαγωγές των οποίων στην Γερμανία υποχώρησαν στο επίπεδο των 14,7 εκ.

Ευρώ, έναντι 19,6 εκ. Ευρώ τα 2016. Την δεύτερη θέση καταλαμβάνουν οι πιπεριές (ΚΣΟ 070960) με εξαγωγές 10,4 εκ. Ευρώ (2016: 10 εκ. Ευρώ). Σταθερές με ελαφρές διακυμάνσεις παραμένουν τα τελευταία έτη οι εξαγωγές μειγμάτων λαχανικών προσωρινά διατηρημένων (ΚΣΟ 071190), η αξία των οπίων διαμορφώθηκε στο επίπεδο των 6,1 εκ. Ευρώ. Σημαντικότερα προϊόντα της εν λόγω 6ψήφιας κατηγορίας είναι η κάππαρη (ΚΣΟ 07119070) με εξαγωγές το 2017 3,3 εκ. Ευρώ και οι πιπεριές (ΚΣΟ 07119010) με εξαγωγές 1,7 εκ. Ευρώ.

Σημαντική άνοδο κατέγραψαν οι εξαγωγές λαχανικών άβραστων ή βρασμένων στο νερό ή στον ατμό, κατεψυγμένων (ΚΣΟ 071080) η αξία των οπίων διαμορφώθηκε στο επίπεδο των 4,8 εκ. Ευρώ το 2017, έναντι 2,2 εκ. Ευρώ το 2016. Βασικότερα προϊόντα : σπαράγγια (ΚΣΟ 07108085) με εντυπωσιακή αύξηση εξαγωγών το 2017 από 88,7 χιλ. Ευρώ (2016) σε 2,5 εκ. Ευρώ και οι ελιές (ΚΣΟ 07108010) με εξαγωγές στα 1,7 εκ. Ευρώ έναντι 1,8 εκ. Ευρώ. Στην 5η θέση της εξαψήφιας ανάλυσης κατατάσσονται τα αγγούρια (ΚΣΟ 070700), η φθίνουσα πορεία των οποίων συνεχίστηκε και το 2017 αποδοθέντα σε αξία 4,7 εκ. Ευρώ από 7,6 εκ. Ευρώ το 2016, 9,3 εκ. Ευρώ το 2015 κ.ο.κ. Οι εξαγωγές ελιών προσωρινά διατηρημένων (ΚΣΟ 071120) ανήλθαν σε 1,8 εκ. Ευρώ και νωπών (ΚΣΟ 070992) σε 676,6 χιλ. Ευρώ.

Τέλος, η κατηγορία των νωπών λαχανικών (ΚΣΟ 07) περιλαμβάνει πληθώρα άλλων προϊόντων (όπως τομάτες, πατάτες, μελιτζάνες κα) με μικρότερη αξία εξαγωγών και σημαντικές διαχρονικές διακυμάνσεις. Το 2017 οι εξαγωγές αυτών συνολικά ανήλθαν σε 4,1 εκ. Ευρώ έναντι 3,7 εκ. Ευρώ το 2016.

Η αξία των εξαγωγών **παρασκευασμάτων με βάση τα δημητριακά (ΚΣΟ 19)**, καταγράφοντας σταθερή άνοδο την τελευταία 5ετία, ανήλθαν το 2017 σε 43,6 εκ. Ευρώ. Το μεγαλύτερο μερίδιο της κατηγορίας (66,5%) καταλαμβάνουν τα μείγματα και ζυμάρια για την παρασκευή προϊόντων αλευροποιίας (ΚΣΟ 190120), με εξαγωγές ύψους 29 εκ. Ευρώ (2016: 24,7 εκ. Ευρώ). Ακολουθούν, με απόσταση, παξιμάδια (ΚΣΟ 190590), με αξία εξαγωγών το 2017 5,6 εκ. Ευρώ, έναντι 5,3 εκ. Ευρώ, προϊόντα δημητριακών τύπου κορν-φλέικς από ρύζι (ΚΣΟ 190490), με εξαγωγές 3 εκ. Ευρώ (2016: 2,8 εκ. Ευρώ), ζυμαρικά (ΚΣΟ 190219) με 2,4 εκ. Ευρώ, έναντι 2,6 εκ. Ευρώ το 2016, γκοφρέτες (ΚΣΟ 190532) με 1 εκ. Ευρώ από 1,1 εκ. Ευρώ το 2016. Μείωση κατέγραψαν οι ελληνικές εξαγωγές στις υπόλοιπες υποκατηγορίες εν συνόλω από 4,6 εκ. Ευρώ σε 2,3 εκ. Ευρώ το 2016.

Ελαφρά κάμψη, μετά από μία δεκαετία συνεχούς ανόδου, κατέγραψαν το 2017 για πρώτη φορά οι εξαγωγές προϊόντων του **(ΚΣΟ 21) διάφορα παρασκευάσματα διατροφής**, οι οποίες

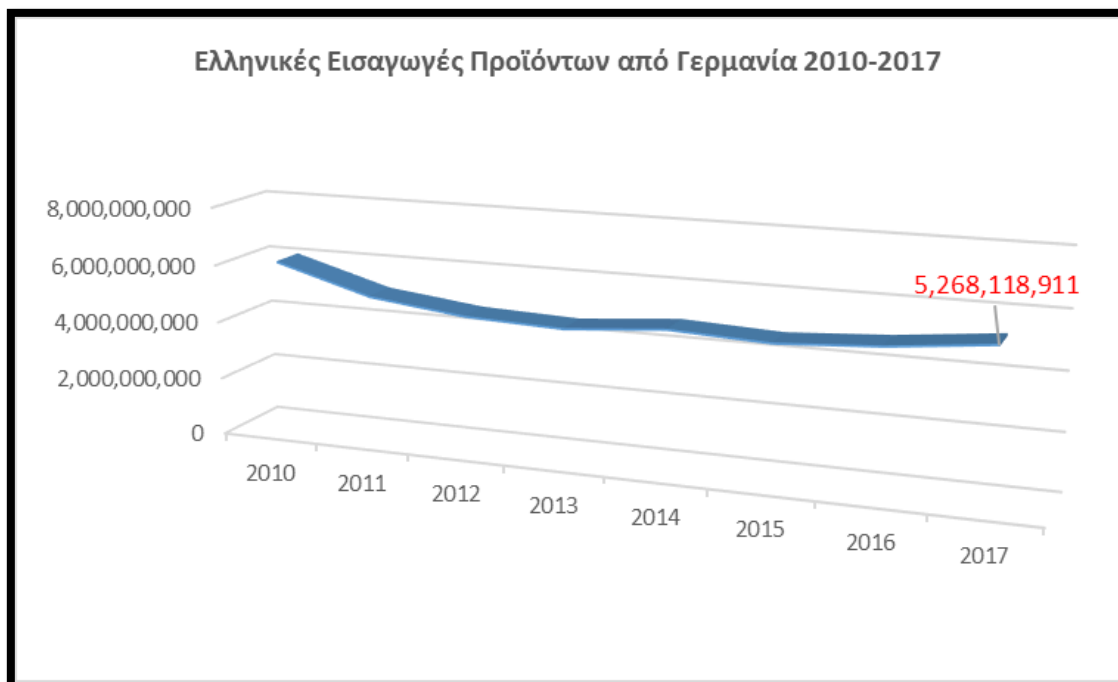
ανήλθαν σε 30,1 εκ. Ευρώ. Το μεγαλύτερο μέρος καταλαμβάνουν τα παρασκευάσματα διατροφής του ΚΣΟ 210110 με μερίδιο 70,5% της κατηγορίας και εξαγωγές, οι οποίες ανήλθαν το 2017 σε 21,2 εκ. (2016: 21,8 εκ. Ευρώ). Ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι εξαγωγές παγωτού (ΚΣΟ 210500), οι οποίες το 2016 πραγματοποίησαν άλμα από τα 105,4 χιλ. Ευρώ στα 4,4 εκ. Ευρώ διατηρώντας το επίπεδο αυτό και το 2017 (4,0 εκ. Ευρώ). Τέλος αναφέρονται τα παρασκευάσματα για σούπες και ζωμούς (ΚΣΟ 210410), των οποίων οι εξαγωγές ανήλθαν το 2017 σε 1,4 εκ. από 1,3 εκ. Ευρώ το 2016. Οι λοιπές υποκατηγορίες περιλαμβάνουν εκχυλίσματα, αποστάγματα και συμπυκνώματα (ΚΣΟ 210111), παρασκευάσματα για σάλτσες (ΚΣΟ 210390), άλλα παρασκευάσματα διατροφής (ΚΣΟ 210420) κ.α. με συνολική αξία εξαγωγών το 2017 τα 3,1 εκ. Ευρώ.

Οι ελληνικές εξαγωγές **ιχθυηρών (ΚΣΟ 03)** αυξήθηκαν το 2017 σε 25,1 εκ. Ευρώ, έναντι 26 εκ. Ευρώ το 2016. Κυριότερο εξαγωγικό προϊόν της κατηγορίας (με μερίδιο 43,6%) είναι η τσιπούρα (ΚΣΟ 030285), η αξία των εξαγωγών της οποίας ανήλθε σε 12,3 εκ. Ευρώ από 11,1 εκ. Ευρώ το 2016. Ακολουθεί το λαβράκι (ΚΣΟ 030284) με μερίδιο 16,7% και εξαγωγές το 2017 4,7 εκ. Ευρώ (2016: 4,4 εκ. Ευρώ). Σημαντικές είναι στο σύνολό τους και οι ελληνικές εξαγωγές μαλακίων και μαλακοστράκων του ΚΣΟ 0307, οι οποίες αυξάνονται σταθερά τα τελευταία έτη και ανήλθαν το 2017 στα 7,4 εκ. Ευρώ. Αξιοσημείωτες στο σύνολό τους είναι και οι ελληνικές εξαγωγές σε σειρά υποκατηγοριών της γενικότερης κατηγορίας των ιχθυηρών, οι οποίες αθροιστικά ανήλθαν το 2017 σε 3,1 εκ. Ευρώ (2016: 3,3 εκ. Ευρώ).

Σημαντική αύξηση κατέγραψαν για ένα ακόμη έτος οι ελληνικές εξαγωγές **ζαχαρωδών παρασκευασμάτων (ΚΣΟ 17)**, οι οποίες το 2017 ανήλθαν σε 18,6 εκ. Ευρώ, έναντι 16,7 εκ. Ευρώ το 2016. Μεταξύ 2010-2017 οι ελληνικές εξαγωγές της κατηγορίας προς Γερμανία έχουν υπερδιπλασιαστεί. Αφορούν δε σχεδόν εξ' ολοκλήρου σε προϊόντα του ΚΣΟ 070490 που περιλαμβάνει καραμέλες και κουφέτα.

Από τις λοιπές διψήφιες κατηγορίες τροφίμων αναφέρονται επιλεκτικά οι τετραψήφιοι ΚΣΟ με τις σημαντικότερες εξαγωγές, οι οποίες περιλαμβάνουν κατά σειρά διάφορα παρασκευάσματα και κονσέρβες κρεάτων με εξαγωγές 4,4 εκ. Ευρώ το 2017, έναντι 3,5 εκ. Ευρώ το 2016, τσιγάρα (ΚΣΟ 2402) με εξαγωγές 3,4 εκ. Ευρώ το 2017 (2016: 1,8 εκ. Ευρώ), σουσάμι (ΚΣΟ 1207) με εξαγωγές 1,5 εκ. Ευρώ κα.

4.4 ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΑΠΟ ΓΕΡΜΑΝΙΑ ΤΟ 2017

Γράφημα 25: Ελληνικές εισαγωγές προϊόντων από Γερμανία 2010 - 2017

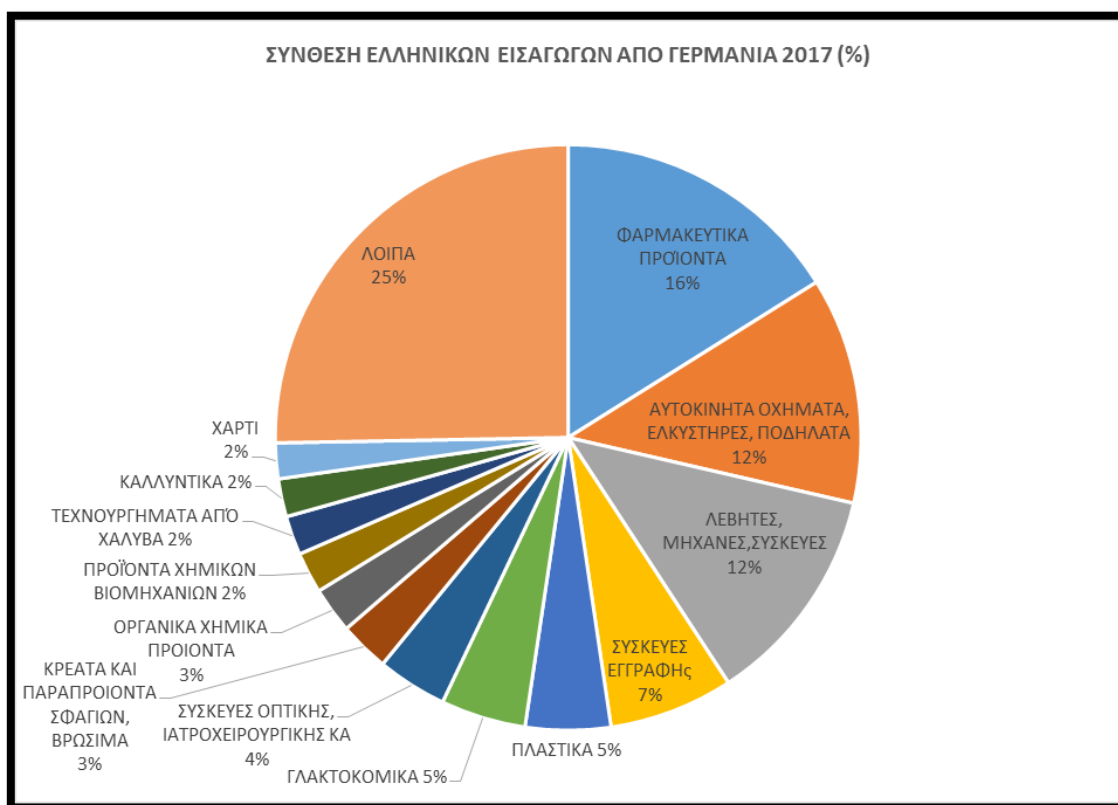
Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ, Ιούλιος 2017 – Επεξεργασία Γραφείου ΟΕΥ Πρεσβείας της Ελλάδος στο Βερολίνο

Οι εισαγωγές από Γερμανία παραμένουν διαχρονικά σε υψηλό επίπεδο και είναι υπερδιπλάσιες των ελληνικών εξαγωγών προς Γερμανία. Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία της Eurostat, το 2017 οι ελληνικές εισαγωγές από την Γερμανία, αυξηθείσες κατά 7,4%, ανήλθαν σε 5,2 δις Ευρώ (2016: 4,9 δις Ευρώ), καταλαμβάνοντας μερίδιο 10,5% επί του συνόλου των ελληνικών εισαγωγών (βλ. διαγραμματική απεικόνιση στο Γράφημα 29). Σύμφωνα με στοιχεία Εξωτερικού Εμπορίου της Ομοσπονδιακής Γερμανικής Στατιστικής Υπηρεσίας (Destatis), η Γερμανία με εξαγωγές προς Ελλάδα ύψους 5,2 δις. Ευρώ το 2017, έναντι 4,9 δις Ευρώ το 2016 κατέλαβε την 39η θέση μεταξύ των χωρών-προορισμών των γερμανικών εξαγωγών.

Τα κυριότερα εισαγόμενα προϊόντα από Γερμανία το 2017

Με βάση την διαγραμματική απεικόνιση του ακολούθου γραφήματος 11, καθώς και τα στοιχεία του αναλυτικού Πίνακα 15, διαπιστώνεται ότι στην σύνθεση των ελληνικών εισαγωγών από Γερμανία κυριαρχούν: φάρμακα, επιβατικά αυτοκίνητα, μηχανολογικός εξοπλισμός, πλαστικές

ύλες, γαλακτοκομικά προϊόντα, ιατρικά μηχανήματα και όργανα, κρέατα και αλλαντικά, καλλυντικά, οργανικά χημικά, χημικά προϊόντα.

Γράφημα 26: Σύθεση ελληνικών εισαγωγών από Γερμανία 2017 (%)

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ, Ιούνιος 2018 – Επεξεργασία Γραφείου ΟΕΥ Πρεσβείας της Ελλάδος στο Βερολίνο

Ομοσπονδιακά Κρατίδια	Εξαγωγές	Εξαγωγές	Εξαγωγές	Μερίδιο επί συνόλου γερμανικών εξαγωγών προς Ελλάδα	Μεταβολή 2017/16
	2015	2016	2017		
Βόρεια Ρηνανία Βεστφαλία	670.642,0	702.079,0	767.708,0	14,7%	9,3%
Βάδη Βυρτεμβέργη	706.903,0	740.146,0	736.073,0	14,1%	-0,6%
Βαυαρία	508.306,0	532.955,0	545.740,0	10,5%	2,4%
Κάτω Σαξονία	380.340,0	455.990,0	449.016,0	8,6%	-1,5%
Ρηνανία Παλατινάτο	329.101,0	346.516,0	392.127,0	7,5%	13,2%
Έσση	197.087,0	209.942,0	220.811,0	4,2%	5,2%
Ελέσβιγ - Χόλσταϊν	122.315,0	132.576,0	140.382,0	2,7%	5,9%
Βρανδεμβούργο	71.900,0	71.839,0	106.647,0	2,0%	48,5%
Σαξονία	52.973,0	73.460,0	86.306,0	1,7%	17,5%
Αμβούργο	101.401,0	89.344,0	77.320,0	1,5%	-13,5%
Βρέμη	47.028,0	61.933,0	55.861,0	1,1%	-9,8%
Σαξονία - Ανχάλτη	54.434,0	45.264,0	54.718,0	1,0%	20,9%
Βερολίνο	50.332,0	48.125,0	51.675,0	1,0%	7,4%
Σααρλάνδη	40.853,0	61.214,0	49.897,0	1,0%	-18,5%
Μεκλεμβούργο Δυτ. Πομμερανία	33.904,0	43.149,0	37.177,0	0,7%	-13,8%
Θουριγγία	33.925,0	35.430,0	36.802,0	0,7%	3,9%
Προϊόντα προς επανεξαγωγή	1.264.963,0	1.313.574,0	1.411.628,0	27,0%	7,5%
Μη καταχωρημένα προϊόντα	91,0	56,0	45,0	0,0%	-19,6%
Σύνολο	4.666.498,0	4.963.592,0	5.219.933,0	100,0%	5,2%

Ομοσπονδιακά Κρατίδια	Εισαγωγές	Εισαγωγές	Εισαγωγές	Μερίδιο επί συνόλου γερμανικών εισαγωγών από Ελλάδα	Μεταβολή 2017/16
	2015	2016	2017		
Βαυαρία	389.014,0	420.822,0	439.536,0	23,0%	4,4%
Βόρεια Ρηνανία Βεστφαλία	351.503,0	359.160,0	358.631,0	18,8%	-0,1%
Βάδη Βυρτεμβέργη	311.911,0	337.129,0	334.933,0	17,5%	-0,7%
Αμβούργο	107.236,0	106.475,0	117.823,0	6,2%	10,7%
Έσση	120.101,0	129.267,0	115.847,0	6,1%	-10,4%
Κάτω Σαξονία	103.305,0	96.966,0	96.354,0	5,0%	-0,6%
Ρηνανία Παλατινάτο	86.689,0	90.459,0	92.030,0	4,8%	1,7%
Σαξονία - Ανχάλτη	77.769,0	83.562,0	73.084,0	3,8%	-12,5%
Σααρλάνδη	68.222,0	63.608,0	54.314,0	2,8%	-14,6%
Σαξονία	38.543,0	45.250,0	50.252,0	2,6%	11,1%
Ελέσβιγ - Χόλσταϊν	32.579,0	34.299,0	36.571,0	1,9%	6,6%
Βρέμη	32.300,0	27.319,0	27.365,0	1,4%	0,2%
Βερολίνο	30.784,0	30.036,0	23.638,0	1,2%	-21,3%
Βρανδεμβούργο	32.304,0	32.886,0	22.653,0	1,2%	-31,1%
Θουριγγία	18.036,0	13.647,0	17.093,0	0,9%	25,3%
Μεκλεμβούργο Δυτ. Πομμερανία	10.793,0	11.478,0	15.474,0	0,8%	34,8%
Προϊόντα προς επανεξαγωγή	29.688,0	29.162,0	34.841,0	1,8%	19,5%
Μη καταχωρημένα προϊόντα	680,0	249,0	1.007,0	0,1%	304,4%
Σύνολο	1.841.457,0	1.911.774,0	1.911.446,0	100,0%	0,0%

Πηγή: Destatis, Ιούνιος 2018 – Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ Πρεσβείας της Ελλάδος στο Βερολίνο

Πίνακας 25: Διμερές εμπόριο Ελλάδος και Ομοσπονδιακών Κρατιδίων της Γερμανίας

Από τα στοιχεία του ανωτέρω Πίνακα αναδεικνύεται ότι το μεγαλύτερο τμήμα του διμερούς εμπορίου της Ελλάδος με την Γερμανία διενεργείται διαχρονικά κυρίως με τα πλέον εύρωστα κρατίδια της Βάδης Βυρτεμβέργης, της Β. Ρηνανίας-Βεστφαλίας και της Βαυαρίας, όπου διαβιεί και η πλειοψηφία του ελληνικού πληθυσμού της Γερμανίας.

4.5 ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

4.5.1 Άμεσες Γερμανικές Επενδύσεις στην Ελλάδα

Σύμφωνα με στοιχεία της Τραπέζης της Ελλάδος, το απόθεμα των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΑΞΕ) στην Ελλάδα, in terms of stocks τέλος έτους αναφοράς, την 31.12.2016, σημειώνοντας αύξηση, για δεύτερο συνεχές έτος μετά από μία τετραετία συνεχούς μείωσης 20,3%, έναντι 2015, ανήλθε σε 23,9 δις Ευρώ ως καταδεικνύεται δια των στοιχείων του Πίνακα 26.

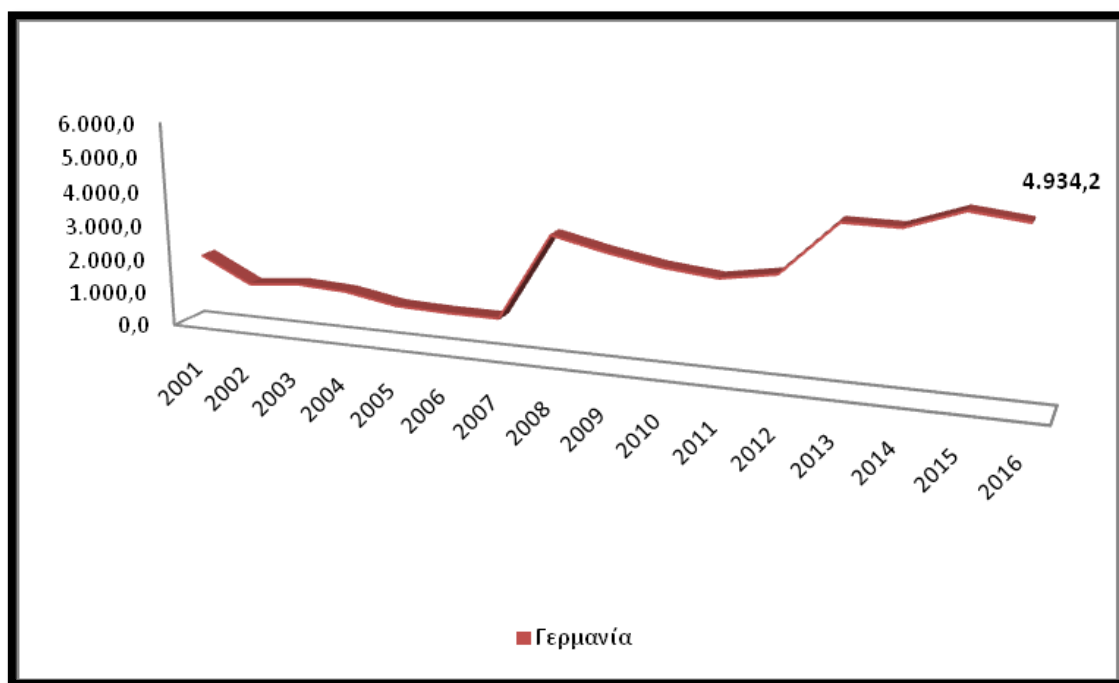
Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στην Ελλάδα 2011-2016									
Συνολικά κεφάλαια (terms of stocks) σε εκατ. Ευρώ, τέλος έτους αναφοράς									
α/α	Χώρες προέλευσης	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μεταβολή 2016/15	Μερίδιο επί συνόλου ΑΞΕ 2016
1	Ολλανδία	2.831,3	2.740,6	3.459,9	3.670,9	4.574,7	5.402,4	18,1%	22,6%
2	Λουξεμβούργο	5.090,4	6.020,5	5.000,8	4.812,1	4.378,0	5.149,6	17,6%	21,6%
3	Γερμανία	2.817,9	3.069,9	4.568,3	4.556,6	5.106,0	4.934,2	-3,4%	20,7%
4	Γαλλία	2.020,1	3.118,4	2.187,8	1.512,8	1.892,1	2.063,4	9,1%	8,6%
5	Ελβετία	656,1	983,6	1.164,8	1.162,2	1.636,2	1.620,6	-1,0%	6,8%
6	Βέλγιο	372,8	148,9	921,3	989,6	1.300,5	1.455,2	11,9%	6,1%
7	Ιταλία	695,8	634,0	760,5	774,7	845,0	962,0	13,9%	4,0%
8	Ισπανία	806,5	773,8	999,1	1.032,6	767,4	760,7	-0,9%	3,2%
9	ΗΠΑ	2.042,4	2.148,0	749,5	788,4	733,0	513,7	-29,9%	2,2%
10	Ην.Βασίλειο	1.154,1	393,1	-262,6	-698,1	314,3	485,4	54,4%	2,0%
11	Αυστρία	713,0	220,1	244,5	268,3	234,4	282,0	20,3%	1,2%
12	Ην.Αραβ. Εμιράτα	235,7	195,6	178,0	186,9	83,4	137,3	64,7%	0,6%
13	Σουηδία	97,3	95,6	104,7	112,3	98,3	97,5	-0,8%	0,4%
14	Δανία	323,3	55,0	55,1	82,0	82,4	82,6	0,2%	0,3%
15	Ιαπωνία	26,3	28,8	31,8	28,9	43,0	42,4	-1,3%	0,2%
16	Λιχτενστάιν	119,8	75,9	39,8	42,4	36,0	31,1	-13,8%	0,1%
17	Ρωσία	40,9	33,9	35,2	33,9	33,3	26,0	-22,1%	0,1%
18	Ιρλανδία	254,1	122,9	126,5	384,3	345,6	-39,8	-111,5%	-0,2%
19	Κύπρος	1.263,7	-2.755,7	-2.883,4	-4.276,6	-2.281,8	-2.014,1	-11,7%	-8,4%
	Λοιπές χώρες	924,2	848,0	1.261,6	2.286,0	1.897,5	1.891,5	-0,3%	7,9%
	ΣΥΝΟΛΟ	22.485,6	18.951,1	18.743,3	17.750,0	22.119,3	23.883,6	8,0%	100,0%

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος. Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ Πρεσβείας της Ελλάδος στο Βερολίνο

Πίνακας 26: Άμεσες ξένες επενδύσεις στην Ελλάδα 2011 - 2016

Μείωση ωστόσο, της τάξεως του 3,4%, κατέγραψαν οι γερμανικές Άμεσες Επενδύσεις στην χώρα μας το 2016, οι οποίες ανήλθαν, την 31.12.2016 σε 4,93 δις Ευρώ, έναντι 5,1 δις Ευρώ το 2015. Κατόπιν τούτου, το 2016 η Γερμανία περιορίσθηκε στην 3η θέση μεταξύ των χωρών

προέλευσης των ΑΞΕ στην χώρα μας, με μερίδιο 20,7% επί του συνολικού επενδυμένου κεφαλαίου (stocks), μετά την Ολλανδία (5,4 δις Ευρώ) και το Λουξεμβούργο (5,1 δις Ευρώ), (βλ. Πίνακα 26).

Γράφημα 27: Άμεσες Γερμανικές Επενδύσεις στην Ελλάδα 2001-2016

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ Πρεσβείας της Ελλάδος στο Βερολίνο

Από το ανωτέρω Γράφημα συνάγεται ότι το απόθεμα των γερμανικών Άμεσων Επενδύσεων στην Ελλάδα βρίσκεται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα την επταετία 2001-2007, κινούμενο μεταξύ 1,1 δις Ευρώ (2007) και 2,1 δις Ευρώ (2001). Το 2008, έτος καμψής, οι γερμανικές Άμεσες Επενδύσεις στην Ελλάδα, υπερδιπλασιασθείσες, ανήλθαν σε σχεδόν 3,6 δις Ευρώ και, παρά την σχετική κάμψη το 2010 και 2011, κινήθηκαν έκτοτε περί το επίπεδο των 3,0 δις Ευρώ. Μεταξύ 2012-2015 οι γερμανικές επενδύσεις αυξήθηκαν εκ νέου σημαντικά από 3,0 δις σε 5,1 δις Ευρώ.

Άμεσες Γερμανικές Επενδύσεις στην Ελλάδα (στοιχεία Bundesbank)				
(εκατ. Ευρώ)	Συνολικά κεφάλαια (in terms of stocks) τέλος έτους αναφοράς			
	2013	2014	2015	2016
Καθαρό Ενεργητικό στην Ελλάδα	2.731	2.986	3.067	2.955
Ετήσια Μεταβολή	-0,5%	9,3%	2,7%	-3,7%
Ποσοστό επί συνόλου Γερμανικών Επενδύσεων στο Εξωτερικό	0,31%	0,29%	0,27%	
Αριθμός επιχειρήσεων γερμανικών συμφερόντων	122	120	119	120
Αριθμός εργαζομένων	30.000	28.000	26.000	27.000
Ετήσιος κύκλος εργασιών (δισ Ευρώ)	7,4	7,3	7,4	7,7

Πηγή: Bundesbank, Απρίλιος 2018, Επεξεργασία Γραφείο ΟΕΥ Πρεσβείας της Ελλάδος στο Βερολίνο

Πίνακας 27: Άμεσες γερμανικές επενδύσεις στην Ελλάδα

Σύμφωνα με στοιχεία της Ομοσπονδιακής Τραπέζης της Γερμανίας, το συνολικό επενδυμένο κεφάλαιο γερμανικών συμφερόντων στην Ελλάδα την 31.12.2016, σημειώνοντας μείωση 3,7% έναντι 2015, διαμορφώθηκε στο επίπεδο των 2,9 δις Ευρώ, έναντι 3,0 δις Ευρώ το 2015 (στοιχεία Πίνακα 27).

Το 2016 δραστηριοποιούνταν στην Ελλάδα 120 καταγεγραμμένες επιχειρήσεις γερμανικών συμφερόντων, με 27.000 εργαζομένους και ετήσιο κύκλο εργασιών 7,7 δις Ευρώ.

Μεταξύ των δραστηριοποιουμένων γερμανικών εταιρειών στην Ελλάδα συγκαταλέγονται: Deutsche Telekom (δια της εξαγοράς του ΟΤΕ), Bayer, Böhringer-Ingelheim, Nokia-Siemens Networks, Siemens, Lidl, Bosch-Siemens, Beiersdorf, Osram, Henkel, SAP κ. ά.

Τέλος, στις 11 Απριλίου 2017 ολοκληρώθηκε η συμφωνία παραχώρησης 14 περιφερειακών ελληνικών αεροδρομίων για 40 έτη στην κοινοπραξία Fraport Greece, αποτελούμενη από την γερμανική Fraport AG, η οποία διαχειρίζεται το αεροδρόμιο Φραγκφούρτης και άλλα 10 γερμανικά αεροδρόμια (συμμετοχή 73,4%) και τον ελληνικό Όμιλο Κοπελούζου (συμμετοχή 26,6%), με την καταβολή του εφάπαξ τιμήματος παραχώρησης ύψους 1,234 δις Ευρώ. Η συμφωνία προβλέπει επίσης ετήσιο εγγυημένο μίσθωμα 22,9 εκατ. Ευρώ, κυμαινόμενη μεταβλητή αμοιβή ανερχόμενη ετησίως σε 28,6% των λειτουργικών κερδών, αλλά και σημαντικές επενδύσεις στην αναβάθμιση των αεροδρομίων, οι οποίες υπολογίζονται από την κοινοπραξία σε 400 εκατ. Ευρώ για την άμεση βελτίωση των εγκαταστάσεων, με ορίζοντα το 2021 και σε συνολικά άνω του 1 δις Ευρώ μεσοπρόθεσμα, για την αύξηση χωρητικότητας, την συντήρηση κλπ.

4.5.2 Άμεσες Ελληνικές Επενδύσεις στην Γερμανία

Σύμφωνα με στοιχεία της Τραπέζης της Ελλάδος, το απόθεμα των ελληνικών Άμεσων Επενδύσεων στο εξωτερικό in terms of stocks την 31.12.2016, μειωθέν κατά 18,7% έναντι 2015, διαμορφώθηκε στο επίπεδο των 18,2 δις Ευρώ (στοιχεία Πίνακα 28). Εξ αυτών, το απόθεμα των ελληνικών Άμεσων Επενδύσεων στην Γερμανία το 2016, σημειώνοντας αύξηση 32%, ανήλθε σε 225,4 εκατ. Ευρώ, έναντι 170,8 εκατ. Ευρώ το 2015. Οι ελληνικές Άμεσες Επενδύσεις στην Γερμανία, σε όρους αποθέματος, αυξήθηκαν το διάστημα 2001-2012 από 154 εκατ. Ευρώ το 2001 σε 413,4 το 2012. Την επόμενη διετία θα υποστούν καθίζηση κάτω του επιπέδου του 2002, ενώ από το 2014 και εντεύθεν επανέρχονται και πάλι σε ανοδική πορεία. Το διαχρονικά χαμηλό επίπεδο των ελληνικών Άμεσων Επενδύσεων στην Γερμανία, σε όρους συνολικού επενδυμένου κεφαλαίου, αποδίδεται εναργώς δια των στοιχείων του κατωτέρω Πίνακα 28. Το 2016 η Γερμανία με μερίδιο 1,2% επί του συνόλου των ελληνικών ΞΑΕ στο εξωτερικό, κατέλαβε την 12η θέση μεταξύ των χωρών υποδοχής ελληνικών Άμεσων Επενδύσεων (έναντι 14ης θέσης το 2015). Οι ελληνικές Άμεσες Επενδύσεις στην Γερμανία υπολείπονται αισθητά, όχι μόνον εκείνων προς γειτονικές χώρες (Κύπρο, Ρουμανία, Βουλγαρία, Σερβία), οι οποίες αποτελούν διαχρονικά χώρες υποδοχής μεγάλου μεριδίου ελληνικών Άμεσων Επενδύσεων, αλλά και εκείνων που κατευθύνονται προς Ολλανδία, Αυστρία, ΗΠΑ, Χόνγκ-Κόνγκ και λοιπές χώρες.

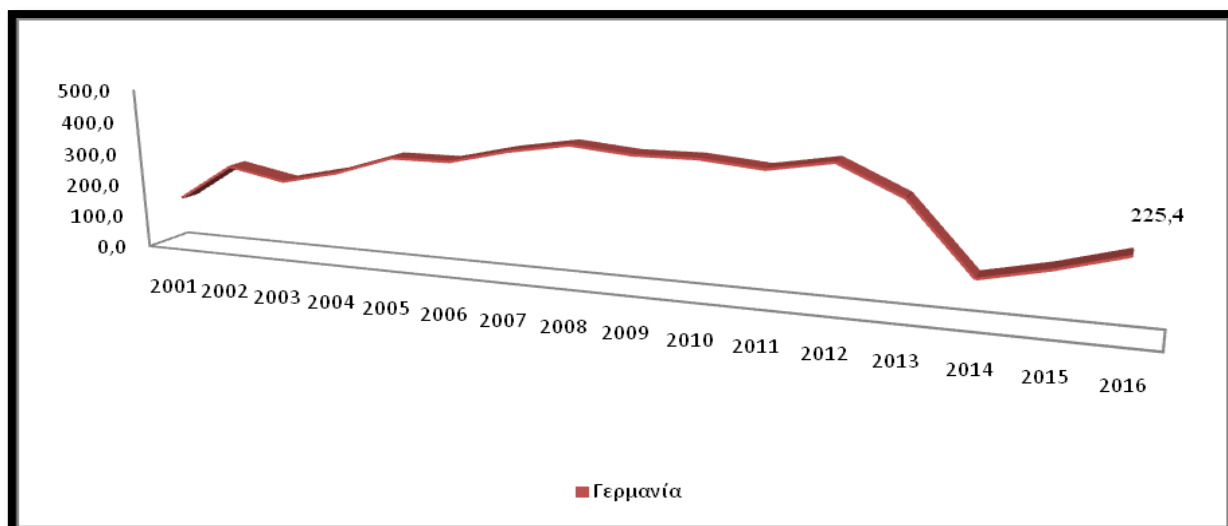
Ελληνικές Άμεσες Επενδύσεις στο εξωτερικό 2011-2016
 Συνολικά κεφάλαια (terms of stock) σε εκατ. Ευρώ, τέλος έτους αναφοράς

α/α	Χώρες Υποδοχής	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μεταβολή 2015/16	Μερίδιο επί συνόλου ΞΑΕ 2016
1	Κύπρος	9.282,4	8.839,2	5.332,4	5.006,1	4.992,7	4.291,0	-14,1%	23,5%
2	Ρουμανία	3.115,5	2.847,5	2.325,8	2.913,4	2.598,4	2.371,5	-8,7%	13,0%
3	ΗΠΑ	2.304,1	1.953,2	1.653,9	1.822,6	1.969,2	2.345,6	19,1%	12,9%
4	Χόνγκ-Κόνγκ	634,0	793,5	671,1	895,9	1.175,7	1.884,4	60,3%	10,3%
5	Ολλανδία	5.856,2	5.404,7	2.214,4	962,8	1.962,9	1.713,8	-12,7%	9,4%
6	Βουλγαρία	2.026,1	1.914,9	1.717,3	1.643,0	1.622,5	1.257,6	-22,5%	6,9%
7	Αλβανία	402,3	511,8	589,0	888,8	931,7	833,3	-10,6%	4,6%
8	Αυστρία	310,6	307,5	390,4	737,0	632,4	632,3	0,0%	3,5%
9	Σερβία	1.822,8	1.497,4	1.264,0	1.332,0	902,4	626,4	-30,6%	3,4%
10	Ιταλία	31,4	207,8	234,3	506,3	490,3	469,0	-4,3%	2,6%
11	ΠΓΔΜ	372,2	311,7	269,9	337,8	383,8	237,7	-38,1%	1,3%
12	Γερμανία	380,5	413,4	329,6	127,6	170,8	225,4	32,0%	1,2%
13	Τουρκία	4.876,2	3.725,7	4.623,5	5.336,9	3.297,1	201,2	-93,9%	1,1%
14	Λουξεμβούργο	100,8	97,3	125,3	-100,3	373,8	146,8	-60,7%	0,8%
15	Ισπανία	141,4	122,4	124,3	109,7	108,6	119,6	10,2%	0,7%
16	Ρωσία	68,6	40,2	72,9	81,7	81,7	81,7	0,0%	0,4%
17	Γαλλία	15,8	17,1	18,8	23,6	16,5	23,0	39,3%	0,1%
18	Ν. Αφρική	59,3	62,3	65,5	31,1	22,6	5,9	-74,1%	0,0%
19	Ηνωμένο Βασίλειο	-57,9	362,8	-49,6	-417,8	-1.421,7	-1.508,9	6,1%	-8,3%
	Λοιπές χώρες	5.473,3	4.632,1	4.348,0	1.989,7	2.117,5	2.280,3	7,7%	12,5%
	ΣΥΝΟΛΟ	37.215,6	34.062,4	26.320,7	24.227,9	22.428,8	18.237,5	-18,7%	100,0%

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Επεξεργασία Γραφείο ΟΕΤ Πρεσβείας της Ελλάδος στο Βερολίνο

Πίνακας 28: Ελληνικές άμεσες επενδύσεις στο εξωτερικό 2011 - 2016

Η εξέλιξη των ελληνικών Άμεσων Επενδύσεων στην Γερμανία, σε όρους συνολικού επενδυμένου κεφαλαίου (stocks), μεταξύ 2001 και 2016, απεικονίζεται δια του γραφήματος στην συνέχεια:

Γράφημα 28: Άμεσες Ελληνικές Επενδύσεις στην Γερμανία 2001-2016

Σύμφωνα με στοιχεία της Ομοσπονδιακής Τραπέζης Γερμανίας, από το 2013 και εντεύθεν οι ελληνικές άμεσες επενδύσεις στην Γερμανία μειώνονται διαρκώς. Το απόθεμα των ελληνικών Άμεσων Επενδύσεων στην Γερμανία το 2016, σύμφωνα με την μεθοδολογία του ΟΟΣΑ, την οποία ακολουθεί η Κεντρική Τράπεζα της Γερμανίας, ήτοι απαιτήσεις μείον υποχρεώσεις εν Γερμανία δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων ελληνικών συμφερόντων, εμφανίζει πλέον αρνητικό πρόσημο, της τάξεως των -66 εκατ. Ευρώ. Οι ελληνικές επενδύσεις στην Γερμανία αφορούν κατά την γερμανική Ομοσπονδιακή Τράπεζα μόλις 12 επιχειρήσεις με συνολικό κύκλο εργασιών περί τα 100 εκατ. Ευρώ (στοιχεία Πίνακα 29). Από ίδια πηγή προκύπτει, ωστόσο ότι στην Γερμανία δραστηριοποιούνται περισσότερες ελληνικές επιχειρήσεις, μεταξύ αυτών: Piraeus Bank, M.J. Maillis, S&B Industrial Minerals, Titan Cement, Alco Group, Alumil Milonas, Ellaktor Group, Mathios Refractories, Frigoglass, Sunlight, Viohalco, COCOMAT, FAGE International, Chipita, Korres και Elpen Farma, Gregory's, Biofresh.

Άμεσες Ελληνικές Επενδύσεις στην Γερμανία (στοιχεία Bundesbank)				
(εκατ. Ευρώ)	Συνολικά κεφάλαια (in terms of stocks) τέλος έτους αναφοράς			
	2013	2014	2015	2016
Καθαρό Ενεργητικό στην Ελλάδα	210	83	-45	-66
Ετήσια Μεταβολή	35,5%	-60,5%	-154,2%	-46,7%
Αριθμός επιχειρήσεων ελληνικών συμφερόντων	10	13	14	12
Αριθμός εργαζομένων	-	-	-	-
Ετήσιος κύκλος εργασιών (δισ Ευρώ)				

Πηγή: Bundesbank, Απρίλιος 2016, Επεξεργασία Γραφείο ΟΕΥ Πρεσβείας της Ελλάδος στο Βερολίνο

Πίνακας 29: Άμεσες ελληνικές επενδύσεις στη Γερμανία

4.6 ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΣΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Ελληνικός Πληθυσμός στη Γερμανία ανά Ομοσπονδιακό Κρατίδιο 2016-2017			
Κατάταξη με βάση τον Ελληνικό Πληθυσμό*	Ομοσπονδιακό Κρατίδιο	Ελληνικός Πληθυσμός στις 31.12.2016	Ελληνικός Πληθυσμός στις 31.12.2017
1	Βόρεια Ρηνανία-Βεστφαλία	98.350	99.945
2	Βάδη-Βυρτεμβέργη	80.470	81.150
3	Βαυαρία	74.020	74.175
4	Έσση	34.445	35.300
5	Βερολίνο	11.375	21.210
6	Κάτω Σαξονία	18.300	18.580
7	Ρηνανία-Παλατινάτο	8.810	8.965
8	Αμβούργο	6.430	6.410
9	Σλέσβιτγ-Χόλσταϊν	4.505	4.675
10	Σαξονία	2.920	3.030
11	Βρέμη	2.250	2.215
12	Σαξονία-Ανχαλτ	1.580	1.585
13	Σααρλάνδη	1.405	1.425
14	Βρανδεμβούργο	1.410	1.300
15	Θουριγγία	1.125	1.150
16	Μεκλεμβούργο-Δυτ. Πομμερανία	1.075	1.140
	Σύνολο Ελληνικού Πληθυσμού Γερμανίας:	348.475	362.245

*φθίνουσα κατάταξη με βάση 2017
Πηγή: Destatis - Καταγραφή Αλλοδαπού Πληθυσμού στην Γερμανία, Επεξεργασία Γραφείου ΟΕΥ Πρεσβείας της Ελλάδος στο Βερολίνο

Πίνακας 30: Ελληνικός πληθυσμός στη Γερμανία ανά ομοσπονδιακό κρατίδιο 2016 - 2017

4.7 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

Η παρουσία στη Γερμανία περίπου 340.000 αποδήμων Ελλήνων αποτελεί σημαντικό συνεκτικό στοιχείο ανάμεσα στους δύο λαούς. Υψηλή ελληνική παρουσία υπάρχει στα Ομόσπονδα Κράτη της Βαυαρίας, Βάδης-Βυρτεμβέργης και Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας. Στη Γερμανία λειτουργούν αμιγώς ελληνικά σχολεία αλλά και γερμανικά, στο πρόγραμμα των οποίων έχει ενταχθεί η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας. Επίσης, λειτουργούν δύο κρατικά δίγλωσσα Ευρωπαϊκά Σχολεία στο Βερολίνο. Η Ελληνορθόδοξη Εκκλησία χαιρεί ιδιαίτερης εκτιμήσεως σε Γερμανία. Ο Μητροπολίτης Γερμανίας, θεωρείται συνομιλητής με κύρος έναντι πολιτικής και πολιτειακής ηγεσίας.

4.8 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 4^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Ηλεκτρονική βιβλιογραφία (διαδίκτυο)

www.mfa.gr/germany/presveia

www.statista.com

www.destatis.de

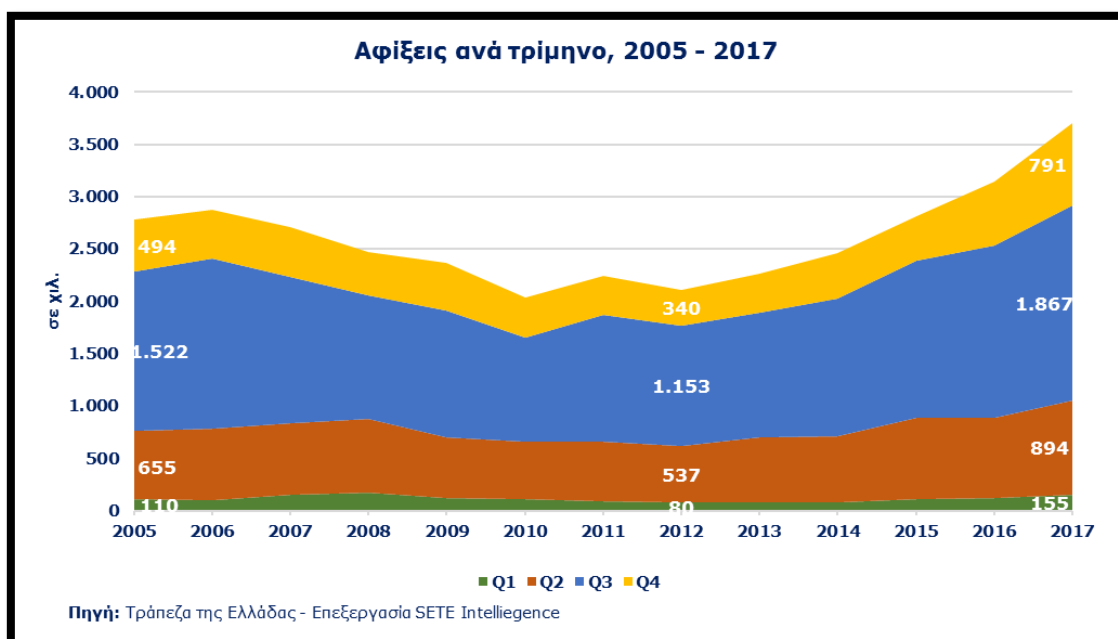
Έρευνες & Μελέτες

Ετήσια έκθεση 2017: Οικονομία Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας & ελληνογερμανικές οικονομικές και εμπορικές σχέσεις, Πρεσβεία της Ελλάδας στο Βερολίνο – Γραφείο Οικονομικών και εμπορικών υποθέσεων

5 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο : ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

5.1 ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ

Σύμφωνα με το Γερμανικό Ινστιτούτο Τουριστικών ερευνών (FUR), το 2017, το 77% του γερμανόφωνου πληθυσμού πραγματοποίησε ένα ταξίδι μεγάλης διάρκειας (5 ημέρες και άνω). Ο Γερμανός τουρίστας επιλέγει κυρίως ταξίδια με σκοπό την ξεκούραση και τη χαλάρωση, καθώς και διακοπές σε προορισμούς με ήλιο και θάλασσα. Τα οικογενειακά ταξίδια κατατάσσονται στην 3η θέση ενώ ακολουθούν ο οικοτουρισμός και ο βιωματικός τουρισμός. Από το 2005 έως το 2012 ο εισερχόμενος τουρισμός από την Γερμανία κατέγραψε πτώση (-24,2%, από 2.782 χιλ. το 2005 σε 2.109 χιλ. το 2012) ενώ από το 2012 έως το 2017 αύξηση (+75,7%, από 2.109 χιλ. το 2012 σε 3.706 χιλ. το 2017) φθάνοντας το 2017 σε ρεκόρ αφίξεων από την έναρξη της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ και μερίδιο αγοράς 13,6% όταν το 2005 το μερίδιο της γερμανικής αγοράς ήταν 19,3%. Αξιοσημείωτο είναι ότι οι αφίξεις των τουριστών από την Γερμανία έχουν μεγάλη διασπορά καθ'όλη την διάρκεια του έτους (με εξαίρεση το Q1) με σχεδόν το 1/5 των αφίξεων από την Γερμανία να καταγράφεται στο Q4 (εκτός σεζόν) και σχεδόν το 1/4 στο Q2 (έναρξη της τουριστικής περιόδου).

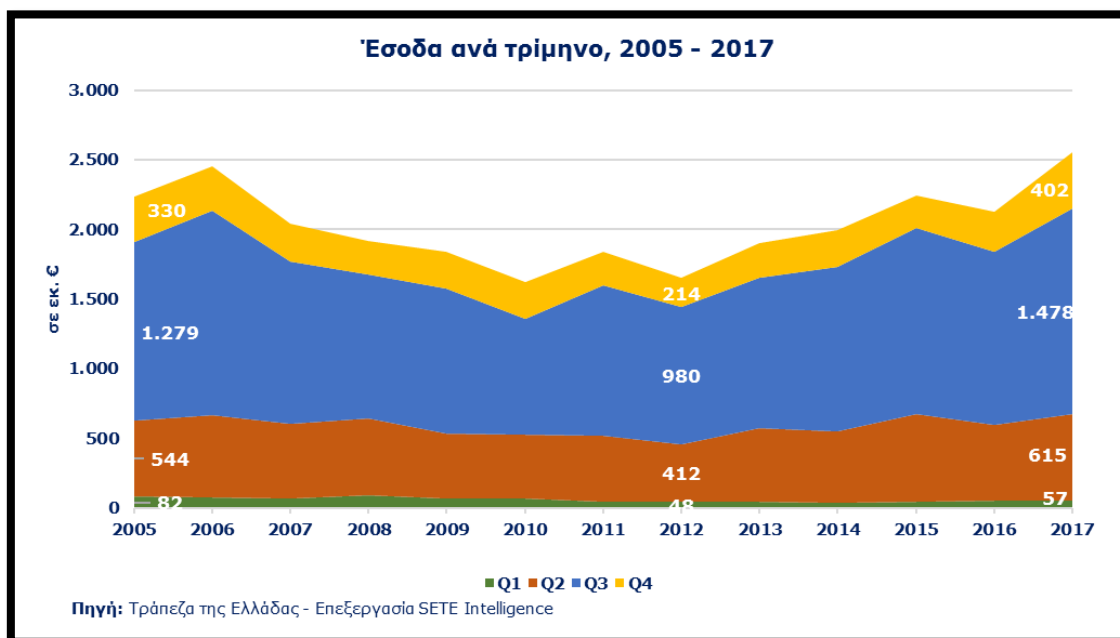

Γράφημα 29: Αφίξεις ανά τρίμηνο, 2005 - 2017

Σύνολο Αφίξεων 2017	27.194.185
από Γερμανία	3.705.950
% επί του συνόλου	13,6%
Top-3 προορισμοί το 2017	Κρήτη, Νότιο Αιγαίο, Κεντρική Μακεδονία
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδας - Επεξεργασία SETE Intelligence	

Πίνακας 31: Σύνολο αφίξεων από Γερμανία 2017

Οι εισπράξεις από την Γερμανία το 2017 άγγιξαν τα € 2.553 εκ. (εισπράξεις ρεκόρ από την έναρξη της Έρευνας) με μερίδιο αγοράς 18,0% όταν το 2005 το σύνολο των εισπράξεων ήταν € 2.235 εκ. και μερίδιο αγοράς 19,7% (+14,2%). Παρόλο που οι αφίξεις από την γερμανική αγορά έχουν αυξηθεί από το 2005 κατά +33,2% δεν παρατηρείται η ίδια εικόνα στις διανυκτερεύσεις (-3,5%) και στα έσοδα (+14,2%).

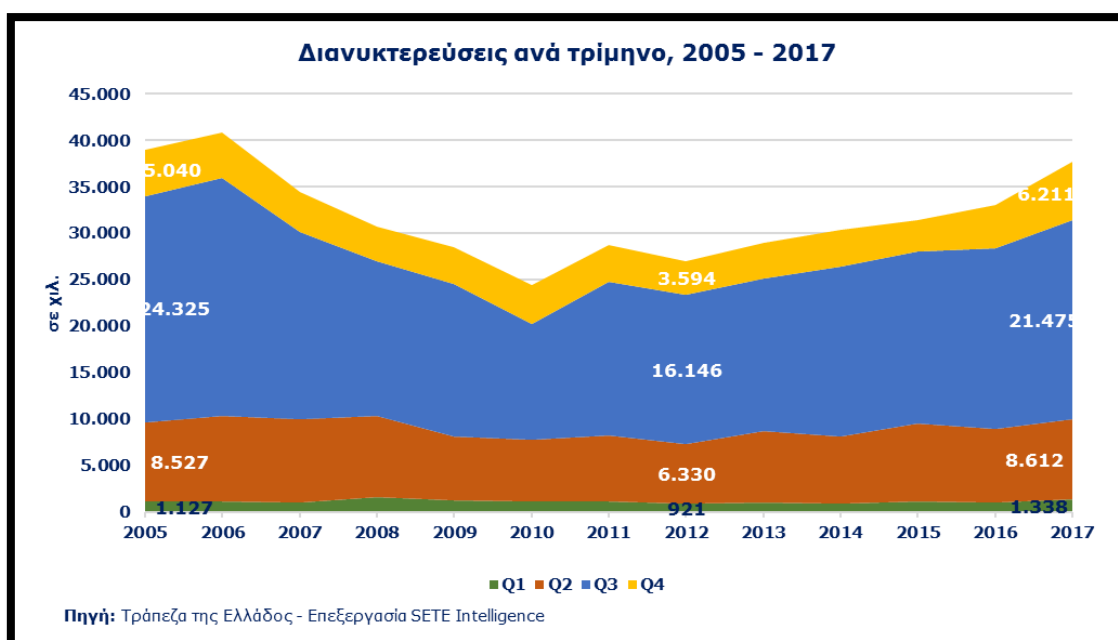

Γράφημα 30: Έσοδα ανά τρίμηνο (2005 – 2017)

Σύνολο Εισπράξεων 2017	14.202.462.079
από Γερμανία	2.552.694.671
% επί του συνόλου	18,0%
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία SETE Intelligence	

Πίνακας 32: Σύνολο εισπράξεων από Γερμανία 2017

Αναφορικά με τις διανυκτερεύσεις των τουριστών από την Γερμανία, το 2017 καταγράφηκαν 37.637 χιλ. με μερίδιο αγοράς 17,9% όταν το 2005 είχαν καταγραφεί 39.019 χιλ. και μερίδιο αγοράς 25,4% (-3,5%). Η πλειονότητα των διανυκτερεύσεων(79,9%) καταγράφεται στα Q2 και Q3 (τουριστική σεζόν) όπου σημειώνεται και ο μεγαλύτερος αριθμός τουριστών. Ο υψηλότερος αριθμός διανυκτερεύσεων καταγράφηκε το 2006,40.798 χιλ.

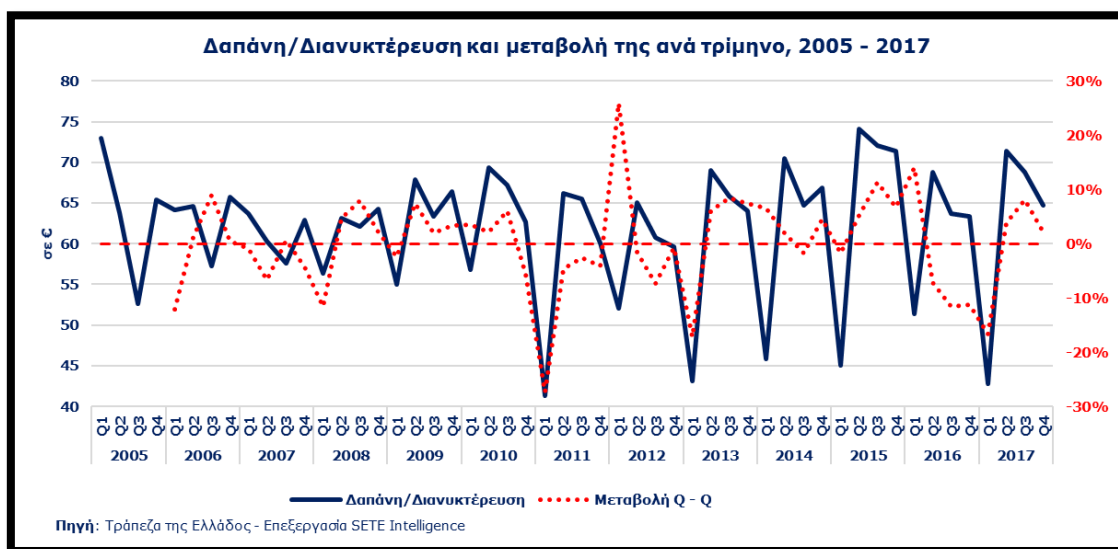

Γράφημα 31: Διανυκτερεύσεις ανά τρίμηνο, 2005 - 2017

Μέση κατά Κεφαλή Δαπάνη στην Ελλάδα το 2017	522
από Γερμανία	689
% του Μ.Ο της χώρας	131,9%
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία SETE Intelligence	

Πίνακας 34: Μέση κατά κεφαλή Δαπάνη από Γερμανία 2017

Μέση Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση για την γερμανική αγορά είναι σχεδόν ίδια με αυτή που καταγράφεται στο σύνολο της χώρας (€ 68,+0,2% υψηλότερη από το Μ.Ο.). Αντίθετα από την Μέση Δαπάνη ανά Ταξίδι, η Μέση Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση καταγράφει αυξητική τάση από το 2005 έως το 2017 (+18,4%, από € 57 το 2005 σε € 68 το 2017).

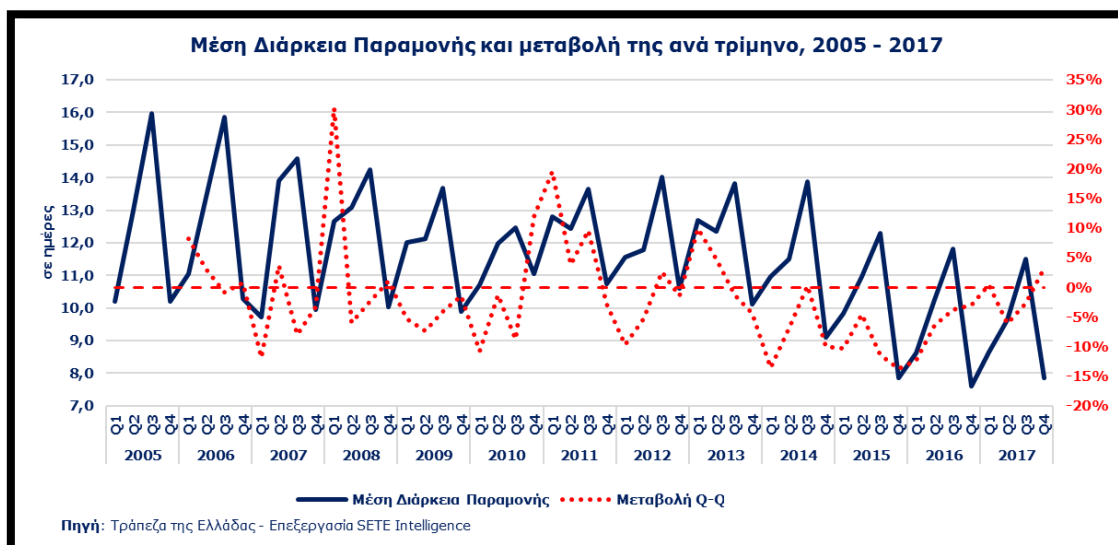

Γράφημα 33: Δαπάνη / Διανυκτέρευση και μεταβολή ανά τρίμηνο, 2005 - 2017

Μέση Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση στην Ελλάδα το 2017	68
από Γερμανία	68
% του Μ.Ο της χώρας	100,2%
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδας - Επεξεργασία SETE Intelligence	

Πίνακας 35: Μέση Δαπάνη ανά διανυκτέρευση από Γερμανία 2017

Αναφορικά με την Μέση Διάρκεια Παραμονής, οι τουρίστες από την Γερμανία διαμένουν κατά μέσο όρο στην Ελλάδα 10,2 ημέρες (+31,6% υψηλότερα από τον μέσο όρο της χώρας που είναι 7,7 ημέρες). Από το 2005 παρατηρείται μια συνεχής πτωτική τάση (με εξαίρεση το 2011: +7,1%) με αποκορύφωμα το 2017 που αποτελεί την χαμηλότερη τιμή (-27,6%, από 14,0 ημέρες το 2005 σε 10,2 ημέρες το 2017) από την καταγραφή των στοιχείων.

Γράφημα 34: Μέση Διάρκεια παραμονής και μεταβολή της ανά τρίμηνο, 2005 - 2017

Μέση Διάρκεια Παραμονής στην Ελλάδα το 2017	7,7
από Γερμανία	10,2
% του Μ.Ο της χώρας	131,6%
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδας - Επεξεργασία SETE Intelligence	

Πίνακας 36: Μέση Διάρκεια Παραμονής Γερμανών τουριστών 2017

5.2 ΟΙ 10 ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΙ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΙ ΓΕΡΜΑΝΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ

Οι 10 σημαντικότεροι χώρες-προορισμοί των Γερμανών στο εξωτερικό, σε % επί του συνόλου των ταξιδιών διάρκειας >5 ημερών	
	2017
Ισπανία	13,1%
Ιταλία	8,3%
Τουρκία	5,7%
Αυστρία	5,0%
Ελλάδα	3,9%
Κροατία	3,3%
Πολωνία	2,8%
Γαλλία	2,7%
Ολλανδία	2,2%
Πορτογαλία	1,8%

Πίνακας 37: Οι 10 σημαντικότεροι προορισμοί Γερμανών τουριστών

Πηγή: www.destatis.de

5.3 ΠΡΟΦΙΛ ΓΕΡΜΑΝΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ

	Σύνολο Ευρώπης		Γερμανία	
	2016	2017	2016	2017
Επισκέπτες (σε χιλ.)	19.035	20.468	2.755	3.245
Σκοπός ταξιδιού	90% διακοπές	90% διακοπές	91% διακοπές	90% διακοπές
Τύπος διακοπών	75% Ήλιος & Θάλασσα	74% Ήλιος & Θάλασσα	80% Ήλιος & Θάλασσα	77% Ήλιος & Θάλασσα
Συνταξιδιώτες	68% τον/την σύντροφο	70% τον/την σύντροφο	70% τον/την σύντροφο	72% τον/την σύντροφο
Φύλο επισκεπτών	περισσότερες γυναίκες	περισσότεροι άνδρες	περισσότεροι άνδρες	περισσότεροι άνδρες
Ηλικιακή διάρθρωση	22% 45-54 επών και 22% 35-44 επών	23% 25-34 επών και 21% 35-44 & 45-54 επών	27% 45-54 επών και 20% 55-64 επών	27% 45-54 επών και 20% 25-34 επών
Οικογενειακό εισόδημα	57% ανώτερο	58% ανώτερο	62% ανώτερο	63% ανώτερο
Επίπεδο εκπαίδευσης	61% ανώτερο	61% ανώτερο	63% ανώτερο	65% ανώτερο
Τύπος καταλύματος	30% σε 4* ξενοδοχείο	30% σε 4* ξενοδοχείο	42% σε 4* ξενοδοχείο	43% σε 4* ξενοδοχείο
Πηγές ενημέρωσης				
Πηγές ενημέρωσης μέσω Internet	Ιστοσελίδα καταλύματος και προορισμού	Ιστοσελίδα καταλύματος και προορισμού	Ιστοσελίδα καταλύματος και tour operator	Ιστοσελίδα καταλύματος και tour operator
Μέσο κράτησης				
Κανάλια κράτησης μέσω Internet				
Κράτηση διαμονής μέσω πλατφόρμας διαμορισμού	3%	3%	2%	2%

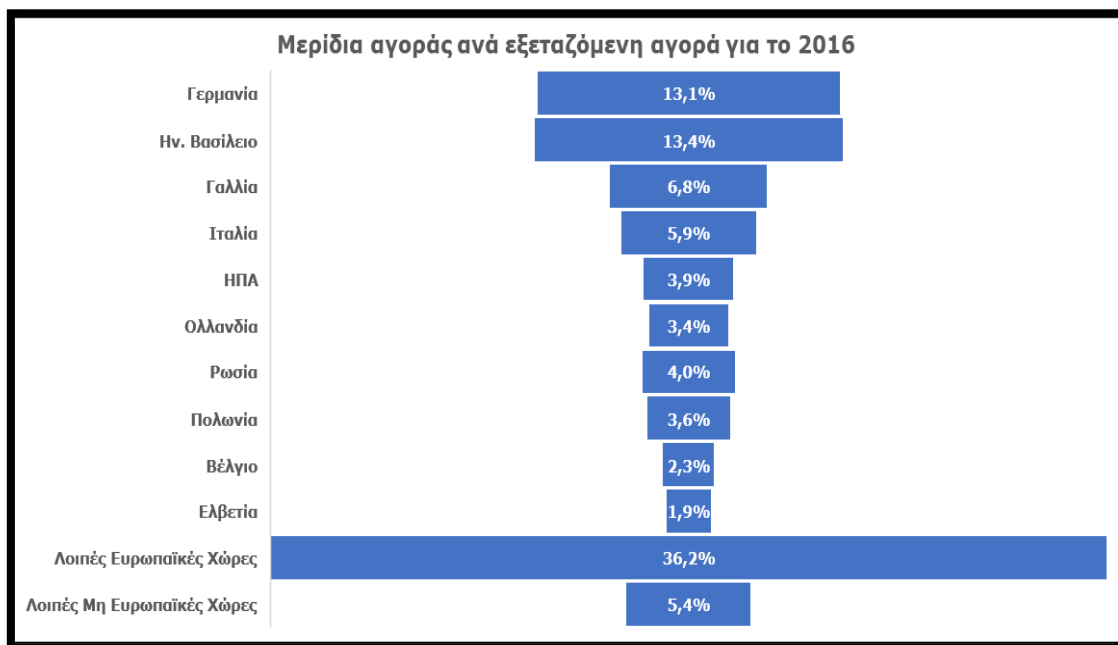
Πηγή: IPK INTERNATIONAL - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Πίνακας 38: Προφίλ Γερμανών τουριστών

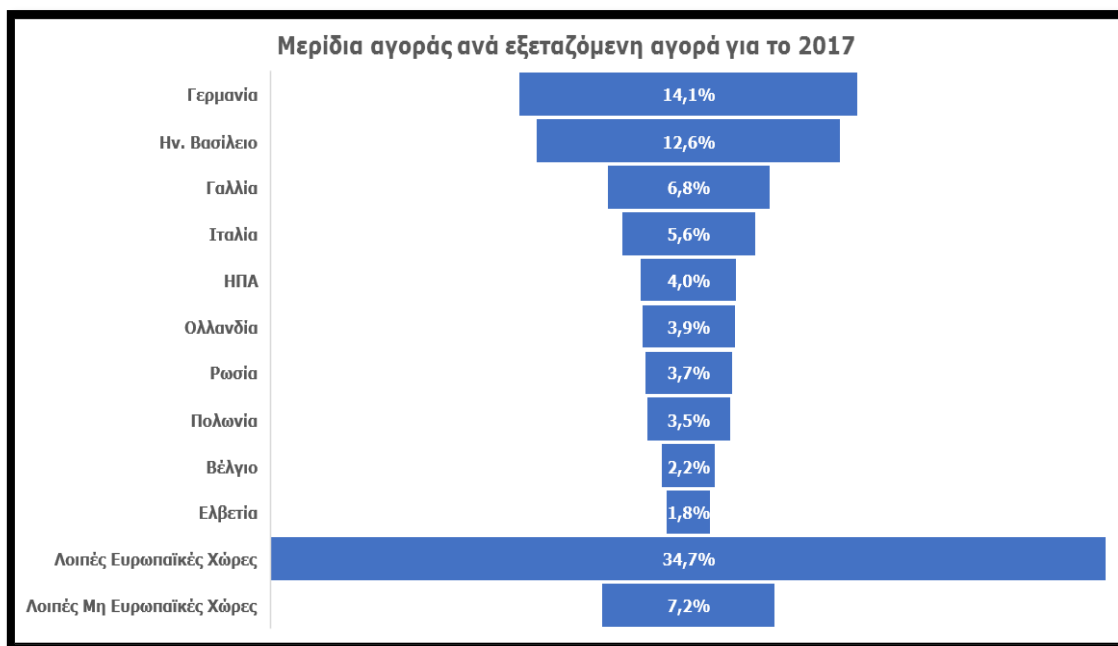
5.4 ΜΕΡΙΔΙΟ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

Αναφορικά με τα μερίδια ταξιδιών προς Ελλάδα για τις επιμέρους αγορές, παρατηρούμε ότι η αγορά της Γερμανίας ανέβηκε στην 1^η θέση το 2017(13,1% το 2016 και 14,1% το 2017) εξαιτίας της μεγάλης αύξησης επισκεπτών +490χιλ., εκτοπίζοντας της αγορά του Ην. Βασιλείου στην 2^η θέση(13,4% το 2016 και 12,6% το 2017) παρά την μεγάλη αύξηση των ταξιδιών από Ην. Βασίλειο κατά +106χιλ. μεταξύ 2016 και 2017. Ακολουθούν στην 3^η θέση η αγορά της Γαλλίας (με μερίδιο 6,8% και για τα δύο έτη), στην 4^η θέση η αγορά της Ιταλίας (5,9% το 2016 και 5,6% το 2017), στην 5^η θέση για το 2017 ανέβηκε η αγορά των ΗΠΑ (6^η το 2016, 3,9% το 2016 και 4,0% το 2017), ενώ την 6^η θέση κατέλαβε η αγορά της Ολλανδίας (3,4% το 2016 και 3,9% το 2017), δύο θέσεις πάνω σε σύγκριση με το 2016. Αξιοσημείωτο για το 2017, είναι ότι η αγορά της Ρωσίας έπεσε δύο θέσεις σε σύγκριση με το 2016 (5^η θέση το 2016 και 7^η θέση το 2017, 4,0 % και 3,7% μερίδια αγοράς αντίστοιχα).

Τέλος, οι 6 κύριες αγορές (Γερμανία, Ην. Βασίλειο, Γαλλία, Ιταλία, ΗΠΑ, Ολλανδία) της Ελλάδας αντιπροσωπεύουν για το 2016 το 46,5% του συνόλου των επισκεπτών, ενώ το ποσοστό αυτό αυξάνεται το 2017 σε 46,9% του συνόλου των επισκεπτών.

Γράφημα 35: Μερίδιο Γερμανικής αγοράς 2016

Γράφημα 36: Μερίδιο Γερμανικής αγοράς 2017

5.5 ΣΚΟΠΟΣ ΤΑΞΙΔΙΟΥ

Συγκριτικά για τα έτη 2016 –2017, παρατηρούμε μεγάλη αύξηση, σε απόλυτους αριθμούς, των τουριστών που επέλεξαν την Ελλάδα:

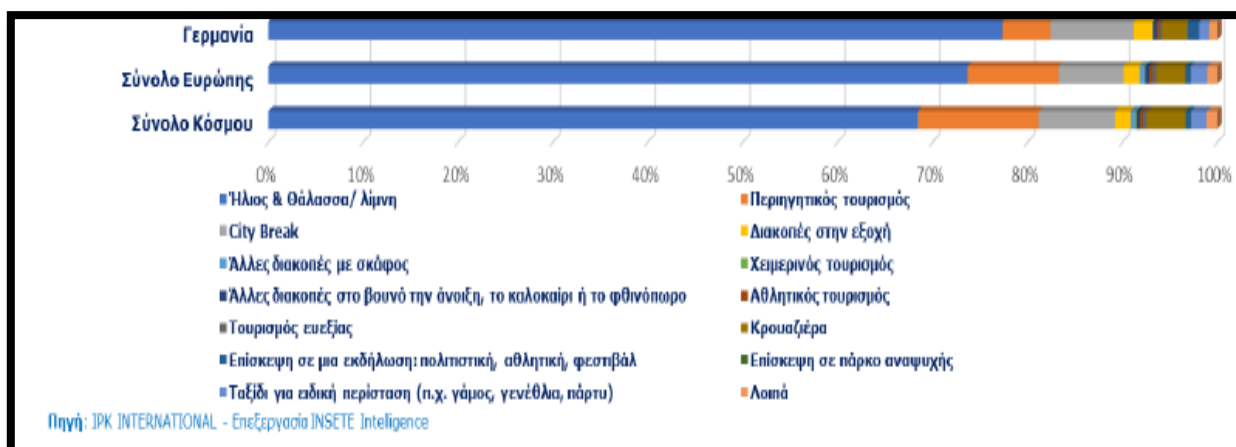
Για διακοπές (+1.811χιλ. επισκέπτες) και επίσκεψη σε φίλους / συγγενείς (+212χιλ. επισκέπτες) συνολικά. Για διακοπές από τις αγορές της Γερμανίας (+16,5%, κατά +416χιλ. σε 2,9 εκ. το 2017), της Γαλλίας (+9,8%, κατά +131 χιλ. σε 1,5εκ. το 017), της Ολλανδίας (+22,7% κατά + 154 χιλ. σε 833 χιλ. το 2017), των Λοιπών Ευρωπαϊκών Χωρών(+5,3%, κατά +347 χιλ. σε 6,9εκ. το 2017) και των Λοιπών Μη Ευρωπαϊκών Χωρών (+53,1%, κατά +440 χιλ. σε 1,3εκ. το 2017) και για επίσκεψη σε φίλους / συγγενείς, από τις Λοιπές Ευρωπαϊκές Χώρες (+38,4%, κατά +122χιλ. σε 440χιλ. το 2017).

Σκοπός ταξιδιού στην Ελλάδα ανά εξεταζόμενη αγορά, διαφορές 2016 -2017 (σε χιλ.)					
	Διακοπές	Επίσκεψη σε φίλους/συγγενείς και άλλο ταξίδι αναψυχής	Επαγγελματικό ταξίδι	Συνεδριακό	Λοιπά
Σύνολο Κόσμου	1.811	212	63	28	-63
Σύνολο Ευρώπης	1.297	169	47	-12	-69
Γερμανία	416	39	10	16	9

Πίνακας 39: Σκοπός ταξιδιού Γερμανών τουριστών 2017

Πηγή: IPK INTERNATIONAL - Επεξεργασία INSETE Intelligence Σκοπός

5.6 ΤΥΠΟΣ ΔΙΑΚΟΠΩΝ

Γράφημα 37: Τύπος Διακοπών Γερμανών τουριστών 2017

Πηγή: IPK INTERNATIONAL - Επεξεργασία INSETE Intelligence

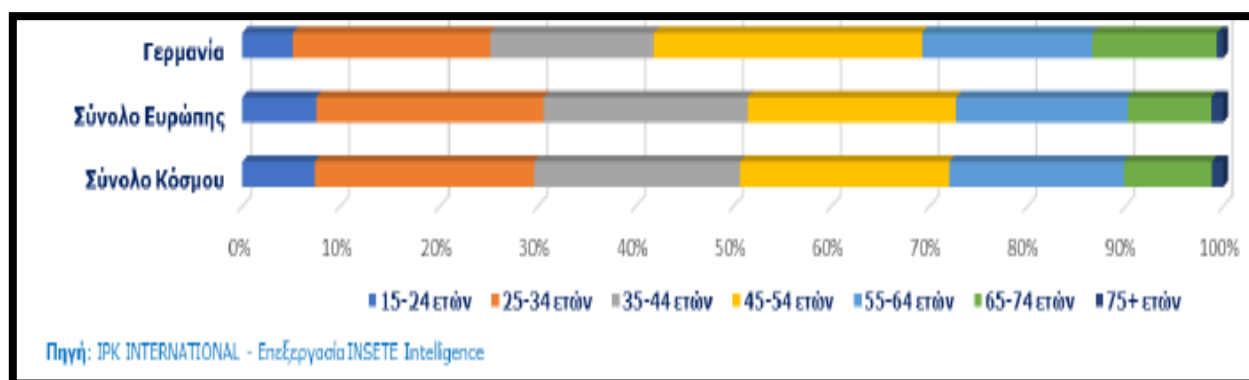
5.7 ΦΥΛΟ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ

Φύλο επισκεπτών του εισερχόμενου τουρισμού για διακοπές στην Ελλάδα ανά εξεταζόμενη αγορά, διαφορές 2016 - 2017 (σε χιλ.)		
	Άνδρας	Γυναίκα
Σύνολο Κόσμου	1.300	511
Σύνολο Ευρώπης	1.083	215
Γερμανία	213	203

Πίνακας 40: Φύλο επισκεπτών από Γερμανία 2017

Πηγή: IPK INTERNATIONAL - Επεξεργασία INSETE Intelligence Φύλο

5.8 ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ

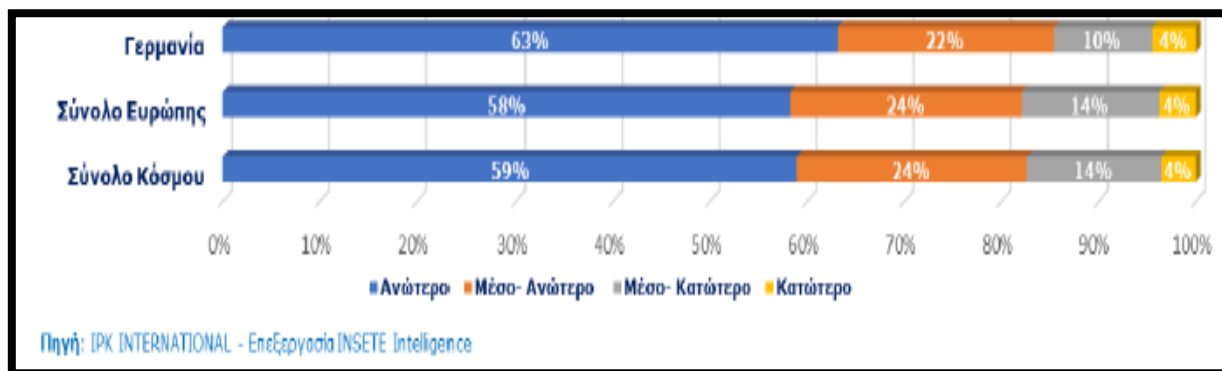

Γράφημα 38: Ηλικιακή διάρθρωση Γερμανών τουριστών 2017

Η πλειοψηφία των τουριστών που επισκέφθηκαν την Ελλάδα προέρχονταν κυρίως από τις ηλικίες 25-54 ετών (64,8% το 2016 και 64,6% το 2017). Επιμέρους, παρατηρούμε ότι οι Ευρωπαίοι τουρίστες ακολούθησαν την συνολική εικόνα (64,7% το 2016 και 65,2% το 2017) σε αντίθεση με τους Μη Ευρωπαίους όπου η πλειοψηφία των τουριστών εντοπίζεται στις ηλικίες 35-64 ετών (69,0% το 2016 και 65,6% το 2017).

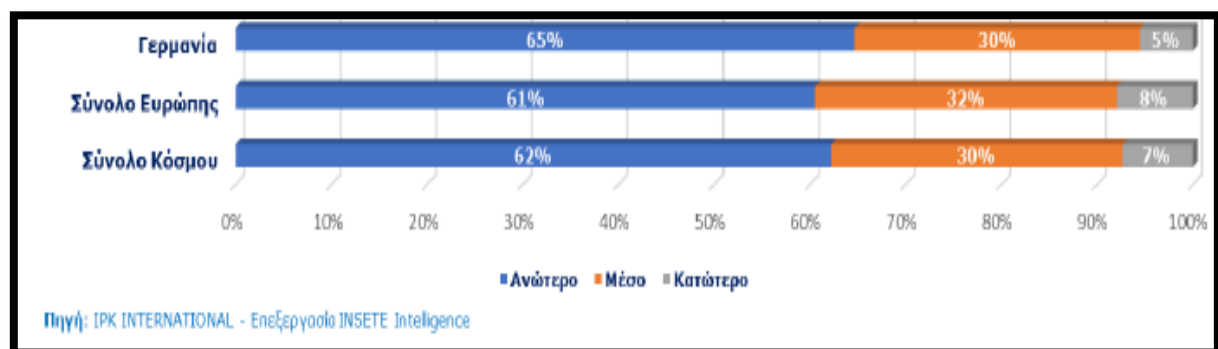
Για τις επιμέρους εξεταζόμενες αγορές, αξιοσημείωτα ήταν τα ποσοστά των τουριστών από την Γερμανία στις ηλικίες 45-54 ετών (27,2% το 2016 και 27,4% το 2017).

5.9 ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ

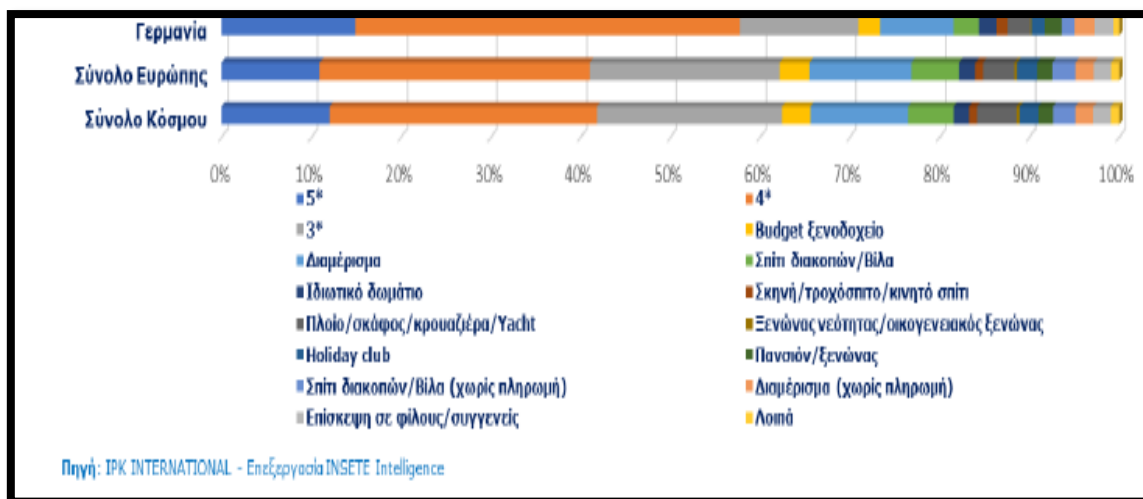
Γράφημα 39: Οικογενειακό εισόδημα Γερμανών τουριστών 2017

5.10 ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

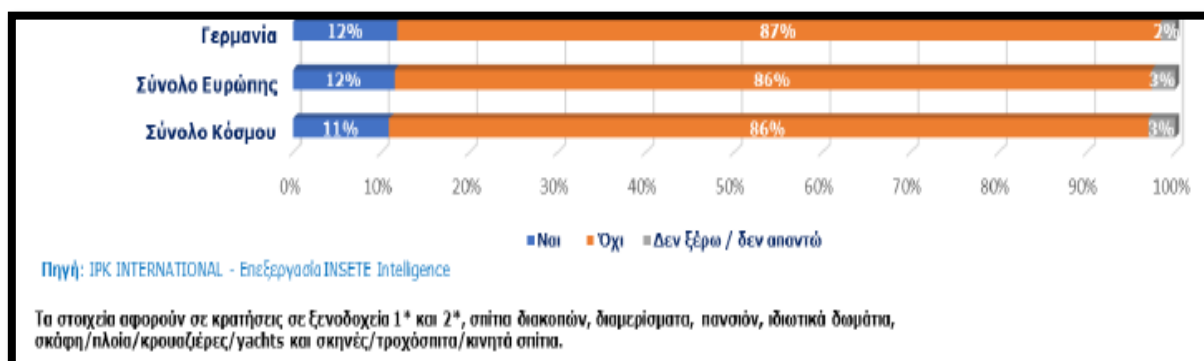
Γράφημα 40: Επίπεδο εκπαίδευσης Γερμανών τουριστών 2017

5.11 ΤΥΠΟΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ

Γράφημα 41: Τύπος καταλύματος Γερμανών τουριστών 2017

5.12 ΚΡΑΤΗΣΗ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ ΜΕΣΩ ΠΛΑΤΦΟΡΜΑΣ

Γράφημα 42: Ποσοστό κράτησης καταλύματος Γερμανών τουριστών μέσω πλατφόρμας 2017

5.13 ΜΕΣΟ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

Αγορές	Αφίξεις (σε χιλ.)	Μέσος Όρος μέσων ενημέρωσης μέσω Internet ανά επισκέπτη	Ιστοσελίδα καταλύματος	Ιστοσελίδα προορισμού	Ιστοσελίδα tour operator	Ιστοσελίδες μεταφορικών μέσων	Ιστοσελίδες αερολόγησης	Ιστοσελίδες κρατήσεων	Ταξιδιωτικά Forum	Ταξιδιωτικά Blogs	Κοινωνικά δίκτυα	Ιστοσελίδες σύγκρισης τιμών
Σύνολο Κόσμου	20.460	2,9	50%	44%	39%	32%	30%	29%	16%	12%	8%	8%
Σύνολο Ευρώπης	18.423	2,9	51%	43%	39%	31%	31%	30%	16%	12%	8%	9%
Γερμανία	2.934	3,1	53%	41%	43%	34%	30%	35%	15%	8%	8%	14%

Πίνακας 41: Μέσο ενημέρωσης Γερμανών τουριστών 2017

Πηγή: IPK INTERNATIONAL - Επεξεργασία INSETE Intelligence

5.14 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ

Αγορές	Αφίξεις (σε χιλ.)	Προκρατήσεις	Μη προκρατήσεις	Μέσος Όρος καναλιών κρατήσεων ανά επισκέπτη	μέσω Internet	σε Ταξιδιωτικό Πρακτορείο	Ξενοδοχείο ή άλλο κατάλυμα	Γραφείο μετ. μέσου	Λοιπά	μέσω Τουριστικού Γραφείου
Σύνολο Κόσμου	20.460	93%	7%	1,5	80%	40%	12%	10%	6%	1%
Σύνολο Ευρώπης	18.423	93%	7%	1,5	80%	41%	12%	9%	6%	1%
Γερμανία	2.934	95%	5%	1,6	81%	35%	14%	16%	6%	1%

Πίνακας 42: Χαρακτηριστικά κράτησης Γερμανών τουριστών 2017

Πηγή: IPK INTERNATIONAL - Επεξεργασία INSETE Intelligence

5.15 PENETRATION – ΔΙΕΙΣΔΥΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ ΣΤΟΝ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ

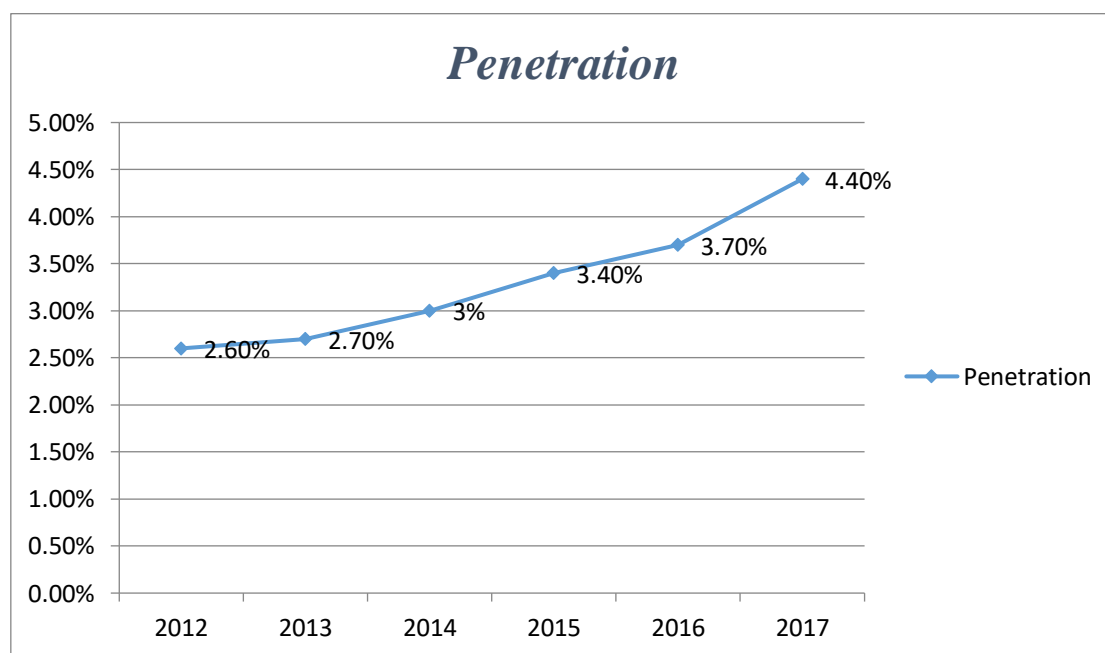
Ο όρος διείσδυση στον πληθυσμό μια χώρας, αποτυπώνει το μερίδιο αγοράς της Ελλάδας στον πληθυσμό κάθε χώρας και ισούται με το λόγο των εξερχόμενων τουριστών από κάθε χώρα, που επιλέγουν την Ελλάδα ως προορισμό τους, προς τον πληθυσμό της χώρας από την οποία προέρχονται.

Η διείσδυση στον πληθυσμό της χώρας προέλευσης, δηλαδή το μερίδιο αγοράς στον πληθυσμό μιας χώρας, στη συγκεκριμένη περίπτωση οι αφίξεις Γερμανών τουριστών στην Ελλάδα προς τον πληθυσμό της Γερμανίας, φαίνεται να είναι ικανοποιητική.

Έτος	Αφίξεις Γερμανών τουριστών	Πληθυσμός	Penetration
2012	2.135.545,10	80.512.356	2,6 %
2013	2.297.420,94	82.770.120	2.7 %
2014	2.459.227,53	81.227.530	3 %
2015	2.810.350,16	82.180.124	3.4 %
2016	3.110.467,29	82.524.331	3.7 %
2017	3.705.950,17	82.794.106	4.4 %

Πίνακας 43: Διείσδυση (Penetration) του ελληνικού τουριστικού προϊόντος στον γερμανικό πληθυσμό

Πηγή: www.statistics.gr / www.sete.gr / www.wikipedia.org

Γράφημα 43: Διείσδυση (Penetration) του ελληνικού τουριστικού προϊόντος στον γερμανικό πληθυσμό

Πηγή: www.statistics.gr / www.sete.gr / www.wikipedia.org

5.16 ΜΕΡΙΔΙΟ ΑΓΟΡΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΩΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ ΣΤΟΝ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟ ΕΞΕΡΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Έτος	Ετήσιος Εξερχόμενος Γερμανικός τουρισμός	Ετήσιες αφίξεις Γερμανών στην Ελλάδα	Μερίδιο αγοράς της Ελλάδας στον Γερμανικό εξερχόμενο τουρισμό
2012	82.728.750	2.135.545,10	2,5%
2013	87.458.550	2.297.420,94	2,6%
2014	83.008.010	2.459.227,53	2,9%
2015	83.737.350	2.810.350,16	3,3%
2016	84.837.910	3.110.467,29	3,6%
2017	87.819.543	3.705.950,17	4,2%

Πίνακας 44: Μερίδιο αγοράς της Ελλάδας ως τουριστικός προορισμός στον γερμανικό εξερχόμενο τουρισμό

Πηγή: www.statista.com / www.sete.gr

Γράφημα 44: Μερίδιο αγοράς της Ελλάδας στον γερμανικό εξερχόμενο τουρισμό

Το μερίδιο αγοράς της Ελλάδας στον εξερχόμενο τουρισμό της Γερμανίας ισούται με το ποσοστό των εξερχόμενων τουριστών από την Γερμανία, που επιλέγουν την Ελλάδα ως προορισμό τους. Το μερίδιο αυτό αυξήθηκε τα τελευταία χρόνια όπως φαίνεται στον παραπάνω πίνακα. Η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε το έτος 2017.

5.17 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 5^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Ηλεκτρονική βιβλιογραφία (διαδίκτυο)

www.bankofgreece.gr

www.statistics.gr

www.sete.gr

www.insete.gr

www.statista.com

www.destatis.de

Έρευνες & Μελέτες

Προφίλ εισερχόμενου τουρισμού για διακοπές στην Ελλάδα 2016, 2017 (Δρ: Άρης Ίκκος, Αναλυτής: Σεραφείμ Κουτσός, INSETE Intelligence)

Ετήσια έκθεση 2017: Οικονομία Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας & ελληνογερμανικές οικονομικές και εμπορικές σχέσεις, Πρεσβεία της Ελλάδας στο Βερολίνο – Γραφείο Οικονομικών και εμπορικών υποθέσεων

6 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο : ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΑΦΙΞΕΩΝ ΜΕΣΩ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΧΡΟΝΟΣΕΙΡΩΝ

6.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο κεφάλαιο αυτό με εφαρμογή της ανάλυσης χρονοσειρών, στοιχεία της οποίας θα αναπτύξουμε στα υποκεφάλαια 6.2 & 6.3, θα επιλέξουμε κατάλληλο υπόδειγμα (μοντέλο) μέσω του οποίου θα πραγματοποιήσουμε προβλέψεις αφίξεων Γερμανών τουριστών στην Ελλάδα που θα αφορούν το χρονικό διάστημα από τον Ιούλιο του 2016 έως τον Ιούνιο του 2017. Τα δεδομένα που θα χρησιμοποιήσουμε είναι οι μηνιαίες αφίξεις Γερμανών τουριστών στην Ελλάδα που προκύπτουν από έρευνα της Τράπεζας της Ελλάδος και αφορούν διάστημα από τον Ιανουάριο του 2007 έως και τον Ιούνιο του 2016. Οι προβλέψεις θα γίνουν μέσω του στατιστικού πακέτου εφαρμογών Statgraphics 18 X 64 και η αναλυτική παρουσίαση της διαδικασίας πρόβλεψης θα γίνει στο υποκεφάλαιο 6.4

6.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΧΡΟΝΟΣΕΙΡΩΝ

Χρονοσειρά ονομάζουμε τη σειρά των τιμών που λαμβάνει μια μεταβλητή σε διαδοχικές χρονικές περιόδους. Ο χρόνος που μεσολαβεί μεταξύ δύο διαδοχικών παρατηρήσεων στις περισσότερες περιπτώσεις είναι σταθερής διάρκειας. Σκοπός της διαχρονικής ανάλυσης μιας μεταβλητής είναι η περιγραφή της μέχρι τώρα διαχρονικής εξέλιξής της, καθώς και η πρόβλεψη της μελλοντικής συμπεριφοράς της. Είναι λοιπόν μια οικογένεια τυχαίων μεταβλητών X_t , $t \in T$, όπου T είναι χρονική περίοδος ή υποσύνολο του χώρου και X_t είναι η παρατήρηση στο χρόνο t . Αν το T είναι συνεχές τότε η χρονοσειρά λέγεται συνεχής ενώ αν το T είναι διακριτό τότε η χρονοσειρά λέγεται διακριτή. Οι χρονοσειρές που μας ενδιαφέρουν στην παρούσα μελέτη είναι οι διακριτές.

6.2.1 Συνιστώσες της χρονοσειράς

Η στατιστική ανάλυση των χρονοσειρών αποβλέπει στην ποσοτική μέτρηση και το διαχωρισμό των συνιστωσών που την αποτελούν. Για τη μελέτη της χρονοσειράς, ο διαχωρισμός

των συνιστωσών είναι απαραίτητος καθώς κάποιες πρέπει να αφαιρεθούν ή να μελετηθούν ξεχωριστά.

- Η αφαίρεση της τάσης είναι απαραίτητη όταν πρέπει να μελετηθεί η συμπεριφορά της χρονοσειράς χωρίς αυτήν.
- Η κυκλική συνιστώσα έχει ιδιαίτερη σημασία ειδικά όταν πρόκειται για οικονομική δραστηριότητα και συνηθίζεται να μελετάται ανεξάρτητα.
- Η αφαίρεση της εποχικότητας διευκολύνει τη σύγκριση τιμών μιας χρονοσειράς (πχ. μηνιαίων παρατηρήσεων).

Η μελέτη των συνιστωσών συμβάλλει στη μελέτη του παρελθόντος της χρονοσειράς και στην πρόβλεψη της συμπεριφοράς της και τα μεγέθη αυτά όπως θα διαμορφωθούν στο μέλλον. Τα βήματα που ακολουθούνται στην ανάλυση μια χρονοσειράς και τη λήψη πρόβλεψης είναι τα παρακάτω:

- Εξασφάλιση της στατικότητας της σειράς, δηλαδή ότι η χρονοσειρά έχει σταθερή συμπεριφορά,
- Έλεγχος της περιοδικότητας
- Εύρεση κατάλληλου μοντέλου που προσαρμόζεται στα δεδομένα
- Εκτίμηση των αγνώστων παραμέτρων του μοντέλου
- Χρήση του μοντέλου για πρόβλεψη

6.2.2 Χρονικό Πλαίσιο της Πρόβλεψης

Το μήκος του διαστήματος μεταξύ της χρονικής στιγμής κατά την οποία γίνεται η πρόβλεψη και της χρονικής στιγμής στην οποία αναφέρεται η πρόβλεψη ονομάζεται χρονικό πλαίσιο της πρόβλεψης (time frame). Όσο μεγαλώνει το χρονικό πλαίσιο τόσο δυσκολότερη γίνεται η λήψη μιας πρόβλεψης ως προς την ακρίβεια της προβλεπτικής ικανότητας. Με βάση το μήκος τους, τα χρονικά πλαίσια μπορούν να είναι: άμεσα (immediate) με μήκος μικρότερο από ένα μήνα, βραχυπρόθεσμα (short-term) με μήκος 1-3 μήνες, μεσοπρόθεσμα (mediumterm) με μήκος 3 μηνών έως 2 έτη, και μακροπρόθεσμα (long-term) με μήκος άνω των 2 ετών. Οι μέθοδοι πρόβλεψης μέσω χρονοσειρών είναι περισσότερο αποτελεσματικές όταν το περιβάλλον παραμένει σταθερό,

καθώς βασίζονται στην υπόθεση ότι το μέλλον θα μοιάζει με το παρελθόν, γι' αυτό το λόγο χρησιμοποιούνται συνήθως για βραχυπρόθεσμες προβλέψεις.

6.3 ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ BOX-JENKINS

Η προσέγγιση των Box-Jenkins στην ανάλυση χρονοσειρών είναι μια μέθοδος εύρεσης ενός υποδείγματος ARIMA που να παριστάνει ικανοποιητικά τη στοχαστική διαδικασία από την οποία προήλθαν τα δεδομένα, δηλαδή το δείγμα. Η Box-Jenkins ARIMA (Auto-Regressive Integrated Moving Average) τεχνική δίνει μορφή υποδείγματος στην πιο γενική μορφή σε μια διακριτή χρονοσειρά, ως συνάρτηση αυτοπαλινδρομούμενων όρων, κινούμενου μέσου και μιας σταθεράς. Περιλαμβάνει συγχρόνως στο εκτιμώμενο μοντέλο ένα τύπο εποχικού και ένα μη εποχικού παράγοντα και η γενική του μορφή συμβολίζεται ως $ARIMA(p,d,q)(P,D,Q)_s$.

Όπου:

- p είναι η τάξη αυτοπαλινδρόμησης του μη εποχικού παράγοντα
- d είναι η τάξη προς τα πίσω διαφορών του μη εποχικού παράγοντα
- q η τάξη κινούμενου μέσου του μη εποχικού παράγοντα
- P είναι η τάξη αυτοπαλινδρόμησης του εποχικού παράγοντα
- D είναι η τάξη των προς τα πίσω διαφορών του εποχικού παράγοντα
- Q είναι η τάξη κινούμενου μέσου του εποχικού παράγοντα
- s είναι η εποχικότητα της χρονοσειράς

6.3.1 Το Υπόδειγμα Arima(p,d,q)

Τα μοντέλα ARIMA συνδυάζουν τις ιδιότητες τριών διαφορετικών υπο-μοντέλων (υπο-συστημάτων):

- Αυτοπαλινδρόμησης (autoregression)
- Ολοκλήρωσης (integration)
- Εξομάλυνσης με μετακινούμενο μέσο (moving average)

παριστάνονται με 3 συντελεστές, που ο καθένας τους περιγράφει τα υπο-μοντέλα που αναφέρθηκαν. Συγκεκριμένα, οι τρεις μορφές των παραμέτρων αυτού του υποδείγματος είναι:

- παράμετρος αυτοπαλινδρόμησης (AR): οι p παράμετροι του αυτοπαλίνδρομου υποδείγματος, ή τάξη αυτοπαλινδρόμησης του μη εποχικού παράγοντα
- βαθμός διαφορικού μετασχηματισμού (I): ο αριθμός d των διαφορών που απαιτούνται για να γίνει η σειρά στάσιμη ή η τάξη προς τα πίσω διαφορών του μη εποχικού παράγοντα (στάσιμες διαδικασίες χαρακτηρίζονται στις οποίες ότι ο μέσος, η διακύμανση και οι αυτοδιακυμάνσεις δεν εξαρτώνται από το χρόνο, δηλαδή ο μέσος και η διακύμανση παραμένουν σταθεροί)
- τάξη μετακινούμενου μέσου (MA): οι q παράμετροι του υποδείγματος κινητού μέσου ή η π τάξη κινούμενου μέσου του μη εποχικού παράγοντα

Μια ARIMA(p,d,q) διαδικασία μπορεί να διατυπωθεί με τρεις διαφορετικούς τρόπους και να πάρει τρεις διαφορετικές μορφές:

- Ως συνάρτηση των παρελθουσών τιμών της και των τιμών του διαταρακτικού όρου, τρέχουσας και παρελθουσών. Η μορφή αυτή είναι γνωστή ως εξίσωση διαφοράς (difference equation form).
- Ως συνάρτηση των παρελθουσών τιμών της και της τρέχουσας τιμής του διαταρακτικού όρου. Η μορφή αυτή είναι γνωστή ως η αντίστροφη μορφή (inverted form).
- Ως συνάρτηση μόνο των τιμών του διαταρακτικού, τρέχουσας και παρελθουσών. Η μορφή αυτή είναι γνωστή ως τυχαία διαταραχή (random shock form).

6.3.2 Εποχικό Υπόδειγμα SARIMA

Τα εποχικά υποδείγματα ARIMA (seasonal ARIMA models ή SARIMA models), είναι μια άλλη κατηγορία των υποδειγμάτων ARIMA. Το εποχικό μέρος ενός υποδείγματος ARIMA έχει την ίδια δομή με αυτή του μη-εποχικού υποδείγματος, δηλαδή μπορεί να έχει έναν παράγοντα AR, έναν παράγοντα MA και μια τάξη διαφορών. Ένα εποχικό ARIMA υπόδειγμα ορίζεται σαν ένα υπόδειγμα ARIMA(p,d,q) \times (P,D,Q), όπου:

- P είναι ο αριθμός των εποχικών αυτοπαλινδρομων όρων (SAR)

- D είναι ο αριθμός των εποχικών διαφορών
- Q είναι ο αριθμός των εποχικών όρων κινητού μέσου (SMA) Για να εξακριβωθεί ένα εποχικό υπόδειγμα, το πρώτο βήμα είναι να καθορίσουμε αν είναι απαραίτητη ή όχι μια εποχική διαφορά μαζί με μια μη-εποχική διαφορά ή μπορεί και αντί αυτής. Εάν το εποχικό υπόδειγμα είναι δυνατό και σταθερό με το χρόνο, (για παράδειγμα ψηλά το καλοκαίρι και χαμηλά το χειμώνα), τότε πιθανόν να πρέπει να χρησιμοποιηθεί μια εποχική διαφορά ανεξάρτητα με το αν χρησιμοποιηθεί μια μη-εποχική διαφορά.

Για να εξακριβωθεί ένα εποχικό υπόδειγμα, το πρώτο βήμα είναι να καθορίσουμε αν είναι απαραίτητη ή όχι μια εποχική διαφορά μαζί με μια μη-εποχική διαφορά ή μπορεί και αντί αυτής. Εάν το εποχικό υπόδειγμα είναι δυνατό και σταθερό με το χρόνο, (για παράδειγμα ψηλά το καλοκαίρι και χαμηλά το χειμώνα), τότε πιθανόν να πρέπει να χρησιμοποιηθεί μια εποχική διαφορά ανεξάρτητα με το αν χρησιμοποιηθεί μια μη-εποχική διαφορά.

6.3.3 Τα στάδια της μεθόδου Box-Jenkins

Η μέθοδος αυτή περιλαμβάνει τρία στάδια, την ταυτοποίηση (identification), την εκτίμηση (estimation), και το διαγνωστικό έλεγχο (diagnostic checking).

1ο στάδιο: Ταυτοποίηση

- Επιλέγουμε ένα δοκιμαστικό μοντέλο ικανό να μας δείξει αν υπάρχουν βασικά χαρακτηριστικά στη χρονοσειρά, όπως τάση και εποχικότητα.
- Γίνεται απεικόνιση της ίδιας της μεταβλητής της χρονοσειράς, όπως επίσης και απεικόνιση των συναρτήσεων συσχέτισης (Correlation Functions) (Αυτοσυσχέτισης (Autocorrelation, ACF) και μερικής(partial) αυτοσυσχέτισης).
- Καθορίζονται οι τιμές των p, d, q , δηλαδή καθορίζεται ο αριθμός d των διαφορών που απαιτούνται για να μετατραπεί η σειρά σε στάσιμη αν δεν είναι. Προσδιορίζεται στη συνέχεια η τάξη του υποδείγματος ARIMA, δηλαδή καθορίζεται η τάξη p της αυτοπαλίνδρομης διαδικασίας και η τάξη q της διαδικασίας κινητού μέσου. Ο προσδιορισμός τους βασίζεται στις δειγματικές απλές και μερικές αυτοσυσχετίσεις. Αν μια μεταβλητή χαρακτηρίζεται από τάση, ο μέσος και ίσως και η διακύμανσή της θα

μεταβάλλονται με το χρόνο, πράγμα που σημαίνει ότι η σειρά δεν είναι στάσιμη. Σε αυτή την περίπτωση θα χρησιμοποιήσουμε τις πρώτες ή τις δεύτερες ή κ.τ.λ. διαφορές για να μετατραπεί η σειρά σε στάσιμη. Με τη μέθοδο των διαφορών επιδιώκουμε να εξαλείψουμε την τάση που υπάρχει σε μια χρονοσειρά σχηματίζοντας μια νέα χρονοσειρά από τις διαφορές μεταξύ διαδοχικών όρων. Έτσι, όταν η τάση είναι γραμμική, η χρονοσειρά που παράγεται έχει μηδενική τάση. Όταν η τάση είναι πολυωνυμική, η διαδικασία των διαφορών μεταξύ διαδοχικών όρων επαναλαμβάνεται μέχρι να εξαλειφθεί η τάση πλήρως.

2ο Στάδιο: Εκτίμηση

Γίνεται εκτίμηση των παραμέτρων του μοντέλου ύστερα από την προσαρμογή του στα δεδομένα. Ελέγχεται η σημαντικότητα των παραμέτρων, προβλέπεται το μέρος της χρονοσειράς που χρησιμοποιείται γι' αυτό το σκοπό και γίνεται αποδοχή ή απόρριψη του μοντέλου.

3ο Στάδιο: Διαγνωστικός έλεγχος

Στο στάδιο αυτό ελέγχεται το πόσο καλά ταιριάζει το υπόδειγμα με τα δεδομένα, καθώς μπορεί κάποιο άλλο υπόδειγμα ARIMA να προσαρμόζεται καλύτερα. Εφαρμόζονται στατιστικοί έλεγχοι για τη σημαντικότητα των παραμέτρων και τη συμπεριφορά των καταλοίπων και την τάξη του υποδείγματος.

Περιλαμβάνει τις διαδικασίες:

- υπολογισμού διαστημάτων εμπιστοσύνης στις διαδικασίες πρόβλεψης
- τον υπολογισμό του τυπικού σφάλματος και άλλων στατιστικών μεγεθών με σκοπό την ποσοτική εκτίμηση της σημαντικότητας των συντελεστών του μοντέλου
- τον έλεγχο της κανονικότητας των υπόλοιπων (residuals)

6.3.4 Επιλογή κατάλληλου υποδείγματος

Για την επιλογή του κατάλληλου υποδείγματος υπάρχουν κάποια κριτήρια που χρησιμοποιούνται. Παρατηρούμε ότι αν αυξήσουμε την τάξη του υποδείγματος προσθέτοντας υστερήσεις είτε για το αυτοπαλίνδρομο τμήμα είτε για το τμήμα κινητού μέσου, θα μειώνεται το άθροισμα των τετραγώνων των καταλοίπων, αλλά ταυτόχρονα θα μειώνονται και οι βαθμοί

ελευθερίας αφού εκτιμώνται περισσότερες παράμετροι. Ένα από τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται είναι το κριτήριο πληροφοριών Akaike (Akaike Information Criterion) ή αλλιώς AIC.

6.3.5 Αξιολόγηση Υποδείγματος

Για την αξιολόγηση της προβλεπτικής ικανότητας του υποδείγματος, υπάρχουν διάφορα κριτήρια. Τα κυριότερα από αυτά είναι:

- Ρίζα του μέσου τετραγώνου του σφάλματος (Root Mean Square Error)
- Μέσο απόλυτο σφάλμα (Mean Absolute Error)
- Μέσο απόλυτο ποσοστιαίο σφάλμα (Mean Absolute Percentage Error).

Οι δείκτες αυτοί χρησιμοποιούνται για να εξεταστεί κατά πόσο αξιόπιστα περιγράφεται η εξέλιξη της χρονοσειράς από τις διάφορες τεχνικές πρόβλεψης. Όσο μικρότερες είναι οι τιμές των παραπάνω δεικτών τόσο καλύτερη θεωρείται η πρόβλεψη.

6.3.6 Έλεγχος των καταλοίπων

Επειδή η διαδικασία πρόβλεψης ποτέ δεν απομακρύνει τελείως τον κίνδυνο, κρίνεται αναγκαίο στη διαδικασία για τη λήψη της πρόβλεψης να λαμβάνεται υπόψη η αβεβαιότητα που περικλείει η πρόβλεψη. Η πραγματική τιμή μια μεταβλητής εννοιολογικά συνδέεται με την πρόβλεψη σύμφωνα με τον παρακάτω τύπο:

$$\text{Πραγματική τιμή} = \text{Τιμή πρόβλεψης} + \text{Σφάλμα Πρόβλεψης}$$

Αν το εκτιμώμενο υπόδειγμα είναι το πιο κατάλληλο για τα δεδομένα που έχουμε, τότε τα κατάλοιπα θα πρέπει να μην αυτοσυσχετίζονται. Η μελέτη των αυτοσυσχετίσεων των καταλοίπων μπορεί να δείξει ότι υπάρχει ανεπαρκής προσαρμογή του υποδείγματος, όπως επίσης μπορεί να δείξει και τη μορφή των αναγκαίων τροποποιήσεων που πρέπει να πραγματοποιήσουμε έτσι ώστε το υπόδειγμα να είναι το κατάλληλο.

6.3.7 Έλεγχος της τάξης του Υποδείγματος

Αυτός ο έλεγχος γίνεται με μια διαδικασία που ονομάζεται υπερπροσαρμογή (overfitting). Σύμφωνα με αυτή τη διαδικασία ο έλεγχος της καταλληλότητας του εκτιμημένου υποδείγματος γίνεται συγκρίνοντάς το με ένα άλλο υπόδειγμα μεγαλύτερης τάξης. Αν το εκτιμημένο υπόδειγμα είναι τελικά το καταλληλότερο για τα δεδομένα που έχουμε, θα πρέπει οι επιπλέον συντελεστές στα μεγαλύτερα υποδείγματα να μην είναι στατιστικά διαφορετικοί από το μηδέν. Αν αυτοί οι συντελεστές δεν είναι μηδέν, τότε θα υπάρχει κάποιο άλλο υπόδειγμα που να είναι πιο κατάλληλο για τα δεδομένα μας, απ' ό,τι το εκτιμημένο.

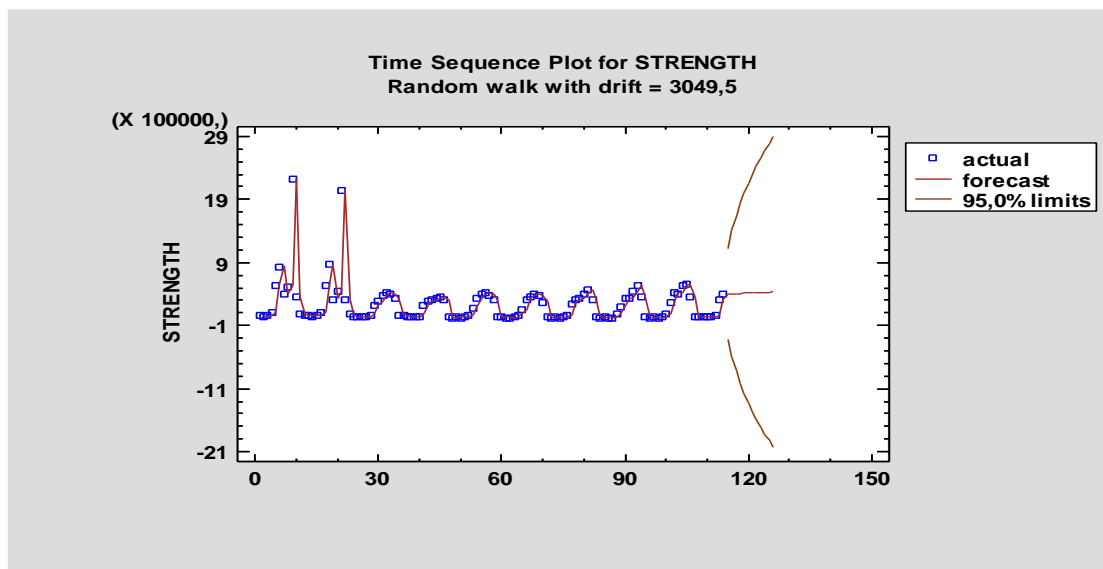
6.3.8 Εγκυρότητα Πρόβλεψης

Για να είναι έγκυρη η πρόβλεψη πρέπει να πληρούνται οι παρακάτω προϋποθέσεις:

- Το διάστημα λήψης δεδομένων να είναι παρόμοιο με το διάστημα πρόβλεψης, δηλαδή να μη διαφέρουν οι συνθήκες που επηρεάζουν τις τιμές της μεταβλητής. Ειδικότερα τα πιο παλιά δεδομένα που θα χρησιμοποιηθούν πρέπει να είναι σε συνθήκες παρόμοιες με το διάστημα για το οποίο θα γίνει η πρόβλεψη.
- Η πρόβλεψη πρέπει να είναι πεπερασμένη σε πλήθος στοιχείων, καθώς όσο απομακρυνόμαστε από την τελευταία παρατήρηση αυξάνεται η αβεβαιότητα και το προβλεπόμενο διάστημα εμπιστοσύνης μεγαλώνει. Συνήθως η πρόβλεψη για να θεωρείται έγκυρη αντιστοιχεί σε μέγεθος στο 10% του μεγέθους του δείγματος δεδομένων.
- Τα δεδομένα πρέπει να είναι επαρκή σε πλήθος. Αν το δείγμα δεδομένων είναι πολύ μικρό αμφισβητείται η εγκυρότητα της πρόβλεψης.
- Τα δεδομένα πρέπει να είναι συμβατά μεταξύ τους
- Το μοντέλο πρέπει να είναι κατάλληλο για τα δεδομένα και να δίνει προβλέψεις κοντινές στις πραγματικές τιμές. Η εγκυρότητα εξασφαλίζεται μέσω ελαχιστοποίησης του σφάλματος, μέσω ελέγχων των αποκλίσεων των προβλέψεων με πραγματικές τιμές για διαστήματα που υπάρχουν γνωστά δεδομένα.

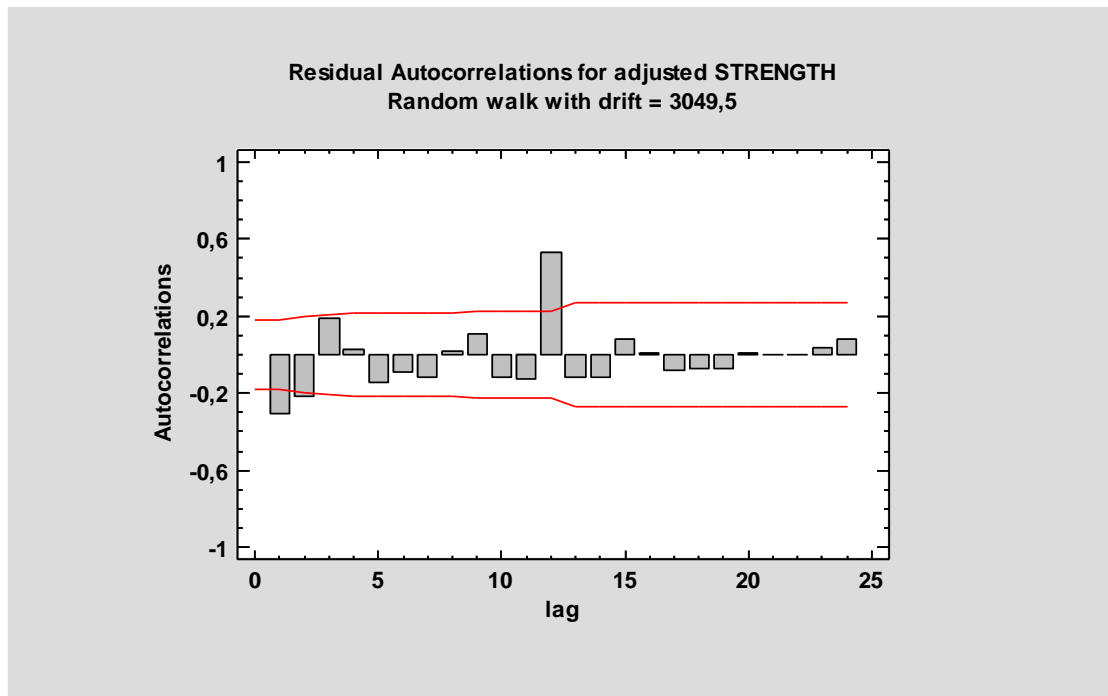
6.4 ΠΡΟΒΛΕΨΗ ΑΦΙΞΕΩΝ ΓΕΡΜΑΝΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

6.4.1 Διαγνωστικά διαγράμματα

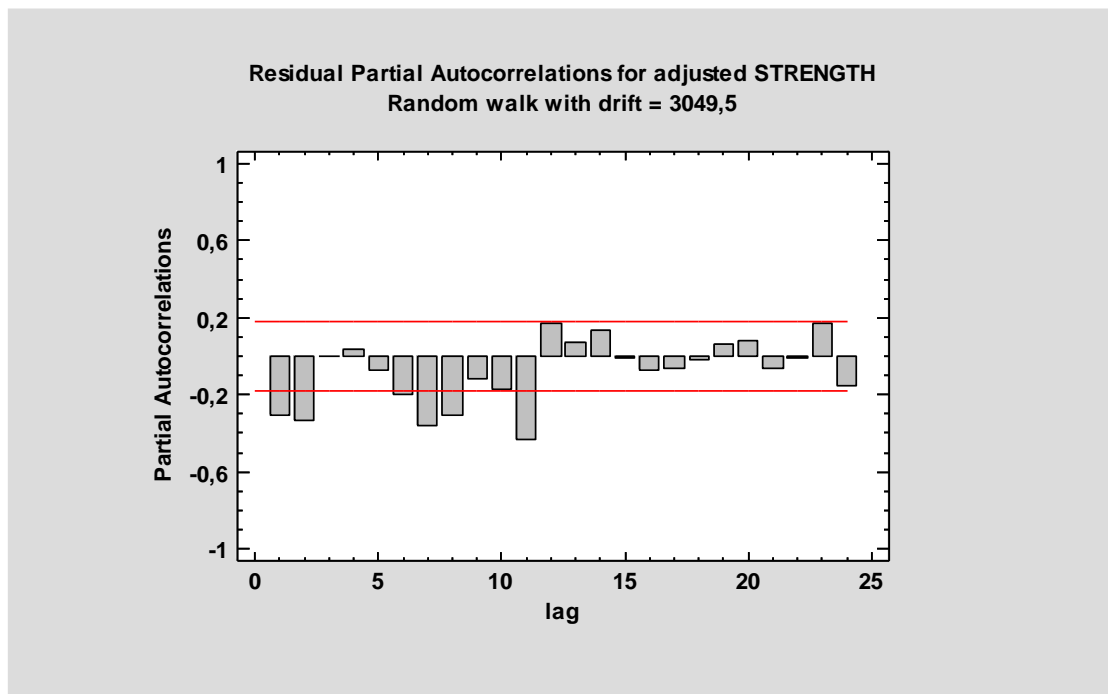
Γράφημα 45: Χρονοσειρές

Στο παραπάνω γράφημα βλέπουμε την τάση των τιμών.

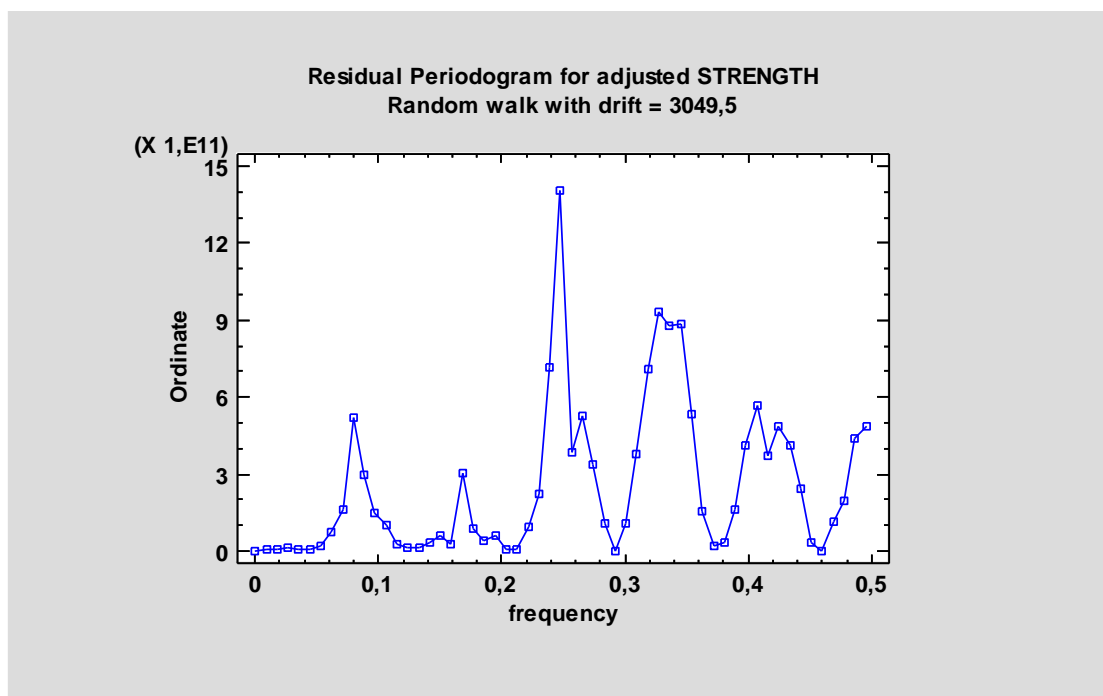

Γράφημα 46: Αυτοσυσχετίσεις της χρονοσειράς

Στο γράφημα των αυτοσυσχετίσεων όπως και στην μερικών αυτοσυσχετίσεων (γράφημα 49) διακρίνουμε πως οι μπάρες βρίσκονται εκτός της χοάνης.

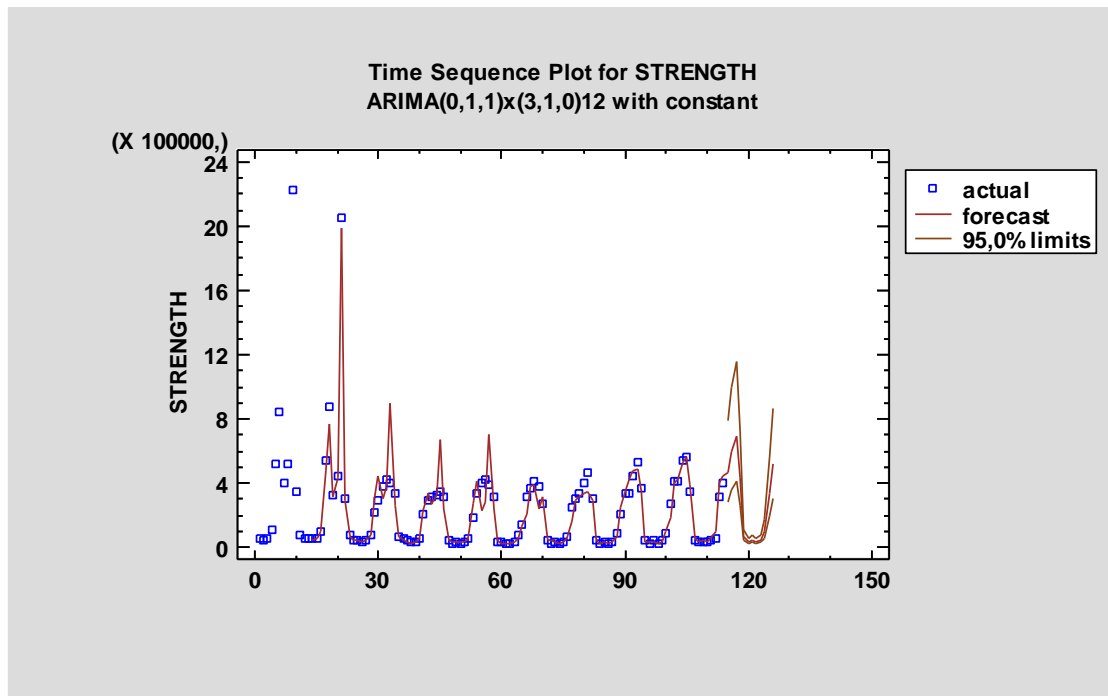

Γράφημα 47: Μερικές αυτοσυσχετίσεις της χρονοσειράς

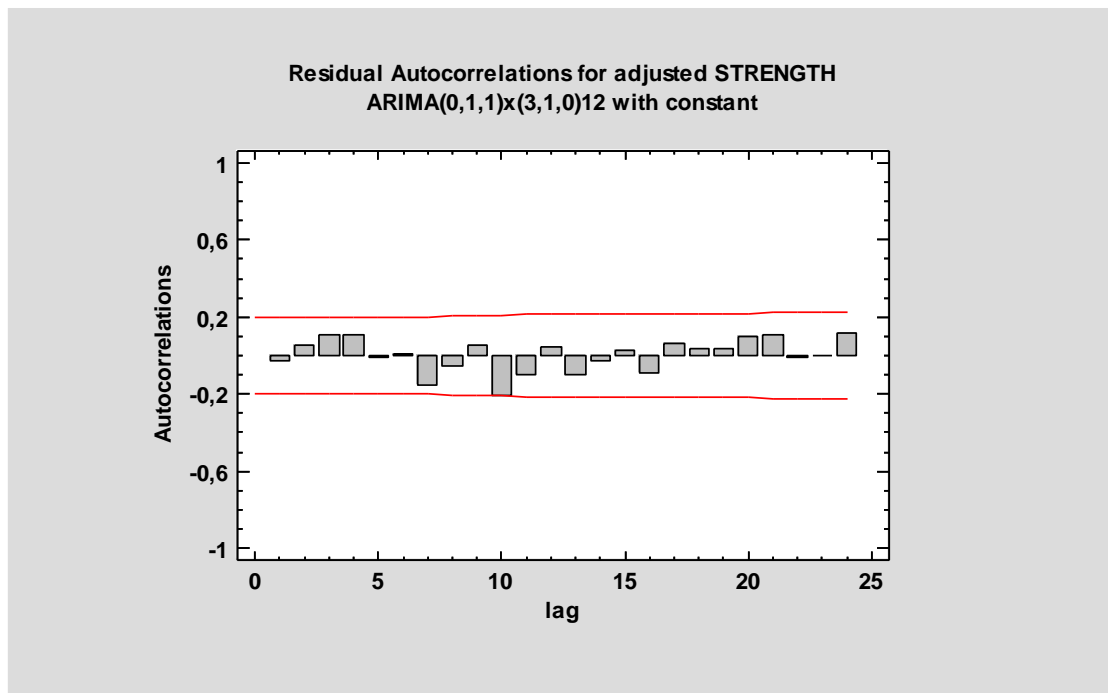

Γράφημα 48: Περιοδόγραμμα της χρονοσειράς

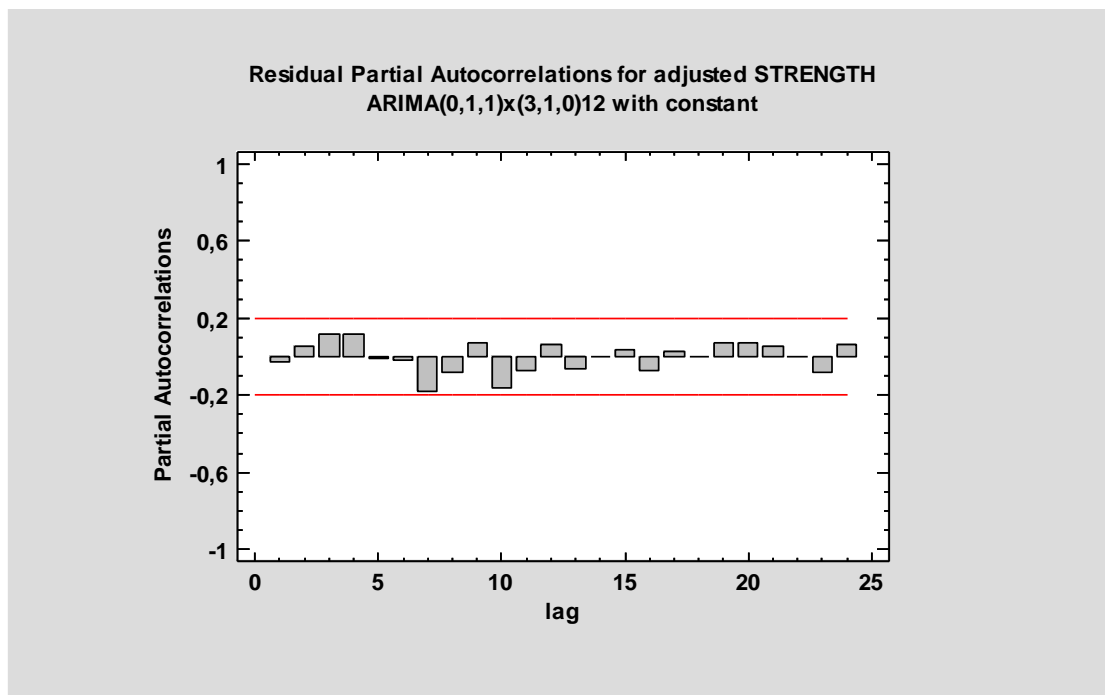
Το περιοδόγραμμα μας δείχνει το μεγάλο “peak” στο $x=0,083=1/12$ άρα η χρονοσειρά έχει εποχικότητα $s=12$. (seasonality). Παρατηρώντας τα νέα διαγράμματα, βλέπουμε μια αυξανόμενη τάση. Αφού ορίσαμε την εποχικότητα τα παρακάτω γραφήματα διαμορφώνονται ως εξής:

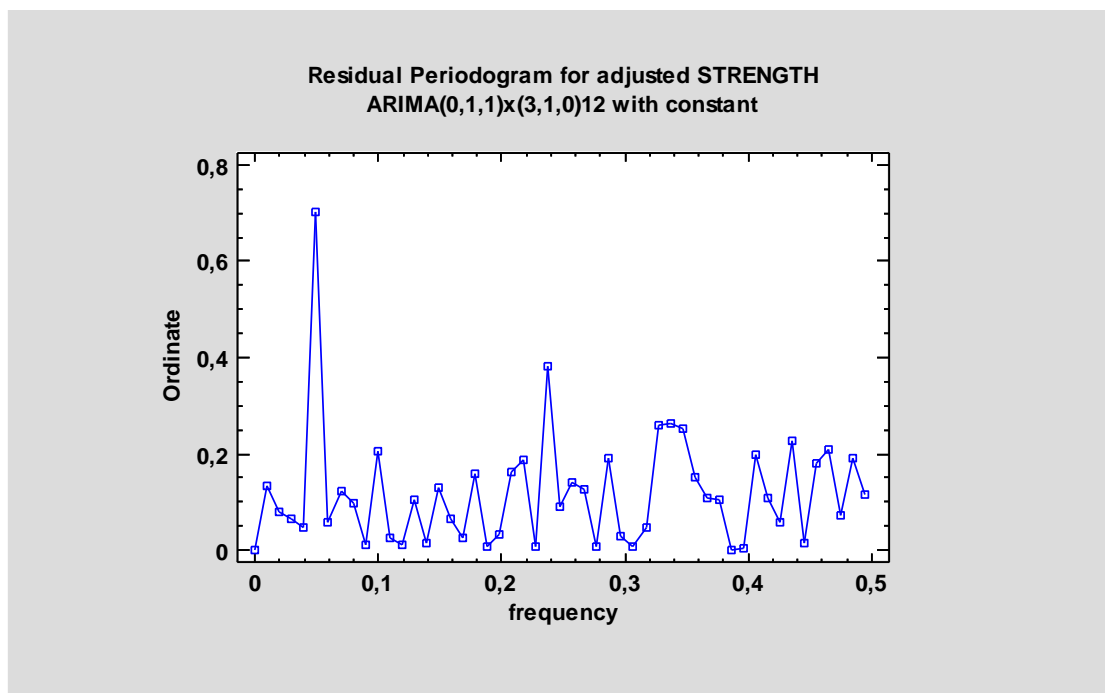
Γράφημα 49: Χρονοσειρές μετά την δήλωση της εποχικότητας

Γράφημα 50: Αυτοσυσχετίσεις μετά τη δήλωση της εποχικότητας

Γράφημα 51: Μερικές αυτοσυσχετίσεις μετά τη δήλωση της εποχικότητας

Γράφημα 52: Περιοδόγραμμα μετά τη δήλωση της εποχικότητας

6.4.2 Πρόβλεψη Μοντέλου

Υποψήφια μοντέλα για επιλογή:

Models

(A) Brown's linear exp. smoothing with $\alpha = 0,0908$

Seasonal adjustment: Multiplicative

(B) Holt's linear exp. smoothing with $\alpha = 0,0903$ and $\beta = 0,0943$

Seasonal adjustment: Multiplicative

(C) Brown's quadratic exp. smoothing with $\alpha = 0,0668$

Seasonal adjustment: Multiplicative

(D) Winters' exp. smoothing with $\alpha = 0,0211$, $\beta = 0,9838$, $\gamma = 0,8523$

(E) ARIMA(0,1,1)x(3,1,0)₁₂ with constant

Math adjustment: Natural log

<i>Model</i>	<i>RMSE</i>	<i>MAE</i>	<i>MAPE</i>	<i>ME</i>	<i>MPE</i>
(A)	183461	68381,4	21,2838	6402,56	-5,23563
(B)	187220	67288,2	20,7423	14828,8	-1,77806
(C)	184330	67455,6	21,4116	9692,06	-3,63107
(D)	96164,8	51035,7	27,2762	-16478,0	-9,4477
(E)	84491,1	40386,3	19,2084	-2812,29	-2,6509

Πίνακας 45: Σύγκριση προτεινόμενων μοντέλων

<i>Model</i>	<i>RMSE</i>	<i>RUNS</i>	<i>RUNM</i>	<i>AUTO</i>	<i>MEAN</i>	<i>VAR</i>
(A)	183461	OK	OK	***	OK	***
(B)	187220	OK	OK	***	OK	***
(C)	184330	OK	OK	***	OK	***
(D)	96164,8	OK	OK	OK	**	***
(E)	84491,1	OK	OK	OK	OK	OK

Πίνακας 46: Διαγνωστικοί έλεγχοι καταλοίπων

Έλεγχοι Σφαλμάτων Υποψήφιων μοντέλων όπου:

- RMSE= Ρίζα μέσου τετραγωνικού σφάλματος
- RUNS= Έλεγχος ροών πάνω και κάτω
- RUNM= Έλεγχος ροών πάνω και κάτω από την διάμεσο
- AUTO= Box-Pierce έλεγχος για αυτοσυσχέτιση των σφαλμάτων
- MEAN= Έλεγχος για διαφορές σφαλμάτων μεταξύ πρώτου και δεύτερου μισού
- VAR= Έλεγχος για διαφορές διασπορών μεταξύ πρώτου και δεύτερου μισού
- OK= Μη στατιστικά σημαντικό ($p > 0.05$)
- *= Οριακά στατιστικά σημαντικό ($0.01 < p \leq 0.05$)
- ** = Στατιστικά σημαντικό ($0.001 < p \leq 0.01$)
- *** = Υψηλά στατιστικά σημαντικό ($p \leq 0.001$)

Το μοντέλο που επιλέγεται αφού έχει περάσει και τους 5 ελέγχους σφαλμάτων (OK) και επίσης έχει και το μικρότερο RMSE, MAPE και MAE σε σχέση με τα άλλα υποψήφια είναι το ARIMA(0,1,1)x(3,1,0)₁₂ με τα εξής χαρακτηριστικά:

	<i>Estimation</i>	<i>Validation</i>
<i>Statistic</i>	<i>Period</i>	<i>Period</i>
RMSE	84491,1	
MAE	40386,3	
MAPE	19,2084	
ME	-2812,29	
MPE	-2,6509	

Πίνακας 47: Χαρακτηριστικά προτεινόμενου μοντέλου

Από τους παραπάνω ελέγχους επιβεβαιώνεται η στατιστική σημαντικότητα των συντελεστών του μοντέλου σε επίπεδο εμπιστοσύνης 99,9%.

<i>Parameter</i>	<i>Estimate</i>	<i>Std. Error</i>	<i>t</i>	<i>P-value</i>
MA(1)	0,964639	0,0133387	72,3188	0,000000
SAR(1)	-0,376485	0,103652	-3,63222	0,000453
SAR(2)	-0,535563	0,0851752	-6,28778	0,000000
SAR(3)	0,268803	0,0865577	3,10547	0,002498
Mean	0,00432812	0,000895178	4,83493	0,000005

Constant	0,00711217			
-----------------	------------	--	--	--

Πίνακας 48: Έλεγχος παραμέτρων ARIMA(0,1,1)×(3,1,0)¹²

Παρατηρώ ότι οι 13 πρώτες παρατηρήσεις είναι κενές, που είναι λογικό, μιας και 12-2=14 η 1^η πρόβλεψη. Επειδή την τελευταία χρονιά έχω δεδομένα μέχρι τον Ιούνιο, θα δω τις προβλέψεις για τους ίδιους μήνες. Έτσι, παρατηρώ ότι:

Περίοδος	Αφίξεις	Πρόβλεψη	Σφάλμα
1/1/2007	54180		
2/1/2007	42590		
3/1/2007	54199		
4/1/2007	109802		
5/1/2007	524868		
6/1/2007	838311		
7/1/2007	403454		
8/1/2007	521840		
9/1/2007	2,23039E6		
10/1/2007	349236		
11/1/2007	74968		
12/1/2007	57072		
1/1/2008	58381		
2/1/2008	49896	39668,3	10227,7
3/1/2008	58858	49878,8	8979,17
4/1/2008	103058	95325,6	7732,43
5/1/2008	540439	475466,	64973
6/1/2008	874818	769701	105117
7/1/2008	319863	319673	190,272
8/1/2008	442866	433539	9326,84
9/1/2008	2,05219E6	1,98822E6	63969,4
10/1/2008	300207	288753	11454,5
11/1/2008	75547	70278	5269,02

12/1/2008	41212	45764,9	-4552,88
1/1/2009	40265	39145,5	1119,52
2/1/2009	30351	31006,9	-655,897
3/1/2009	46720	44036,2	2683,79
4/1/2009	72363	77999,4	-5636,39
5/1/2009	222495	304687	-82192,1
6/1/2009	288155	439950	-151795,
7/1/2009	381366	302735	78630,5
8/1/2009	422381	383991	38390,5
9/1/2009	403275	896933	-493658,
10/1/2009	333727	262780	70947,5
11/1/2009	70579	64635,9	5943,06
12/1/2009	52809	46339,0	6470,03
1/1/2010	40267	29123,6	11143,4
2/1/2010	31459	22738,8	8720,2
3/1/2010	36035	31955,6	4079,42
4/1/2010	51226	58302,6	-7076,58
5/1/2010	210577	228872	-18295,3
6/1/2010	292013	333729	-41715,6
7/1/2010	316825	266672	50152,8
8/1/2010	328886	320998	7888,33
9/1/2010	347511	673862	-326351,
10/1/2010	317554	234611	82943,4
11/1/2010	41910	48388,4	-6478,42
12/1/2010	24608	37465	-12857
1/1/2011	29432	38743,5	-9311,55
2/1/2011	26179	32582,7	-6403,67
3/1/2011	31093	35420,6	-4327,56
4/1/2011	58240	53534,1	4705,86

5/1/2011	183795	271920	-88125,4
6/1/2011	333215	412830	-79615,1
7/1/2011	395791	225006	170785
8/1/2011	423268	282256	141012
9/1/2011	387202	698489	-311287
10/1/2011	314187	235413	78774,3
11/1/2011	29147	43246,3	-14099,3
12/1/2011	28931	21329,1	7601,94
1/1/2012	26758	24727,5	2030,47
2/1/2012	22863	20063,8	2799,19
3/1/2012	30084	29929,9	154,058
4/1/2012	71737	51566	20171
5/1/2012	146168	135828	10339,9
6/1/2012	318975	204097	114878
7/1/2012	364498	376799	-12301,2
8/1/2012	408114	390825	17288,8
9/1/2012	380011	235850	144161
10/1/2012	273820	309716	-35895,9
11/1/2012	41912	40418,6	1493,44
12/1/2012	23847	41154,9	-17307,9
1/1/2013	29875	30451,7	-576,735
2/1/2013	21002	25041,8	-4039,79
3/1/2013	32046	28746,1	3299,92
4/1/2013	64423	53345,9	11077,1
5/1/2013	252013	161852	90161,3
6/1/2013	301069	297330	3739,12
7/1/2013	331797	313708	18088,7
8/1/2013	396299	336955	59344,3
9/1/2013	461896	350454	111442,

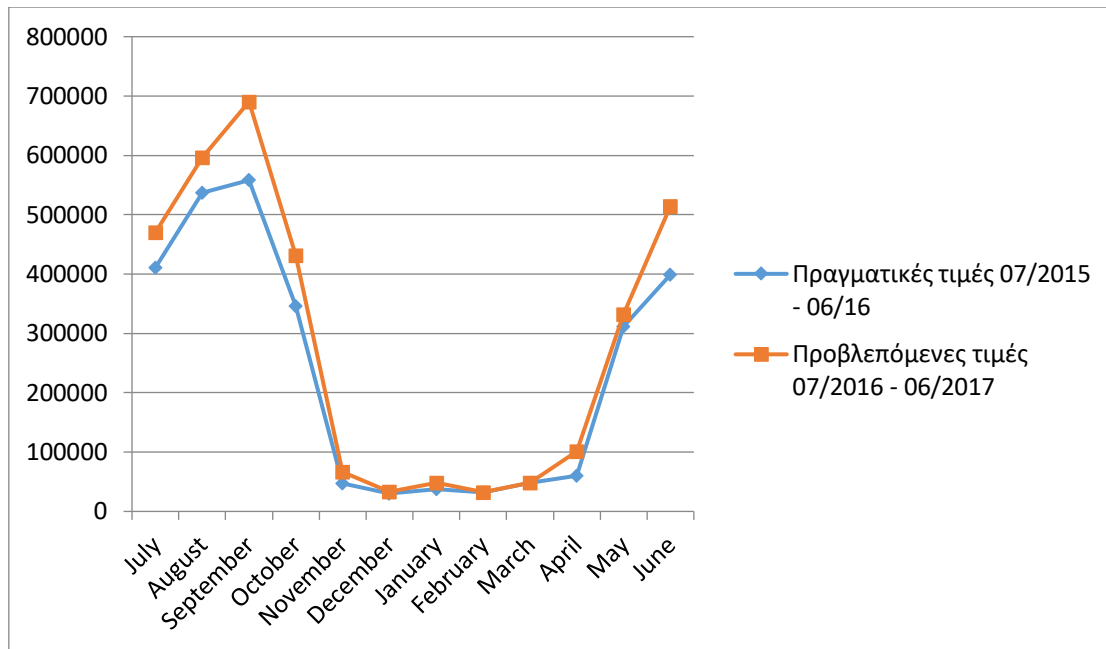
10/1/2013	307446	293939	13506,7
11/1/2013	48619	39992,8	8626,24
12/1/2013	21060	20125,2	934,824
1/1/2014	34061	29385,6	4675,43
2/1/2014	19094	23814	-4720,02
3/1/2014	28735	32826,9	-4091,89
4/1/2014	87336	66757,7	20578,3
5/1/2014	206786	244539	-37753,1
6/1/2014	337811	357096	-19285,1
7/1/2014	331351	419488	-88137,5
8/1/2014	447730	480361	-32631,2
9/1/2014	532639	492539	40100
10/1/2014	364985	352111	12874,2
11/1/2014	43467	38583,7	4883,25
12/1/2014	25233	29059,6	-3826,59
1/1/2015	44172	33935,6	10236,4
2/1/2015	25309	23127,6	2181,36
3/1/2015	41848	33565,6	8282,41
4/1/2015	91500	103623	-12123,4
5/1/2015	266196	186326	79869,8
6/1/2015	412475	400502	11973,4
7/1/2015	410401	417557	-7156,09
8/1/2015	536915	530182	6733,08
9/1/2015	558146	561852	-3706,18
10/1/2015	345910	387510	-41599,9
11/1/2015	47207	57909,2	-10702,2
12/1/2015	30270	29998,9	271,06
1/1/2016	37970	48594,2	-10624,2
2/1/2016	31595	29533,7	2061,27

3/1/2016	47913	49882,7	-1969,68
4/1/2016	60246	95048,7	-34802,7
5/1/2016	311777	395423	-83646,1
6/1/2016	398774	448969	-50195,1

Πίνακας 49: Προβλέψεις μέσω του προκρινόμενου μοντέλου

Μήνας	Αφίξεις 07/2015- 06/2016	Πρόβλεψη 07/2016- 06/2017	Διαφορά %	Διαφορά σε απόλυτους αριθμούς
July	410401	469709	14,4512%	59308
August	536915	596687	11,1324%	59772
September	558146	690520	23,7167%	132374
October	345910	431409	12,0262%	85499
November	47207	66147,3	24,7171%	18940
December	30270	32689,3	7,9924%	2419
January	37970	48064,4	26,5851%	10094
February	31595	32551,6	3,0276%	956
March	47913	48655,2	1,5490%	742
April	60246	101160	67,9115%	40914
May	311777	332140	6,5312%	20363
June	398774	514620	29,0505%	115846

Πίνακας 50: Σύγκριση προβλέψεων με την προηγούμενη χρονιά

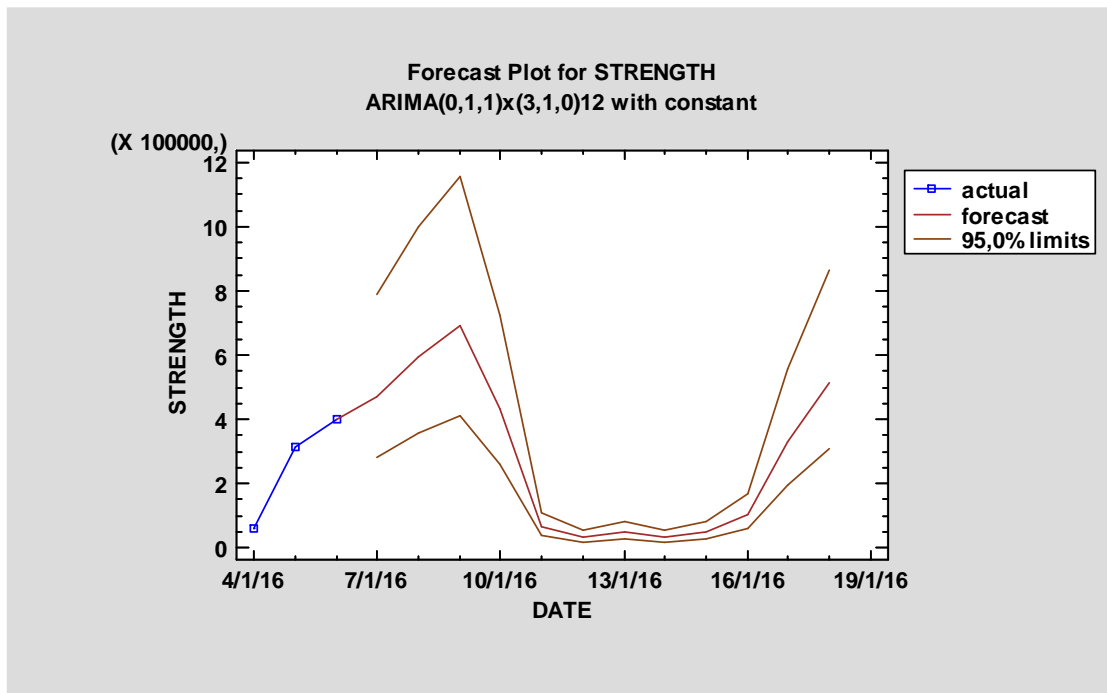
Γράφημα 53: Σύγκριση προβλέψεων με την προηγούμενη χρονιά

Περίοδος	Πρόβλεψη	Lower 95,0% Limit	Upper 95,0% Limit
7/16	469709	280344	786984
8/16	596687	356016	1,00005E6
9/16	690520	411869	1,15769E6
10/16	431409	257236	723512
11/16	66147,3	39428,9	110971
12/16	32689,3	19479,1	54858,3
1/17	48064,4	28631,7	80686,2
2/17	32551,6	19384,6	54662,3
3/17	48655,2	28965	81730,5
4/17	101160	60202,6	169983
5/17	332140	197600	558284
6/17	514620	306065	865286

Πίνακας 51: Προβλέψεις για το διάστημα 07/16/2016 έως 06/17/2017

Γράφημα 54: Πρόβλεψη

Γράφημα 55: Πρόβλεψη Statgraphics

7 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

7.1 ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Είναι προφανές από τα παραπάνω αφενός η σπουδαιότητα του τουρισμού για την ελληνική οικονομία και αφετέρου ο δυναμισμός του κλάδου. Ο τουρισμός αποτελεί την βαριά βιομηχανία της χώρας και καταγράφει σημαντικά συμπεράσματα όπως ότι:

- ✓ παρουσίασε αύξηση εσόδων από το εξωτερικό κατά +11,4% ή + € 1.453 εκ.
- ✓ η συνολική αύξηση της δραστηριότητας εκτιμάται σε + € 1.559 (από € 16.736 εκ. άμεσης συνεισφοράς στο ΑΕΠ το 2016 σε € 18.295 εκ. το 2017), συνέβαλε άμεσα στη δημιουργία του 10,3% του ΑΕΠ της χώρας, ενώ η άμεση και έμμεση συμβολή του εκτιμάται από 22,6% έως 27,3%,
- ✓ από κάθε € 1,0 τουριστικής δραστηριότητας, δημιουργείται επιπλέον € 1,2 έως 1,65 πρόσθετης οικονομικής δραστηριότητας. Ως αποτέλεσμα για κάθε € 1,0 τουριστικού εσόδου, το ΑΕΠ της χώρας αυξάνεται κατά € 2,2 έως € 2,65, δηλαδή ο τουρισμός είναι ένας κλάδος με μεγάλη διάχυση ωφελειών στην οικονομία,
- ✓ σε Κρήτη, Νότιο Αιγαίο και Ιόνιο συνεισφέρει άμεσα στη δημιουργία άνω του 47,4% του ΑΕΠ των Περιφερειών αυτών. Οι Περιφέρειες αυτές έχουν από τα υψηλότερα κατά κεφαλήν ΑΕΠ στη χώρα, τεκμηριώνοντας την άποψη ότι ο τουρισμός οδηγεί σε βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των περιοχών στις οποίες αναπτύσσεται,
- ✓ συμβάλλει άμεσα στην αιχμή (Q3) στο 16,9% της απασχόλησης και συνολικά (άμεσα και έμμεσα) μεταξύ 37,2% και 44,8% ενώ αποτέλεσε και αποτελεί βασικό μοχλό μείωσης της ανεργίας,
- ✓ κάλυψε με τις ταξιδιωτικές εισπράξεις το 80,0% του ελλείμματος του ισοζυγίου αγαθών. Οι εισπράξεις αυτές ισούνται με το 74,0% των εισπράξεων από τις εξαγωγές όλων των άλλων προϊόντων που εξάγει η χώρα, εξαιρουμένων των εισπράξεων από εξαγωγή πλοίων και καυσίμων,
- ✓ αν στις ταξιδιωτικές εισπράξεις συνυπολογισθούν και οι εισπράξεις από αερομεταφορές και θαλάσσιες μεταφορές από τον εισερχόμενο τουρισμό, τότε το σύνολο των ταξιδιωτικών

εισπράξεων ισούται με το 82,0% των εισπράξεων από τις εξαγωγές όλων των άλλων προϊόντων πλην πλοίων και καυσίμων.

7.2 ΓΕΡΜΑΝΟΙ ΤΟΥΡΙΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ανάμεσα στην Ελλάδα και στην Γερμανία υπάρχουν μακροχρόνιοι ιστορικοί δεσμοί. Οι ελληνογερμανικές σχέσεις ξεκινούν από την Βυζαντινή εποχή και συνεχίζονται μέχρι και σήμερα τόσο σε πολιτιστικό όσο και σε οικονομικό – εμπορικό επίπεδο.

Η επίδραση της γερμανικής τουριστικής αγοράς στον ελληνικό τουρισμό είναι τεράστια καθώς:

- αποτελεί την μεγαλύτερη αγορά τουρισμού για την Ελλάδα το 2017 με τις περισσότερες αφίξεις από οποιαδήποτε άλλη χώρα,
- η πλειοψηφία των τουριστικών εισπράξεων και διανυκτερεύσεων στη χώρα μας το 2017 προέρχεται από γερμανούς τουρίστες,
- παρουσιάζει συνεχώς αυξητική τάση στις αφίξεις την τελευταία πενταετία,
- η δαπάνη των γερμανών τουριστών κυμαίνεται σε σταθερά υψηλά νούμερα,
- η διείσδυση στον πληθυσμό της χώρας προέλευσης, δηλαδή οι αφίξεις των γερμανών τουριστών στην Ελλάδα προς τον πληθυσμό της Γερμανίας φαίνεται ικανοποιητική και σε διαρκή άνοδο,
- το μερίδιο αγοράς της Ελλάδας στον εξερχόμενο τουρισμό της Γερμανίας αυξάνεται συνεχώς με αποκορύφωμα το 2017 που σημείωσε την μεγαλύτερη αύξηση.

Μελετώντας τα χαρακτηριστικά των γερμανών τουριστών που επισκέπτονται την Ελλάδα μπορούμε να διαπιστώσουμε τα παρακάτω χρήσιμα συμπεράσματα:

- ❖ Η πλειοψηφία των γερμανών τουριστών προτιμάει το δίπτυχο ήλιος – θάλασσα
- ❖ Σκοπός του ταξιδιού είναι οι διακοπές και η επίσκεψη σε φίλους ή συγγενείς
- ❖ Κλείνουν το ταξίδι τους στην Ελλάδα τουλάχιστον 3 μήνες πριν
- ❖ Επιλέγουν 4 ή 5 αστέρων ξενοδοχεία(all inclusive)
- ❖ Κυρίαρχη ηλικιακή ομάδα είναι από 45 έως 54 ετών

- ❖ Είναι τουρίστες ανώτερου εισοδήματος και ανώτερου επιπέδου εκπαίδευσης
- ❖ Δείχνουν μεγάλο ενδιαφέρον για την πολιτιστική κληρονομιά της Ελλάδας
- ❖ Ενδιαφέρονται για εναλλακτικές μορφές τουρισμού όπως αθλητικό, γαστρονομικό και ιαματικό τουρισμό
- ❖ Συμβάλλουν στην υπεραξία του ελληνικού προϊόντος λόγω της άψογης ελληνικής φιλοξενίας
- ❖ Θέλουν την ιστορία πίσω από τα παραδοσιακά προϊόντα, τη βιωματική εμπειρία και την αυθεντικότητα

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ηλεκτρονική βιβλιογραφία (διαδίκτυο)

www.bankofgreece.gr

www.statistics.gr

www.gnto.gov.gr

www.sete.gr

www.insete.gr

www.mfa.gr/germany/presveia

www.statista.com

www.destatis.de

www.wto.org

www.wikipedia.org

www.gtp.gr

www.kathimerini.gr

www.oikopress.gr

www.epiheirimatikotita.gr

www.traveldailynews.gr

www.stats.oecd.org

Έντυπη Ελληνική Βιβλιογραφία

Τουριστική Οικονομική, Λαγός Γ. Δημήτρης 2005

Τουρισμός – Βασικές έννοιες, Νίκος Γ. Ηγουμενάκης & Κώστας Ν. Κραβαρίτης 2004

Εισαγωγή στον τουρισμό, Νίκος Γ. Ηγουμενάκης 1998

Εναλλακτικές μορφές τουρισμού, Μανώλης Κ. Σφακιανάκης 2000

Τουριστική ανάπτυξη, Γ. Ζαχαράτος & Π. Τσάρτας 1999

Ορόσημα ελληνο – γερμανικών σχέσεων, Ευάγγελος Χρυσός – Wolfgang Schultheiss 2010

Έντυπη Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Events and Tourism: An Environmental Approach and Impact Assessment, Ratz & Puczko 2002

The effects of tourism on quality of life, Delibasic 2008

Tourism: Change, Impacts, and Opportunities, Mthieson & Wall 2002

Economic impacts of tourism industry, Hemmi 1999, Ardahaey 2011

Host perception of sociocultural impacts, Brunt & Courtney 1999

Dimensions of sustainable rural development in mountainous and less favored areas: Evidence from Greece, Haralampopoulos & Pizam 1996

Tourism reaction and sustainability, Jurowski 1997

Developing a tourism impact attitude scale, Lankford & Howard 1994

Resident attitudes toward tourism development, Sirakaya 2002

Έρευνες & Μελέτες

Προφίλ εισερχόμενου τουρισμού για διακοπές στην Ελλάδα 2016, 2017 (Δρ: Άρης Ίκκος, Αναλυτής: Σεραφείμ Κουτσός, INSETE Intelligence)

Η απασχόληση στον τουρισμό και τους λοιπούς κλάδους της ελληνικής οικονομίας 2008-2017 (Δρ: Άρης Ίκκος, Αναλυτής: Σεραφείμ Κουτσός, INSETE Intelligence)

Ανάλυση εισερχόμενου τουρισμού στην Ελλάδα ανά περιφέρεια & ανά αγορά 2017

(Στατιστικολόγος: Ευαγγελία Λάμπρου, Επιστημονικός Διευθυντής Δρ: Άρης Ίκκος)

Η συμβολή του τουρισμού στην ελληνική οικονομία το 2017 (Δρ: Άρης Ίκκος, Αναλυτής: Σεραφείμ Κουτσός, INSETE Intelligence)

Ετήσια έκθεση 2017: Οικονομία Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας & ελληνογερμανικές οικονομικές και εμπορικές σχέσεις, Πρεσβεία της Ελλάδας στο Βερολίνο – Γραφείο Οικονομικών και εμπορικών υποθέσεων